

D.Z.NORKULOVA, G.R.TURSUNOVA, O.Z.QILICHOVA

ETNOGRAFIK TURIZM: XORIJ TAJRIBASI

**O‘ZBEKISTON RESPUBLIKASI
OLIY VA O‘RTA MAXSUS TA’LIM VAZIRLIGI**

SAMARQAND IQTISODIYOT VA SERVIS INSTITUTI

D.Z.NORKULOVA, G.R.TURSUNOVA, O.Z.QILICHOVA

ETNOGRAFIK TURIZM: XORIJ TAJRIBASI

Monografiya

5610200 - «Mehmonxona xo‘jaligini tashkil etish va boshqarish»,
5610300 - «Turizm (faoliyat yo‘nalishlari bo‘yicha)» ta’lim yo‘nalishi
talabalari uchun mo‘ljallangan

SAMARQAND – 2021

UDK. 640.43

BBK. 65.290

D.Z.Norkulova, G.R.Tursunova, O.Z.Qilichovalar. «Etnografik turizm: xorij tajribasi». Monografiya. Samarqand. SamISI. 2021 y. 328 b.

Ushbu monografiya Samarqand iqtisodiyot va servis institutining «Turizm» kafedrasida ishlab chiqildi. «Etnografik turizm: xorij tajribasi» nomli monografiya oliy o'quv yurtlaridagi 5610200 - «Mehmonxona xo'jaligini tashkil etish va boshqarish», 5610300 - «Turizm (faoliyat yo'nalishlari bo'yicha)» kabi ta'lim yo'nalishlari talabalari, 5A610201 – Mehmonxona xo'jaligini tashkil etish va boshqarish hamda 5A610301 – Turizm (faoliyat turlari bo'yicha) mutaxassisliklaridagi magistrantlar, shuningdek, «Sirtqi» bo'limda tahsil olayotgan talabalarga mo'ljallangan. Mazkur monografiyadan turizm sohasida faoliyat ko'rsatayotgan mutaxassislar, mustaqil izlanuvchi tadqiqotchilar va doktorantlar ham foydalanishlari mumkin.

Ushbu monografiyada talabalar mustaqil o'rganishlari uchun barcha o'quv - uslubiy materiallar keltirilgan.

Taqrizchilar:

B.Sh.Safarov SamDU «Raqamli iqtisodiyot» kafedراسi mudiri, prof., i.f.d.

M.T.Alimova SamISI «Menejment» kafedراسi professori, i.f.d.

*Monografiya Samarqand iqtisodiyot va servis instituti Kengashida muhokama etilgan va nashr uchun tavsiya etilgan.
(2021 yil 26 may. Bayonnoma №10)*

©D.Z.Norkulova, G.R.Tursunova, O.Z.Qilichova. 2021.

©SamISI. 2021.

KIRISH

Hozirgi kunda turizm sohasi butun dunyoda eng chuqur inqirozni boshdan kechirmoqda, 2020 - yilda umuman xalqaro sayyohlik tashriflari (bir kecha - kunduzda tashrif buyuruvchilar) sayohatlarning keng cheklanganligi va talabning keskin pasayishi tufayli o'tgan yilga nisbatan 73 foizga kamayganini aytishimiz mumkin.

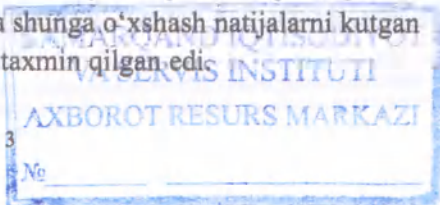
Turizm sohasi 2020 - yilda COVID - 19 pandemiyasi avj olganida sog'liqni saqlash, ijtimoiy va iqtisodiy favqulodda vaziyatlardan so'ng qayd etilgan eng katta misli ko'rilmagan inqirozni boshdan kechirdi.

Xalqaro sayohatlardagi yo'qotish 1,3 trillion AQSh dollari miqdoridagi eksportdan tushgan zararni anglatadi, bu esa 2009 - yilgi global iqtisodiy inqiroz paytida qayd etilgan zarardan 11 baravar ko'pdir.

Osiyo va Tinch okeani mintaqasiga 2020 - yilda xalqaro sayyohlik tashriflar 84 foizga kamaygan, bu o'tgan yilga nisbatan taxminan 300 millionga kamdir. Yaqin Sharq va Afrika mamlakatlaridagi xalqaro sayyohlik tashriflar esa 75 foizga pasayishi qayd etildi.

Evropa mintaqasi bo'yicha qaraydigan bo'lsak, xalqaro sayyohlik tashriflar 70 foizga kamaydi, bu esa 500 milliondan ziyod xalqaro sayyohlarni tashkil qiladi. COVID - 19 pandemiyasi Amerika qit'asiga ham o'z ta'siri ko'rsatib, xalqaro sayyohlik tashriflari 69 foizga pasayganini aytishimiz mumkin.

UNWTO Ekspertlar Kengashining so'rovi bo'yicha 2021 - yilga nisbatan turlicha istiqbolni ko'rsatgan edi. 2020 - yilda o'tkazilgan so'rov natijalari bo'yicha, so'ralganlarning deyarli yarmi (45%) o'tgan yilga nisbatan 2021 - yilda yaxshiroq istiqbollar bo'lishini nazarda tutgan, 25% esa shunga o'xshash natijalarni kutgan va 30% natijalar yomonlashishini taxmin qilgan edi.

Mutaxassislar ichki turizm va «sekin sayohat» tajribalari tobora ko‘proq qiziqish uyg‘otib, ochiq havoda va tabiatga asoslangan sayyohlik faoliyatiga bo‘lgan talabning o‘shishini taxmin qilishmoqda.

Birlashgan Millatlar Tashkiloti Jahon sayyohlik tashkiloti (UNWTO)ning so‘nggi hisobotiga ko‘ra, xalqaro sayyohlar 2021 - yilning birinchi choragida 83 foizga kamaydi. Hisobotda ta’kidlanishicha, 2021 - yil yanvar va mart oylari davomida butun dunyo bo‘ylab sayyohlik yo‘nalishlari o‘tgan yilning birinchi choragiga nisbatan 180 million kamroq xalqaro tashriflarni kutib olgan¹.

Osiyo va Tinch okeani mintaqasi faollikning eng past darajasida bo‘lib, uch oylik muddat ichida xalqaro tashriflar 94 foizga pasaygan. Shu bilan birga, Evropa ikkinchi darajali pasayishni 83 foizga, Afrikada 81 foizga, Yaqin Sharqda 78 foizga va Amerikada 71 foizga pasayishni qayd etdi.

Bularning barchasi 2020 - yilda qayd etilgan jahon miqyosidagi xalqaro sayyohlik tashriflarining 73 foizga pasayishidan kelib chiqib, bu soha uchun eng yomon yilga aylandi.

Umuman olganda, 60% xalqaro turizm faqat 2022 - yilda tiklanish kutilmoqda, 2021 - yil yanvarida o‘tkazilgan so‘rovda bu ko‘rsatkich 50 foizga teng bo‘lgan. Qolgan 40% 2021 - yilda qayta tiklanishi mumkin, ammo bu yanvar oyidagi foizdan biroz pastroq bo‘lishi mumkin deb taxmin qilingan edi.

UNWTO ning 2021-2024 yillarga mo‘ljallangan kengaytirilgan ssenariylari bo‘yicha xalqaro turizm 2019 - yil darajasiga qaytishi uchun ikki yarim yildan to‘rt yilgacha vaqt ketishi mumkinligini qayd qilmoqda.

COVID - 19 vaksinasining bosqichma - bosqich tarqalishi iste’molchilar ishonchini tiklashga, sayohat cheklovlarini yumshatishga va kelgusi yil davomida sayohatni asta - sekin normallashtirishga yordam berishi kutilmoqda².

¹ <https://dailynewsegypt.com/2021/06/14/international-tourists-down-83-in-q1-2021-unwto/>

² <https://www.e-unwto.org/doi/abs/10.18111/wtobarometereng.2021.19.1.1?journalCode=wtobarometereng>

Turizm va unga bo'g'liq bo'lgan sohalar dunyo mamlakatlarining muhim iqtisodiy sektori, daromad manbai va qo'shimcha bo'sh ish o'rinlarni yaratuvchi sohaga aylanganligini yuqorida keltirilgan asoslardan ham bilib olishimiz mumkin. Shunday ekan, turizm sohasi butun dunyo mamlakatlarida qayta rivojlanishi va taraqqiy etishi yangi – yangi turizm turlarining yaratilishiga sabab bo'ladi.

Turizm sohasi orqali mamlakatning nafaqat tarixiy, balki, moddiy va ma'naviy turistik resurslaridan yanada samarali foydalanish ko'paymoqda. Natijada insonlarning turmush hayotida turistik xizmatlarni sotish va sotib olishga bo'lgan talab va ehtiyoj yuqori ko'rsatkichga ko'tarilmoqda. Shuningdek, turizm bozorida yangi turizm turlarining paydo bo'lishi turistik marshrutlarning xilma – xil mavzularda tavsiflashnishiga hamda tashkil etilishiga turtki bo'lmoqda. Shu jumladan, etnografik turizm mavzusiga oid rang – barang marshrutlarning paydo bo'lishi dunyo xalqlarning madaniyati, urf – odat va an'analari, bayram hamda marosimlari, mehmondo'stligi, o'zga xalqlar turmush tarzi va hayoti kechirishi kabi etnik xususiyatlariga bo'lgan turistlar qizishining ortib borayotganligi amalda o'z tasdig'ini topmoqda.

Biz shu o'rinda etnografik turizmga quyidagicha ta'rif berishimiz mumkin: *«Etnografik turizm - sayyohlarning ma'lum bir etnik guruhlar ma'daniyatining rivojlanishi, shakllanish bosqichlarini, etnogenezini, etnik guruhlarning aynan o'ziga xos jihatlarini o'rganish va ular bilan tanishish maqsadida sayohat qilishidir»*.

Ma'lum bir mamlakatga etnografik turizm maqsadida turistlar tashrif buyurar ekan, ular etnik guruhlar madaniyatining rivojlanishi, shakllanish bosqichlari, etnogenizi va guruhlarning o'ziga xos jihatlari bilan tanishtiriladi, bunda bevosita xalqning turmush tarzi bilan chambarchas bog'liq bo'lgan milliy taomlar, milliy liboslar,

milliy xalq raqslari, ogʻzaki ijod naʼmunalari, marosim va anʼanalar, meʼmorchilik va xalq oʻyinlari kabi madaniyat oʻchoqlariga alohida – alohida toʻxtalib oʻtish zaruriy holatga aylanadi.

Milliy taomlar bu – aholining turmush tarzi, tabiat bilan munosabati va diniy dunyoqarashlarini oʻzida aks ettiradi.

Milliy liboslar bu - millatning milliy oʻziga xos xususiyatlarini aks ettiruvchi, qadimgi davrlarda yaratilgan va hozirgi kunlarda foydalaniladigan, madaniyati va tarixi bilan uzviy bogʻliq boʻlgan kiyimlar.

Milliy raqs – oʻzida musiqa sanʼatini, liboslar jilvasini va ijtimoiy holatlarni aks ettirib, etnografiyani oʻrganishda muhim asoslardan biri hisoblanadi.

Xalq ogʻzaki ijodida xalqning turmush tarzi, ijtimoiy va maishiy hayoti, mehnat faoliyati, tabiat va jamiyatga boʻlgan qarashlari, eʼtiqodi, diniy tasavvurlari, inson hamda olamga nisbatan his - tuygʻulari, badiiy olami, bilim darajasi, baxtli va adolatli zamon haqidagi oʻy – fikrlari oʻz ifodasini topadi.

Marosim va anʼanalar bu - tarixiy taraqqiyot jarayonida tabiiy va ijtimoiy ehtiyojlar asosida vujudga keladigan, avloddan - avlodga meros boʻlib oʻtadigan, kishilar maʼnaviy hayotiga taʼsir koʻrsatadigan madaniy hodisa. Marosimlar inson hayotidagi muhim voqealarni nishonlashga qaratilgan, rasmiy va ruhiy koʻtarinkilik vaziyatida oʻtadigan, umum qabul qilingan tartib - qoidalarga amal qilinadigan tadbir sanaladi³.

Xalq meʼmorchiligi bu - inson mehnatining muayyan sohasi sifatida juda qadim zamonlarda paydo boʻlib, kishilarning eng zarur turmush ehtiyojlarini qondirishga qaratilgan boʻlib, u insonning turli - tuman amaliy – foydali, ijtimoiy - siyosiy, moddiy, diniy va boshqa ehtiyojlarni qondira oladi⁴.

³<http://hozir.org/bayramlarning-nazariy-asoslari-anana-odat-marosim-vabayram-tu.html>(Murojaatsanasi:04.01.2020)

⁴ <http://hozir.org/memorchilik.html> (Murojaat sanasi: 04.01.2020)

Xalq o'yinlarida ma'lum bir davr hayoti, ya'ni o'yinlarda qanday mahsulotlardan va vositalardan foydalanilganligi, yilning qaysi paytlarida o'tkazilganligi, salohiyatni rivojlantirishi, uning ishtirokchilari kimlar ekanligi, uning sovrinlari yoki jazolari qanday ekanligi o'sha davr ijtimoiy hamda iqtisodiy muhiti ifodalanadi.

Yuqorida keltirilgan ta'riflardan ham bilish mumkin – ki, etnografik resurslar nafaqat iqtisodiy ob'yekt balki, ijtimoiy sohada tarixiy – madaniy hamda ma'naviy me'ros ko'zgusi hisoblanadi. Hozirgi innovatsiyon texnologiyalar rivojlangan bir davrda har bir xalq o'z milliyligini (urf - odatlari, milliy taomlari, kuy - qo'shiqlari, milliy liboslarini va b.) saqlab qolishga, o'z milliy madaniyatini kengroq yoyishga harakat qilmoqda.

Etnografik turizm turining rivojlanishi natijasida biz milliy madaniyatimizni butun dunyoga yoyishga, olis hududlardagi aholining bandligiga ko'maklashishga, aholining ham iqtisodiy ko'nikmasini ham etnik madaniyatini oshirishga erisha olamiz.

Har qanday turizm turining rivojlanishi uchun eng muhim va eng asosiy omil bu - huquqiy ta'minotdir, ya'ni turizmni rivojlantiruvchi asosiy qonuniy hujjatlar sohani harakatga keltiruvchi muhim vosita sanaladi. 2019 – 2025 - yillarda O'zbekiston Respublikasida turizm sohasini rivojlantirish Konsepsiyasining 3 - bobida ya'ni «Turizmni rivojlantirishning asosiy yo'nalishlari»da ham sohaning huquqiy ta'minoti, uning istiqbolini belgilab beruvchi asosiy vosita ekanligi keltirilgan. Xuddi shu Konsepsiyaning 2 - bob «Yakuniy qoidalar» 2 - ilova «Respublika hududida turizm va u bilan bog'liq infartuzilmani rivojlantirish» bo'limida *qishloq va etnografik turlar (an'anaviy turmush tarzi, hunarmandchilik, taom tayyorlash va boshqalar) doirasida sayyohlarni qabul qilish istagiga va imkoniyatiga ega bo'lgan dehqon va fermerlar uchun namunaviy «turistik mahalla» tipdagi uy - joy komplekslarini (an'anaviy uslubdagi) qurish* kabi vazifalar to'g'ri qo'yilganligini ta'kidlashimiz mumkin.

Shuningdek, O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2019-yil 5-yanvardagi PF-5611-sonli «O‘zbekiston Respublikasida turizmni jadal rivojlantirishga oid qo‘shimcha chora-tadbirlar to‘g‘risida»gi farmoni kabi bir qator me‘yoriy – huquqiy asoslar etnografik turizmning yurtimizda keng ko‘lamli rivojlanishida poydevor vazifani o‘tay oladi.

«*The Statesman*»ning yozishicha, O‘zbekiston bo‘ylab sayohat sayyohga o‘zining ma‘naviy dunyosini boyitish imkonini beradi⁵. Demak, yurtimizga turistlarni xalqimizning boy ma‘naviyati va shonli tarixi yuqori darajada jalb qilmoqda. O‘zbek xalqi qadim o‘tmishdan bugungi kungacha o‘zining boy tarixi, ma‘naviy qadriyatlari, milliy urf - odatlariga ega bo‘lib, zamonlar osha uni o‘z qalbi va ma‘naviyatida saqlab kelib avloddan - avlodga meros qilib qoldirib kelmoqda. Unda millatning orzu - umidlari, u yashayotgan tabiiy geografik va ijtimoiy muhit, xalq iste’dodi, malakasi, qobiliyati, etnik xususiyati, etnogenezi hamda etnik belgilari o‘z ifodasini topgan.

Keltirilganlarning barchasi etnografiyani, etnogenezni va madaniyatning asosiy negizi sanaladi. Shunday ekan, etnografik turizm ham ular bilan bevosita bog‘liqdir.

Biz ushbu monografiyada O‘zbekistonda etnografik turizmni rivojlantirish maqsadida, ushbu turizm turi orqali muvofaqqiyatli faoliyat olib borayotgan va yuqori daromadlarga ega bo‘layotgan Evropa hamda Osiyo mintaqalaridagi ayrim dunyoga mashxur bo‘lgan davlatlar tajribasini o‘rganib, mamlakatlarning turistik salohiyati, jozibadorligi va madaniy resurslardan samarali foydalanish yo‘llari, turistik resurslari, xalqlarning milliy qadriyat va an‘analari, urf – odatlari, milliy kiyim – kechaklari, har bir xalqning o‘ziga xos etikasi kabi masalalarni keltirib o‘tganmiz.

⁵ <http://www.uzbekembassy.in/travtalk-about-uzbekistan/?lang=uz> (Murojaat sanasi: 02.01.2020)

I - BOB. EVROPA MINTAQASI DAVLATLARIDA

ETNOGRAFIK TURIZMNING RIVOJLANISHI

1.1. ALP TOG‘LARI BILAN MASHXUR - AVSTRIYA

Davlatning geografik joylashuvi. Avstriya Yevropaning markazida joylashgan va dengizga chiqmagan mamlakatdir. Shimolda mamlakat Chexiya, shimoliy sharqda - Slovakiya, sharqda - Vengriya, janubda - Sloveniya, Italiya va Shveysariya, g‘arbda - Lixtenshteyn, Shveysariya va Germaniya bilan chegaradosh.

Mamlakatning umumiy maydoni 83,871 ming m² ni tashkil etadi⁶. Poytaxti – Vena shahri.

Suv havzalarining maydoni 1426 km² ga teng. Chegaralarning umumiy uzunligi 2563 kmni tashkil etadi. Eng baland joyi Grossglockner tog‘i bo‘lib, uning balandligi 3798 m⁷.

Ma‘muriy bo‘linishi. Konstitutsiya bo‘yicha, Avstriya federal respublika bo‘lib, 9 ta shtatdan iborat. Federal shtatlar 80 ta siyosiy okrugga va o‘zlarining huquqlariga ega tumanlarni tashkil etuvchi 15 ta ustav shaharlariga bo‘lingan.

1.1.1-rasm. Avstriya davlati xaritasi

⁶ <http://guide.travel.ru/austria/geo/>

⁷ <https://ru.wikipedia.org/wiki/%>

Tuman darajasidagi amaldorlar saylanmaydilar, lekin tuman hokimiyati tomonidan tayinlanadilar. Tumanlar federal va okrug ma'muriy huquqining barcha masalalari, odatda federal qonunlar bo'yicha Landeshauptmann (gubernator) va okrug huquqi masalalari bo'yicha Landesregierung (tuman gubernatori) tomonidan boshqariladi. Shunday qilib, Avstriyadagi tuman umumiy hukumatning asosiy bo'g'inidir⁸.

Aholisi. Hisob - kitoblarga ko'ra, 2019 - yil oxirida Avstriya aholisi 8,879,920 kishini tashkil qildi. 2020 - yilda Avstriya aholisi taxminan 37,285 kishiga ko'paydi. Yil boshida esa 8,565,259 deb taxmin qilinganligi hisobga olinganda, yillik o'sish sur'ati 0,45% ni tashkil etdi.

1.1.1-jadval

Avstriya aholisining tarkibi

YILLAR	AHOLI ZICHLIGI	O'ZGARISHI, (%)
2020	8 917 205	0,42%
2019	8 879 920	0,45%
2018	8 840 521	0,49%
2017	8 797 566	0,70%
2016	8 736 668	1,09%
2015	8 642 699	1,13%

1.1.2 - jadval⁹

2019 - yildagi Avstriyaning asosiy demografiyalari

1.	Tug'ilganlar	82,042
2.	O'lim	80,917
3.	Aholining tabiiy o'sishi	1,255 kishi
4.	Migratsiya populyatsiyasining o'sishi	30,030 kishi
5.	Erkaklar	4,231,356 (2019 - yil 31 - dekabr holatiga)
6.	Ayollar	4, 454,058 (2019 yil 31 dekabr holatiga)

⁸ <https://ru.wikipedia.org/wiki/%>

⁹ <https://countrymeters.info/ru/Austria>

2020 - yilga kelib, Avstriyadagi aholi tendentsiyalari Davlat statistika idorasining ma'lumotlariga ko'ra, 2020 - yilda Avstriya aholisi 8,917,205 kishini tashkil qiladi. Shahar aholisining ulushi mamlakat umumiy aholisining 58,3 foizini tashkil etadi.

Avstriyada 2018 – yilga ko'ra urbanizatsiya darajadi umumiy aholining 58,3% ni tashkil qiladi¹⁰.

Avstriyada aholi zichlik ko'rsatkichi Yevropaning boshqa rivojlangan davlatlardan – Buyuk Britaniya, Germaniya va Gollandiyadan ancha yuqori. Mamlakatda aholi juda notekis taqsimlangan, Vena bilan chegaradosh hududlarda aholining zichlik ko'rsatkichi o'rtacha, Alp tog'larida juda tarqoq va poytaxtning o'zida esa eng yuqori ko'rsatkichni tashkil etadi¹¹.

Avstriyada 2018 - yilda aholi zichligi 107,1 (har km²ga kishi boshiga) tog'ri keldi.

1.1.3 - jadval¹²

Avstriya aholisi zichligining yillar davomidagi o'zgarish ko'rsatkichlari

Yillar	Aholi zichligi	O'zgarishi, (%)
2018	107,1	0,49%
2017	106,6	0,70%
2016	105,9	1,09%
2015	104,7	1,13%

Turistik shaharlari va diqqatga sazovor joylari. Avstriya Yevropaning eng mashhur mamlakatlardan biri bo'lib, yil davomida sayyohlar ko'p keladi. Uning go'zal tog'li hududlari yozda bo'lgani kabi qishda ham gavjum. Alp tog'lari peyzajlari, ajoyib shaharlar, tarixiy poytaxt – Vena shuningdek, Zalsburg – Monastrning tug'ilgan joyi sayohatchilarda katta taassurot uyg'otadi.

¹⁰ https://ru.qwe.wiki/wiki/Demographics_of_Austria

¹¹ <https://dprvn.ru/uz/narody-naselyayushchie-stranu-ih-osnovnye-zanyatiya-avstrii-narody-i-nravy-avstriya/>

¹² <https://knoema.ru/atlas/%>

Evropaning eng ixcham mamlakatlaridan biri bo'lgan Avstriya tog'li hudud bo'lib, Sharqiy Alp tog'lari o'z hududining 60%ni egallaydi. Dunay daryosi ham mashhur sayyohlik maskani hisoblanib, mamlakatning shimoliy qismidan oqib o'tadi.

Vena Xovburg - Avstriya imperatorlik saroyi. Vena shahrida joylashgan ajoyib Xovburg saroyi asrlar davomida avstriyalik monarxlarning - qudratli Xabsburglarning maskani bo'lib kelgan. Bugun prezident bu yerda davlat ishlari bilan shug'ullanadi.

Deyarli har bir avstriyalik hukmdor, 1275 - yildan beri bino me'morchiligiga qo'shimchalar kiritdi. Shuning uchun Gotik, Uyg'onish, Barok, Rokoko va Klassitsizm kabi uslublarning elementlarini topish mumkin.

Xovburg majmuasi o'zining bog'lari bilan birgalikda qariyb 24 gektar maydonni o'z ichiga oladi. Majmua 19 ta hovli va 2600 ta xonani o'z ichiga oladi.

1.1.2-rasm. Avstriyaning imperatorlik saroyi

Saroyga tashrif buyurganda quyidagilarga e'tibor berishi tavsiya etiladi.

1. Imperatorlik kumush to'plam;
2. Bir vaqtlar bu yerda bo'lib o'tgan imperator ziyofatlarining hashamati to'g'risida tasavvur beradigan oshxona anjomlari;
3. Qirolicha Elizabethga bag'ishlangan Sissi muzeyi;

4. Qirollik Apartamentlari 19 ta xonadan iborat bo'lib, unda Frants Jozef va uning rafiqasi yashagan.

Motsartning Zalsburgi. Bir necha shaharlar Wolfgang Amadeus Motsart nomi bilan bog'liq. Biroq, ularning hech biri Zalsburg kabi muhim emas. Zalsburgning Getreidegasse nomli ko'chasida 9-raqamdagi uyda bo'lajak bastakor 1756 - yil 27 - yanvarda tug'ilgan.

Bugungi kunda «Motsartning tug'ilgan joyi» deb nomlangan muzey uning oilasi egallagan xonada joylashgan. Xona turli xil yodgorliklar, asboblari va portretlari bilan to'ldirilgan.

Bastakor bilan bog'liq yana bir manzil - Makartplatz ko'chasidagi 8 uyda joylashgan bo'lib, 1773 - yilda yashagan. Motsartning qarorgohi uning hayoti va bastakorning Yevropa musiqa maktabini rivojlantirgan hamda ko'plab simfoniylarini yozgan tarixiy davr bilan bog'liq juda ko'p qiziqarli ma'lumotlarni saqlaydi. Ushbu ikki joyga tashrif buyurgandan so'ng, uning yodgorligi o'rnatilgan Motsart maydoniga borish mumkin.

1.1.3-rasm. Zalsburg (Motsart tug'ilgan joy)

Zalsburgda bastakorga bag'ishlangan bir nechta musiqa festivallari bo'lib o'tadi. Ular orasida «Motsart haftaligi» (yanvar - fevral) va olti haftalik Zalsburg festivalini (iyun - avgust) ta'kidlab o'tish lozim.

Kittsbühel cho'qqisi. Avstriyadagi ko'plab tog' cho'qqilari orasida Kittsbühel eng go'zal manzaradir. U Tirol mintaqasida joylashgan va balandligi 1499 metrga teng. Cho'qqiga Pletzeralm cho'qqisidan kanat yo'li yoki Kittsbühel qishlog'idan ko'tarilishingiz mumkin. Cho'qqidan chiroyli ko'rinish va manzalar kashf qilinadi:

1. Janubdan O'tstal vodiysigacha;
2. Shimoldan Kaisergebirge tog'igacha;
3. G'arbdan Lechtal vodiysigacha;
4. Sharqdan Xochkenig tog'igacha.

Chiroyli ko'rinishga qo'shimcha ravishda tog'ning tepasida noyob uy – Gipfelhausni uchratish mumkin. Bundan tashqari ibodatxona, restoran va Alp bog'i mavjud. Qish mavsumida dunyoning barcha mamlakatlaridan kelgan chang'ichilar Kittsbühel cho'qqisi yaqinidagi tepaliklarga to'planishadi.

1.1.4-rasm. Kittsbühel cho'qqisi

Avstriyadagi eng baland sharsharalari. Krimler - Axe sharsharasi uchta ulkan kaskaddan iborat bo'lib, balandligi 380 metrga yetadi. Bu holat uni yaqin atrofdagi Krimml qishlog'idan keluvchi eng yaxshi ekskursiya joyiga aylantiradi.

Qishloq dengiz sathidan 1076 metr balandlikdagi ajoyib o'rmonli vodiya joylashgan. Bu sayohatchilar uchun bir necha kun qolishga arziydigan ajoyib joy.

1.1.5-rasm. Krimler - Axe sharsharasi

Sharsharaga boradigan bir necha piyoda yo'llaridan boradigan marshrutlar davomida mahalliy tog'larda bir necha cho'qqilariga ko'tarilish mumkin. Professional alpinistlar uchun Italiya bilan chegara hududda joylashgan Glockenkarkopf tog'iga (balandligi - 2911 metr) yo'nalish ochiq.

Dachstein - Salzkammermut va Dev muzliklari. Xollstatt shubhasiz Avstriyaning eng go'zal shaharchasidir. Bu yerdagi Dachstein- Salzkammermut mintaqasini YuNESKOning Butunjahon merosi ob'ekti sifatida o'rganish mumkin. Sayohatchilar Evropadagi eng ta'sirli g'or tarmog'i - Dachstein g'orlarini ko'rishlari mumkin. Ba'zi joylarda yer osti chuqurligi 1174 metrga etadi.

Diqqatga sazovor joylar orasida Gigant Muz g'orini ta'kidlash kerak, unda yozda harorat 0C dan yuqori ko'tarilmaydi, bu holat muzlatilgan ajoyib sharsharalarni kuzatish imkonini beradi.

1.1.6-rasm. Dachstein - Salzkammergut mintaqasi

Mariya - Zal shahridagi ziyoratchilar cherkovi. Ushbu cherkov uzoq vaqt Avstriya janubidagi Karintiya federal shtatida asosiy ziyoratgoh bo'lib kelgan. 750 -yilda bu yerda yepeskop Modest atrofdagi yerlarni poklagan, shundan so'ng ushbu cherkov muqaddas joyga aylangan.

Ikkita egizak minoralari bo'lgan ibodatxona hozirda gotik uslubida qurilgan. Uning qurilishi XV asrning birinchi yarmida qadimgi Rim bazilikasining poydevorida boshlangan. Cherkov Uyg'onish va Barok davrida yangilangan.

G'arbiy jabhadagi egizak minoralar va qadimiy qabr toshlari alohida qiziqish uyg'otadi. U yerda bokira Bibi Maryamning tojlari tasvirlangan Koichi Epitafai, shuningdek, miloddan avvalgi 300 - yillarga oid Rim qabr toshlari mavjud.

1.1.7-rasm. Mariya - Zal shahridagi ziyoratlar cherkovi

Grossglokner baland tog' yo'li. Tog'li yo'l Bruk shahridan Xayligenblut shahriga olib boradi. U 1930 - 1955 yillarda Grossglokner tog'ining etagida yotqizilgan. Mublag'asiz, ushbu yo'l Evropadagi eng ajoyib tog' yo'llaridan biridir.

1.1.8-rasm. Grossglokner tog' yo'li

Yo'l Rimliklar tomonidan qurilgan va avtomobil transporti davrida qayta ochilgan. Bu asosan yo'lining panoramali ko'rinishi tufayli mashhurlikka erishdi. Magistralning uzunligi 22 kilometrni

tashkil etadi. Oʻrtacha balandligi 2000 metrni tashkil qiladi. Yoʻl uzunligi 2506 metr balandlikdagi tunnelga olib boruvchi burilishlardan iborat¹³.

Vena operasi. Vena operasi - bu musiqiy janrga qanday munosabatda boʻlishning namunasidir. Vena operasi Vena shahridagi eng ajoyib va koʻrkam binolardan biridir. Klassik musiqani yoqtirmagan inson ham Operaga tashrif buyurib, binoning ichki bezaklarini tomosha qilishi mumkin. Chiptalarni oldindan veb - saytdan band qilib sotib olish lozim.

1.1.9-rasm. Vena operasi

Eisrysenwelt chuqur gʻorlariga sayohat. Sayyohlar Zalsburgdagi barcha diqqatga sazovor joylarni koʻrganlaridan soʻng, ushbu diqqatga sazovor joylarga murojaat qilishlari kerak. Faqat 40 km uzoqlikda «katta muzlik dunyosi» deb tarjima qilingan qiyin nomga ega boʻlgan gʻorlar mavjud. Bu gorodalar, gʻorlar va galereyaning butun majmuasi boʻlib, unda sayyohlar yuzlab stalaktitlar va stalagmitlarni hamda yorugʻlik ranglarining oʻynashini tomosha qilishlari mumkin. Kabel vagonidan foydalanib, togʻlar baland boʻlgan kirish joyiga chiqiladi. Ularga faqatgina yozda tashrif

¹³ <https://salctur.ru/blog/%>

buyurish imkoniyati mavjud bo'lib, qishda ko'chkilar xavfi tufayli kirish yopiladi.

1.1.10-rasm. Eisriesenwelt g'orlari

Tog' chang'i kurortlari. Avstriyaga dekabr oyining ikkinchi yarmidan mart oyining oxirigacha kelganlar, undagi tog' chang'i kurortlaridan birida chang'i yoki snowboard bilan shug'ullanishga harakat qiladilar, ularning soni 800 dan oshadi. Avstriyada Yevropadagi eng muhim va eng katta chang'i mintaqasi bo'lgan Ski Amadé 356 kilometrga cho'zilgan turli xil darajadagi chang'i yo'llaridan iborat¹⁴.

¹⁴ <https://mishka.travel/blog/index/nodc/id/448-5-blyud-kotoric-nujno-poprobovat-v-avstrii/>

1.1.11-rasm. Tog‘ chang‘i kurortlari

Xollstatt - YUNESKOning Jahon madaniy merosi. Xollstattga tashrif buyurish uzoq va qiziqarli tarixdir. Xollstatt Xollstatter ko‘li yaqinida joylashganligi sababli butun dunyo sayyohlari uchun sevimli maskan hisoblanadi.

1.1.12-rasm. Xollstatt shahri

XIX asrgacha Avstriyaning go'zal Xollstatt shahriga faqat qayiq yoki tog' yo'li bilan borish mumkin edi. Bugungi kunda bu mashhur sayyohlik joyi - YUNESKOning Jahon madaniy merosi ruyhatida turadi. Xollstatt aholisi o'zlarining tarixi bilan fahrlanadilar va bugungi kunda ular yashayotgan eski uylarga mehr bilan g'amxo'rlik qiladilar hamda qo'llab - quvvatlaydilar¹⁵.

Rivojlangan turizm turlari va turistlar tashrifi. Bugungi kunda Avstriya uchun turizm asosiy daromad manbai hisoblanadi. Avstriyada turizmning rivojlanishi quyidagi omillar bilan izohlanadi:

- ✓ boy tabiiy resurslarning mavjudligi;
- ✓ rivojlangan infratuzilma;
- ✓ iqtisodiy va siyosiy barqarorlik;
- ✓ muhim xomashyo va yoqilg'i resurslarining yetishmasligi;
- ✓ savdo tanqisligi;
- ✓ yaxshi geografik joylashuv.

Avstriyada turizm eng rivojlangan sohalardan biridir, shuning uchun davlatdagi barcha kurortlar yuqori sinfga va yaxshi rivojlangan infratuzilishga ega. Ommabop e'tiqodga qarshi, Avstriya faqat tog' chang'i kurortlari uchun mo'ljallangan mamlakat emas. Bu yerda velosiped, yelkanli, havo sporti, golf va alpinizm, shuningdek, ekskursiya va ma'rifiy turizm yaxshi rivojlangan.

Mamlakat bo'ylab tarqalib ketgan saroylar, ajoyib cherkovlar, qadimiy qal'alar va tarixiy turar joylar ham mavjud. Shu narsa qiziqki, davlat xududdagi barcha madaniy merosni yaxshi holatda saqlaydi.

Avstriyada shuningdek, Yuqori Avstriyadagi Bad Xolldan Salzkammerkutgacha, Gasteiner Ache vodiysidan Tirol'dagi Zolebad Xollgacha turli xildagi ajoyib ***sog'lomlashtirish kurortlari*** mavjud. Butun dunyodan tashrif buyuradigan sayyohlar o'zlarining sog'lig'ini tiklashlari va dam olishlari uchun Avstriya kurortlariga kelishadi. U yerda mutaxassislar yurak - qon tomir tizimi, markaziy asab tizimi, surunkali venoz kasalliklar, immun tizimining buzilishi, allergik

¹⁵ <https://horosho-tam.ru/avstriya/top-10-samyh-krasivyh-gorodov-avstrii>

kasalliklar, umurtqa pog'onasi, bo'g'inlar, metabolik kasalliklar, ko'rish organlari, nafas olish tizimi va boshqa kasalliklar bilan kasallanganlarni davolaydilar. Asosan fin saunalari, bug'li hammomlar va issiq basseynlar, turli xil mineral suvlar - feruginous, mineral - tuz, radioaktiv va oltingugurtli buloqlardan olingan suv kabi vositalar davolashda asosiy manba hisoblanadi. Ushbu suvlardan ichish va cho'milish, ingalatsiya yoki tibbiy doka uchun foydalanish mumkin.

Avstriyadagi *tog' chang'i kurortlari* bir necha parametrlarga ko'ra ya'ni, narx / sifat nisbati va qiyaliklarning qiyinchilik darajasi bilan ham tasniflanishi mumkin. Mamlakat bo'ylab chang'i, fristayl, snowboard va boshqa qishki sport turlari uchun barcha shart - sharoitlarga ega bo'lgan 800 dan oshiq chang'i kurortlari, 500 ta maktab va 22000 km yo'llar mavjud. Avstriya chang'i maktablari Yevropada eng yaxshi maktablardan sanaladi.

Alp tog'lari - Avstriyadagi eng mashhur sayyohlik turlaridan biri. Avstriyada chang'i uchish qishda ham, yozda ham mumkin. Mamlakatda sakkizta muzlik mavjud bo'lib, bu butun yil davomida tog' chang'isi bo'yicha sakkizta mintaqani anglatadi. Tog' chang'i kurortlarida qish mavsumi noyabr oyining oxirida boshlanadi va ko'pgina mintaqalarda aprel o'rtalariga qadar davom etadi. Ba'zi tog'li hududlarida esa mavsum may oyining oxirigacha davom etadi.

Asosiy chang'i zonarlari ularning taxminan 76 tasi mamlakatning g'arbiy va janubida Zalsburg, Tirol va Vorarlberg federal shtatlarida joylashgan. Avstriyadagi tog' chang'i kurortlari haqli ravishda Yevropadagi eng yaxshilaridan biri hisoblanadi. Barcha kurortlarda yaxshi rivojlangan infratuzilma va eng yuqori darajadagi qulayliklarga ega. Bu esa butun dunyodan sayyohlarni jalb qila oladi. Avstriyadagi deyarli barcha tog' chang'i dam olish maskanlarida mehmonxonalar, mayatnik, simi - kreslo – armatura - liftlar, turli uzunlikdagi qiyaliklar, qutqaruv xizmati, do'konlar, maktablar va ijara markazlari faoliyat olib boradi.

Zell am See, Sankt-Anton, Isggl, Mayrhofen kabi kurortlar dunyodagi eng zamonaviylaridan bo'lib, ularning infratuzilmasi yillar davomida obodonlashtirilib, mehmonxonalar soni bo'yicha birinchi o'rinlarni egallaydi. Biroq, kam tanilgan dam olish joylari xalqaro miqiyosda taniqli va mashhur dam olish maskanlariga qaraganda ikki baravar qimmat turishi mumkin¹⁶.

Xalqaro kiruvchi turizm (bir kechada turadiganlar) bu - mamlakatlarga boradigan, lekin odatiy yashash joyiga ega bo'lmaganlarga 12 oydan oshmaydigan muddatga boradigan sayyohlar soni va ular tashrifining asosiy maqsadi to'lanadigan faoliyat emas.

2018 - yilda Avstriyaga 30,816,000 sayyoh tashrif buyurgan. Sayyohlik raqamlari mavjud bo'lmaganda, uning o'rniga turistlar, tashrif buyuruvchilar, kruiz kemasi yo'lovchilari va ekipaj a'zolarining raqamlari ko'rsatiladi. Kelish uchun manbalar va yig'ish usullari har bir mamlakatda farq qiladi. Ba'zi hollarda, ma'lumotlar chegara statistikasidan olinadi (politsiya, immigratsiya va boshqalar) va kadastr tekshiruvlari bilan to'ldiriladi. Boshqa hollarda ma'lumotlar turistik agentliklar tomonidan olinadi.

Statistika ma'lumotlariga ko'ra, 2018 - yil may va iyul oylari oralig'ida 12 mln sayyoh tashrif buyurgan. Asosan sayyohlar Chexiya, Polsha, Germaniya kabi davlatlardan tashrif buyurishgan.

2019 - yilda Avstriya 31,9 millionga yaqin xalqaro sayyohlarni kutib olgan. Xalqaro sayyohlarning uchdan bir qismi Alp tog'larida Tirolga sayohat qilishgan. Vena poytaxti xalqaro sayyohlar uchun Avstriyadagi ikkinchi eng mashhur yo'nalish bo'lib, o'sha yili taxminan 6,3 million kishi kelgan.

Ba'zi davlatlar uchun kelganlar soni havo yo'li orqali kelishi cheklanadi, boshqalari uchun kelganlarning ulushi mehmonxonalarda joylashish bilan cheklanadi. Ayrim mamlakatlarda chet elda yashayotgan vatandoshlarning kelishi ham hisobga olinadi, boshqalari esa bunga yo'l qo'ymaydilar. Turli mamlakatlarga

¹⁶ https://studbooks.net/731887/turizm/prakticheskaya_chast

kelganlar sonini taqqoslashda ehtiyot bo'lish kerak. Kiruvchi sayyohlik ma'lumotlari sayohat qilganlar soniga emas, balki sayohatlar soniga tegishlidir. Shunday qilib, ma'lum bir vaqt ichida bir nechta sayohatlarni amalga oshirgan kishi har safar yangi kelgan deb hisoblanadi.

1.1.4-jadval

Avstriyaga 2016-2019 yillarda tashrif buyurgan turistlar sonining o'zgarish ko'rsatkichi¹⁷

Yillar	Turistlar soni	O'zgarish (%)
2019	31 884 000	3,47%
2018	30 816 000	4,60%
2017	29 460 000	4,76%
2016	28 121 000	5,21%

Avstriyaga tashrif buyuruvchilar soni 2021 - yil may oyida 365,900 kishini qayd etgan, o'tgan oyda bu ko'rsatkich 65,8 ming kishini tashkil etgan. Ma'lumotlar 2019 - yil avgustda tarixda eng yuqori ko'rsatkichga - 3 993,600 kishiga, 2020 - yil aprelda esa eng past ko'rsatkichga - 12 900 kishiga yetgan¹⁸.

Milliy qadriyatlari va an'analari. Bayramlari. Umuman olganda, diniy bayramlar bilan bog'liq an'analar Avstriyada alohida o'rin tutadi. Rojdestvo va Pasxa kunlari, shubhasiz, eng hurmatlidir. Muqaddas yakshanba kuni butun oila katta dasturxonga yig'iladi va bolalarga xuddi Rojdestvo kabi sovg'alar beriladi.

Fisih bayrami arafasida, muqaddas shanba kuni nafaqat tuxum va nonni, balki fume go'sht, tuz va horseradishni ham muqaddas qilish odat tusiga kiradi. Biroq, Avstriyada hamma ham bu masihiy voqealarni nishonlamaydi, ko'pchilik uchun bu qadimiy odatga aylangan¹⁹.

¹⁷ <https://knoema.ru/atlas/%D>

¹⁸ <https://www.ceicdata.com/en/indicator/austria/visitor-arrivals>

¹⁹ <http://estatenetaustria.ru/articles/etiket-i-obychai-avstrii/>

Milliy liboslari. Avstriyaliklar - milliy libos kiygan ozgina zamonaviy evropaliklardan biri. Nemis tilida uning nomi «Trachten» deb tarjima qilinadi. Avstriyalik milliy kostyum o'zining amaliy va an'anaviy ko'rinishi bilan ajralib turadi va u oxirgi 400 yil ichida taraqqiy etdi²⁰.

Avstriyadagi milliy liboslar kundalik hayotda va bayramlarda mashhurdir. Kundalik avstriyalik modalari va milliy urf - odatlar o'rtasidagi chambarchas bog'liqlik hatto mamlakatda bir necha kun bo'lgan sayyohlar uchun ham ma'lum. An'anaviy kostyum kundalik shkafning asosiy elementidir. Xalq kiyimlariga ajoyib munosabatning kelib chiqishini tushunish uchun 400 - 500 yil oldinga qaytish kerak bo'ladi.

Kundalik kiyimlarni tikishda dehqonlar va hunarmandlar o'zlarining matolaridan foydalanganlar. Ular amaliy ranglarda masalan, kulrang, jigarrang, to'q yashil va to'q ko'k ranglarga bo'yalgan. Cheklangan ranglar kundalik kiyimlarga xosdir. Moviy, yashil, jigarrang kulrang - erkaklar uchun ranglar. Ayollar uchun - ko'k, yashil va jigarrang.

Uzoq vaqt davomida, taxminan 300 - yil oldin bekor qilingan dehqon kiyimlarini bezash taqiqlangan edi. An'anaviy avstriyalik kostyumida, ayniqsa ayollar uchun kashtachilik va dantel asta - sekin paydo bo'ldi. Bayramlar uchun kiyimlar qizil rang elementlari bilan bezatilgan. Kashtachilik, lenta va dekorativ elementlarga ta'qiq XVIII - asrda nihoyat yo'q bo'lib ketdi, ammo hozirgacha an'anaviy avstriyalik kostyum bezagidagi cheklov bilan ajralib turadi. Turli xil assortimentga ranglar va kiyimlarni birlashtirish orqali erishiladi.

Alp tog'lari etagida yashovchilarning liboslari, ayniqsa, an'anaviy kiyimlardan ajralib turadi, ular zig'ir, charm yoki jundan tikilgan kiyimlarni o'z ichiga oladi. Turli tog'li hududlarning aholisi o'zlarining liboslarini har xil usulda bezashgan. Asta - sekin kashtachilik va bezak nafaqat dekorativ, balki axborot vazifasini ham

²⁰ <https://immigrant-austria.com/ru/blog/austrian-traditional-clothing/>

bajara boshlagan. Avstriyadagi liboslar o'ziga xos «tashrif qog'ozi» bo'lib, u orqali mulkdorning ijtimoiy mavqei, oilaviy ahvoli, uning yashash tarzi, dini, kasbini yoki holatini aniqlash mumkin bo'lgan.

Ko'p yillar davomida erkaklar kostyumlari Loden jun matolaridan tikilib, ular zich, bardoshli va ob - havoga chidamli bo'lgan. Avstriyalik erkaklar kostyumiga issiq mato ko'ylagi, kesilgan shim, jun paypoq va poyabzal kiradi.

Xalq uslubini odatiy holga keltirish g'oyasi monarxlardan kelib chiqqan. Buyuk Karlga milliy kiyim juda yoqqan, ammo saroy ahli uning nozik Vizantiya ipagidan tikilgan kostyumlarni kiyishni afzal ko'rishardi.

Qirollik didi milliy libosni kundalik hayot elementi sifatida saqlashda muhim rol o'ynadi. Buyuk Karl shuningdek, qulay xalq kostyumini yuqori baholadi va har qanday yo'l bilan o'z saroy xodimlarini uni kiyishga undadi. Kunlarning birida Buyuk Karl o'z do'stlarini yig'ib ovga chiqadi, u erda yomg'ir va shamolda qolib ketadi. Kunning oxiriga kelib, hashamatli kiyingan shoxning ingichka kiyimi oddiy matoga aylanib qoladi, natijada shoh umurtqa pog'onasiga o'xshab qoladi²¹.

Hattoki, Imperator Franz Jozef an'anaviy o'rmon kostyumini nafis ov kiyimiga aylantirdi.

Bugungi kunda zodagonlar ushbu an'anani davom ettirib, turli xil tadbirlar va bayramlarda taniqli milliy liboslarda qatnashmoqdalar.

Loden, paxta, zig'ir va terilar kundalik kiyimlar uchun asos bo'lgan. Bayram liboslari xuddi shu choyshab va zig'irdan tikilib, yorqin elementlar qo'shilgan. Bayramona liboslarda asosan qizil, binafsha, yorqin ko'k va oq ranglar ishlatiladi.

Bayram kostyumlarini turli xil kashtalar va lentalar bilan bezash mumkin. Erkaklar liboslari qarama - qarshi lapellar va yorqin sharflar bilan ajralib turadi.

²¹ <https://rukivnogi.com/austria/avstriyskiy-natsionalnyy-kostyum>

Kashtachilik elementlarini milliy avstriyalik liboslarda uchratish mumkin. An'anaviy motivlar floristik va geometrikdir. Hozirgi kunda «edelveys» Alp tog'lari ramzi sifatida ayniqsa mashhur. Uning qiyofasi bluzkalar, galstuklar, kurtkalar va aksessuarlar bilan boyitilgan.

Shlyapalar har doim an'anaviy kiyimlarning muhim qismidir. Yorqin tukli tirolli shlyapa erkaklar ko'rinishini to'ldiradi. Dam olish kunlari badavlat oilalarning ayollari mo'ynali kiyimlar bilan kepkalar, kumush va oltin iplar bilan kashta tikishgan. Kostyumning zamonaviy ko'rinishida erkaklar bosh kiyimlari saqlanib qolgan bo'lib, ularni o'rta va katta yoshli ayollar ham kiyishadi.

Avstriya milliy kostyumining ko'plab modellari va hatto alohida elementlari butun Evropada tanilgan.

Erkaklar kiyimlari. Tracht - an'anaviy trikotaj kostyum, uning asosiy tafsiloti kulrang, yashil, ko'k yoki jigarrangdagi ustki kiyim. Dastlab, u ovchilar va cho'ponlarning kiyimi bo'lgan. XX - asrning boshlarida u «Alpin smoking» nomini oldi.

1.1.13-rasm. Tracht erkaklar kiyimi

Lederhose - kalta shimlar, asosan teridan tikiladi. Ular turli uzunlikda bo'lishi mumkin. Ilgari ular pivo ishlab chiqaruvchilarning

kiyimlari bo'lgan, chunki teridan pivo izlarini yo'q qilish oson bo'lgan. Endi ular zig'ir va qalin paxtadan tayyorlanadi.

1.1.14-rasm. Lederhose milliy kiyimi

Tirol (qo'riqchining shlyapasi) - erkak kostyumining majburiy atributidir. U baland tojga, yon tomonida patlar bilan bezatilgan, tojning asosi shnurga o'ralgan bosh kiyimdir. Oldinlari yashil rangda, hozirda esa uning kulrang, jigarrang, ko'k ranglarini kiyish mumkin.

1.1.15-rasm. Tirol turlari

Lederhosen - pivo festivallarida va tantanali marosimlarda qatnashish uchun kiyiladigan kiyim.

Ayollar kiyimlari. Leybkittel - an'anaviy ayollar kostyumining elementi bo'lib, yuqori qismi tor va pastki qismi keng bo'lgan belbog'li ko'ylakdir. Uning uchun qizil, yashil, safir kabi yorqin va to'yingan rangdagi matolar tanlanadi. Ba'zan dantelli yoki kashtachilik elementlari bilan bezatilgan. Avstriyalik dirndl zamonaviy va tasodifiy ko'ylaklarning ko'plab turlarini yaratish uchun asos bo'ldi.

Milliy avstriyalik kiyimlarning ko'rinishi Bavariya va Germaniya liboslariga yaqin turadi. Avstriya kostyumi an'anaviy qishloq modasi, tabiiy matolar va ranglar, kashtachilik, fartuk va uzun yubkalar bilan birgalikda boyitiladi. Shuning uchun, ushbu uslub Landhausmode deb nomlanadi.

Dirndle - kundalik ishlar uchun an'anaviy ayollar kostyumi bo'lib, fartukli va yengli paxtali uzun ko'ylak bo'lib, Avstriyaning asl klassik kiyimi hisoblanadi. Asrlar davomida shahar va qishloq kiyimlarining an'analari bir - biriga ta'sir ko'rsatgan, kostyumlar

hech qachon bezatilmagan va sifatsiz qo'pol matolardan tayyorlanmagan.

1.1.16-rasm. Dirndle ayollar kiyimi

Ko'pgina xalqlar o'zlarining tarixini hurmat qilishadi, ammo Avstriyada milliy kostyum arxaik o'tmish emas, balki hozirgi kundir. Dizaynerlar har yili milliy liboslar to'plamini namoyish etadilar. Avstriyalik zodagonlar ziyofatlarda tog' smokinglarida paydo bo'lishadi va milliy liboslarda ziyofatlar juda zo'r o'tadi.

Milliy bayramlarda an'anaviy liboslarni nafaqat parad ishtirokchilari, balki tomoshabinlar ham kiyishadi. Bezak va kashtachilik elementlari doimo moda aksessuarlari, zargarlik buyumlarida ishlatiladi.

Aholisiga xos etiket. Uchrashganda. Uchrashganda, avstriyaliklar jinsi va ijtimoiy mavqeidan qat'i nazar, bir - birlariga qo'1 berib salomlashishlari odatiy holdir. Bizga tanish bo'lgan va nemislarga xos «Xayrli kun» ning o'rniga avstriyaliklar uchrashganda «Xudo sizga salom» (Groß Gott) deyishadi.

Avstriyaliklar bir - biri bilan tez va oson tanishadilar. Ular quvnoq, odobli, ochiqko'ngil xalq bo'lib, yaxshi ovqatlanish, ichish va suhbat qilishni xo'sh ko'radilar. Avstriyaliklar o'zlarining aniq kibrlaridan qat'iy nazar mehmondo'st bo'lishadi. Lekin ularni kechirish mumkin, chunki mamlakat aholisi va ayniqsa yirik shaharlar burjua oilalarining avlodlaridandir. Ammo bu fakt avstriyaliklarning ochiq va hamdard bo'lishlariga to'sqinlik qilmaydi. Har doim qiyinchiliklarda yordam berishga, maslahat berishga, tezkor, muloyim va o'z vaqtida kelishishga tayyor.

Harakatlanishda. Vena shahrida ko'plab velosiped zonalari mavjud, ular sariq yoki oq yo'lak bilan chegaralangan va piyodalar uchun joy ajratilgan. Shuning uchun, yo'lak ustida yurish shart emas. Ko'pgina Vena tumanlarida avtoturargohlarga dushanbadan jumagacha soat 9.00 dan 22.00 gacha, shanba kuni shahar markazida (9.00 dan 12.00 gacha) pul to'lanadi. Markazda maksimal to'xtash vaqti 120 daqiqani tashkil etadi, lekin yer osti to'xtash joylarida cheklanmagan.

Avstriya bo'ylab sayr qilish juda oson. Shuni esda tutish kerakki, avtoulavlarda ovoz chiqarish qat'iyon taqiqlanadi. Bundan tashqari, «Mitfahrzentrale» maxsus xizmati mavjud bo'lib, u shahar mehmonlariga munosib haq evaziga sayohat qilishni taklif etadi.

Restoranda. Restoranda qancha ovqat iste'mol qilinishidan qat'i nazar, chevi hisob - kitob qilingan salfetskada qoldirilishi odatiy holdir. Avstriya qahvaxonalarida ofitsiantlar qoida tariqasida hisobni qoldirmaydilar. Shuning uchun, ofitsiant mijozga taomning narxini

aytganidan so'ng, mijoz chivini hisobga olgan holda, ofitsiantlar tezda umumiy summani e'lon qilishi kerak²².

Notanish kishilar bilan munosabatda. Notanish odamga murojaat qilganda, odatiy nemischa Frau (beka, ayniqsa ayol oilali bo'lsa) yoki Herr (jentlemen) deb murojaat qilish mumkin. Faqat yaqin do'stlar orasida ismi bilan chaqirish odatga aylangan.

Tozalik. Avstriya - mukammal tozalik mamlakati hisoblanadi. Qishloq joylarda (ayniqsa tog'larda) uylar juda go'zal, go'yo hozirgina bo'yalgandek taassurot qoldiradi. Yozda barcha qishloq binolari tashqarisidagi qutilar va qozonlarda gullar bilan bezatiladi. Avstriyaliklar o'z uylariga ko'p pul va vaqt sarflashadi va ularni «ikkinchi teri» deb atashadi. Shuning uchun, Avstriyada yovvoyi tabiatni jilovlashga harakat qilish va qayerda bo'lmasin axlat tashlamaslikka harakat qilish lozim.

Kiyinishda. Avstriyaliklar kiyim va poyafzalga nisbatan erkin munosabatda bo'lishadi. Birinchidan, shuni ta'kidlash kerakki, ular vatanparvar bo'lganliklari uchun milliy kiyimlariga qattiq hurmat bilan qarashadi. Ular oddiygina milliy liboslarini kiyishni yaxshi ko'rishadi, lekin ular o'zlarining kundalik kiyimlariga milliy elementlarning hayratlanarli qo'shilishidan ehtiyot bo'lishadi.

Shunga qaramay, shahar ko'chalarida deyarli har qanday uslubdagi kiyimlarni ko'rish mumkin. Avstriyaliklarning umumiy qarashlari bu - kiyimning tozaligi va pokligidir. Biror kishining ko'ylagi yamalgan bo'lishi mumkin, ammo u toza bo'lishi kerak. Poyafzal kostyum rangi yoki uslubi bilan mos kelmasligi mumkin, ammo ular ertilmasligi va chang bo'lmasligi kerak. Boshqacha aytganda, kiyimga odatiy munosabatda bo'lishadi²³.

Maxsus holatlarda avstriyaliklar odatiy Yevropa kostyumlarini «yarim biznes» uslubida kiyadilar, ammo bu ham uchrashuv formatiga ta'sir qiladi. Avstriya xalqi uchun agar ish kunlari bo'lmasa yoki ish kiyimida ishlash talab qilinmasa bir xil kiyimda ketma - ket

²² <http://russianvienna.com/nravy-i-obychai/4162-avstriya-osobennosti-povedeniya-v-strane>

²³ <http://estatenetaustria.ru/articles/etiket-i-obychai-avstirii/>

bir necha kun davomida kiyib yurish odatiy hol emas. Ushbu uslub faqat tegishli joylarda ruxsat etiladi ya'ni, masalan, restoranga chang'i kostyumida kelish mahalliy avstriyaliklarning noroziligiga sabab bo'lishi mumkin.

1.2. O'RTA ASR QADRIYATLARI JO BO'LGAN – BELGIYA

Davlatning geografik joylashuvi. Belgiya G'arbiy Evropada, Shimoliy dengizning sharqiy sohilida joylashgan. U shimolda Gollandiya, sharqda Germaniya va Lyuksemburg, janubda va janubi - g'arbda Fransiya bilan chegaradosh. Shimoli - g'arbiy qismida mamlakat hududi Shimoliy dengiz suvlari bilan yuviladi.

Belgiyaning umumiy maydoni 30,5 ming km² ni tashkil qiladi. Mamlakat poytaxti – Bryussel shahri.

Mamlakat hududida an'anaviy ravishda uchta asosiy geografik mintaqani, ya'ni qirg'oq tekisligi, markaziy plato va Ardennes tog'larini ajratish odatiy holdir. Sohil tekisligi Belgiyaning shimoli - g'arbida joylashgan. Ushbu mintaqaning dengiz sathidan o'rtacha balandligi 10 metrni tashkil qiladi. Markaziy plato mamlakatning unchalik katta bo'lmagan qismini ifodalaydi va unumdor pasttekisliklardan iborat. Ardennes tog'i – o'rmonli plato. Uning o'rtacha balandligi 460 metrni tashkil qiladi. Ushbu hudud Belgiyaning janubi - sharqida joylashgan.

Mamlakatdagi eng baland joy 694 metr bo'lgan Botranj tog'idir. Belgiyadagi eng yirik daryolar Fransiya boshlangan Scheldt va Meuse hisoblanadi. Ular kanallar bilan bir - biriga bog'langan²⁴.

Mamlakatning katta qismini madaniy landshaftga ega tekisliklar egallaydi. Quruq chegaralarning umumiy uzunligi - 1385 km, Fransiya bilan chegaralarning uzunligi - 620 km, Germaniya - 167

²⁴ <http://www.ulixes.ru/catalog/belgiya/description/tab0/>

km, Lyuksemburg - 148 km, Gollandiya esa - 450 km ni tashkil qiladi. Sohil chizig'i uzunligi - 66,5 km.²⁵

1.2.1-rasm. Belgiya davlati xaritasi

O'zining geosiyosiy joylashuvi tufayli Belgiya ko'pincha qo'shni davlatlar uchun kurash maydoni bo'lib kelgan.

Ma'muriy bo'linishi. Belgiya mamlakati uchta mintaqaga bo'lingan. Ushbu mintaqalarning ikkitasi, Flandriya va Valloniya, ularning ham har biri beshta viloyatga bo'lingan. Uchinchi mintaq, Bryussel - Poytaxt viloyati, viloyatga bo'lingan emas, chunki u dastlab viloyatning kichik bir qismi bo'lgan.

Ko'pgina viloyatlar o'zlarining nomlarini oldingi hokimiyatlar va shunga o'xshash joylashgan grafliklardan olishadi. 1830 - yilda Belgiya tashkil etilgan paytda faqat to'qqizta viloyat mavjud edi, shu jumladan, Bryussel shahrida joylashgan Brabant provinsiyasi. 1995 - yilda Brabant uchta xududga bo'lingan: Flandriya Brabanti, Flandriyalar viloyatining tarkibiga kirgan. Valloniya mintaqasining bir qismi bo'lgan Vallon Brabant va uchinchi mintaqaga aylangan Bryussel - poytaxt viloyati. Ushbu bo'linishlar Fransuz tilida

²⁵ <https://ru.wikipedia.org/wiki/%>

soʻzlashadigan valunlar bilan golland - fransuz tilida soʻzlashadiganlar oʻrtasidagi siyosiy tanglikni keltirib chiqardi. Bryussel - poytaxti rasmiy ikki tili.

Viloyatlarga boʻlinish Belgiya Konstitutsiyasining 5-moddasida mustahkamlangan. Viloyatlar 43 maʼmuriy tumanlarga va 581 munitsipalitetlarga boʻlingan.²⁶

Aholisi. Belgiya ochiq mamlakat boʻlib, qoida tariqasida fuqarolikni olishda muammolar boʻlmaydi. Belgiya aholisining 15% immigrantlardir. Eng yirik jamoalar - portugallar va italiyaliklar²⁷.

Belgiyaning "Statbel" statistika idorasi ma'lumotlariga koʻra, Belgiya aholisi 2020 - yil holati boʻyicha 11,555, 997 kishini tashkil etgan. Ulardan 50,8% ayollar, 49,2 % erkaklar tashkil etadi. Belgiya aholisi soʻnggi bir necha yil oʻsish sur'atlariga mos ravishda yiliga 0,49% ga oʻsmoqda. 2019 - yildan boshlab BMT bergan ma'lumotiga koʻra, Belgiyada 2 million muhojir borligini taxmin qilgan, bu esa mamlakat aholisining 17,2 foizini tashkil qiladi.

1.2.1 – jadval²⁸

Yillar	Aholi soni	Oʻzgarishi, (%)
2020	11 555 997	0,58%
2019	11 488 980	0,54%
2018	11 427 054	0,46%
2017	11 375 158	0,39%
2016	11 331 422	0,51%
2015	11 274 196	0,58%

Belgiya - 2018 yilda aholi zichligi 377,4 1 (har km²ga kishi boshiga) togʻri keldi.

²⁶ https://ru.qwe.wiki/wiki/Provinces_of_Belgium

²⁷ <https://kuku.travel/country/belgiya/>

²⁸ <https://knoema.ru/atlas/%D0%91%D0%B5%D0%BB%D1%8C%D0%B3%D0%B8%D1%8F/%D0%9D%D0%B0%D1%81%D0%B5%D0%BB%D0%B5%D0%BD%D0%B8%D0%B5>

1.2.2 - jadval²⁹

Belgiya aholisi zichligining yillar davomidagi o'zgarish ko'rsatkichlari

Yillar	Aholi zichligi	O'zgarishi, (%)
2018	377,4	0,46%
2017	375,7	0,39%
2016	374,2	0,51%
2015	372,3	0,58%

Belgiyada 2019 - yilga kelib, dindorlarning aksariyati (aholining taxminan 54%) katoliklardir. Aholining yana 3% protestantlar, 1% - pravoslavlar va 2% ga yaqin - boshqa xristian oqimlari tarafdorlari. Aholining 21 % o'zini agnostik, 10 % ateist deb hisoblashadi. Mamlakat aholisining 5 % Islom dinini, 0,3 %dan ko'prog'i - yahudiylikni, taxminan Buddizmni tan olishadi. Ushbu ma'lumotlar taxminiy hisoblanadi, chunki aholini ro'yxatga olish jarayonida fuqarolar o'zlarining dinga bo'lgan munosabatlari to'g'risida gapirmaslik huquqiga ega. Eng tez o'sayotgan bu musulmon jamoasidir. Antwerpen yoki Bryussel kabi yirik shaharlarda musulmonlar allaqachon aholining katta qismini tashkil qiladi³⁰.

Belgiya konstitutsiyasiga muvofiq, mamlakat aholisi uchta til guruhiga bo'lingan:

- fransuzlar - Valloniya, aholining qariyb 32%;
- Gollandiya (Flemish) - shimoliy mintaqalar, aholining qariyb 58%;
- nemis tilida gapiradiganlar - Valloniyaning sharqiy qismida, taxminan 67 ming kishi.

Bryussel aholisi Fransuz (80%) va golland (20%) tillarida gaplashadi.

²⁹ <https://knoema.ru/atlas/%>

³⁰ <https://ru.wikipedia.org/wiki/%>

Turistik shaharlari va diqqatga sazovor joylari.

Bryussel shahri. Gran Plas maydoni shovqinli bozorni eslatadi. U XII - asrda tashkil etilgan va uning maqsadi badavlat savdogarlar uchun qulay savdo - sotiqni ta'minlash bo'lgan. Maydonning butun perimetri bo'ylab savdo rastalari o'rnatilgan bo'lib, u eng katta mexanik yuklarga bardosh beradigan kuchli toshlar bilan qoplangan edi. O'sha davrda savdo rastalari bilan birgalkda maydonda ritsarlar musobaqalari ham bo'lib o'tgan.

Maydon gotika uslubiga mos qilib qurilgan. Uning atrofidagi binolarda zamonaviy ustunlar va panjarali derazalar mavjud. Gotika qonunlariga ko'ra, har bir bino toj bilan o'ralgan minoralar yoki gumbazlarga ega bo'lishi kerak. Belgiyaning diqqatga sazovor joylari bilan qiziqqanlar uchun Grand Plas maydoni ajoyib tanlovdir. Qizig'i shundaki, Belgiyada Gran Plas maydonini har yili gul gilam bilan bezashning o'ziga xos va chiroyli odati bor. Ushbu sehrli manzarani ko'rish uchun dunyoning turli burchaklaridan sayyohlar kelishadi.

1.2.1-rasm. Gran Plas maydonidagi gulli gilam

Musiqa asboblari muzeyi (Bryussel). Musiqa asboblari muzeyi dunyodagi eng yirik muzeylardan biri bo'lib, 8000 dan ortiq turli xil xalq, akademik va an'anaviy musiqa asboblarni o'z ichiga oladi.

1.2.2-rasm. Musiqa asboblari muzeyi

Muzey 1877 - yilda musiqashunos Fetis va King Leopold II to'plamlari asosida tashkil etilgan. 2000 - yildan beri u Art Nouveau tarixiy binosi devorlari ichida joylashgan. Har yili muzeyga 100 000 dan ortiq kishi tashrif buyuradi. Vaqti - vaqti bilan muzey zamonaviy asboblarni ijrochilarining kontsertlarini tashkil qiladi³¹.

Atomium. Tuzilma Bryusselning timsoli va yadro energiyasidan tinchlik uchun foydalanishga imkon beradigan ilmiy va texnologik taraqqiyot ramzi.

Temir kristalli panjara shaklida ishlab chiqarish 165 milliard marta kattalashtirilgan. 18 metrli ba'zi sharlar tashrif buyuruvchilar tomonidan ko'zatilishi mumkin. Ularning orasida eskalator o'rnatilgan bo'lib, ulash quvurlari bo'ylab harakatlanish mumkin.

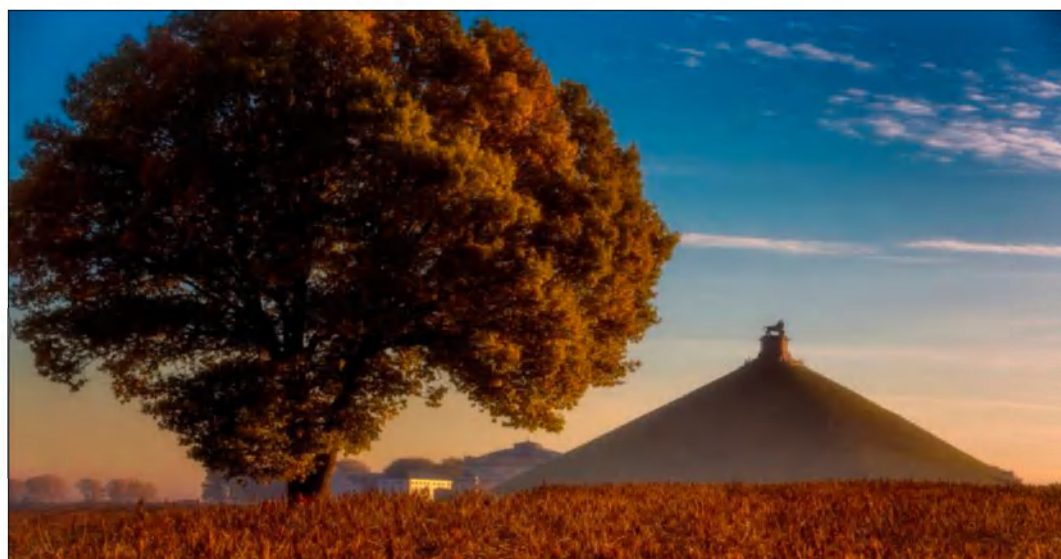
³¹ <https://top10.travel/dostoprimechelnosti-belgii/>

Yuqori tezlikdagi lift yuqori toʻpdagi kuzatuv maydoniga olib boradi. Atomium yaqinida «Kichik Evropa» miniatyuralar bogʻi joylashgan.

1.2.3-rasm. Atomium

Vaterloo shahri. Shahar Bryusseldan 15 km uzoqlikda joylashgan boʻlib, aholisining deyarli yarmi chet elliklardir. Nega Waterloo sayyohlar uchun qiziq? Albatta, afsonaviy Waterloo jangi sabablidir. Fransiyaga qaragan tosh sher - bu qonli jangni eslatadi.

1.2.4-rasm. Arslon tepaligidagi yodgorlikning koʻrinishi

Yodgorlik Niderlandiya qirolining buyrug'iga binoan qurilgan. Bundan tashqari, Vaterlooda boy Vellington muzeyi va Avliyo Jozefning eng chiroyli katolik cherkovi mavjud.

Bryuges shahri. Bryuges shahri g'arbiy Flandriya poytaxti hisoblanadi. Bu ko'plab shoirlar va kinematograflar tomonidan yoqimli iforlar taqdim etilgan shahar. XV - asrda Bryuges Evropadagi eng yirik savdo markazi maqomiga ega bo'lgan va u yerda ilk yashash joylarining paydo bo'lishi 800 - yillarga to'g'ri keladi. Shaharda hali ham o'rta asrlarga oid Gothic soborlari va cherkovlari mavjud. Shahar ko'chalarida ko'cha restoranlari mavjud bo'lib, unda Belgiya taomlaridan bahramand bo'lish mumkin.

Bino fasadlarida jigarrang va sarg'ish ranglar ustunlik qiladi, ammo sayyohlar diqqat bilan o'rganib chiqqach, qadimiy inshootlarning devorlarida qancha me'moriy va bezak buyumlari borligiga qoyil qolishadi. Ushbu maydon YuNESKOning nomoddiy meros ob'ektlaridan hisoblanadi. Ayni paytda unda transport vositalarining harakati ta'qiqlangan.

Vellington jangdan oldin ushbu cherkovda qilgan uzoq ibodatlar tufayli jangda g'alaba qozonganligi haqida afsonalar mavjud.

1.2.5-rasm. Bryuges shahri

Liej shahri. Liej shahri haqli ravishda Belgiyaning madaniy poytaxti hisoblanadi. Oʻrta asrlarda Liej uchun zodagonlar va ruhoniylar oʻrtasida qattiq kurash boʻlgan. Jang hayot va oʻlim uchun olib borilgan, buni 1312 - yilning fojiali voqealari toʻgʻrisidagi tirik qolgan maʼlumotlar tasdiqlaydi.

1.2.6-rasm. Liej shahri

Oʻsha yili Avliyo Martin cherkovida zodagonlar tarafdorlari tiriklayin yoqib yuborilgan. XVI - asr shahar uchun oltin asr deb ataladi. Zamonaviy tarixchilar fikriga koʻra, shahar aholisi va yepiskoplar oʻrtasidagi doimiy kurash boʻlmaganida, Liej mamlakatning eng yirik iqtisodiy markaziga aylangan boʻlar edi.

«Mini - Yevropa» istirohat bogʻi. Belgiyaning mashhur Atomiy qismida joylashgan ikki yarim gektar maydonni oʻz ichiga oladi, bu yerda qadimgi Yevropaning barcha mashhur binolari va soborlari miniatyura koʻrinishida namoyish etilgan: Pizaning qasr minorasi, Big Ben va boshqalar.

1.2.7-rasm. «Mini - Evropa» istirohat bog'i ³²

Belgiyadagi Meuse (Maas) daryo vodiysi. Belgiyaga sayohatda bo'lganda, albatta Meuse daryo vodiysiga e'tibor berish lozim. Daryo bo'ylab qilinadigan sayohat tashrif buyuruvchilarga chindan ham maroq bag'ishlaydi. Sayohat davomida daryodan deyarli vertikal ravishda ko'tariladigan qadimiy ohaktoshlarni ko'zatish mumkin. Zich o'rmonlar va tekisliklar kichik hamda qulay qishloqlarning paydo bo'lishiga olib keldi.

Meuse vodiysida ko'plab piyodalar uchun yo'laklar mavjud. Piyoda yurishdan tashqari velosipedda ham sayr qilish imkoni bor. Velosiped yo'laklari marshruti bo'ylab Belgiyadagi ko'plab diqqatga sazovor joylarni ko'rish mumkin. Ohaktosh tog' cho'qqilarida bir necha go'zal qal'alar mavjud. Daryoning o'zi Yevropaning shaharlari arxitekturasiga muvofiq tashkil etilgan. Bu yerda tozalik juda ham yuqori darajada, yo'laklar nafaqat tozalanadi, balki har kuni maxsus vositalar bilan yuviladi. Ekologik tozalik havoning o'ziga xos

³² <https://masimovasif.net/%>

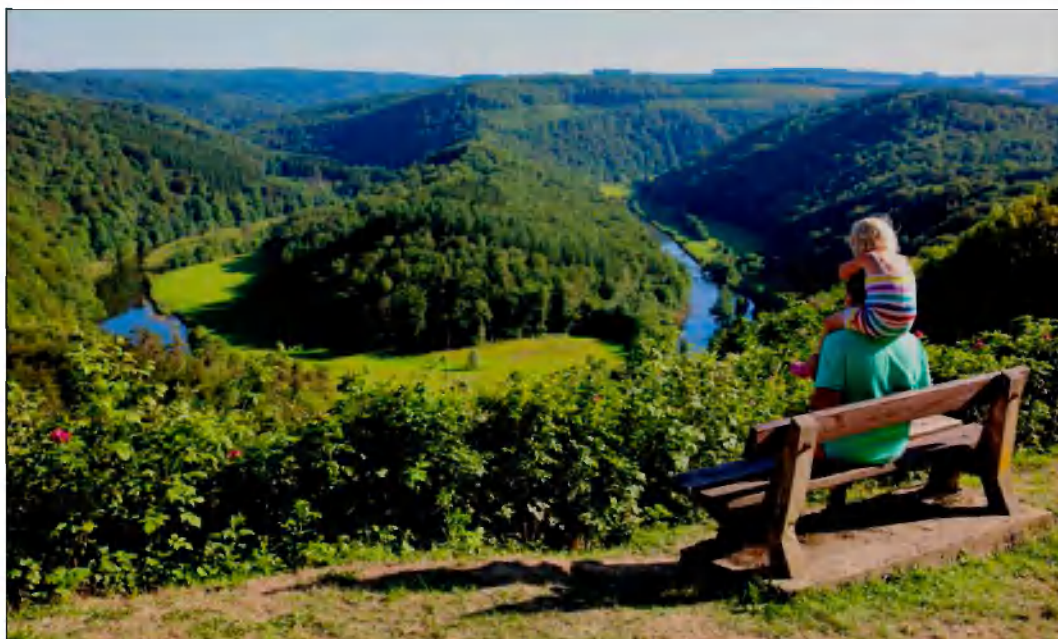
musaffoligida va daryoning shaffofligida seziladi. Daryo bo'yidagi binolar 5 qavatdan ko'p bo'lmagan holda qurilgan. Bular ixcham va juda qulay binolar bo'lib, ular orasida yuqori darajadagi xizmat ko'rsatadigan mehmonxonalar ham mavjud.

1.2.8-Belgiyadagi Meuse daryo vodiysi

Semois vodiysi. Har kim sayohatni o'z xohishiga ko'ra tanlaydi. Kimdir shovqinli shaharni tanlaydi, kimdir O'rta asr qal'alarining muhlisi. Faqatgina muzeylarga qiziqish bildiradigan va faqat ilmiy tadqiqot uchun sayohat qiluvchilar ham bor. Shaharlar va hashamatli mehmonxonalar bo'ylab sayohat yo'nalishlaridan farqli o'laroq, Semois vodiysi tabiatning betakror go'zalligini qadrlaydiganlarni kutib oladi.

Daryo bo'ylab kema sayohati ham juda qiziqarli bo'ladi. Sayohatchilarni o'rab turgan landshaftni ilohiy deb atash mumkin. Vodiyning mayin yashil qirg'oqlari va ipakdek o'tlari sayyohlarda unutilmas taassurot qoldiradi. Vodiy, ayniqsa bahorda go'zal, u yerda juda ko'p yovvoyi gullar o'sadi.

1.2.9-rasm. Semois vodiysi va Semois daryosi

An-syur-Les karst g'ori (Namyur provensiyasi). Namyur provensiyasida sirli va jozibali tabiiy yodgorlik - Les daryosi suvlari ostida ohaktosh toshlarining parchalanishi natijasida hosil bo'lgan An-sur-Les karst g'ori Belgiyaning diqqatga sazovor joylaridandir.

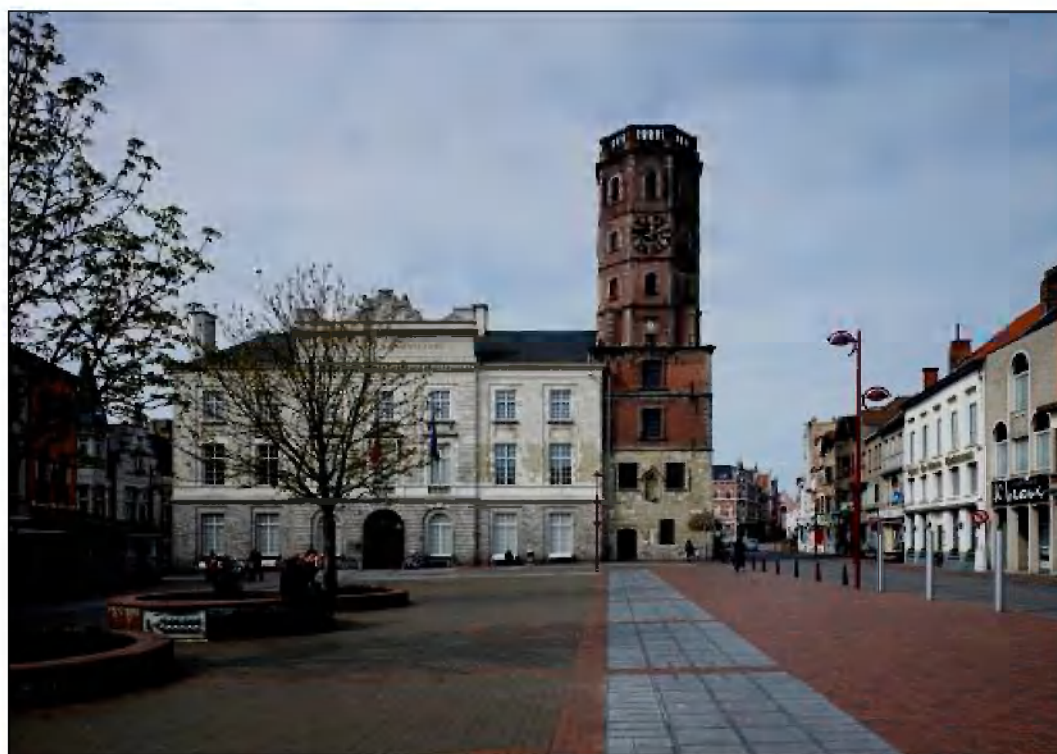

*1.2.10-rasm. An-syur-Les g'ori*³³

³³ <https://www.tripzaza.com/ru/destinations/dostoprimechatelnosti-belgii/amp/>

G'orning ichiga xuddi shu nomdagi qishloqning markazidan diqqatga sazovor joylarni tomosha qilish uchun tramvay orqali kirish mumkin. G'orning har doimgi yuqori namligi va past harorati taxminan $+13^{\circ}\text{C}$ daraja. Ichki tunnelling umumiy uzunligi 15 km dan oshadi. «Minaret» deb nomlangan stalaktitlar zali alohida e'tiborga loyiqdir. Zalning gumbazlarida stalaktitlar va yoshi 12 ming yil bo'lgan stalagmitlar joylashgan.

Menen darvozasi (Ipr) haykali. Menen darvozasi (Ipr) haykali I - Jahon urushida halok bo'lgan askarlarga ehtirom sifatida bunyod etilgan. Vizual ravishda arkka o'xshaydi. Kompozitsiyaning yuqori qismida o'sha vaqtdagi qo'shnlarni Ipr (Ipr) shahri uchun jangda joylashtirish rejasini ko'rish mumkin. Ushbu me'moriy yodgorlik sher shaklidagi toj bilan bezatilgan.

1.2.11-rasm. Menen darvozasi haykali

Vafot etgan va bedarak yo'qolgan askar va ofitserlarning ismlari arkning ichki plitalariga o'yib yozilgan. Yodgorlik ochilgan

kundan boshlab har kuni soat 20.00da darvoza oldida karnay sadosi chalinadi. Bu an'ana faqat II - Jahon urushi davrida shaharni bosib olish paytida to'xtatilgan.

Rivojlangan turizm turlari va turistlar tashrifi.

Plyaj turizmi. G'arbiy Evropaning eng mashhur kurort mamlakatlari orasida Belgiyani tanlash qiyin bo'lishiga qaramay, bu yerda plyajda dam olish uchun imkoniyatlar mavjud. Knokke, De Xaan, Vestende, Oostende kurortlari bilan umumiy uzunligi taxminan 70 km bo'lgan qumli plyajlar Shimoliy dengizning butun Belgiya qirg'oqlari bo'ylab cho'zilgan. Bu yerda suzish mavsumi qisqa muddatli bo'lib, bu injiq Atlantikaga bog'liq va shuning uchun faqat iyun o'rtalaridan sentyabr oyining o'rtalarigacha davom etadi.

U yerdagi eng mashhur kurort Oostende bo'lib, uning plyajlari va gumbazlari issiq kun va romantik oqshom uchun idealdir. Bundan tashqari, u yerda deyarli butun yil davomida dam olish mumkin.

Ostenddan 20 kilometr uzoqlikda joylashgan De Xaanda Sun Parks International tizimidagi suv parklaridan biri qurilgan. Hovuzlar har doim 15 daqiqada cho'milishga o'tib ketadigan okean to'lqinlarini taqlid qilib, yopiq jamoada plyaj sohilidagi deyarli barcha imkoniyatlarni ta'minlaydi. Bu yerda mehmonlar turishi uchun qulay villalardan tashkil topgan haqiqiy mehmonxonalar majmuasi qurilgan.

Eng mashhur kurortlari Leyjdan unchalik uzoq bo'lmagan qirollikning sharqida joylashgan bo'lib, o'zining mineral suvli buloqlari, balneologik davolash markazlaridan tashqari, «Suvlar shahri muzeyi» hamda rassomlarning mahalliy landshaftini aks ettiruvchi asarlari galereyasi mavjud ³⁴.

Shopping turizm. Bryussel va Antverpen shaharlari xarid qilish uchun Belgiyadagi eng yaxshi shaharlar sanaladi. Bryusselda har ikkala yirik savdo markazlarini va taniqli do'konlarini, shuningdek turli xil toifadagi kichik do'konlarni topish mumkin. Albatta, u yerda juda ko'p shokolad otellari bor!

³⁴ http://www.svali.ru/catalog~14~index.htm?details=1&tur_t=1

Antwerpen - Flandriyaning eng yirik shahri va shu bilan birga Yevropaning olmos poytaxti hisoblanadi. U yerda juda ko'p miqdordagi toshlar qayta ishlanadi. «Olmos kvartali» temiryo'l stantsiyasidan boshlanib, har qanday did va byudjet uchun zargarlik buyumlari hamda toshlarni sotib olish ham mumkin. Bundan tashqari, juda ko'p eksklyuziv buyumlarni sotib olish mumkin bo'lgan dizayner do'konlariga to'la.

Antwerpen Milan va Parij bilan bir qatorda Yevropadagi yetakchi moda shahar nomi uchun kurashib kelmoqda. Aynan shu erda dizaynerlarni o'qitish bo'yicha ko'plab oliy ta'lim muassasalari mavjud ³⁵.

2020 - yilda mahalliy sayyohlar soni taxminan 4,6 millionga kamaygan. Gollandiyalik turistlarning Belgiyaga kelishlari soni 2019 - yilda deyarli ikki milliondan, 2020 - yilda esa 737 mingga kamaygan.

Belgiya turizm agentligi statistikasining habar berishicha, 2019 - yilda mamlakatga 9 343 000 million turistlar tashrif buyurgan.

Belgiyaga xalqaro turistik tashriflar 2018 - yilda 9,119,000 kishini tashkil etgan.

1.2.3-jadval

Belgiyaga 2016-2019 yillarda tashrif buyurgan turistlar sonining o'zgarish ko'rsatgichi³⁶

Yillar	Turistlar soni	O'zgarish (%)
2019	9 343 000	2,5%
2018	9 119 000	8,75%
2017	8 385 000	12,08%
2016	7 481 000	-10,46%

2018 - yilda bir kechada turadiganlar sonining eng katta o'sishi Latviya (+ 8,3%), Litva (+ 7,7%), Malta (+ 6,5%), Polsha (+ 5,8%), Ruminiya (+ 5,5%) va Belgiyada (+ 5,4%) kuzatilgan. Faqatgina

³⁵ <https://travelask.ru/belgium>

³⁶ <https://knoema.ru/atlas/%D>

Lyuksemburg (-4,3%), Irlandiya (-1,5%) va Ispaniyada (-0.9%) pasayish qayd etilgan ³⁷.

Faqat Bryussel mehmonxonalarida sayyohlar 2018 - yilga nisbatan 11% ko'proq turishdi. Mahalliy mehmonxonalarning ta'kidlashicha, turistik oqimning 37%ni ishbilarmonlar, 48,22%ni oddiy sayyohlar tashkil etadi. Yil davomida mehmonxonalar ish kunlarining 80%, dam olish kunlarinig 65% band bo'lgan. Belgiya mehmonxonalarida tashrif buyuruvchilarning aksariyati yozda (83% gacha), eng kami esa yanvarda (62% gacha) bo'lishadi.

Belgiyada sayyohlarning eng ko'p soni mahalliy aholi bo'lib, ularning ulushi umumiy turistik oqimning 24%ga yetadi. Ikkinchi o'rinni Fransiya (11,89%), uchinchi o'rinni Germaniya (6,66%) fuqarolari, keyingi o'rinlarni britaniyaliklar (6,58%), amerikaliklar (5,97%) va ispanlar (5,68%) egallaydi. Rossiyaliklar va boshqa mamlakatlardan kelgan mehmonlarning ulushi 24,23% ni tashkil etdi³⁸.

Milliy qadriyatlari va an'analari. Belgiya madaniyati barcha belgiyaliklar uchun qaysi tilda bo'lishidan qat'iy nazar umumiy bo'lgan ikkala tomonni va asosiy madaniy jamoalar o'rtasidagi farqlarni o'z ichiga oladi: golland tilida so'zlashuvchi Flamand va Fransuz tilida so'zlashadigan valunlar. Belgiyaliklar nemislarning aniqligi, gollandiyaliklarning ehtiyotkorligi va inglizlarning muloyimligini o'zida birlashtirgan noyob xalqdir. Belgiya xalqi o'zlarining valunlik va flamandlik ildizlari bilan faxrlanadilar, shu bilan birga oilaviy qadriyatlarni hurmat qiladilar.

Aksariyat belgiyaliklar o'z madaniyatlarini Yevropa madaniyatining ajralmas qismi sifatida ko'rishadi ³⁹.

Belgiya 300 yildan ko'proq vaqt davomida Qadimgi Rimning bir qismi bo'lganligi sababli Rimning Belgiya madaniyatiga ta'siri

³⁷ <https://tourism.interfax.ru/ru/news/articles/55985/>

³⁸ <https://www.tourister.ru/world/europe/belgium/news/>

³⁹ https://ru.qwe.wiki/wiki/Culture_of_Belgium

hal qiluvchi bo'lib qolgan. Hozirgacha bu mamlakatda Rim davriga oid ko'plab yodgorliklar saqlanib qolgan.

Har yili mamlakat shaharlarida liboslar festivallari va karnavallari o'tkaziladi. Brugj va boshqa shaharlarda cherkov marosimlari an'anaviy hisoblanadi. Belgiya dantelli va elektrotexnika, taniqli Liej qurolbardoshlari va Antverpen olmos kesgichlar mamlakati.

Belgiyaliklar shunchaki otlarni, ot minishni va u bilan bog'liq bo'lgan narsalarni yaxshi ko'radilar.

Belgiyaliklarning tabiiy kamtarligi asrlar davomida mamlakatni turli davlatlar boshqarganligi bilan izohlanadi. Shuning uchun mahalliy aholi o'zlariga e'tibor bermaslikni va soyada qolishni afzal ko'rishadi.

Belgiya aholisining o'ziga xos xususiyatlari:

- ✓ madaniyat qarama - qarshiliklarga asoslanadi;
- ✓ jamiyat an'analarni hurmat qiladi, lekin yangi Evropani shakllantirishda faol ishtirok etishga intiladi;
- ✓ mamlakatda davlat byurokratiyasi rivojlangan;
- ✓ mamlakatda juda ko'p sonli qonunlar mavjud;
- ✓ belgiyaliklar kun bo'yi yeb - ichishga qodir, ammo barcha ishlarni bajarishga vaqt ajratishadi.

Birgina Belgiyada rasmiyatchilik, xushmuomalalik, kapitalistik va o'rta asr qadriyatlari birga yashaydi. Mamlakat aholisi hashamatli bo'lmasa - da, lekin qadr - qimmatini bilan yashash uchun qanday pul topishni bilishadi.

Belgiya xalqi dam olishni yaxshi ko'radilar, davlat bayramlar va tantanali kunlar soni bo'yicha ko'plab Yevropa mamlakatlaridan oldinda turadi ⁴⁰.

Milliy kiyim - kechaklari. Qadimgi davrlarda u yerda kelt qabilalari yashagan, ulardan biri - Belgi o'z nomini bergan. Miloddan avvalgi I - asrda zamonaviy Belgiya hududi Rim imperiyasiga bo'ysungan va uning viloyati - Belgika deb nomlangan. Rim

⁴⁰ <https://kuku.travel/country/belgiya/>

imperiya qulagandan so'ng, Belgika german qabilalari tomonidan qo'lga kiritilgan. Keyinchalik shimolda gollandlarga o'xshash flaman millati va Belgiyaning janubiy qismida fransuzlarga yaqin bo'lgan valon millati vujudga kelgan.

O'rta asrlarda Brabant knyazligi va Flandriya okrugi Evropa savdosining markazlariga aylandi. XV - asrga kelib, ular Gollandiya bilan birgalikda Niderlandiya deb nomlangan 17 viloyat ittifoqiga kirdi, natijada Evropadagi eng yirik va eng nufuzli dengiz kuchlaridan biriga aylandi.

1.2.13-rasm. Ayollar kiyimi

XVIII - asrning oxirida Belgiya chorak asr davomida Frantsiya, keyinchalik Gollandiya hukmronligi ostiga o'tdi. Lekin Belgiya 1830 - yilda mustaqillikni qo'lga kiritgan bo'lsa - da, shu kungacha mamlakatda ikkita rasmiy til flamandlar va valonlar hali ham «til urushi»ni olib borishmoqda.

Har bir xalqning o'ziga xos noyob kiyimi bor, u asosiy milliy qadriyatlarni ramziy bezaklari bilan bezatiladi. Bunday kiyimlar

Belgiyada ham bor. Belgiyaning milliy tillari singari, kiyimlari ham har xil.

Belgiyaning milliy kiyimi gollandiyaliklarga o'xshashdir, ajablanarlisi shundaki, bu mamlakatlarning umumiy tarixi bir – biriga chambarchas bog'liq.

Belgiyaliklarning xalq kostyumiga qo'shni mamlakatlarning ta'siri bo'lgan, masalan shimolda Gollandiya (Flandriya), janubda Fransiya (Valoniyada).

Flamaniyalik ayollar rangli yubkalar tikishni afzal ko'rishgan, ayniqsa, etak qismi parparli bo'lgan, valonlar esa engil, uzun va parparsiz kiyishgan. Ularning ikkalasi ham ko'pincha chiziqli matolardan foydalanishgan. Cherkovga kirish uchun Flaman ayollari qo'ng'iroq shaklidagi ulkan qalpoqcha bilan qora plash kiyib yurishgan, to'q ko'ylaklar bilan bluzka - sviter kiyilgan. Erkaklar kostyumi esa oddiyroq bo'lib, u ko'k jun ko'ylakdan iborat.

Valonlarda kostyum yanada yorqinroq. U chiziqli yubka va yorqin kozokdan iborat bo'lib, ustiga katta sharf bog'lab qo'yilgan. Erkaklar kostyumi uchun beret va ko'k junli bluza talab qilingan.

Flamaniyaliklar va valonlar bayram kunlarida bunday kostyumlarni kiyib yurishgan. Ayniqsa, milliy bayramlar arafasida ko'chalarda bunday kiyimlarni kiygan odamlarni ko'rish mumkin. Bu esa o'z xalqining urf - odatlari va tarixi belgiyaliklar hayotida katta ahamiyatga ega ekanligini isbotlaydi.

Ushbu xalqlarning milliy liboslarining o'ziga xos xususiyatlarini Belgiya, Gollandiya va Lyuksemburgga sayohat qilganda o'rganish yaxshiroq. Belgiya, Niderlandiya va Lyuksemburg - o'z tarixlari davomida doimo madaniy yutuqlarni almashib kelgan uchta mamlakatdir. Va bu, albatta, milliy libosda ham o'z aksini topgan. Kiyimlarning ranglari bugungi kunda ushbu mamlakatlarning ramzlari rangi bo'lib, mamlakatlarning o'zlari xalqaro tashkilot - Beniluxning bir qismidir⁴¹.

⁴¹ <http://restinworld.ru/stories/belgium/12024/2.html>

Belgiyaga tashrif buyurgan ko'plab sayyohlar, uning madaniyati to'g'risida bilib, uyga bu haqda guvohlik berish uchun biror narsa olib kelishni xohlashadi.

1.2.14-rasm. Ayollar kiyimi

Milliy libos - bu eng yaxshi suvenirlardan biri. U noyobdir va barcha turdagi yodgorlik fabrikalarida ishlab chiqarilmaydi. Xalq kostyumi har doim qo'lda tikiladi va eksklyuziv san'at asari sifatida qadrlanadi.

Shlyapalar. Flamanlar ham valonlar ham «quloqlari» bo'lgan sodda dantel bosh kiyimlarini kiyishgan va lentalar bilan bog'langan. Flaman dantellari XVI -asrdayoq dunyo miqyosida shuhrat qozongan. Zig'irdan yasalgan ko'ylaklarning yoqalari, mayda paltolar va fartuklar dantel bilan ishlangan va undan nafis qalpoqchalar tayyorlangan.

Poffe - Shimoliy Brabant, Gollandiyaning an'anaviy ayollar bosh kiyimidir.

Pofferni faqat turmush qurgan ayollar kiyishgan. U 1860 va 1920 - yillar orasida urfda bo'lgan.

Shimoliy Brabant va Limburgda hech qachon kostyumlarda folklorik o'ziga xoslik bo'lmagan, Niderlandiyaning bu qismida kiyinishdagi yagona farq poffer bo'lib, Limburgda poffer «Toer» deb nomlangan.

Pofferni sotib olishga qodir bo'lganlar o'rta sinf erkaklarning xotinlari, boy dehqonlar, amaldorlar va shahar hokimi yoki shifokor kabi mutaxassislar kiyishgan. Ayolning kiygan kiyimi va nafisligi erining boyligini aks ettirgan.

1.2.15-rasm. Poffer bosh kiyimi

XX - asrning birinchi yarmida, asosan, velosiped haydash paytida amaliy bo'lmaganligi sababli poffer iste'moldan chiqib ketdi. Jahon urushining ikkinchi davrida mintaqada mato yetishmasligi ham ta'sir ko'rsatdi. Pofferni kiyish 1950 -yillarga qadar davom etgan, ammo faqat to'y va bayram kabi maxsus kunlarda kiyilgan.

Poffer - marvarid va shudring tomchilari deb nomlangan oq, oltin, kumush yoki shisha sharlar bilan, shuningdek, sun'iy gullar va mevalar (keksa ayollarga nisbatan) bilan bezatilgan. Gullarni kelinlar va yosh turmush qurgan ayollar, olma, nok va ipak kurtaklarini esa keksa ayollar o'zlarining kiyimlarini bezashda ishlatishgan.

1.2.16-rasm.Poffer bosh kiyimi

Poffer eni va orqa tomoniga osilgan bo'lib, taxminan 12 sm, uzunligi 60 sm bo'lgan to'rtta lenta (lavalar) bilan bezatilgan. Lentalarning kengligi va sifati, zargarlik buyumlari egasining ijtimoiy holatini va ona shahrini ko'rsatib turgan.

Turmush qurmagan ayollar pofer kiyishmaydi. Biroq, ular «kapotehoedje» yoki «kaphoedje» deb nomlangan qora kapot kiyishadi. U to'rtta qora lenta va qora sun'iy gullar bilan bezatilgan, qora matodan tikilgan bosh kiyimidir. Qizlar uni taxminan o'n ikki yoshida kiyishadi⁴².

Aholiga xos etiket. Belgiyada bir odam bilan bir necha marta salomlashish odati bor. Shunday qilib, ular bir - birini hurmat qilishadi. Ushbu mamlakatning odob - axloq qoidalariga ko'ra, hatto telefon qo'ng'irog'i uchun ham minnatdorchilik bildirish kerak.

Mahalliy qonunlarga ko'ra, har doim yoningizda rasmiy shaxsingizni tasdiqlovchi hujjat bo'lishi kerak va uni politsiyaning birinchi talabiga binoan taqdim etish kerak bo'ladi. Shuning uchun sayohat davomida turistlar o'zlari bilan pasport olib yurishlari kerak.

⁴² <https://www.toybytoy.com/doll/Dolls-peoples-of-the-world-42-Belgium>

Notanish kishilar bilan munosabat. Belgiya davlatchiligi juda qadimiy va mustahkam tarixga ega bo'lmaganligi sababli, belgiyaliklar bilan suhbatlashganda uni muhokama qilish to'g'ri yo'l emasligini bilishingiz kerak. Shuning uchun, agar siz mahalliy odamlar bilan gaplashadigan bo'lsangiz, unda qirol oilasi va qirollik institutlarini, shuningdek, millatlararo munosabatlarga tegishli har qanday mavzularni tanqid qilishdan ehtiyot bo'lishingiz talab etiladi ⁴³.

Shuni ta'kidlash kerakki, mahalliy aholi uchun ko'proq samimiy suhbatlar qurish odat tusiga kirmagan, ya'ni suhbat asosan rasmiy, muloyim savol va javoblardan iborat bo'ladi. Mahalliy aholi bilan siyosat, pul, sog'liq va shaxsiy hayot haqida suhbatlashish tavsiya etilmaydi.

Tozalik. Belgiyaliklar ozoda odamlardir, ular po'latdan va eng zo'r asboblardan foydalanishga odatlangan.

Valloniya mintaqasida atrof - muhitni ifloslantirganlik uchun jarimalarning qattiq tizimi mavjud. Shuning uchun qoidalarga rioya qilish maxsus agentlar tomonidan nazorat qilinadi va qoidabuzarlardan juda katta miqdorda jarima o'ndiriladi. Belgiya oshxonasi ko'proq fransuz oshxonasini eslatadi. Turli xil navli vafli uning o'ziga xos g'ururidir ⁴⁴.

1.3. DUNYONING BIRINCHI RAQAMLI TURISTIK MAMLAKATI - FRANSIYA

Davlatning geografik joylashuvi. Fransiya G'arbiy Evropada joylashgan. Shimolda u Belgiya (620 km) va Lyuksemburg (73 km), shimoli - sharqda, sharq va janubi-sharqda - Germaniya (451 km), Shveytsariya (573 km), Italiya (488 km) va Monako (4, 4 km), janubda va janubi - g'arbiy qismida - Andorra (56,6 km) va Ispaniya (623 km) bilan chegaradosh.

⁴³ <https://www.globaldialog.ru/countries/belgium/info/>

⁴⁴ <http://www.ulixes.ru/catalog/belgiya/description/tab13/>

Chet el mintaqalarining chegaralari (chegara uzunligi pasaygan tartibda):

- Braziliya (730 km)
- Surinam (510 km)
- Niderlandiya Antil orollari (10,2 km)⁴⁵.

Fransiya 11 mamlakat bilan chegaradosh. Chegaralarning umumiy uzunligi qariyb 2 ming 800 km. Metropol 8 ta yuqorida sanab o'tilgan mamlakatlar, uchta esa chet el mintaqalari bilan chegaradosh mamlakatlar.

Mamlakatning umumiy maydoni - 551,6 ming km², chet el hududlari va bo'limlari bilan birgalikda - 643,4 ming km² ni tashkil etadi va bu Yevropa Ittifoqidagi eng katta mamlakat hisoblanadi⁴⁶. Poytaxti – Parij shahri.

Dengiz chegaralari ingliz kanali, Shimoliy va O'rta Yer dengizi hamda Atlantika okeanining qirg'oqlari tomonidan hosil bo'ladi. Fransiya qirg'oq chizig'ining uzunligi taxminan 3500 km.ni tashkil etadi⁴⁷.

Fransiya shuningdek, chet el bo'limlaridan - G'arbiy Hindistondagi Martinika va Gvadelupa, Janubiy Amerikadagi Gviana, Hind okeanidagi Reyunion; chet el hududlaridan- Yangi Kaledoniya, Fransuz Polineziyasi, Uollis va Futuna, janubdagi va Antarktikadagi yerlar - Kerguelen, Krozet, Sent-Pol va Amsterdam, Adelie yerlari; maxsus maqomga ega bo'lgan hududiy birliklardan - Mayotte, Sent-Pyer va Mikelonlarni o'z ichiga oladi.

Ma'muriy bo'linishi. O'zining hududiy davlat tuzilishi shakli jihatidan Fransiya murakkab unitar davlatdir. Fransiya hududi 22 viloyat va 96 bo'linga bo'lingan. Bo'limlar 327 tuman, 3828 kanton va 36.551 kommunaga bo'lingan. Jamiyatlar hududiy jamoalar hisoblanadi va o'zini - o'zi boshqarish organlarini saylashadi. Tumanlarda saylangan o'zini - o'zi boshqarish organlari mavjud

⁴⁵ <https://ru.wikipedia.org/wiki/%>

⁴⁶ <http://guide.travel.ru/france/geo/>

⁴⁷ <http://www.hyno.ru/tom1/1715.html>

emas va tayinlangan sub - prefektura boshqaruv funktsiyasini bajaradi.

1.3.1-rasm. Fransiya davlati xaritasi

Tarixiy - geografik birliklar - kantonlar o'z - o'zini boshqarish va boshqaruv organlariga ega emaslar hamda idoralar kengashlariga saylovlar o'tkazish uchun foydalanadilar. Ba'zan kantonlarda sud idoralari kichik instantiya sudlari tashkil etiladi. Siyosiy avtonomiyaga ega Korsika alohida mavqega ega: orolda cheklangan vakolatlarga ega parlament, shuningdek, o'zi tanlagan tor kollegial organ - kengash bo'lib, uning raisi faqat ijro etuvchi hokimiyatni amalga oshiradi⁴⁸.

Fransiya quyidagi ma'muriy birliklarga bo'lingan:

1. Mintaqalar;

⁴⁸ <http://www.hyno.ru/tom1/1739.html>

2. Bo'limlar;
3. Kommunalalar;
4. Ma'muriy tumanlar;
5. Kantonlar.

Mintaqatlar 3-8 bo'limlarni birlashtirgan hududlarda (22 ta poytaxt va 4 chet el mintaqalari - Gvadelupa, Gvayya, Martinika, Reyunion) mintaqaviy kengash ham saylanadi (1986 yildan - to'g'ridan - to'g'ri saylovlar orqali). U yanada kengaytirilgan xizmatlar tizimiga ega, ma'muriy funktsiyalarni emas, balki maslahat vazifalarini bajaradigan bir qator qo'mitalarni o'z ichiga oladi. Kengashning ijro etuvchi organi u tomonidan saylanadigan rais hisoblanadi. Shu bilan birga viloyat kengashi byuroni saylaydi. Metropolning ba'zi bo'limlari (bu yirik shaharlar, jumladan Parij, Lion) saylangan kengashlar va mer (hokim)larga ega bo'lgan shahar tumanlariga bo'lingan.

Fransiyadagi saylangan organlar bilan bir qatorda ma'muriy - hududiy birliklarda yuqoridan tayinlangan mansabdor shaxslar - davlat vakillari mavjud. Viloyatda bu viloyat prefekturasi (u viloyatdagi eng katta bo'limning prefekturasi), bo'limda - bo'lim prefekturasi, «hududiy kollektiv» bo'lmagan va o'z kengashiga ega bo'lmagan, quyi prefekt mavjud. U o'z ma'muriy - hududiy bo'linmasida hukumatni va har bir vazirni ifodalaydi, davlat xizmatlarining faoliyatini boshqaradi (ammo, barcha darajadagi vazirliklarning xizmatlari unga bo'ysunmaydi), milliy manfaatlar, qonunlar va jamoat tartibini saqlash uchun javobgardir. U qishloq xo'jaligining holati, ijtimoiy muammolar, sanitariya, obodonlashtirish uchun bevosita javobgardir⁴⁹.

Bo'limlarda (ularning 96 tasi Fransiyada va 3 ta chet el bo'limlari), umumiy (idoraviy) kengash ham jamoaviy tizimga ko'ra 6 yil muddatga saylanadi. U munitsipal kengash bilan bir xil masalalarga javobgardir, ammo uning vakolatlari ancha keng.

⁴⁹ <http://be5.biz/pravo/k038/43.html>

Quyi ma'muriy - hududiy birlik bu - *kommuna* (jamo'a). Jamiyat kengashni jamoaviy tizimga ko'ra 6 yil muddatga (9-69 kishi) saylaydi. Kommunada 6 oydan 4 yilgacha yashagan, soliq to'lagan shaxslar saylovda qatnashadilar. Kengash, o'z navbatida, yashirin ovoz berish yo'li bilan mer (hokim)ni va ma'muriyatdagi uning o'rinbosarlarini 6 yilga saylaydi. Mer bir vaqtning o'zida kengash raisi va kommunada davlat hokimiyatining vakili hisoblanadi.

Kommunal (shahar) kengashi byudjetni qabul qiladi, mahalliy soliqlarni belgilaydi, kommunal mulkni tasarruf etadi, xodimlarni tasdiqlaydi, rivojlanish dasturlarini qabul qiladi, bozor, sanitariya, mahalliy yo'llar va boshqalar bilan shug'ullanadi.

Aholisi. Frantsiya statistika va iqtisodiy tadqiqotlar milliy instituti (INSEE) yillik demografik hisob - kitoblarni e'lon qildi. Ushbu ma'lumotlarga ko'ra, Frantsiyada 2020 - yil 1-yanvar holatiga ko'ra 67,391,582 odam, shu jumladan metropoliten hududida 65 million kishi yashagan. Bir yil davomida Frantsiya aholisi 2018 va 2017 - yillarda bo'lgani kabi 0,3 foizga o'sdi⁵⁰.

1.3.1-jadval⁵¹

Fransiya aholisining yillar davomidagi o'zgarish ko'rsatkichlari

Yillar	Aholi soni	O'zgarishi, (%)
2020	67 391 582	0,21%
2019	67 248 926	0,22%
2018	67 101 930	0,27%
2017	66 918 020	0,29%
2016	66 724 104	0,26%
2015	66 548 272	0,36%

⁵⁰ <https://www.rfi.fr/ru/%D1%84%D1%80%D0%B0%D0%BD%D1%86%D0%B8%D1%8F/20200114-%D0%BD%D0%B0%D1%81%D0%B5%D0%BB%D0%B5%D0%BD%D0%B8%D0%B5-%D1%84%D1%80%D0%B0%D0%BD%D1%86%D0%B8%D0%B8-%D0%BF%D1%80%D0%B5%D0%B2%D1%8B%D1%81%D0%B8%D0%BB%D0%BE-67-%D0%BC%D0%B8%D0%BB%D0%BB%D0%B8%D0%BE%D0%BD%D0%BE%D0%B2>

⁵¹ <https://knoema.ru/atlas/%>

2019 - yil 1 - yanvar holatiga ko'ra, Frantsiya Evropada ikkinchi o'rinni egalladi (83 million aholisi bo'lgan Germaniyadan keyin). Evropa Ittifoqi aholisining to'rtidan biri aholisi eng ko'p bo'lgan to'rtta davlatda Germaniya, Frantsiya, Buyuk Britaniya va Italiyada yashaydi.

2019 - yilda mamlakatda 753 ming bola dunyoga keldi, bu 2017 - yilga nisbatan 6000 ga kam. Tug'ilish koeffitsienti besh yildan beri pasayib bormoqda, ammo pasayish darajasi sekinlashmoqda.

Fransiyada 2019 - yilda aholi soni 67,248,926 ko'rsatkichni tashkil etdi.

Fransiyada 2018 – yilda aholi zichligi 122,3 (har km²ga kishi boshiga) tog'ri keldi. Yerning kvadrat kilometrga bo'linadigan o'rtacha yillik populyatsiyasi quyidagi jadvalda ifodalangan.

1.3.2-jadval⁵²

Fransiya aholisi zichligining yillar davomidagi o'zgarish ko'rsatkichlari

Yillar	Aholi zichligi	O'zgarishi, (%)
2018	122,3	0,15%
2017	122,1	0,21%
2016	121,9	0,26%
2015	121,5	0,36%

Turistik shaharlari va diqqatga sazovor joylari.

Parij shahri iqtisodiyoti asosan xizmat ko'rsatish va tijoratga asoslangan: uning 390 480 ta korxonasining 80,6 %i savdo, transport va turli xil xizmatlar, 6,5%i qurilishda va atigi 3,8 %i sanoatga to'g'ri keladi.

Eyfel minorasi - Fransiya timsoli sifatida dunyoga tanilgan, Parijning eng taniqli me'morchilik namunasi bo'lib, o'z konstruktori Gustave Eiffel sharafiga nomlangan metall minora va

⁵² <https://knoema.ru/atlas/%>

yiliga 6 milliondan ortiq kishi tashrif buyuruvchi turizmning mashxur ob'ektidir. Minora ochilganidan beri 300 millionga yaqin mehmon tashrif buyurgan.

Uning bino tarixi 1886 - yilda, eng yaxshi muhandislik va arxitektura loyihalarini tanlash uchun tanlov tashkil qilingan paytdan boshlandi. Ularning eng yaxshilari Fransiya inqilobining 100 - yilligiga bag'ishlangan umumjahon ko'rgazmasida namoyish etilishi kerak edi. Ko'rgazmada taqdim etilgan loyihalarning aksariyati bir - biriga o'xshash bo'lganligi sababli, faqatgina Eyfel minorasi o'ziga xos loyiha edi.

Minora 1889 - yilda Yen ko'prigi qarshisidagi Mars maydonida bunyod etildi. Bunday rekord natijalarga 12.000 dan ortiq metal detallarning o'lchamlari aniq ko'rsatilgan yuqori sifatli chizmalar asosida erishilgan.

Eyfel minorasi antenna bilan birgalikda 1063 fut (324 metr) balandlikda, antennasiz 984 fut (300 m)ni tashkil qiladi. 1930 - yilda Nyu-Yorkda Chrysler Building qurilguncha u dunyodagi eng baland inshoot edi. Uning balandligi 81 qavatli binoga teng. Minora shamolda ozgina tebranishi uchun qurilgan, ammo quyosh minoraga ko'proq ta'sir qiladi.

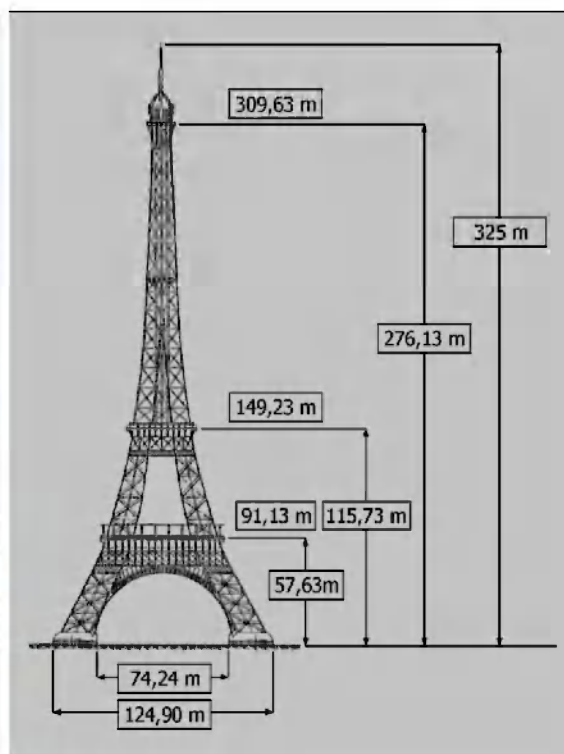
Eyfel minorasi tagida to'rtta egri ustunga tayanib, 54 graduslik burchak ostida ichkariga egilib turadi. Ustunlar ko'tarilib, oxir - oqibat birlashganda, har birining burchagi asta - sekin kamayib borgan. Minoraning yuqori qismida birlashtirilgan ustunlar deyarli vertikaldir.

Fransiya Eyfel minorasi bilan dunyo shuhratini qozondi va parijsliklar orasida turli xil ta'sirlarga ham sabab bo'ldi. Shahar mehmonlari ushbu inshootning arxitekturasiga qoyil qolishganida, minoraning kattaligidan hayratda bo'lgan ko'plab odamlar uni shaharda bo'lishiga qarshi chiqishgan va bir necha bor rasmiylardan ushbu tuzilmani demontaj qilishlarini talab qilishgan. Ushbu arxitekturaning yaratilishi faqatgina Eyfel minorasida radiochastotalarni o'rnatish uchun ideal tuzilishda ekanligi bo'lsa,

radiochastota to'liqlari davri boshlanganligi uni buzilishidan saqlab qolgan.

Frantsiyaning dunyodagi ramzi va Parij vitrini sifatida bugungi kunda u yiliga qariyb 7 million mehmonni kutib oladi, ularning 75 %ini chet elliklar tashkil etadi va bu dunyodagi eng ko'p tashrif buyuradigan yodgorlikka aylanadi. 545 milliard dollarlik Eyfel minorasi Evropadagi eng qimmat yodgorlikdir.

Darhaqiqat, minora 130 yildan ortiq vaqt davomida, taxminan 7 yilda bir marta qayta bo'yalgan. Agar u qayta bo'yalgan bo'lsa, Eyfel minorasi abadiy davom etishi mumkin. Eyfel minorasiga ko'tarilishingizdan qat'i nazar, kunduzi ham, kechasi ham uni ko'rish uchun sayohatni kunning ikkala vaqtida amalga oshirishingiz mumkin. Kechki yorug'lik namoyishida minora 20 ming lampochka bilan yoritiladi.

1.3.2-rasm. Eyfel minorasi

Luvr - ilgari bir qal'a, bir vaqtlar saroy va hozirda muzey, ushbu hayot davomida barcha o'zgarishlarni boshdan kechirgan va

har yili dunyoning turli burchaklaridan millionlab odamlar tashrif buyuradigan muzeyga aylangan. Eng uzoq o'tmish va hozirgi zamon bu yuz minglab eksponatlar ichida yaxlit birlashgan bo'lib, ulardan faqat 35 mingtasini o'z ko'zimiz bilan ko'ra olamiz. Gap shundaki, ushbu qiymatlarning barchasini aks ettirish uchun ekspozitsion maydonlar etarli bo'lmaydi, aksariyat eksponatlar maxsus saqlash sharoitlarini talab qiladi.

Fransiyada mashhur joy tarixi XII - asrga, qirol Filipp Avgust mudofaa qal'asini qurishni buyurgan paytdan boshlanadi. Asrdan - asrga kelib, yangi monarxlarning taxtga chiqishi bilan ushbu tuzilma ko'plab o'zgarishlarga sabab bo'ldi. Masalan, XVI - asrda qirol Frensis-I Luvrni o'z qarorgohiga aylantirishga qaror qildi, saroy qurishni va uni Uyg'onish ruhida bezatishni buyurdi. Shu asrning oxiriga kelib, qirol Genrix-IV buyrug'i asosida hovli kengaytirildi, shuningdek, Luvr va Tuyilar saroylari bog'landi.

1.3.3-rasm. Luvr muzeyi

Keyinchalik qariyb bir asr davomida Luvr tashlandiq va huvillab qoldi. 1789 - yildagi Fransiya inqilobi davrida hukumat

o'zgarishi tufayli Milliy Majlis Luvrni milliy muzeyga aylantirish to'g'risida qaror qabul qildi.

1.3.4-rasm. Luvr muzeyi, Napoleonning qabulxonalari

Faqatgina XIX - asrning boshlarida, Napoleonning o'zi Luvrda yangi hayotni boshlagan, u qurilish ishlarini qayta boshlashga buyruq bergandi. U muzey kolleksiyasini to'ldirishda birinchi muhim hissa qo'shdi va har bir bosib olingan xududlardan ko'plab san'at asarlari ko'rinishidagi to'lovni talab qildi.

Versal saroyi - jahon me'morchiligi tarixidagi eng yaxshi asar. Versal saroyining dizayni Fransiyadagi parklar san'atidagi eng yuqori yutuqdir. Bog'lar va xiyobonlarning ajoyib kompozitsiyalari, rang - barang o'simliklarga boy nafis issiqxonalar, Versal saroyining manzarali favvoralari - bularning barchasi XVIII -asrda Evropa me'morchiligidagi haqiqiy joyga aylandi.

Saroyning o'zi shuningdek, «Fransuz qirollari uyi» deb nomlangan bo'lib, zarhal qirol darvozasi orqali kirish mumkin bo'lgan asosiy bino hisoblanadi. Saroyning birinchi qavatni qirollik fuqarolariga mo'ljallangan bo'lsa, ikkinchi qavatni qirol oilasining

o'zi egallagan. Taxt xonasi to'plar va tomoshalar uchun ishlatilgan va «Mirror» galereyasi qirollik sudining eng ajoyib va hashamatli tadbirlari o'tkaziladigan joyga aylangan.

1.3.5-rasm. Versal saroyi

Lion shahri 2-3 kunni o'tkazishga loyiqdir, chunki uning barcha diqqatga sazovor joylarini bir kunda ziyorat qilish mumkin emas. Bir - biridan juda farq qiladigan rang - barang mahallalari bilan shahar maftunkor.

1.3.6-rasm.Lion shahri

Eski shahar YuNESKOning Umumjahon merosi ro'yxatiga kiritilgan, chunki u Uyg'onish davridan beri o'zgarishsiz qolgan. Ikki daryo, Rhone va Saone, Lionning timsollaridan biri bo'lgan go'zal Preskil yarimorolini hosil qiladi. Shahar, shuningdek, taniqli tashkilot - Interpolning poytaxti, shuning uchun xavfsizlik har doim yuqori darajada bo'ladi.

Tuluza shahri. Unga tashrif buyurish uchun eng yaxshi vaqt - sentyabrdan noyabrgacha yoki ob - havosi qulay bo'lgan vaqt martdan - maygacha. Shahar juda yorug', g'ayrioddiy, o'tmish va kelajakning uyg'unligini his etish mumkin.

1.3.7-rasm. Tuluza shahri

Ko'p favvoralar, maydonlar va muzeylar mavjud. Eng qiziqarlisi Fabre muzeyi, unda Rubens, Brueghel, Matisse, Manet, Renoir va boshqa buyuk rassomlarning asarlari joylashgan.

Avin'on shahri. Bu shahar bir qarashdayoq insonni hayratga soladi. Kichik o'lchamlari, chiroyli arxitekturasini, deyarli har doim yaxshi ob - havosi va boshqa afzalliklari uchun ko'pchilik bu shaharni xush ko'rishadi. Avin'onning markazi XIV - asrga oid baland devorlar bilan o'ralgan. U yerga shaharning portali bo'lib

xizmat qilgan sakkizta eshikdan bittasi orqali borish mumkin. Avin'onning faxri bu - Palais des Papes - shaharning asosiy diqqatga sazovor joyidir.

1.3.8-rasm. Avin'on shahri

Bon shahri. Vino muzeyi. Arxitektura yodgorliklaridan tashqari, mamlakat va uning aholisining umumiy portretini tashkil etadigan narsalarga e'tibor qaratish kerak - bular Fransiyaning madaniy diqqatga sazovor joylaridir. Shuni ta'kidlash kerakki, Bune - Burgundiyaning vino yetishtiradigan asosiy hududlaridan biri bo'lib, har tomondan serhosil uzumzorlar bilan o'ralgan.

Aslida muzeyning o'zi bir vaqtlar Burgundiya gersoglarining qarorgohi bo'lgan saroydir. Ammo bu qal'a o'zining arxitekturasini va devorlari ichida unchalik ma'lum emas. Vino muzeyi Fransiyaning ushbu mintaqasida vinochilikning rivojlanish tarixi bilan tanishtiradi, vino ishlab chiqarish texnologiyasi va uni iste'mol qilish madaniyatini ochib beradi, vinochilar va vinochilik uskunalarini, shu jumladan sharbat olish uchun ulkan pressni namoyish etadi. Muzey mehmonlari sharobni qadoqlash va vinochilik mavzusiga bag'ishlangan rasmlar ko'rgazmasini tomosha qilishadi.

1.3.9-rasm. Vino muzeyi

Rouen - Parijdan 135 km masofada joylashgan boʻlib, poyezd bilan 80 daqiqada yoki avtoullov bilan 2 soatda yetib borish mumkin.

1.3.10-rasm. Rouen shahri

Rouen oʻzining eski shahar arxitekturasini, koʻplab diqqatga sazovor joylari va oddiy Norman oshxonasi uchun sayohatga loyiq sanaladi. Kun davomida Eski bozor maydonida aylanib yurish, ulkan

Rouen soborini ko'rish, Adliya saroyining bezakli jabhasini tomosha qilish, tasviriy san'at muzeyidagi impressionistlar rasmlarini o'rganish va shahar restoranlaridan birida ovqatlanishga vaqt topish mumkin. Sayyohlarda Rouenni qo'llanma bilan individual ekskursiyada shaharni yaxshiroq bilib olish imkoni mavjud ⁵³.

«*Dune Pyla*» - Arkashon ko'rfazi sohilida joylashgan Arkachon shaharchasida Fransiyaning «tirik» tabiiy joyi - Dune Pyla bor. Yevropadagi eng baland Dune - bu doimiy ravishda harakatlanadigan va asta - sekin balandlikka o'sadigan ulkan qumli tog'. 1855 - yilda Dunening balandligi 35 metr deb qayd qilingan bo'lsa, bugungi kunda uning balandligi 130 metrga yetadi.

1.3.11-rasm. Dune Pyla qumli tog'i

Bundan tashqari, tadqiqotlarga ko'ra, ushbu tog' yiliga taxminan 5 metrga qirg'oq tomon harakatlanadi. Qumli tog'ning paydo bo'lishi taxminan 8 ming yil oldin boshlangan va doimiy shamol, dengiz to'lqinlari va pasayishlar tufayli shu kungacha to'xtovsiz davom etmoqda.

⁵³ <https://paris10.ru/10-krasivyykh-gorodov-francii-kuda-mozhno-dobratsya-iz-parizha-za-1-chas>

Hozirda Dune - Pyla mashhur sayyohlik maskaniga aylandi, shuning uchun tegishli infratuzilma tog' atrofida joylashgan. Tog'dan unchalik uzoq bo'lmagan joyda, qarag'ay daraxtlari orasida avtoullov to'xtash joyi, shuningdek, suvenir do'konlar, «istiridye» yoki «midiya» tatib ko'rishingiz mumkin bo'lgan kafe, hatto mehmonxona ham mavjud. Uzun narvon tog'ning tepasiga olib boradi - ammo xohlovchilar tog'ni mustaqil ravishda zabt etishlari ham mumkin.

Eski shahar Karkasson – Fransiyaning Langedok provinsiyasida Fransiyaning noyob joyi - mustahkamlangan Karkason shahri mavjud. Ushbu qadimiy shahar o'zining ajoyib tarixi bilan minglab sayyohlarni o'ziga jalb qiladi. U bugungi kungacha mukammal darajada saqlanib qolgan haqiqiy o'rta asr shahridir.

1.3.12-rasm. Eski shahar Karkasson

Qal'a nuqtasi sifatida Karkason qadimgi davrlarda ham mavjud bo'lgan - u eramizdan avvalgi II – asrda paydo bo'lgan bo'lib, u yerda Gauls aholi punktlari qurilgan. Keyinchalik u Rimliklarga, Visigotlarga, Saratsensga, Franklarga o'tdi. 1355 - yilda Uels shahzodasi Edvard tomonidan taniqli qora tanli shahzoda buyrug'iga

binoan shaharning tumanlaridan biri - Bastide yoqib yuborildi. Ammo 1359 - yilda shahar allaqachon qayta qurilgan va bu qal'aning ko'rinishi bugungi kungacha saqlanib qolgan.

Butun shahar 2 qismga bo'lingan: eski va yangi shahar. Shunday qilib, vokzalga kelganingizda, o'zingizni yangi shahardan topasiz. U erda siz shahar xaritasini sotib olishingiz mumkin bo'lgan ma'lumot kioskasini topishingiz va diqqatga sazovor joylarni ziyorat qilish bilan bog'liq har qanday savolingizni so'rashingiz mumkin.

Mont Saint - Mishel monastiri dunyoda o'xshashligi bo'lmagan noyob joy. Tekislikning o'rtasida, tosh ustida ko'tarilgan monastir.

1.3.13-rasm. Mont Saint - Mishel monastiri

Aslida, bu nafaqat monastir, balki tor ko'chalar, kafelar va ko'plab go'zal joylarga ega butun shahardir. Mont Saint - Mishelga tashrif buyurish bepul, har kim istaganicha majmuani aylanib chiqishi mumkin, ammo diqqatga sazovor joylarni ziyorat qilish uchun pul to'lash kerak bo'ladi ⁵⁴.

⁵⁴<https://tripmydream.com/media/idei-puteshestviy/7-interesnyh-gorodov-frantsii-kotorue-stoit-posetit>

Akveduk Pont du Gard ko'prigi. Fransiyaning Nimes shahridan unchalik uzoq bo'lmagan joyda g'ayrioddiy me'moriy yodgorlik - Pont du Gard qadimgi Rim akveduklari saqlanib qolgan. U taxminan 2 ming yil oldin, Fransiya Rim imperiyasi hukmronligi davrida qurilgan. Bu ulkan inshoot Gardon daryosidan o'tadi, balandligi 49 metr bo'lgan uchta balandlikda joylashgan, suv o'tkazgichining uzunligi esa 275 metrga etadi.

1.3.14-rasm. Akveduk Pont du Gard ko'prigi

Qadimgi Rimliklarning yuksak mahoratiga qoyil qolish mumkin, ammo ma'lumki, og'irligi 6 tonna bo'lgan asosiy bloklar hech qanday ohak ishlatmasdan, «opus kvadrat» usulini qo'llagan holda qurilgan. Ushbu ko'prik bir vaqtlar Nimes shahriga suv etkazib berish uchun ishlatilgan akvedukning bir qismi bo'lgan. Vaqt o'tishi bilan suv oqimi tozalanmay yopilgan va natijada unga yuklangan vazifalarni bajarish to'xtagan, ammo XVIII - asrga qadar u piyodalar ko'prigi bo'lib xizmat qilgan⁵⁵.

Rivojlangan turizm turlari va turistlar tashrifi. Fransiya turizm iqtisodiyotning eng yirik tarmoqlaridan biridir. Ushbu

⁵⁵ <https://www.tripzaza.com/ru/destinations/dostoprimechatelnosti-frantsii/>

mamlakatning kurortlari kamdan - kam hollarda «tranzit» sifatida qabul qilinadi, ammo dam olish joyi sifatida tanlanadi. Madaniyat, urf – odatlar, san'at va fransuzcha o'ziga xos lazzat barcha sayyohlik yo'nalishlarini teng darajada rivojlantirishga imkon beradi.

Plyajdagi ta'til. Fransiyada O'rta yer dengizi, Atlantika va Ingliz kanali bo'yida 30 dan ortiq plyajlar mavjud. An'anaviy ravishda 5 ta qirg'oqbo'yi mintaqalari mavjud bo'lib, ularning har biri o'ziga xos ko'rinish va an'anaga ega.

Kot d'Azur yuqori sifatli plyaj ta'tilini qidiruvchilar bilan mutlaqo sevimli. Ushbu hudud O'rta yer dengizi bo'ylab Toulon va Italiyaning Riviera o'rtasida 300 km uzunlikdagi dengiz chizig'ini o'z ichiga oladi. Unda Kann, Nitsa, Sent - Tropes, Antibes, Xuan – les - Pins va boshqa tarixiy dam olish maskanlari joylashgan.

Atlantika qirg'oqlari - Ispaniya chegarasiga yaqin hududlar yumshoq iqlim va an'anaviy suzish mavsumi bilan ajralib turadi. Ushbu hududdagi eng yirik kurortlar Biarritz va La Rochelle.

Korsika va unga tutashgan orollar - «Qonli orollar» dengizning quyosh botishi sababli shunday nomlanadi. Napoleonning tug'ilgan joyi va klassik plyaj dam olish uchun eng yaxshi joylardan biridir. Korsikaning qirg'oqlari go'zal va nisbatan bepoyon qumli tublar orasida yashiringan qoyalar bilan tugatilgan.

Ekskursion turizm. Fransiyada sayohatlar uchun eng yaxshi deb hisoblanadigan ma'lum bir mintaqani ajratib bo'lmaydi, chunki barcha viloyatlarda va deyarli har bir qishloqda qiziqarli tarixiy va tabiiy diqqatga sazovor joylar mavjud. Eng mashhur sayyohlik joylari Ile – de - France va Luara vodiysini o'z ichiga oladi. Strasburg, Orlean, Ruen va Chartres ko'pincha qisqa muddatli sayohatlar uchun tanlanadi.

Shop turizm. Barcha sifatli xaridlarni sevuvchilar uchun asosiy diqqat markazida Parij joylashgan. Taniqli brendlarning eng yaxshi butiklari u yerda Champ - Elisey va uning atrofidagi mahallalarda to'plangan. Poytaxtdagi eng yirik savdo markazlari - Colette, Bon Marche, Galereya Lafayett, Forum des Halles, Le Printempslar

hisoblanadi. Brendlarni arzonroq narxlarda sotib olish uchun La Vallee Village va Usines Center Paris Nord do'konlariga borish mumkin. Yiliga ikki marta (yanvar-fevral va iyun-iyul oylarida) katta sotuvlar bo'lib, savdo mavsumi oxirida 80% gacha chegirmalar «qo'lga kiritilishi» mumkin.

Gastronomik turizm. Fransuz oshxonasi ko'pincha mamlakatning o'ziga xos xususiyati sifatida qabul qilinadi. Har bir mintaqaning o'ziga xos oshpazlik va gastronomik an'analari mavjud.

Faol dam olish. Evropadagi eng baland tog'lar Fransiya hududida joylashgan, shuning uchun mahalliy Stantsiya de Ski eng yaxshi deb hisoblanadi. Ilg'or chavandozlar uchun Alp tog'lari, yangi boshlaganlar uchun Pireneylar juda mos keladi. Oilaviy chang'i sporti uchun Massif markazining yo'llari afzal ko'riladi. Fransuz tog' - chang'i kurortlarini sifatli va xilma - xil yo'llar, zamonaviy va puxta o'ylangan infratuzilma hamda eng yuqori darajadagi xizmatlari uchun qadrlashadi. Asosiy chang'i zonalari qatoriga Courchevel, Chamonix, Les Deux Alpes, Vosges, La Bresse, Val Thorens, Tignes, Espace Killy kiradi.

Bolalar ta'tili. Fransiyadagi barcha sayyohlik va kurort markazlari birinchi darajali infratuzilma bilan ajralib turadi va hatto kichik bolalar bilan sayohat qilish uchun juda mos keladi. Har qanday oilaviy ekskursiyalarning asosiy ko'rinishi Parij Disneylendidir. Plyaj ta'tilida, Kot-d'Azurning barcha shaharlari va hududlari, shuningdek, Atlantika sohilidagi La Baule, La Rochelle, Biarritz va Saint - Malo idealdir ⁵⁶.

Xalqaro miqiyosda turizm sohasi jadal rivojlanmoqda. Butunjahon sayyohlik tashkiloti (UNWTO) ma'lumotlariga ko'ra, 2016 - yilda butun dunyodagi xalqaro sayyohlar soni 1,2 milliardni tashkil etgan va 2030 - yilga kelib 1,8 milliardga yetishi kutilmoqda.

Fransiya dunyodagi birinchi sayyohlik markazidir. Atrof - muhit va asosiy manbalar bozorlaridan kelib chiqqan kuchli talab 2018 - yilda Frantsiyaga xorijiy turistlar tashrifini ko'payishiga olib

⁵⁶ <https://davaisravnim.ru/articles/vzr/additional/vidy-turizma-vo-francii/>

keldi. Natijada Frantsiya 89,3 million chet ellik turistni kutib oldi va dunyodagi eng mashhur turistik joyi bo'lib qoldi. Evropalik bo'lmagan sayyohlarning kelishi ayniqsa kuchli bo'lib, 4,9 %ni tashkil etdi. Bu ko'rsatkich 2017 - yilga nisbatan 3% ga oshgan. Sayyohlik Fransiya iqtisodiyotining muhim sektori bo'lib, yalpi ichki mahsulotning qariyb 8% ni, 56,24 milliard evro daromad hamda 2 million to'g'ridan - to'g'ri va bilvosita ish o'rinlarini tashkil etadi.

Frantsiya dunyodagi eng ko'p tashrif buyuradigan mamlakat bo'lib qolmoqda. Bu tarix, oziq – ovqat, ichimlik va boshqa joyda topilmaydigan diqqatga sazovor joylarni birlashtirganligi tufayli u turistik mamlakatlaridan biriga aylandi. Frantsiya har yili 90 millionga yaqin mehmonni qabul qiladi, birgina Parij shahri bu sonning uchdan bir qismiga mezbonlik qiladi.

Chet eldagi jamoalarni ham hisobga olgan holda, 2019 - yilda 90 million xalqaro turist Frantsiyaga tashrif buyurdi. Turistik harajatlari 2018 - yilga nisbatan 5 %ga o'sdi va 2019 - yilda 56,2 milliard evroni tashkil etib, rekord darajaga etdi.

2019 - yilda Parijdagi eng mashhur yodgorlikka kirish uchun chiptalarni sotish bilan bog'liq tovar ayirboshlash hajmi 87 million evroni tashkil etdi, 2012 -yilda bu ko'rsatkich 53,03 million evroni tashkil etgan edi. Eyfel minorasiga 2019 -yilda 6,1 milliondan ziyod kishi tashrif buyurgan.

Sayohat va turizmning umumiy hissasi YaIMning 9,7 %ini tashkil etadi va mamlakatda 2,9 million ish joyini (ish bilan bandlikning 10,9%) qo'llab-quvvatlaydi. Turizm to'lov balansiga sezilarli hissa qo'shadi.

«Covid – 19» 2020 - yilda xalqaro sayohatlarni to'xtatib qo'yganligi sababli, Frantsiyaning yangi raqamlarga ko'ra turizmdan tushadigan daromadi 41%ga kamaydi. Ammo pandemiya butun dunyo bo'ylab aeroport va chegara yopilishi bilan xalqaro sayohatlarni to'satdan to'xtatdi.

2020 - yil butun dunyo bo'ylab turizm sohasi uchun zarba bo'ldi. Frantsiyani turizm yo'nalishi sifatida targ'ib qilish uchun

mas'ul tashkilot rahbari Atout Francening habar berishicha, yo'qotilgan 61 milliard evroning 32 milliard (52 %ga pasayishi) xalqaro sayohatlardan zarar ko'rdi. Qolgan 29 milliard evro (48 foizga pasayish) milliy sayohatlardan tushgan daromadlardir.

Mamlakatning milliy sayyohlik sanoati, taxminan 180 milliard evroga (yoki YalMning 7,4 foiziga) baholanib, uchdan biriga qisqardi. Eng ko'p zarar ko'rgan mintaqqa Il-de-Fransiya bo'lib, u 23,1 milliard evro yo'qotgan, ammo boshqa mintaqalar ham zarar ko'rgan. Auvergne-Rhône-Alpes 7,2 million evro yo'qotdi Provence-Alpes-Cote-d'Azur 6,7 milliard, «Occitanie» 4,5 milliard va Nouvelle-Aquitaine 4,1 milliard evro yo'qotdi.

Evropa turizmining motori 2020 - yilning yozida yaxshi ishladi. Qo'shni davlatlardan bo'lgan Belgiya, Germaniya, Niderlandiyadan yoz va kuzni Frantsiyada o'tkazgan fransuz turistlari ko'p bo'ldi. Yozda Frantsiyaning ba'zi hududlari kutilgandan gavjum bo'ldi, ko'plab fransuz turistlari «bleu blanc rouge» ya'ni «Frantsiyada dam olish» sayyohligini amalga oshirdi.

1.3.3-jadval

Fransiyaga 2016-2019 yillarda tashrif buyurgan turistlar sonining o'zgarish ko'rsatkichi⁵⁷

Yillar	Turistlar soni	O'zgarish (%)
2019	90 000 000	1,5%
2018	89 322 000	3%
2017	86 758 000	5%
2016	82 682 000	-2%

Turizm sohasining muhimligini inobatga olgan holda, davlat 2020 - yilga qadar 100 million chet ellik sayyohni jalb qilish va turizmdan 50 milliard evro olishni o'z oldiga maqsad qilib qo'ygan edi⁵⁸. Lekin butun dunyoda «COVID - 19» tarqalganligi va haligacha

⁵⁷ <https://knoema.ru/atlas/%D>

⁵⁸ <https://www.diplomatie.gouv.fr/ru/politique-etrangere/turizm/#:~:>

pandemiya davom etayotganligi sababli nafaqat Fransiya va butun Evropa mintaqasi balki, butun dunyoda sayyohlik sohasining ulushi pasayib ketdi. Natijada xalqaro sayyohlar soni va ulardan tushadigan daromad ko'zlangan darajada bo'lmadi.

30 yildan beri ma'lumotlarni tahlil qilib, yillik hayot sifati indeksini nashr etib kelayotgan «International Living» jurnali tomonidan ketma - ket beshinchi yil yashash uchun dunyodagi eng yaxshi joy deb topildi.

Milliy qadriyatlari va an'analari. Fransuz millati boy tarix va madaniyatga ega Yevropa qit'asidagi eng qadimgi millatlardan biridir. Har bir mamlakat, har qanday millat o'z urf - odatlari va urf - odatlarining o'ziga xos xususiyatlari bilan belgilanadi. Fransiya ham o'z urf - odatlari va an'analariga ya'ni, nafislik, uslub va jozibaga ega.

Mamlakatda o'zgarmas an'analar mavjud, ular odob - axloq qoidalari, kiyim-kechak, xulq – atvor va kundalik hayot doirasida saqlanishi kerak. Fransuzlar o'zlarini beparvo va qo'pol muomalada bo'lishlariga yo'l qo'ymaydilar hamda baland ovoz bilan atrofdagi odamlarning e'tiborini tormaydilar. Mamlakatda butun Yevropa qit'asi va Shimoliy Afrika xalqlari aralashib ketishgan va integratsiya jarayoni bir necha asrlar davomida davom etgan, shuning uchun ko'plab «xorijiy» an'analar mahalliy madaniyat bilan uzviy bog'liq.

Shu bilan birga, fransuz etnosining o'zi tashqi ta'sirlarga juda ko'p qarshilik ko'rsatmoqda, ularning intensiv muhojirligi bo'lgan boshqa mamlakatlarga qaraganda ko'proq darajada uning tili, urf - odatlari va turmush tarzini saqlab qolishadi. Fransuz milliy o'ziga xoslik hissi Anglo - Sakson madaniyatiga kuchli ta'sir ko'rsatgan keltlar, gollar, rim va frank tillari aralashmasi tomonidan shakllangan millatning qadimiy tarixiga asoslanadi.

Fransiyada siz XVIII - asrning oxirida ro'y bergan Fransiya inqilobi voqealari bilan bog'liq bo'lgan juda ko'p sonli ramzlarni ko'rishingiz mumkin. Ramzlar mamlakat hayotida katta ahamiyatga ega. Fransiya hali ham dunyodagi eng taniqli davlatlardan biri bo'lib

qolmoqda. U erda har bir viloyat, har bir shahar, qishloq, qasr yoki uzumzorda o'zining bayrog'i, gerbi va shiori bor. Bundan tashqari, har bir belgi o'zining tarixiy ildizlariga ega bo'lib, ular geraldianing qat'iy qoidalariga bo'ysunadi.

Fransiya aholisi idealistlar guruhiga kiradi. Fransuzning hayotida hamma narsa bo'lishi kerak «come il faut» (ya'ni kerak bo'lganda qilingan). Masalan, har bir fransuz hatto yozgi ta'til paytida ham, lagerda dam olishda ham ertalabki nonushtani xuddi ijtimoiy tadbirga qatnashayotganday o'tkazadi.

Milliy kiyim – kechaklari. Fransiya hozirgi nomini V - asrda o'z hududida yashagan germanlarning Franklar qabilasidan olgan. Go'zal Fransiyaning tarixi voqealarga boy bo'lib, Buyuk Karl hukmronligi, O'rta asrlar salib yurishlari, XIV - XV asrlardagi yuz yillik urush, Quyosh qiroli Lyudovik XIV hukmronligi, XVIII - asr oxiridagi Fransiya inqilobi, Napoleonning zabt etilishi kabilarni aytishimiz mumkin. Fransiya Evropaga va dunyoga kiyim - kechak uchun modani yaratgan, uning poytaxti Parij haqli ravishda moda poytaxti hisoblanadi.

Fransiya moda, nafislik va mislsiz ayol jozibasi mamlakati. Ko'p yillar davomida u kiyim, poyafzal va aksessuarlar sohasida o'z shartlarini belgilab qo'ydi. Biroq, ko'p odamlar fransuz milliy kostyumi nima ekanligini bilishmaydi. An'anaviy fransuz kiyimlarini shakllantirish uzoq vaqtdan beri davom etmoqda, bu esa kiyimlarning noyob va o'ziga xos bo'lib qolishiga to'sqinlik qilmadi. Hayot tarzi va mamlakat mintaqasining xususiyatlariga qarab, kiyim - kechaklar bir - biridan ozgina farq qiladi⁵⁹.

Zamonaviy Fransiyaning asosiy aholisi fransuzlardir. Lekin shimoli - g'arbiy qismida, Bretan yarim orolida qadimgi Keltlarning avlodlari bo'lgan Bretonlar yashagan. Ularning yerlari asosiy savdo yo'llaridan olib tashlanishi va mamlakatning boshqa hududlaridan ajralib qolishi Bretonlarning aniq individualligiga sabab bo'ldi.

⁵⁹ <https://fashionapp.ru/nacionalnye-kostyumy/francuzskie.html>

Natijada ular o'zlarining ona breton tili va xalq kiyimlarini ehtiyotkorlik bilan saqlab qolishdi.

1.3.15-rasm. Ayollar kiyimi

Boshqa mamlakat madaniyati har doim san'at ixlosmandlari, sayohatchilar va turli madaniyatga qiziqqan oddiy odamlar uchun katta qiziqish uyg'otadi. Turli xalqlarning milliy liboslari - bu ma'lum bir mintaqaholisining an'anaviy xususiyatlarini ochib beradigan ma'lumotlar jamlanmasidir.

Fransuz milliy kiyimining asosiy xususiyatlari uzoq XVI - asrlarda shakllana boshladi. Bular jingalak yoqalar, kesilgan erkaklar shimlari, dantel detallari va turli xil kashta naqshlaridir.

An'anaviy fransuz kostyumining elementlari XVII - asrda aniqroq shakllangan. Kiyimlar jun va polotno kabi matolardan turli xil usullarda tikilgan va XVIII - asr oxiriga qadar davom etgan. XIX - asrda esa allaqachon fabrikada ishlab chiqarilgan matolardan foydalanilgan. Tikuvchilik odatda qishloq tikuvchilari tomonidan asosan tushlik, turar joy yoki ozgina haq evaziga amalga oshirilgan.

Frantsiyadagi Buyuk inqilobdan keyin milliy kiyimda o'zgarishlar yuz bera boshladi. Bu avvalambor, farovonlikning o'sishi, shuningdek, yangi fabrika va ipak matolarini sotish bilan bog'liq edi. Shu tarzda bayramona kiyimlar paydo bo'ldi, albatta ularga shahar modasi ta'sir ko'rsatdi. Viloyatlar orasida apron, yubka, bosh kiyimi va ko'ylakning kesimi turlicha bo'lgan. Bu, ayniqsa, rang elementlarida sezilib turgan. Hatto viloyat ichida ham kostyum elementlari ko'pincha boshqacha bo'lgan. Kiyimlar uchun ranglar orasida kulrang, jigarrang, oq ranglar mavjud. Ushbu ranglar erkaklar va ayollar kostyumlari uchun odatiy hisoblangan. Standart ranglardan tashqari, yubka ko'k, qizil, kamroq qora bo'lishi mumkin. Fartuklar, shuningdek, qizil, ko'k yoki sariq ranglarda, korsaj esa binafsha, to'q qizil, jigarrang yoki chiziqli bo'lgan.

1.3.16-rasm. Ayollar va erkaklar kiyimi

XIX - asrning oxirida shahar kostyumi hamma joyda paydo bo'la boshladi. Uzoq vaqt davomida ko'ylak qishloq aholisi uchun bayramona kiyim bo'lib qoldi va ular ommaviy tadbirlarda yoki bayramlarda kiyishni boshladi.

Ammo XX - asrning boshlarida, asosan, shahar aholisi orasida ushbu kiyimni ishchi dehqon kiyimi sifatida baholandi. Dehqon kiyimida yupqaroq tuval asosan bazm kiyimi sifatida, dag'al tuval esa kundalik kiyim sifatida xizmat qilgan. Agar ko'cha uchun mo'ljallangan kiyim haqida gapiradigan bo'lsak, u zichroq to'qilgan va issiqroq matolardan tikilgan.

O'rta asr Frantsiyasining kiyimlari to'liq bir xil bo'lmagan. Ayollar ko'ylaklari modellari erkaklar yoki bolalarnikidan farq qilgan. Asosan, kostyumlar orasidagi farqlar bezak, kashta naqshlari, bosh kiyim shakllari, ba'zan hatto g'alati shakllar, korsaj bezaklari, matolar va ranglarda hisoblanadi⁶⁰.

Fransuz ayollar kiyimining asosini mamlakatning ko'plab mintaqalariga xos bo'lgan quyidagi elementlar tashkil etadi:

- yubka, odatda keng va beliga yig'ilib, uning uzunligi pastki oyoqning o'rtasigacha etib borgan;
- bo'sh ko'ylak yengi bilagiga va yoqasiga mahkamlangan. Uni yubkaning ustiga kiyib, bel qismiga fartuk lentalar bilan bog'lab qo'yilgan;
- sharf odatda elkaning ustiga tashlanib, uchlari fartukning pastki qismida yashiringan.

Milliy ayollar kostyumi ko'p sonli to'plamlar bilan etak, uzun ko'ylaklar va yoqa, elkalariga tashlangan sharf yoki ro'moldan iborat bo'lib, yubka qoida tariqasida uzun bo'yli, keng, etagidan bir oz qisqaroq bo'lgan fartuk lentasi bilan beliga o'raladi (dengiz bilan bog'liq bo'lgan bayramlar uchun ayollar o'zlarining fartuklarini oltin kemalar, langar, to'lqinlar va boshqalarni kashta naqshlari bilan bezashgan).

⁶⁰ <https://fashionapp.ru/nacionalnye-kostyumi/francuzskie.html>

Shal yoki fishu («sharf», «ro‘mol») - bu XVIII asrdan beri fransuz kostyumining juda mashhur qismi bo‘lib, u ko‘ylakning chuqur bo‘yin qismini qoplagan. Sharflar oq, naqshli va katakli bo‘lishi mumkin. Ular jun, paxta va ipak iplaridan tikilib, kashta naqshlari bilan bezatilgan.

Korsaj kostyumi bilan shuningdek, ayollar uyda kiyadigan kepka va tashqariga chiqish uchun ular ustiga shapka yoki sharf kiyib olishlari kerak bo‘lgan. Ayolning bosh kiyimi kepka bo‘lib, uning ustidan sharf yoki shlyapa kiyilgan. Kepka uyda va ko‘chada kiyilgan. Biroq, uzoq vaqt davomida bosh kiyimi kabi kiyim turi, ayniqsa uzoq hududlarda yoki Alp tog‘larida hanuzgacha foydalanilmoqda.

1.3.17-rasm. Ayollar bosh kiyimi

Fransuz ayollari folklor kostyumining eng jozibali va nafis qismi har qanday mintaqada, shaharda va hatto qishloqda o‘ziga xos xususiyatlarga ega har xil kuaflar (ya‘ni kepkalar) bo‘lgan. Qadimgi

burjua bosh kiyimi baland uchli kepka va burma to'rdan iborat bo'lib, bu eng yaxshi zig'ir va danteldan tikilgan kepkalarning ko'plab turlaridan biri deb aytish mumkin. Xonflyur va Alensonda konus shaklidagi kepka boshni ikki qavatli ingichka burmalar bilan yopgan va tasma bilan bog'lanib, yuqori qismida puf hosil qilgan.

1.3.18-rasm. Kuaf turlari⁶¹

Elzas va Lotaringiyada ayollardan qora yoki oq ko'ylak bilan yubka kiyish talab qilingan. Shlyapalarga qimmatroq matodan qilingan katta kamon qo'yilgan. Bretaniyalik moda ayollari birinchi bo'lib kostyumlarini to'r bilan bezashgan. Flandriyada kostyumning o'ziga xos tafsiloti katta katakli shal bo'lib, ko'p rangli lentalar hamda tabiiy yoki sun'iy gullar yopishtirilgan kepkalar uzoq vaqt davomida juda mashhur bo'lgan.

Hozirgi kunga kelib, fransuz ayollari yorqin kiyim kiyishdan qochishadi. Odatdagidek ular neytral, tinch ranglarni afzal ko'rishadi. Ularning kiyim jovonida birinchi o'rinda qora, oq, jigarrang va ko'k

⁶¹https://www.google.com/search?q=%D0%A4%D1%80%D0%B0%D0%BD%D1%86%D1%83%D0%B7%D1%81%D%BA%D0%B8%D0%B9+%D0%BD%D0%B0%D1%86%D0%B8%D0%BE%D0%BD%D0%B0%D0%BB%D1%8C%D0%BD%D1%8B%D0%B9+%D0%BA%D0%BE%D1%81%D1%82%D1%8E%D0%BC&rlz=1C1GCEA_enUZ920UZ920&sxsrf=ALeKk034JvTRTqTEEUFFxhh9LqaReTeUaw:1625412077792&source=Inms&tbn=isch&sa=X&ved=2ahUKEwjmjIrs28nxAhWitIsKHQpEDoEQ_AUoAXoECAEQAw&biw=1366&bih=657#imgsrc=caUge-vKPuqF_M&imgdii=-gGigrQdACvttM

rangli kiyimlar turadi. Bunday tanlov tashqi koʻrinishga nafislik berib, nafosatli qiyofa yaratish uchun zarurdir.

1.3.19-rasm. Fransuz erkaklari va ayollari kostyumlari

1.3.20-rasm. Fransuz erkaklari va ayollari kostyumlari

1.3.21-rasm. Sharf turlari⁶²

XIX - asrning an'anaviy erkaklar kostyumi shim, ko'ylak, taytalar, sharf va yelek kabi kiyim turlardan iborat bo'lgan.

Taxminan XIX - asrning 30 - yillariga qadar fransuz dehqonlari an'anaviy ravishda tizzagacha kalta shim kiyib yurishgan (XIX - asr o'rtalariga kelib uzun tor shimlar modaga kirgan), shu bilan birga oyog'iga odatda ko'k yoki qizil rangdan tikilgan garter bilan bog'langan taytalar yoki jun paypoqlar kiyishgan. Ko'pincha garterlar shim bilan bir xil bo'lgan.

Hozirgi ko'rinishdagi shimlar 1930 - yillardan keyin paydo bo'ldi. Ko'ylakda allaqachon pastga yo'naltirilgan yoqa bor edi. Dastlab manjetlar va yoqalar ikkita belbog' bilan mahkamlangan, keyinchalik ularni tugmachalar bilan mahkamlay boshlandi. Lekin sharf urfdan qolmadi.

⁶² https://www.google.com/search?q=%D0%A4%D1%80%D0%B0%D0%BD%D1%86%D1%83%D0%B7%D1%81%D0%BA%D0%B8%D0%B9+%D0%BD%D0%B0%D1%86%D0%B8%D0%BE%D0%BD%D0%B0%D0%BB%D1%8C%D0%BD%D1%8B%D0%B9+%D0%BA%D0%BE%D1%81%D1%82%D1%8E%D0%BC&rlz=1C1GCEA_enUZ920UZ920&sxsrf=ALeKk034JvTRTqTEEUFFxhh9LqaReTeUaw:1625412077792&source=lnms&tbn=isch&sa=X&ved=2ahUKEwjnjlrS28nxAhWitlsKHQpEDoEQ_AUoAXoECAEQAw&biw=1366&bih=657#imgsrc=caUge-vKPuqF_M&imgdii=-gGigrQdACvtM

1.3.22-rasm. Milliy kiyim

Shu o'rinda tugmalar tarixi haqida gapiradigan bo'lsak, ular ilgari insonning ijtimoiy mavqeini «belgilovchi» bir vosita bo'lib xizmat qilgan. Agar kiyimda tugmalar ko'p bo'lsa, unda shu kiyim egasining maqomi yuqori hisoblangan. Frantsiya qiroli Frensis - I ning 14000 dona qimmatbaho tugma tikilgan kostyumi bo'lgan⁶³.

Agar biz bosh kiyim haqida gapiradigan bo'lsak, o'sha paytdagi Fransuzlarning bosh kiyimlari qizil yoki binafsha rangli, keng qirrali shlyapalar va beretlar qolpoqlari (ayniqsa Pireney aholisi orasida) bo'lgan, unda dehqonlar bosh kiyimni XVIII - asrdan XIX - asrning boshlariga qadar kiyib yurishgan. Uning o'rniga dumaloq keng qirrali shapkalar, shuningdek, yoz uchun somon shlyapa, sovuq havo uchun kigiz shlyapaga almashtirilgan. Dengiz bo'yida joylashgan ba'zi hududlarda erkaklar jundan to'qilgan uzun bo'yli kepkalar kiyib yurishgan.

Xo'roz shlyapasi azaldan dehqonlarning sevimli bosh kiyimi bo'lib, faqat XIX - asrda keng qirralari bo'lgan yumaloq modellar paydo bo'la boshlandi.

⁶³ <https://fashionapp.ru/nacionalniye-kostyumi/francuzskie.html>

O'sha paytdagi bolalar kostyumlari kattalarnikidan unchalik farq qilmagan va hamma narsa bolaning jinsi hamda yoshiga bog'liq bo'lgan. Bolalar uchun kiyimlar kattalarnikiga o'xshash tarzda tikilgan va kesilgan, ular faqat kichik o'lchamlarda farq qilgan. Qizlar uchun yubkalar qisqaroq, kesilgan, shimlar o'g'il bolalar uchun majburiy bo'lgan. Bolalar uchun kiyimlarning o'ziga xos xususiyatlari yo'q, shuning uchun kattalar modellarining aniq nusxasi deb aytish mumkin.

Qizlar uchun yubka kattalarnikiga qaraganda torroq bo'lib, fartuk va ko'ylak bilan to'ldirilgan ammo kepka majburiy kiyilgan. O'g'il bolalar uchun kesilgan shim, uzun ko'ylak va jilet mo'ljallangan, bosh kiyimi kattalarnikiga o'xshash bo'lgan. Bolalar bosh kiyimlari kattalarnikiga o'xshash bo'lgan.

1.3.23-rasm. Kattalar va bolalar kiyimi⁶⁴

Fransuz kostyumida juda yorqin va o'ziga xos bo'lgan juda ko'p elementlar mavjud. Ularning kombinatsiyasi ajoyib, juda rangli

⁶⁴ https://www.google.com/search?q=%D0%A4%D1%80%D0%B0%D0%BD%D1%86%D1%83%D0%B7%D1%81%D0%BA%D0%B8%D0%B9+%D0%BD%D0%B0%D1%86%D0%B8%D0%BE%D0%BD%D0%B0%D0%BB%D1%8C%D0%BD%D1%8B%D0%B9+%D0%BA%D0%BE%D1%81%D1%82%D1%8E%D0%BC&rlz=1C1GCEA_cnUZ920UZ920&sxsrf=ALcKk034JvTRTqTEEUFFxhh9LqaReTcUaw:16254120_77792&source=lnms&tbm=isch&sa=X&ved=2ahUKEwjmjIrs28nxAhWitIsKHQpEDoEQ_AUoAXoECAEQAw&biw=1366&bih=657#imgsrc=caUgc-vKPuqF_M&imgdii=-gGigrQdACvtM

tasvirni yaratishga imkon berdi. Shulardan biri an'anaviy poyabzal - bu yog'ochdan kesilgan poyabzal bo'lib, ushbu poyabzal erkaklar va ayollar uchun bir xil yasalgan. Frantsiyalik dehqonlar juda uzoq vaqt davomida yog'och poyabzal kiyib yurishgan va keyinchalik asta - sekin teridan poyabzal tikishni boshladilar.

1.3.24-rasm. Yog'och oyoq kiyim

Vaqt o'tishi bilan turli xil bezaklar paydo bo'la boshladi, agar biz aksessuarlar haqida gapiradigan bo'lsak, unda asta - sekin ayollar kiyimlarni bezashda foydalangan dantellar, chiroyli soch turmaklarida ishlatiladigan bezaklar misol bo'la oladi. Shuning uchun bosh kiyimlar ostiga yashirilgan turli xil soch turmaklari yuqori sinf egalariga yarashib turgan⁶⁵.

Hozirgi kunda zamonaviy dunyo aholisi, aksariyati rassomlar yoki vatanparvarlar ko'pincha turli xil festivallarni tashkil qilish va har qanday tadbirlarni qayta tiklash, shuningdek, kostyumlar

⁶⁵ <https://fashionapp.ru/nacionalnye-kostyumi/francuzskie.html>

tanlovlarini tashkil qilish orqali an'analarni tiklashga harakat qilmoqdalar.

1.3.25-rasm. Bayramlarda kiyiladigan erkak va ayollar kiyimi

Haligacha vaqti - vaqti bilan rassomlar kiyadigan klassik ko'ylaklarni kiyib yuradigan fransuzlarni ko'chalarda uchratishingiz mumkin.

Aholiga xos etiket. Harakatlanishda. Fransuzlarning xatti - harakati mahalliy urf - odatlar bilan tanish bo'lmagan boshqa mamlakatlardan kelgan sayyohlar orasida chalkashlikka olib kelishi mumkin.

Fransuz metrosida yo'l berish, ko'chada yo'lovchilardan chekishni so'rash, sayyohlar bilan gaplashish va ular keyingi bekatda tushishlarini so'rash odatiy hol emas. Odatda, bunday hollarda, siz shunchaki jimgina chiqish tomon harakat qilishingiz, agar biron - bir noqulaylik tug'dirsangiz kechirim so'rashingiz mumkin.

Ovqatlanishda. Fransiyada ko'plab ovqatlanish an'analari mavjud. Fransuzlarda yaxshi taomlarni va yaxshi ko'radigan

insonlarini turlicha tavsiflaydigan ikita soʻzi bor. Birinchisi, ovqatlanish bu - mazali taom bilan toʻyib ovqatlanishni yaxshi koʻradigan kishi. Ikkinchisi, gurma bu - taomining nozikligini tushunadigan kishi, pishirish boʻyicha mutaxassis. Har bir fransuz kishisi oʻzini gurma deb bilganidan xursand boʻladi.

Pishloqni ishlab chiqarish fransuzlarning azaliy anʼanasidir, ammo pishloq faqat oʻtgan asrning oxirida nufuzli taom sifatida tan olingan. Fransuz urf - odatiga koʻra, pishloqlar shirinlikdan oldin asosiy taomdan keyin beriladi va goʻshtdan keyin pishloq foydali emasligiga bir ovozdan ishonadilar ⁶⁶.

Mehmonxonada. Mehmonxona xodimlariga xushmuomalalik bilan munosabatda boʻlish tavsiya etiladi, xizmat koʻrsatadigan xodimlar bilan hatto tanish boʻlmasangiz ham salomlashish va xayrlashish odatiy holdir.

Restoran yoki kafeda. Agar siz kafeda oʻtirgan boʻlsangiz, lekin hech narsa buyurtma qilishni xohlamasangiz, bir oz oʻsha yerda boʻlishingiz kerak boʻlsa, ulardan bir stakan suv olib kelishlarini soʻrang, shunda hech kim sizdan oʻtirgan joyingizni boʻshatishingizni soʻramaydi.

Notanish kishilar bilan munosabatda. Fransuz suhbatdoshlari bilan suhbat uchun mavzular har xil, masalan, sanʼat asarlari, Fransiyaning tarixiy, madaniy va tabiiy diqqatga sazovor joylari, shuningdek, siyosat bilan bogʻliq munozaralar boʻlishi mumkin.

Odatda, fransuzlar chet el fuqarolarining oʻz mamlakatlari madaniyati va ijtimoiy tartibiga boʻlgan qiziqishini juda ijobiy qabul qiladilar. Biroq, suhbatdoshning shaxsiy hayoti, uning daromad darajasi, jamoadagi munosabatlar, sogʻliq, kasallik bilan bogʻliq mavzularga murojaat qilishi hamda bunday maʼlumotlarni oshkora aytishi tavsiya etilmaydi⁶⁷.

⁶⁶ <https://articlekz.com/article/9807>

⁶⁷ https://www.vipgeo.ru/countries/france_tradicii.html

Biznes etikasi. Fransiya biznes etikasi o'ziga xos xususiyatlarga ega. Bitim muvaffaqiyatli yakunlanganini yoki rasmiy muzokaralarni katta bayramona kechki ovqat bilan nishonlash odat tusiga kiradi va hamkorga kitobni esdalik sovg'asi sifatida topshirish lozim. Ushbu mamlakatdagi biznes masalalari odatda rasmiy va norasmiy sharoitlarda masalan, restoranda tushlik yoki kechki ovqat paytida muhokama qilinadi.

1.4. INTIZOMGA BOYSUNUVCHI TENGI YO'Q DAVLAT - GERMANIYA

Davlatning geogrefik joylashuvi. Germaniya Yevropa Ittifoqining a'zosi, Fransiya bilan birgalikda Shengen vizasini imzolagan davlatlardan biri, chegaralarida bojxona va chegara nazoratini bekor qilish to'g'risida bitim tuzish tashabbusi bilan chiqib, unga keyinchalik deyarli barcha Yevropa Ittifoqi mamlakatlari qo'shildi. Germaniya, shuningdek, NATOning harbiy bloki va dunyodagi eng rivojlangan davlatlarning Katta Sakkizlik a'zosi hamdir.

Germaniya Markaziy Evropadagi davlat bo'lib, Shimoliy Boltiq dengizlari sohilida joylashgan. Germaniya shimolda Daniya bilan, sharqda Polsha va Chexiya bilan, janubda va janubi - sharqda Avstriya bilan, janubda Shveytsariya bilan, janubi - g'arbda Fransiya bilan, g'arbda Lyuksemburg va Belgiya bilan, shimoliy - g'arbda Gollandiya bilan chegaradosh. Germaniya chegaralarining umumiy uzunligi 3786 km.⁶⁸

Germaniyaning umumiy maydoni 357 ming km² ni tashkil qiladi. Mamlakat poytaxti va hukumati Berlin shahrida, ba'zi federal vazirliklar esa Bonnda joylashgan.

⁶⁸ <https://ru.wikipedia.org/wiki/%>

1.4.1-jadval

Germaniya chegaralarining uzunligi

Mamlakat	Chegara uzunligi, km
Avstriya	817 km
Belgiya	157 km
Daniya	68 km
Lyuksemburg	136 km
Gollandiya	576 km
Polsha	449 km
Fransiya	455 km
Chexiya	812 km
Shveytsariya	316 km

Mamlakat hududi shimolda Shimoliy va Boltiq dengizlari bilan oʻralgan. Shuningdek, Germaniya orqali koʻplab daryolar oqadi, ularning eng kattalari Reyn, Dunay, Elba, Vezzer va Oderlar boʻlib, daryolar kanallar bilan bogʻlangan, eng mashhur kanal - Boltiq va Shimoliy dengizlarni birlashtirgan Kiel kanalidir. Kiel kanali Kiel koʻrfazidan boshlanib, Elba daryosining boshida tugaydi. Germaniyadagi eng katta koʻl - Konstans, uning maydoni 540 km² va chuqurligi 250 metrga teng.

Germaniyaning shimoliy qismi Shimoliy Germaniya tekisligi boʻlib, muzlik davrida shakllangan. Pasttekisliklar mamlakat markazida oʻrta balandlikdagi oʻrmonli togʻlari, shuningdek, janubda baland Alp togʻlari, Bodensee, Reyn bilan tutashgan. Shuningdek, sharqda Oder, Erzgebirge, Bogemiya va Bavariya oʻrmonlari joylashgan. Eng past joyi (dengiz sathidan 3,54 metr pastda) Noyendorf – Sakssenband hududida joylashgan, eng baland joyi esa Zugspitze boʻlib, 2,962 metrni tashkil etadi.

1.4.1-rasm. Germaniya davlati xaritasi

Ma'muriy bo'linishi. Germaniyaning siyosiy tizimi federal va asosan parlament respublikasi sifatida tashkil etilgan. Ma'muriy jihatdan mamlakat 16 ta qisman suveren federal shtatlarga (yer), yerlar okruglarga, okruglar tumanlarga, tumanlar jamoalarga bo'lingan.

Germaniya federal respublikasi quyidagi federal shtatlardan iborat:

Baden - Vürtemberg (Baden Vyurtemberg) - 1952 - yil 25 - aprelda uchta shtat birlashganda tashkil topgan yer. Germaniyaning janubida joylashgan. Poytaxti - Sturgart.

Bavariyaning Erkin Shtati - Germaniyadagi eng katta yeri, shu bilan birga janubda va janubi - sharqda joylashgan Germaniyadagi eng qadimiy shakllardan biri. Poytaxti - Myunxen.

Berlin - ayni paytda Germaniyaning poytaxti. Spree va Havel daryolarining qirg'og'ida joylashgan bo'lib, u Brandenburg shtatining markazida joylashgan.

Brandenburg - Germaniyaning shimoli - sharqida joylashgan yer. Poytaxti - Potsdam.

Bremen ozod shahar - Germaniyadagi eng kichik shtat. U boshqa ikki shahar - Quyi Saksoniya hududi bilan ajratilgan ikkita Bremen va Bremerxaven shaharlarini o'z ichiga oladi. Bavariya bilan bir qatorda, Germaniyadagi eng qadimiy shakllardan biri hisoblanadi. Germaniyaning shimolida joylashgan, poytaxti - Bremen.

Gamburg ozod shahar - Evropadagi eng yirik port shahri va Elbe daryosining Shimoliy dengizga qo'shilishida, shimoliy Germaniyada joylashgan. Poytaxti - Gamburg.

Gesse - Germaniyaning eng markazida joylashgan yer, qadimgi germaniyalik Xut qabilasidan kelib chiqqan. Poytaxti - Visbaden.

Meklenburg - G'arbiy Pomeraniya - Germaniyaning shimoliy qismida joylashgan Boltiq dengizi sohilidagi yer. Poytaxti - Shverin.

Quyi Saksoniya - Bavariyadan keyin ikkinchi o'rinda turadi. Germaniyaning shimoli - sharqida joylashgan. Poytaxti - Gannover.

Shimoliy Reyn - Vestfaliya - Germaniyaning g'arbiy qismida joylashgan bo'lib, 1946 - yilda tashkil topgan. Poytaxti - Dyusseldorf.

Reynland - Pfalz - Olmoniyaning janubi - g'arbiy qismida joylashgan yer. Trier Germaniyaning eng qadimiy shahri hisoblanadi. Poytaxti - Maynz.

Saarland - Germaniyaning janubi - g'arbida joylashgan eng kichik yerlardan biridir. Poytaxti - Saarbrücken.

Erkin Saksoniya shtati - Germaniyaning sharqida joylashgan bo'lib, sayyohlar tashrif buyuradigan eng mashhur joylardan biridir. Poytaxti - Drezden.

Saksoniya - Anhalt - Germaniyaning markazida joylashgan yer. Juda ko'p qiziqarli joylar mavjud. Poytaxti - Magdeburg.

Shlesvig - Xolshteyn Germaniyaning shimolida, Boltiq dengizi va Shimoliy dengiz qirg'og'ida joylashgan. Poytaxti - Kiel.

Türingiya (Tyuringiya) ozod davlati - ko‘pincha «Germaniyaning yashil yuragi» deb nomlanadi. Germaniyaning qoq markazida joylashgan. Poytaxti - Erfurt.⁶⁹

Aholisi. Germaniya Yevropa Ittifoqidagi eng ko‘p aholiga ega mamlakat bo‘lib, Rossiyadan keyin Yevropada ikkinchi o‘rinda turadi. 2011 - yil 9 - mayda Germaniya birlashgandan beri birinchi marotaba aholini umumiy ro‘yxatga olish o‘tkazildi.⁷⁰

Germaniya aholisi 2020 - yil 30 - sentyabr holatiga ko‘ra, Germaniya statistika xizmatining hisoblangan ma‘lumotlari bo‘yicha 83,190,556 kishini tashkil etgan, bu uni dunyodagi eng aholi eng ko‘p yashaydigan 19 davlatga aylantirdi.

Germaniya aholisi o‘shishda davom etmoqda, ammo uning o‘shish sur‘ati 2012 - yildan beri eng past darajaga tushdi. 2019 - yil oxiriga kelib, Germaniya Federativ Respublikasida rekord darajada 83,322,343 kishi yashagan bo‘lib, bu 2018 - yil oxiriga qaraganda 400 mingga ko‘p⁷¹.

1.4.1-jadval

Germaniya aholisining tarkibi⁷²

Yillar	Aholi soni	O‘zgarishi, (%)
2020	83 651 225	0.39 %
2019	83 322 343	0.52 %
2018	82 893 326	0.56 %
2017	82 427 999	0.53 %
2016	81 991 701	0.46 %
2015	81 620 276	0.38 %

Birlashgan Millatlar Tashkilotining Statistika departamenti taqdim etgan raqamlarga ko‘ra, Germaniya umumiy maydoni 357,021 km² ni tashkil etadi. Unga quruqlik, davlatning xalqaro chegaralardagi barcha suv sathlari kiradi. Aholi zichligi deganda

⁶⁹ <https://www.de-online.ru/index/0-353>

⁷⁰ <https://ru.wikipedia.org/wiki/%>

⁷¹ <https://www.dw.com/ru/%D1>

⁷² <https://countrymeters.info/ru/Germany>

ushbu hududda yashovchi aholining umumiy maydoniga nisbati tushuniladi.

2021 - yil boshida Germaniya aholisi taxminan 83,703,925 kishini tashkil etdi. Ushbu ko'rsatkichni umumiy maydonga bo'lish nemis aholisining kvadrat kilometriga 234,5 kishini tashkil etadi.

E'tibor bering, Germaniya Federativ Respublikasi mamlakat aholisining turli mintaqalarda tarqalishining bir xilligi bilan ajralib turadi⁷³.

1.4.2 - jadval

Germaniya aholisi zichligining yillar davomidagi o'zgarish ko'rsatkichlari

Yillar	Aholi zichligi	O'zgarishi, (%)
2018	237,3	0,30%
2017	236,6	0,37%
2016	235,7	0,67%
2015	234,2	0,88%

Germaniyaning aholi zichligi 2018 - yilda 237,3 (har kvadrat kilometrغا kishi) to'g'ri keldi⁷⁴.

Yevropada bu ko'rsatkich bo'yicha u faqat Niderlandiya, Belgiya va Buyuk Britaniyadan keyingi o'rinda turadi. Aholining joylashishi Fransiya kabi bitta shahar markazi ustuvor bo'lgan mamlakatlardagiga qaraganda kamroq notekisligi bilan tavsiflanadi. Aholi eng zich joylashgan hudud Reyn - Rur konurbasiyasidan (Dortmund va Bonn orasida) janubga, Reyn daryosi oqimi bo'ylab yuqoriga, Frankfurt (Reyn - Mayn) shahar aglomerasiyasi orqali Reyn - Nekkar konurbasiyasiga, undan esa janubiy - sharqqa qarab cho'zilgan Reyn o'qi hisoblanadi⁷⁵. Masalan, aholining 31% 100 ming fuqarosi bo'lgan shaharlarda, 62% aholisi 2 mingdan 100 ming

⁷³ <https://aussiedlerbote.de/2021/04/naselenie-germanii-v-2021/>

⁷⁴ <https://knoema.ru/atlas/%>

⁷⁵ <http://ibt.uz/uz/country/germaniya-2/>

kishigacha bo'lgan shahar va qishloqlarda, 7% aholisi 2 ming kishidan kam bo'lgan aholi punktlarida yashaydi⁷⁶.

Germaniyada turli xil diniy qarashlarga ega odamlar yashaydilar. Nasihiylik e'tiqodiga ergashuvchilar soni - 57,513,927 (umumiy aholi sonining 68,7%), diniy bo'lmagan va ateistlar - 20,678,224 (umumiy aholi sonining 24,7%), musulmonlar - 4,855,615 (5,8%).), yahudiylar - 251,153 (0,3%), buddistlar - 251,153 (0,3%) va voshqa dinlar - 167,435 (0,2%) tashkil etadi.

Bundan tashqari Germaniyada 6,7 mln. xorijliklar istiqomat qiladilar va umumiy aholining 8,2% tashkil qiladi.

Turistik shaharlari va diqqatga sazovor joylari. Germaniya har qanday sayohat uchun universal tanlovdir. Bu mamlakatda hamma o'ziga yoqadigan narsani topishi mumkin. Masalan, Berlindagi zamonaviy tungi klublar yoki Bremenning kamerali konsert zallari, badiiy galereyalar yoki avtomobil muzeylari, eski sharoblari yoki shovqinli pivo restoranlari, ulug'vor tabiati yoki hech qaysi davlatnikidan ham kam bo'lmagan arxitekturasini aytish mumkin. Garchi bu joylar bir - biridan juda olis bo'lsa ham, mukammal avtoullovlar va rivojlangan transport tizimi bitta ta'tilda eng qiziqarli joylarni ko'rishni osonlashtiradi.

Berlin shahri. Germaniya poytaxti butun dunyodan sayyohlarni jalb qiladi. Ko'pchilik uning qiyin o'tmishini hozirgi kunning barcha jonli va g'ayrati bilan uyg'unlashtiradi. Siz har qanday joyda xoh Brandenburg darvozasi bo'lsin, xoh Reyxstag yoki Berlin devori yodgorligi bo'lsin, tarixga sho'ng'ishingiz mumkin.

Poytaxtning tarixiy me'moriy yodgorliklari va uning o'tmishi har yili butun dunyodan millionlab sayyohlarni jalb qilmoqda. Ko'plab muzeylar va galereyalarda siz qadimgi davrlardan avangardgacha bo'lgan nemis va xorijiy san'at asarlarini ko'rishingiz mumkin. Siz opera va drama teatrlarida, musiqiy teatrlarda va estrada shoularida jonli, hayajonli namoyishlar guvohi bo'lishingiz ham

⁷⁶ <https://aussiedlerbote.de/2021/04/naselenie-germanii-v-2021/>

mumkin. Ushbu jonli metropolda har bir kishi qiladigan va zavqlanadigan narsalarni topadi.

Moda va haridlarni sevuvchilar yuqori darajadagi do'konlarda va gavjum moda muassasalarida hech qachon zerikmaydi. Moda ixlosmandlari u yerda xohlagan hamma dizayndagi kiyimlarni, masalan, klassik, ijodiy yoki ekstravagant bo'lsin bimalol topa oladilar. Louis Vuitton yoki Valentino kabi dunyoga mashhur hashamatli brendlardan tashqari poytaxtda har qanday did va byudjetga mo'ljallangan do'kon va butiklar mavjud. Yosh dizaynerlar o'zlarining yangi modellari va brendlarini namoyish etadigan kichik butiklar yoki pop - up do'konlari ayniqsa mashhur.

Berlin rang - barang shahar. Turli xil mehmonxonalar tufayli har qanday mehmon o'z didi va hamyoniga qarab turar joy tanlashi mumkin. Unda turli millat va din vakillari, turli madaniyat va urf - odat egalari yashab, mehnat qilmoqda. Shu sababli, restoran va do'konlarning xilma - xilligi u yerda hech kimni ajablantirmaydi: ularning har biri o'ziga xos tarzda shahar aholisi va mehmonlarining odatlariga e'tibor qaratadi. Ovqatlantirish korxonalarining xilma - xilligi mehmonlarga nafaqat mahalliy milliy taomlarni tatib ko'rishlariga, balki bir nechta rus restoranlarida o'zlarining milliy taomlarini unutmasliklariga imkon beradi. Masalan, Sobiq SSSRdan kelgan mehmonlar odatdagi ovqat va mahsulotlaridan voz kechishlari shart emas: rus do'konlari va restoranlari hamma joyda mavjud.

Imonlilar pravoslav cherkoviga va ibodatxonaga borishlari mumkin. Yuqori hayotni sevuvchilar Rossiya madaniyat kunlarida, dam olish kunlarida yoki Krokodil kinoteatrda rus filmlarini tomosha qilishlari mumkin.

Evropaning eng yashil metropolitenlaridan birining ko'chalari va xiyobonlari yarim millionga yaqin daraxtlar bilan bezatilgan. Dam olish uchun siz ko'lga yoki o'rmonga, ko'plab keng bog'larga tashrif buyurishingiz mumkin. Berlin bog'lari va maydonlari dam olish uchun ajoyib maskandir. Bahor va yozning tez gullashi, ayniqsa, shahar mehmonlarini hayratga soladi. Havel yoki Spreeda qayiqda

yurish hamda shahar markazidagi katta hayvonot bog'i bo'ylab sayr qilish juda qiziqarli.

Brandenburg darvozasi. Germaniya ko'p yillar davomida sayyohlar istaganini ko'rish uchun boy tarixga ega bo'lgan va qiziqarli diqqatga sazovor joylarga ega bo'lgan mamlakatdir. Mashhur joylar orasida Brandenburg darvozasi ham bor. U mamlakatning eng muhim arxitektura yodgorligi sanaladi.

Germaniya poytaxtining ramzi, ko'p yillar davomida bo'linib ketgan Germaniya va Berlinning ramzi sifatida xizmat qildi va 1989 - yildan keyin u mamlakatni birlashtirishning timsoliga aylandi. Brandenburg darvozasi - Berlinda saqlanib qolgan yagona shahar darvozasi bo'lib, uning asl nomi «Tinchlik eshigi» deb nomlanadi. Ushbu darvoza Krali Frederik Uilyam II farmoniga binoan, Karl Gottgard Langgans tomonidan 1789 - 1791 - yillarda qurilgan. Uning asarlarining asosiy yo'nalishi qadimgi yunoncha uslubga xos bo'lib, o'zining mashhur loyihasini Brandenburg darvozasida muvaffaqiyatli aks ettirdi. Berlin klassizmi uslubida barpo etilgan birinchi muhim yodgorlik hisoblanadi. Brandenburg darvozasi uchun Afinadagi Akropol propileyasi misol bo'ldi.

Darvozaning jabhasi dastlab oq rangga bo'yalgan. Fasadni bezatish Yoxann Gottfrid Shadovning ijodiga tegishli bo'lib, u shuningdek, G'alaba Viktoriya ma'budasi tomonidan boshqariladigan olti metrli kuadrigani yaratdi (kuadriga sharqqa qarab joylashtirilgan). Berlinni zabt etgan Napoleon aravani demontaj qilishni va Parijga etkazishni buyuradi.

Napoleon ustidan g'alaba qozonilganidan so'ng, ma'buda Viktoriya Berlinga qaytarildi va Fridrix Shinkel tomonidan yaratilgan temir xochni oldi.

Ikkinchi Jahon urushi paytida Brandenburg darvozasi jiddiy zarar ko'rdi va kuadriga butunlay yo'q qilindi. Lekin kuadriga 1956 - yildan 1958 - yilgacha tiklandi. 1945 - yildan 1957 - yilgacha SSSR bayrog'i kvadrigada hilpirab turdi, keyinchalik uning o'rniga GDR

bayrog'i o'rnatildi. 1989 - yildan beri Germaniya birlashgandan so'ng, darvozada bayroq yo'q.

Berlin inqirozi kuchayib borishi bilan 1961 - yilga kelib, mamlakat sharqiy va g'arbiy qismga bo'lindi. Brandenburg darvozasi Berlin devorining chekkasida qolib ketdi va ular orqali o'tish bekor qilindi. Darvoza Sharqiy Berlin hududida joylashgan edi. Ammo Sharqiy Berlinning oddiy aholisi darvozalarga kirish imkoniga ega emas edilar, chunki ular sharqiy qismdan «kichik devor» bilan o'ralgan edi (u yerdagi devor G'arbiy Berlin hududiga «chiqib ketgandek» edi).

1.4.2-rasm. Brandenburg darvozasi

Biroq, 1989 - yil 22 - dekabrda Berlin devori tushib qolganda Brandenburg darvozasi ochildi. 1991 - yil avgust oyida tiklangan obida o'z joyiga qaytdi. Sharqiy va G'arbiy Berlinni Berlin devori ajratganida, Brandenburg darvozasi boshqa binolardan ajratilgan edi, ammo bugungi kunda u Parij maydonining tiklangan binolari me'morchiligiga juda mos keladi. Maydonning shimoliy tomonida

Dresdner banki va Fransiya elchixonasi, janubiy tomonida - DG-Bank, Badiiy akademiyasi va hashamatli Adlon mehmonxonasi joylashgan⁷⁷.

Reichstag shtati binosi. 1871 - yilda Germaniya birlashib, poytaxt Berlinga ko'chirilgandan so'ng, Berlinda yangi parlament binosini qurishga qaror qilindi. Germaniya parlamenti «temir kantsler» Otto fon Bismark davrida 1884 - yil mart inqilobida paydo bo'lgan.

Frankfurtlik me'mor Pol Vullotning loyihasi g'olib chiqdi va 1884 - yil 9 - iyun kuni binoning poydevoriga birinchi tosh qo'yildi. Qurilish 10 yil davom etdi. Bino Italiyaning yuksak Uyg'onish davri uslubida barpo etilgan bo'lib, imperatorlik me'morchiligining namunasiga aylangan Germaniya parlamentining ulug'vor binosidir.

U Berlinning markazida joylashgan. 100 - yildan ko'proq vaqt oldin qurilgan bo'lib, endi uzoq tarixga ega yangi davlatning ramziga aylandi.

1918 - yilda Germaniyada inqilob yuz berdi, ishchilar va dehqonlar Reichstag binosini egallab olishdi va parlament a'zolari kommunistlar uni Sovet Respublikasi deb e'lon qilishidan qo'rqib, Germaniyani burjua demokratik Respublikasi deb e'lon qilishdi.

1933 - yil 27 - fevralda o't qo'yilishi natijasida Reichstag deyarli butunlay yonib ketdi. Reyxstagdagi afsonaviy yong'indan so'ng, Veymar Respublikasining so'nggi prezidenti Pol fon Xindenburg konstitutsiyaga milliy xavf ostida bo'lgan barcha fuqarolik erkinliklarini vaqtincha cheklashga imkon beradigan yangi moddani kiritdi. Gitler Reyxning kansleri etib tayinlandi va tez orada uning qo'lida Germaniya davlati ustidan to'liq hokimiyatni to'plab, harbiy diktatura rejimini o'rnatdi.

1945 - yil may oyida Reichstag Sovet qo'shinlari tomonidan ishg'ol qilindi.

⁷⁷ <http://world.meros.uz/uzc/wonder/view?id=468>

Faqat 60 - yillarda Reichstag binosini bu safar Pol Baumgarten taklif qilgan loyihaga binoan qayta tiklashga qaror qilindi. Qayta qurishdan so'ng bino Germaniya tarixiy muzeyiga aylandi. Biroq 90 - yillarning boshlarida Reichstag binosini qayta tiklashga qaror qilindi. Bu safar ingliz me'mori Norman Foster vazifasni o'z zimmasiga oldi.

1.4.3-rasm. Reichstag shtati binosi

1.4.4-rasm. Reichstag shtati binosining shisha gumbazi

Reichstag 1999 - yil 19 - aprelda qayta qurilganidan keyin rasman ochilgan. Umumiy qiymati 600 million markani tashkil

etadigan ushbu loyiha uchun Foster Pritser mukofotiga sazovor bo'ldi. Me'mor bir vaqtning o'zida binoning tarixiy ko'rinishini saqlab qolishga va shu bilan birga zamonaviy parlament uchun bino yaratishga muvaffaq bo'ldi. Binoning to'rtta minorasi Germaniya podsholigini anglatadi. Ularning balandligi 46 metr. Undan shisha gumbazining tepasiga ko'tarilish mumkin va u yerdan hukumat kvartalini hamda shaharning o'zini ko'rish imkoni mavjud. Ushbu mahobatli inshootning uzunligi 137 metr va kengligi 103 metrdir. Parlament binosining umumiy maydoni 60 ming m² dan ortiq. Reichstag gumbazining diametri 40 metr, balandligi 23,5 m, vazni 1200 tonnani tashkil etadi. Shuningdek, butun dunyo uchun fashizm ustidan g'alaba ramzi bo'lgan Reichstag Xotira devorini ko'rishga arziydi. Reichstag devorlariga sovet askarlari tomonidan yozilgan yozuvlarning aksariyatini shu kungacha u yerda ko'rish mumkin⁷⁸.

Gamburg shahri. Mamlakat shimolidagi eng diqqatga sazovor joylar Quyi Saksoniya va Gamburg shahridir.

1.4.5-rasm. Gamburg shahri

⁷⁸ <http://www.berlin-ru.net/city-guide-051-dostoprism-reichstag.php>

Bu mintaqada qishloq xo'jaligi haligacha gullab - yashnaydi, ko'plab dalalar, fermalar va go'zal manzaralar, tog'li yerlar shu jumlasidan. Gamburg O'rta asrlarda yirik dengiz porti bo'lgan, shundan beri ko'plab qal'alar saqlanib qolgan. Bugungi kunda Gamburg Germaniyada ikkinchi yirik shahar va madaniy markaz sanaladi, shuning uchun bu shaharda 40 dan ortiq teatrlar mavjud.

«Wonderland» miniatyurasi. Dunyodagi eng katta temir yo'l modeli Gamburgdagi ko'rish kerak bo'lgan joydir. Tuzilishi 1500 m² maydonni o'z ichiga olib, 1:87 shkalasi bo'yicha 10dan ortiq turli xil mavzuli hududlarni ko'rsatadi. Bu shaharlar va mamlakatlar, aeroportlar va temir yo'l bekatlari, bog'lar va parklardir. Ularning orasida 1000dan ortiq po'ezdlar harakatlanib, odamlar va hayvonlarning 400,000 shakllari joylashtirilgan.

1.4.6-rasm. «Wonderland» miniatyurasi

Leyptsig shahri. Germaniyaning qaysi shahriga borishni istayotgan va madaniy hordiq chiqarish hamda ko'ngil ochishni birlashtirishni xohlaganlar uchun haqiqiy topilmadir. Ko'rish kerak bo'lgan bar va har qanday didga mos keluvchi ichimliklardan tashqari, Leyptsig tarixiy merosga ham boy. Bular nemis

zodagonlarining qadimiy obidalari, Mendelssonning uy – muzeyi, shuningdek, Shumann va Baxning uy muzeylari, Grassi majmuasida birdaniga uchta muzeyga tashrif buyurish mumkin (etnografik, musiqiy asboblarning muzeyi va amaliy sanʼat muzeyi). Bundan tashqari ajoyib Rosenthal va Auenval parklari ham shu yerda joylashgan⁷⁹.

1.4.7-rasm. Leyptsig shahri

Quedlinburg shahari. Quedlinburgga kelganda, har bir sayyoh oʻzini goʻyo bir necha asr oldingi oʻtmishga tushib qolgandek his qiladi. Garz togʻlarining shimolida joylashgan ushbu oʻrta asrlarga tegishli boʻlgan shahar YuNESKOning Umumjahon merosi roʻyxatiga kiritilgan. Uning koʻchalari va rang - barang yarim yogʻochli uylari hayratda qoldiradi. Myunzenberg «tanga togʻi» - shaharning eski qismiga tashrif buyurganda 99 pogʻonaga koʻtarilish evaziga yoqimli manzaraning guvohiga aylanish mumkin⁸⁰.

⁷⁹ <https://tripmydream.com/media/podborki/7-gorodov-kotorue-nyzhno-objazatelno-posetit-v-germanii>

⁸⁰ <https://www.skyscanner.ru/news/10-luchshikh-mest-germanii>

1.4.8-rasm. Quedlinburg shahri

Neuschwanstein qal'asi Bavariya tog'lari o'rmonlaridagi me'moriy durdona. Qal'a sayyohlar orasida juda mashhur. Zallarning bezaklari o'zining dabdabasi bilan hayratga soladi. Ko'pgina me'moriy va badiiy elementlarda «oqqush motif» mavjud. Qal'aning qurilishi 17 yil davom etgan.

1.4.9-rasm. Neuschwanstein qal'asi

Porta Nigra (Trier) 30 metr balandlikdagi antiqa darvoza bo'lib, 170 yilda qurilgan. Dunyoda eng yaxshi saqlanib qolgan yodgorliklardan bo'lib, YuNESKO ro'yxatiga kiritilgan. Darvoza qurilishida sement ishlatilmagan, uning o'rniga suyuq qalaydan foydalanilgan. Quruvchilar metall zimbalar bilan bir qatorda ko'p tonna toshlarni arralashtirish orqali olingan bloklarni mahkamladilar. Rim imperiyasi davrida Porta Nigra shahar darvozasi sifatida ishlatilgan.

1.4.10-rasm. Porta Nigra shahar darvozasi

O'rta Reyn vodiysi Reyn daryosidagi tabiiy va me'moriy landshaft, Koblenz va Rüdesxaym shaharlari o'rtasida joylashgan. YuNESKOning meros ob'ektlari ro'yxatiga kiritilgan. Hudud juda ko'p sonli sayyohlarni jalb qiladi. Tog' yon bag'irlari uzumzorlar bilan qoplangan, ularning orasida 20 dan ortiq qasrlar bor. Daryoning qirg'oqlarida ko'plab qoyalar mavjud, ulardan birining nomi Lorelei bo'lib u afsonadir⁸¹.

⁸¹ <https://top10.travel/dostoprimechatelnosti-germanii/>

1.4.11-rasm. O'rtta Reyn vodiysi

Yevropa - Park Germaniyaning janubi - g'arbiy qismida, Frayburg va Offenburg shaharlari o'rtasida joylashgan. Yevropa bog'i nemis tilida so'zlashadigan mamlakatlar ichida eng katta park bo'lib, qishda ochiladigan kam sonli parklardan biridir. Europa Park Disneylend Parijdan keyin Yevropadagi eng ko'p tashrif buyuriladigan ikkinchi parkdir.

1.4.12-rasm. Yevropa - Park

U 16 ta tematik zonaga bo'lingan, 90 gektar maydonda 100 dan ortiq diqqatga sazovor joylarni jamlaydi. Parkdagi eng mashhur diqqatga sazovor joy rolikli qirg'oqdir.

Konstans ko'li Germaniyaning Avstriya va Shveytsariya bilan chegaradosh hududida joylashgan. Ko'ldagi eng mashhur ekskursiya - Gann Bernadotte oilasining saroyini o'rab turgan ajoyib park va barokko bog'lari bilan mashhur bo'lgan Mainau Flower orolidir. U yerda tabiiy go'zallik, uyg'unlik va tinchlik vohasini kashf etish mumkin⁸².

1.4.14-rasm. Konstans ko'li

Muzeylar. Germaniyada 3 mingdan ko'proq muzeylar bor. Yerlar, shaharlar, uyushmalarning muzeylari, o'lkashunoslik va xususiy muzeylar, ibodatxonalar, qasrlar, saroylardagi muzeylar, ochiq havo ostidagi muzeylar shular jumlasiga kiradi. Eng yirik muzeylari: Axendagi sobor xazinasini, Yangi galereya, Berlindagi «Prussiya madaniy bisoti» davlat muzeyi, Bonndagi shahar san'at

⁸² <http://xn--h1aqbff.xn--plai/strany/top-10-dostoprimechatelnostey-germanii/>

asarlari majmuasi, Drezdendagi Eski va Yangi ustalarning rasmlar galereyasi, «Ko'k gumbaz», Essendagi «Folkvang» muzeyi kabi san'at muzeylari, Bonndagi Reyn viloyat muzeyi, Kyolndagi Rim - Germaniya muzeyi, Myunxendagi Bavariya milliy muzeyi kabi madaniy - tarixiy muzeylar, Berlin, Frankfurtmayn, Gyottingen, Gamburg, Kil, Kyoln, Lyubeke, Myeuxen va Shtutgardagi etnografiya muzeylari va b.

Yirik kutubxonalar: Myunxendagi Bavariya davlat kutubxonasi (6 mln.dan ortiq asar saqlanadi), «Prussiya madaniy bisoti»ning Berlindagi davlat kutubxonasi (4 mln. asar), Kyolndagi Markaziy kutubxona, Volfenbyuttedsagi gersog Avgust nomidagi kutubxona (660 mingdan ortiq asar) va boshqalarni aytish mumkin⁸³.

Rivojlangan turizm turlari va turistlar tashrifi.

Janubda sayyohlar orasida eng mashhur yer - Bavariya mavjud bo'lib, uni «pivo yerlari» deb ham atashadi. Aynan Myunxendagi mashhur Oktoberfest festivali har yili minglab sayohatchilarni chorlaydi shuningdek, Neuschwanstein qal'asi va Alp tog' yonbag'rlarini o'z ichiga oladi. Pivodan tashqari Myunxen nemis futbolining poytaxti, me'morchilik va madaniy markazlar, shuningdek, juda quvnoq shahar (Germaniyaning deyarli barcha janubidagi kabi) bilan ham ajralib turadi.⁸⁴

Plyaj turizmi. Sog'lom iqlim, go'zal landshaftlar, ajoyib plyajlar va mehmondo'stlik Germaniya Boltiq bo'yidagi sayyohlar orasida muvaffaqiyatga erishishning asosiy tarkibiy qismidir. Nemislar o'ziga xos pedantriyasi bilan kurortlar hayotini tashkil etishga yaqinlashadilar: suvning holati sog'liqni saqlash organlari tomonidan suzish mavsumining boshida va mavsumida diqqat bilan kuzatiladi.

Sohilda suv sporti bilan shug'ullanish uchun barcha sharoitlar yaratilgan, shuningdek, davolanish va sog'liqni tiklash uchun ajoyib imkoniyatlar mavjud. Allaqachon «kurort klassikasi»ga aylangan

⁸³ <https://qomus.info/encyclopedia/cat-g/germaniya-uz/>

⁸⁴ <https://tonkosti.ru/%>

talassoterapiya va terapevtik balchiqdan tashqari, ular minerallarga asoslangan mahalliy davolash usullari - Rügen orolining boʻr konlari yordamida noyob muolajalarni taklif qiladi.

Qishloq turizmi bu - qishloqda uyushgan va uyushmagan turistik dam olish shakllarini birlashtirgan turizmning oʻziga xos turidir. Yevropada qishloq turizmini rivojlantirish madaniyati, tarixi, geografiyasining oʻziga xosligi tufayli davlat darajasida koʻrib chiqiladi. Shuning uchun Gʻarbiy Yevropada qishloq turizmining bir qator milliy modellari mavjud. Ulardan biri nemis modelidir. Germaniya qishloq joylarida sayyohlarni joylashtirishning maxsus, oʻziga hos tashkiloti bilan ajralib turadi. Umuman olganda, sayyohlar toʻgʻridan - toʻgʻri aholi uyida yashashni va ovqatlanishni afzal koʻrishadi.

Germaniyada dehqonchilik turizmi keng tarqalgan. Koʻplab sayyohlar, ayniqsa, janubiy federal shtatlar aholisi, ferma boʻyicha koʻp yillik tajribaga ega. Nemislar uchun boʻsh vaqtni tashkil qilishning quyidagi shakllari odatiy hisoblanadi, yaʼni, uy xoʻjaligida xoʻjalik egalariga yordam berish; hayvonlarga gʻamxoʻrlik qilish; sayohatlar; baliq ovlash va h.k.

Mamlakatda qishloq turizmining yuqori darajada rivojlanishi keng tarqalma, asosan gʻarbiy va janubiy yerlar uchun xosdir (Shimoliy Reyn - Vestfaliya, Baden - Vürtemberg, Bavariya va boshqalar). Umuman olganda, qishloq turizmi eng rivojlangan va boy mintaqalarda namoyish etilishi odat tusiga kirgan ilgari GDR tarkibiga kirgan federal yerlar endi depressiyaga uchragan qishloq xoʻjaligi mintaqalari iqtisodiyotini koʻtarish zarurligini anglab, qishloq turizmini tashkil qilish tajribasini asta - sekin qabul qila boshlamoqda.

Togʻ changʻi kurortlari. Germaniya nafaqat qalʼalar, saroylar, oʻrta asr shaharlari, koʻrgazma markazlari va termal buloqlar, balki Germaniya Alp togʻlaridagi ajoyib togʻ changʻi kurortlari bilan ham maqtana oladi. Germaniyaning togʻli qismiga sayohat qilish uchun eng yaxshi vaqt albatta, bu - Rojdestvo va Yangi yilni nishonlash

vaqti, chunki u yerda juda qiziqarli, rang - barang va shunchaki unutilmas hodisalar guvohi bo'lishingiz mumkin. Germaniyada chang'i mavsumi dekabr oyidan boshlanib, aprel oyining boshigacha davom etadi.

Ochiq havaskorlar uchun har xil toifadagi tog' chang'isi bor xavfsiz tog' chang'isidan to tog' cho'qqisigacha chiqishga qaror qilganlar uchun juda zo'r ekstremal sportchilar va mohir mutaxassislar jalb qilingan.

Germaniyada bir necha yuzlab dam olish va chang'i sporti markazlari mavjud. Ammo eng mashhur tog' - chang'i kurortlari Garmisch - Partenkirchen, Berchtesgaden va Oberstdorflar. Ushbu tog' - chang'i kurortlarining har biri balandlik, yuqori sifatli xalqaro qiyaliklar va kamchiliksiz xizmat ko'rsatish infratuzilmasida sezilarli farqlar bilan ajralib turadi. Yuqori darajadagi xizmat ko'rsatish va tashqi ko'rinish nemis kurortlarining o'ziga xos belgisidir.

Germaniyadagi tog' - chang'i kurortlari oilalar bilan qishki ta'til uchun, yangi boshlanuvchilar va tajribali chang'ichilar, shuningdek, dam olish paytida qulaylik va turli xil tajribalarni qadrlaydiganlar uchun juda mos keladi.

Shop tur. Germaniyadagi ta'tilni arzon haridlar bilan birlashtirish uchun alohida imkoniyat mavjud. Kemper's konsalting kompaniyasi Germaniyaning 156 shahridagi eng mashhur harid qilish ko'chalari reytingini tuzdi. Shunday qilib, Germaniyada harid qilish bo'yicha birinchi o'ntalikka quyidagilar kiradi: Schildergasse (Köln), Kaufingerstrasse (Myunxen), Zayl (Frankfurt am Main), Königstrasse (Shtutgart), Mönckebergstrasse (Gamburg), Bahnhofstrasse (Gannover), Planken (Tauentzien (Berlin), Karolinenstrasse (Nyurnberg) va Westenhellweg (Dortmund).

Metzingen shahrining savdo markazlarida dunyoga mashhur ishlab chiqaruvchilarning kiyim va poyafzallari (deyarli ulgurji narxlarda) sotiladi. Barcha savdo markazlari turli mamlakatlardan kelgan sayyohlarga sifatli kiyim -kechak va aksessuarlarni, masalan, Esprit, Escada, Levis, Hugo Boss (Shtutgartdan 25 km uzoqlikda

joylashgan), shuningdek Nike, Puma, Reebok sport kiyimlarini sotib olish imkoniyatini taklif qiladi. Shuningdek, mavsumda kiyim - kechak uchun yiliga ikki marta chegirmalar mavjud. Qishki sotish mavsumi yanvar oyining oxiri - fevral oyining boshi, yoz mavsumi esa iyul oxiri va avgust boshiga to'g'ri keladi⁸⁵.

Germaniyadagi turizm mamlakat yalpi ichki mahsulotining 8 foizini tashkil etadi. To'g'ridan - to'g'ri turizm sohasida qariyb 3 million ish o'rinlari mavjud. Savdo bilan bir qatorda, bu xizmat ko'rsatish sohasidagi eng katta sohadir. U yerda asosan kichik va o'rta biznes faoliyat yuritadi, bu esa boshlang'ich tadbirkorlar uchun keng imkoniyatlarni ochadi.

Chet ellik sayyohlar orasida Germaniyaning eng mashhur shaharlari Berlin, Myunxen, Gamburg va Baden - Badendir. Turizm sohasi avtomobilsozlik sanoatidan keyin ikkinchi o'rinda turadi.

Kirish turizmi. Germaniyaga yiliga turli mamlakatlardan sayyohlar tashrif buyuradi, ularning har biri kamida ikki kechani mehmonxonada o'tkazishadi. Germaniyada umuman 2017 - yilda 178,23 million kecha bo'lgan, shundan 37,45 millioni chet ellik mehmonlar (21,01 foiz) hisoblanadi. Mehmonxonalarda, yotoqxonalarda yoki klinikalarda o'tkazilgan 94,3 million kecha – kunduz bo'yicha Bavariya eng ko'p tashrif buyurganlarga ega.

Gollandiyaliklar, amerikaliklar va inglizlar ayniqsa, Germaniyada juda faol. Masalan, Gollandiyalik sayyohlar eng ko'p tunni Germaniyada o'tkazdilar, 2019 - yilda deyarli 11,7 million tunash qayd etilgan.

Germaniya Federal Statistika idorasi bergan ma'lumotlarga ko'ra, 2019 - yilda mamlakatda tunashlar soni 495,6 million hisobladi. Bu 2018 - yilga nisbatan 3,7 foizga ko'pdir. Bundan tashqari, nemis sayyohlarining bir kecha - kunduzda tunashning o'sish sur'ati 3,9 foizni, xoriijiylar esa 2,5 foizni tashkil etdi.

Ushbu statistika davlat tomonidan 2018 - yildan 2020 - yilgacha Germaniyada sayyohlik turar joyiga xalqaro sayyohlarning kelishini

⁸⁵https://studbooks.net/753543/turizm/osobennosti_razvitiya_turizma_germanii

ko'rsatadi. 2020 - yilda Bavariyaning sayyohlik turar joylariga 19,83 million xalqaro turistlar tashrif buyurgan. 2019 - yilga nisbatan pasayish kuzatilib, qariyb 40 million xalqaro tashriflar ro'yxatdan o'tkazilgan.

2019 - yildan boshlab mamlakatda sayyohlarni joylashtirishdan tushadigan umumiy daromad 33 milliard evroni tashkil etdi. Xuddi shu yili Germaniyada sayyohlar uchun 51229 ta muassasalar ochildi.

Mamlakat milliy turizm idorasi (DZT) rahbarining bergan ma'lumotiga ko'ra, 2020 - yilda Germaniyada chet ellik sayyohlarning tunab qolish soni 64,4 foizga kamaydi. Bu esa Germaniya uchun katta yo'qotishlarga olib keldi. Yanvardan dekabrgacha kamida o'n o'rinli mehmonxonalar va kempinglarda 32 million chet ellik sayyohlar turar joylari qayd etildi, bu o'tgan yilga nisbatan 64,4 foizga kam bo'lgan.

1.4.4-jadval

Germaniyaga 2016-2019 yillarda tashrif buyurgan turistlar sonining o'zgarish ko'rsatgichi

Yillar	Turistlar soni	O'zgarish (%)
2019	39 563 000	1,75%
2018	38 881 000	3,82%
2017	37 452 000	5,34%
2016	35 555 000	1,67%

Germaniyaga xalqaro turistik tashriflar 2019 - yilda 39,563,000 kishini tashkil etdi⁸⁶.

Germaniyaga tashrif buyuruvchilarning soni 2021 - yil aprel oyida 217,366 kishi qayd etildi, mart oyida esa 231,775 kishini tashkil etdi. Ma'lumotlar 2019 - yil iyul tarixidagi eng yuqori ko'rsatkich - 4,846,107 kishiga, 2020 - yil aprelda esa eng past ko'rsatkichga – 85.216 kishiga etdi.

⁸⁶ <https://knoema.ru/atlas/%D>

2021 - yil inqirozdan qutulish yili sifatida Germaniya turizm sanoati uchun xalqaro talabning o'sish davri bo'ladi. Evropa sayohat komissiyasi tomonidan o'tkazilgan so'rov natijalariga ko'ra, yaqin kelajakda evropaliklar orasida sayohat qilish istagini bildirganlarning 52 foizi kelgusi olti oy ichida chet elga sayohat qilishni xohlashlarini aytganlar.

Chiqish turizmi. 2019 - yilda Germaniyadan AQShga 2,1 million, 2020 - yilning birinchi choragida esa yana 273.126 kishi tashrif buyurgan. Bu 2019 - yilning birinchi choragiga nisbatan 27,5 foizga pasaygan. 2020 - yil aprel oyida 99,8 foizga pasayib, umumiy tashrif buyuruvchilar sonining pasayishiga olib keldi.

Quyidagi jadvalda Germaniya fuqarolarining chet el mamlakatlariga qilgan tashriflar sonining yillar davomidagi ko'rsatkichlari keltirilgan.

1.4.5-jadval

Germaniyaga 2017-2020 yillarda chiqish turizmi bo'yicha turistlar sonining o'zgarish ko'rsatkichi

Yillar	Tashriflar soni (mln. kishi)
2020	50.5
2019	70.8
2018	70.1
2017	69.6

Xalqaro turizmdan keladigan daromadlar bu - chet eldan keladigan tashrif buyuruvchilarning harajatlari, shu jumladan, xalqaro tashish uchun milliy tashuvchilarning to'lovlari hisoblanadi. Ushbu daromad, mamlakatda sotib olingan tovarlar va xizmatlar uchun barcha oldindan to'lovlarni o'z ichiga oladi. Ular, shuningdek, alohida tasnifga sazovor bo'lmasa, mamlakatga bir kunlik sayyohlar tashrifidan keladigan daromadlarni o'z ichiga olishi ham mumkin.

Ba'zi mamlakatlarda turistik daromadlar transport xizmatlarini ko'rsatishdan olingan daromadlarni o'z ichiga olmaydi⁸⁷.

Xalqaro havo transporti assotsiatsiyasi IATA bashorati bo'yicha, 2019-2020 yillarda aviakompaniya aylanmasi 61 foizga kamayib, 328 milliard dollarga yetganidan so'ng, assotsiatsiya mutaxassislari 2021 - yilda aviakompaniya daromadlari 40 foizga o'sib, 459 milliard dollarga yetishi mumkinligini ta'kidlamoqdalar⁸⁸.

Milliy qadriyatlari va an'analari. Nemislar o'z bayramlarini keng miqiyosda nishonlashni yaxshi ko'rishadilar. Kerak bo'lgan hamma narsa oldindan sotib olinadi: sovg'alar, karnaval kostyumlari, sevimli ichimlik - pivo va boshqalar. Nemis oshxonasining an'anaviy bayram taomlari go'sht, pishloq va kartoshkadan tayyorlanadi.

Bugungi kunda Germaniyada milliy taomlari aholi tomonidan kamroq tayyorlanmoqda. Ayniqsa, uyda tayyorlanadigan taomlarga qaraganda kam vaqt talab qiladigan yarim tayyor mahsulotlarni tayyorlashni afzal ko'rishadi. Endi mehmonlar ko'proq o'z uylariga emas, balki restoran yoki kafega taklif qilinmoqda.

Ko'p asrlar davomida milliy assimilyatsiya jarayoni turli xil xalqlar, ularning madaniyati va turmush tarzi o'rtasidagi chegaralarni qisman yo'q qildi. Zamonaviy dunyoda, boshqa etnik guruhlarining o'ziga xosligi ko'pincha moda yoki siyosiy sabablarga ko'ra qabul qilinadi. Ammo asrab – avaylab, avloddan avlodga o'tib kelayotgan saqlanib qolgan urf - odatlar va qadriyatlar tufayli har bir xalq o'zini - o'zi tanitishi mumkin. Masalan, taniqli Wolgakolonisten (Volgakolonisten) - Volga nemislari muhojirlarning avlodlaridan shakllangan millat. Ular hali ham nemis urf - odatlari va ajdodlarining qadriyatlarini hurmat qilishadi. Bu saqlanib qolgan an'analar tufayli bugun Germaniyaning haqiqiy madaniyati bilan tanishish mumkin⁸⁹.

⁸⁷ <https://knoema.ru/atlas/>

⁸⁸ <https://tourism.interfax.ru/ru/news/articles/76845/>

⁸⁹ <http://www.studygerman.ru/support/lib/article86.html>

Nemislar o'rtasidagi shaxslararo muloqotning o'ziga xos xususiyatlaridan biri bu keng tarqalgan xushmuomalalikdir. Nemis tili qiyin va ona tilida so'zlashuvchilar buni tushunishadi, shuning uchun nutq xushmuomalalik bilan ko'payadi. Ta'lim yoki turizm maqsadida boshqa mamlakatlardan kelgan odamlar uchun nemislar kechirimli va nutqdagi ba'zi xatolarni tushunishga hamda kechirishga tayyor xalq. Nemisning hurmatini qozonish uchun Germaniyada odob-axloq qoidalarini o'rganishingiz va ularga rioya qilishingiz kerak.

Milliy kiyim - kechaklari. Germaniya qabilalari - Tyuringlar, Alemanni, Saksonlar, Bavarlar qadimgi davrlarda Shimoldan Boltiq dengizigacha va Reyn qirg'oqlaridan Vistula hamda Dunaygacha bo'lgan hududlarni egallab olishgan. Ular Muqaddas Rim imperiyasining nemis davlatlarida yashaganlar. Islohot va o'ttiz yillik urush davrida Germaniya ko'plab alohida knyazliklarga, qirolliklarga va davlatlarga bo'linib ketdi. Faqat XIX - asrda ulardan biri Prussiya - barcha nemis yerlarini yagona Germaniyaga birlashtirdi.

Milliy libos bu - xalqning asrlar davomida to'planib kelgan bebaho madaniy merosidir. Har bir xalqning kostyumi o'zgarmas narsa emas. U iqlim, geografiya va ijtimoiy - iqtisodiy sharoitlarni hisobga olgan holda rivojlanadi va takomillashib boradi. Bundan tashqari, milliy libos xalq marosimlarining ajralmas qismi bo'lib, har doim urf - odatlarni saqlashga yordam berib kelgan. Milliy libos bu - milliy g'urur masalasidir.

An'anaviy nemis kostyumi uzoq tarixga ega. Uning prototiplari haqidagi dastlabki ma'lumotlar bizning davrimizning boshlanishiga to'g'ri keladi.

O'rta asr kostyumining tarixi jamiyatning ijtimoiy farqlanishini aks ettirgan. Bu ayniqsa, bayramona kiyimlarga tegishli edi. XVII - asrning oxirigacha bo'lgan ko'plab davlat, mintaq, shahar farmonlarida har bir sinf uchun ma'lum turdagi kiyim - kechaklar belgilab qo'yilgan. Qimmatbaho matolar va mo'ynalar, ba'zi ranglar

va kiyimlar, shuningdek, qimmatbaho zargarlik buyumlari zodagonlar uchun xizmat qilgan.

1.4.15-rasm. Erkaklar va ayollar kiyimlari

Quyida sinf egalari uchun o'z mehnatlari bilan to'qilgan yoki tikilgan kiyim matolarini kiyishni taqiqlovchi farmonlar ayniqsa og'riqli bo'lgan. Shunday qilib, XVII - asrda Javhar tog'larida malakali dantel ishlab chiqaruvchilar o'z qo'llari bilan qilingan dantelni kiyish huquqiga ega emas edilar. Shuningdek, Javhar tog'larida 1609 - yilda «dantelli mandat» xizmatchilarga to'r taqish ta'qiqlangan. Faqatgina ushbu cheklovlar bekor qilingandan so'ng, ya'ni XIX - asrning boshlariga kelib, xalq kostyumi yanada erkin rivojlana boshladi.

Xalq kostyumi bu - asrlar davomida tanlangan va bir kundan ko'proq vaqt davomida yaratilgan mehnat mahsulidir. Nemis xalq kostyumi XVI - asrda shakllana boshladi. Dastlab, dehqon kiyimlari shahar kiyimlariga o'xshash bo'lgan. XV - asr tasvirlarida xizmatkorlarning kiyimlari xo'jayinlarning kiyimlaridan deyarli farq

qilmaganligini ko'rishimiz mumkin. Faqatgina rangi, qimmatbaho matolari va bezaklari bilan ajralib turgan xolos.

Xalq kostyumlari majmuasining tarkibiga ko'plab omillar ta'sir ko'rsatgan. Bular ham mintaqaning geografik xususiyatlari, ham modaning ta'siri natijasida shakllangan. XIX - asrgacha Germaniya siyosiy jihatdan parchalangan edi. Shu sababli, umumiy xususiyatlarga ega bo'lgan turli mintaqalarning xalq kostyumlari juda xilma – xil va rang – barang bo'lgan. Hattoki, yosh bo'yicha kiyim ranglarida farqlar kuzatilgan: qizlar qizil rangli, yosh ayollar yashil rangli, bolalar binafsha rangli va qariyalar esa qora rangli kiyimlar kiyishgan.

Lekin asrlar davomida kiyimlarning ayrim turlari o'zgarishsiz qoldi. Bu sharflar, ko'ylaklar, mo'ynali kiyimlar, yog'och va somon poyabzallar hisoblanadi. Ushbu kiyimlar bugungi kungacha saqlanib qolgan.

XVII - asrning ikkinchi yarmidagi moda asosan nemislarning xalq kiyimlarida aks etgan va turli xil joylarda, shaharlarda hattoki qishloqlarda kostyumlar turlarining xilma - xilligi bir vaqtlar alohida davlat bo'lgan Germaniya hududlarining izolyatsiyasi natijasi bo'lgan. Shprey daryosi vodiysida, mamlakat sharqida Niederlausits (Quyil Lusatiya) zaminida yashaydigan nemis serblarining yorqin individualligini alohida ta'kidlash lozim. Bu millat nafaqat slavyanlarning o'ziga xosligini, balki noyob va ajoyib go'zal liboslarini ham saqlab qoldi.

G'arbiy mamlakatlarning kostyumlari qimmat mato turi bilan ajralib turgan. Quyil Saksoniyada (sobiq Shumburg-Lippe knyazligi), Lindxorst va Byukeburg shaharlarida uzun yubkalar va fartuklar baxmal, naqshli matodan tikilgan. XIX - asrning boshidan beri gulli matodan tikilgan ko'ylaklar, boy ranglar va to'q ranglar, ko'pincha lentalar, ipak va marvarid kashtalari bilan bezatilgan.

Ayollar kiyimi. Jun va zig'irdan ishlov berilib, matolar tayyorlangan. Zig'ir asosan ayollar kiyimlari uchun ishlatilgan. Ushbu dastlabki kiyim shakllari XVI - XVII asrlardan boshlab

shakllana boshlagan an'anaviy nemis kostyumi uchun asos bo'lib xizmat qildi.

Germaniyaning shimoliy qismida, Boltiq dengizi bo'yida yashagan nemis ayollarining liboslari Skandinaviya yarim oroli va Daniya aholisining kiyimlariga o'xshash bo'lgan. Pomeraniya shimoliy yerida kiyimlar qimmat matolardan tikilgan, xalq yorqin ranglarni, rang - barang kombinatsiyalarni afzal ko'rishgan. Yoylar, lentalar, rang - barang sharflar Piritser va Vayzakker aholisining kostyumlarini yam - yashil plyonkali va etagida yam - yashil yoki ko'k chiziqli kalta qizil yubkalar bilan bezagan. Hatto u yerdagi kekxa ayollar ham bir vaqtning o'zida bir nechta sharf va yubka kiyishgan.

Germaniyaning shimoli - sharqida, Brandenburg shtatida (Berlinning g'arbiy qismida) qizil yoki qora yubkalar unchalik keng bo'lmagan, ularni ko'k rangli yoki kichik qora fartuklar bilan taqilgan. Lusatiyalik serblarning qora paxmoq yubkalari oq dantelli fartuklar ostida butunlay yashiringan bo'lgan.

Germaniyaning markazida, Braunshvayg shtatida old tomondan uzun lentalar bilan fartuklar bog'langan holda kiyishgan. Ularning naqsh kashtachiligi har doim fartukaning rangiga zid bo'lgan, masalan, oq va ko'k lentalar chiziqli fartuk bilan, to'q qizil va oltin rang lentalar yashil rangli fartuk bilan kiyilgan.

Dirdnle - Bavariya ayollari uchun an'anaviy kostyum (Germaniya janubi-sharqida, Avstriya bilan chegarada) hisoblangan. Dirdnle qisqa yengli oq koftadan, fartukli yubkadan va bog'lab turadigan yengsiz ko'ylakdan iborat bo'lgan. Ro'mol korsaj bo'yinbog'ining orqasiga qadalib, dirdnle bilan kiyilgan. Yelkasidagi yenglar nafis puflab yig'ilgan holda tikilgan.

Ayollar kiyimlarining burmali etaklari Uyg'onish davri yubkalarining shaklini saqlab qoldi. Bugun ham Bavariya ayollarining kiyim etaklarida burmalarni ko'rishingiz mumkin. Shuningdek, XV - XVI asrlarda kiyib yurilgan uzun, ba'zan tez - tez mayda burmalarda tikilgan xalat ayollarning tashqi kiyimlari bo'lib

xizmat qilgan. Uni kiyib yirish faqat turmushga chiqmagan yosh qizlarga ruxsat berilgan.

Yubkalar jun, kamdan - kam zig'ir yoki ipakdan tikilgan. Ko'pincha, etakni lentalar bilan kesish nafaqat kiyimning rangini, balki ayolning yoshi va oilaviy holatini ham aniq ko'rsatgan. Odatda, fartuklar etakdan kalta bo'lib, katta burmalarda tikilgan. Ko'pincha fartuklar bitta rangli bo'lib, rang - barang kashta naqshlari bilan bezatilgan, chiziqli, ipak, zig'ir va paxtadan qilingan.

Ayollar bosh kiyimi. Nemislarning bosh kiyimlari har xil shaklda ya'ni, ustki bosh kiyimlar, keng qirrali bosh kiyimlar va yonboshlari qiyalikka ega kichik tirolli bosh kiyim turlariga bo'lingan.

1.4.16-rasm. Ayollar bosh kiyimi

Sovuqdan va yomg'irdan himoya qilish uchun zig'ir yoki jundan to'qilgan ro'mol taqilgan. Dehqon ayollari uchun ro'mol dala ishlari paytida zarur bo'lgan, ular uyda ham uni kiyib yurganlar, ba'zilar esa bosh kiyimini yoki mo'ynali shapkasini kiyib, ro'molini echmagan. Asosiy bosh kiyim har xil lentalar, dantel va sun'iy gullar bilan bezatilgan kepka hisoblangan.

1.4.17-rasm. Ayollar bosh kiyimi

Qishda nemislar mo'yna shapka kiyib yurishgan. Shvalmda ko'k naqshli baxmal shlyapalar otter mo'ynasi bilan ishlangan⁹⁰.

1.4.18-rasm. Radhaube bosh kiyimi

⁹⁰ https://sitekid.ru/kultura_i_iskusstvo/odc/hda/narodnyj_kostyum_germanii.html

Bavariya aholisi shlyapalarini kamzul taqinchoqlari bilan bezashgan. Qo'shni Rottveyl shahrida katta radhaube bosh kiyimi (so'zma - so'z «qalpoq g'ildiragi») aslida kepka bo'lib, unga oltin va shenil (baxmal shnur) bilan ishlangan dumaloq ipak taroq bog'langan bo'lgan.

Zargarlik buyumlari va aksessuarlar. Shimoliy Friz orollarida (Frislandning shimoliy mamlakati) yashovchi nemis ayollari orasida marjonlarni, biblar, filigree bilan bezatilgan dekorativ shar qisqichlari bo'lgan metall zarb qilingan ulkan zanjirlar mashhur bo'lgan. Schumburg - Lippe ayollari marjonlarni va munchoqli qo'lqoplarni yaxshi ko'rishgan.

Erkaklar kiyimi. Tarixga ko'ra, erkaklar an'anaviy kostyumdan tezroq voz kechishgan. Erkaklar kiyimining asosiy elementlari shim, ko'ylak va jilet hisoblangan. XVI - asrgacha kiyimlarning ranglari kulrang yoki och rangda bo'lgan. Jigar rang ham juda keng tarqalgan, faqat yakshanba va ta'til kunlari uchun rangi ko'k kiyimlarni kiyish kerak bo'lgan. Chunki bayramlarda dehqonlar ishlamaganlar, balki maxsus bayramona ko'k liboslarni kiyganlar.

Shvalm (Gessen o'lkasi) aholisining bayramona dehqon kostyumi juda chiroyli, ko'k va naqshli ko'ylakdan iborat bo'lib, uning ostidan boshqa ko'ylagining qarama - qarshi rangda tikilgan baland yoqasi ko'rinib turgan. Bo'yniga tilla naqshinkor ipak sharf bog'langan.

Nemislarning bayramona yeleklarining eng sevimli rangi och qizil rang bo'lib, Vyurtembergda bunday yeleklar sharli tugmalar bilan bezatilgan. Germaniyaning janubiy qismida, Sckingen mintaqasida, shuningdek, Qora o'rmon va Yuqori Bavariyada yelek o'rniga yengsiz ko'ylak bir tomoni va yelkasida mahkamlagich bilan kiyilgan.

Ko'pgina nemis mamlakatlarida erkaklar kalta kurtkalar kiyib yurishgan. Fierlanderda jun ko'ylagi yenglarining qirralari va pastki qismi ko'p sonli kichik kumush tugmalar bilan bezalgan. Ish kunlari ko'ylak ostiga ko'k yelek, bayramlarda esa ikki ko'krakli qizil jilet

kiyib yurishgan. Boltiq dengizidagi Rügen orolining baliqchilari ikki koʻylakli va chiziqli jun jiletini kiyib yurishgan.

Barcha nemislardan faqat Ryugen orolining baliqchilari oq va zigʻir kalta lekin keng shim kiyib yurishgan. Sariq va och echki yoki buqa terisidan tikilgan brikkalar Germaniyaning hamma joyida mashhur boʻlgan. Gamburgda qora matolardan tikilgan shimlar, toʻq qizil rangli paypoqlar old tomonida kashta naqshlari va kumush tugmachalar bilan bezatilgan holda kiyib yurishgan. Odatda paypoqlar oq, koʻk yoki qora boʻlgan.

Shoumburg - Lippda shimlari uzun va qora boʻlgan. Lederhosen teri yoki zamshli shorti naqshinkor monogramma Bavariyaning haqiqiy ramziga aylandi. Bavariya charm shimlari - Lederhose zamonaviy xalq kostyumlarida keng tanilgan.

Erkaklar shimlari har doim ham kalta boʻlmagan. XIX - asrda Parijdan kelgan keng va uzun shimlar namunasi ish kiyimlaridan olingan. Shim har doim ham zamonaviysiga oʻxshamagan.

Erkaklar bosh kiyimi. Shlyapalar ham xilma - xil boʻlib, bosh kiyimsiz yurish erkaklar uchun aqlga sigʻmas darajada qaralgan. Ular hatto qovoqxonada ham shlyapada oʻtirishgan va uni faqat cherkovda echish mumkin boʻlgan. Ilgari shahar aholisi va dehqonlar odatda shlyapa ostida kiyiladigan kepkalardan foydalanganlar. Kundalik shlyapalar bayramdagidan deyarli farq qilmagan. Bugungi kunda xalq kiyimlari bu - ajoyib did va mahorat bilan ishlangan, bayramlarda yoki maxsus kunlarda kiyiladigan rang - barang kiyimdir⁹¹.

Aholiga xos etiket. Umumiy etiket qoidalari. Kundalik aloqada nemislar shaxsiy va jamoat hayotini aniq ajratib koʻrsatishadi. Ofisda, konferentsiyada yoki restoranda rasmiy suhbat paytida biznesdan tashqari boshqa har qanday mavzularni muhokama qilish odat tusiga kirmaydi.

Nemislar bilan muloqotda, «Siz» («Du»)ga tezlikda oʻtmaydi. Germaniyada bunga shoshilish odatiy emas. Agar yaxshi doʻst

⁹¹ https://studbooks.net/727512/turizm/osobennosti_natsionalnogo_kostyuma_germanii

allaqachon «Siz» ga murojaat qilgan bo'lsa, siz unga ishonch bilan javob berishingiz mumkin.

Ikkinchi Jahon urushi mavzulari insonni tushkunlikka tushuradi. Natsistlarning har qanday belgisini eslash, hatto hazilda ham fashistlarning imo - ishoralarini ko'rsatish ta'qiqlanadi, chunki bu jinoiy javobgarlikni o'z ichiga oladi.

Nemislar bilan yaxshi munosabatlarning ishonchli yo'li bu xushmuomalalikdir, hurmat, ularning madaniyatiga qiziqishdir. Odod - axloq qoidalariga rioya qilgan holda, har qanday chet ellik oddiygina mahalliy muhitga qo'shila oladi⁹².

Suhbat jarayonida. Suhbatdoshga murojaat qilishning ikki turi qo'llaniladi - Sie («bizning» manzilimizga o'xshash) va «Du» («siz»). Ikkinchi shakl yaqin do'stlar va qarindoshlar o'rtasidagi aloqada qo'llaniladi. O'zaro munosabatlarning barcha turida (biznes, rasmiy, begonaga murojaat qilishda) hurmat shaklidan foydalanish shart.

To'g'ri nomdan foydalanishda unga «Herr» («janob») yoki «Frau» («xotin») shakli qo'shiladi. Germaniya fuqarosining unvonlari g'ururlanish uchun sababdir, shuning uchun ular tegishli nom bilan birgalikda ishlatiladi. Agar suhbatdosh doktorlik darajasiga ega bo'lsa, unga «Doktor. Schulz» («doktor Schultz») deb murojaat qilishingiz kerak. Yangi kishi bilan uchrashishdan oldin uning unvonga ega ekanligini bilish kelajakda munosabatlarni to'g'ri va do'stona bo'lishiga sabab bo'ladi.

Qo'l berib ko'rishish nemislar orasida juda keng tarqalgan ishoradir. Qo'l berib ko'rishish kontekstga qarab kelishuv va kelishmovchilikni anglatishi mumkin. Aloqa ishtirokchilari o'rtasidagi do'stona munosabatlar qanchalik yaqin bo'lsa, ular bir - birlari bilan shunchaki qo'l berib ko'rishadilar. Nemislar va ruslar o'rtasida qo'l berib ko'rish madaniyatidagi muhim farq shundaki, bu mamlakatda u ayollar tomonidan faol qo'llaniladi.

⁹² <https://www.edystudy.com/temy/zhizn-v-germanii/etiket-v-germanii/>

Germaniyada siz barmog'ingizni kimgadir ko'rsatishingiz mumkin va bu imo - ishora nemis etikasiga muvofiq hisoblanadi. Suhbatdoshning oldida musht ko'rsatish odobsizlik hisoblanadi, chunki nemislarda bu «mushtning miyasi» ya'ni, tor fikrli odam degan ma'noni anglatadi.

Qo'llar cho'ntagiga yashiringan bo'lsa, bu - yomon ta'mning belgisidir.

Mehmondo'stlik etiketi. Germaniyada uyga tashrif buyurish juda yaxshi munosabat va ishonchni anglatadi. Bu esa shu oilaning mehmonga bo'lgan munosabatining belgisidir. Agar mehmonni uyga taklif qilganda uni rad etish odobsizlik bo'lib, bu esa nemisning mehmonga bo'lgan munosabatini buzishi mumkin.

Tashrifga tayyorgarlik ko'rayotganda siz kichkina sovg'ani tayyorlashingiz kerak. Sifatli choy, bir quti chiroyli mazali pechene, gullar munosib sovg'a bo'la oladi. Uy egasi oilasi nimadan zavq olishlari to'g'risida minimal ma'lumotga ega bo'lganingizdan so'ng, mehmon o'zi bilan bir shisha yaxshi sharobni olib kelish mumkin. Ovqat paytida qo'llaringizni tizzangizga emas, stol ustiga qo'ymaslik odat tusiga kirgan. Bu restoran etikasi uchun ham amal qiladi.

Biznes etiketi. Nemislarning biznes sohasida aniqlik, faktlar va raqamlar bilan ish olib borish ustunlik qiladi. Ish uchrashuvlarida shaxsiy muammolar haqida gapirish odatiy hol emas. Kiyim uslubi cheklangan, faqat klassik. Erkaklar ham, ayollar ham qo'l berib ko'rishadi - biznesda qat'iy tenglik mavjud. Chet elliklar biznes sherigining noroziligiga sabab bo'lmasligi uchun bu masalada ehtiyot bo'lishlari kerak. Biznes sohasida sovg'alar almashish odatiy hol emas. Faqat boshqa mamlakatdan olib kelingan qiziqarli suvenirlar, korporativ logotipli ofis anjomlari bundan mustasno.

Turizmدا etiket. Germaniyadagi turistik sayohatlarda, shuningdek, nemislar tomonidan qabul qilingan axloq – odob qoidalariga rioya qilish kerak. Mamlakat madaniyatiga chin dildan qiziqadigan sayyoh ko'proq hurmatga loyiq hisoblanadi. Agar chet el fuqarosi Germaniyaning tarixini yuzaki bilishini ko'rsatsa, nemislar

juda mamnun bo'lishadi. Savdo, klub va restoranlarda dam olishga kelganlarni mahalliy aholi juda mehmondo'stlik an'analariga mos holda qabul qiladilar.

Alkogol ichimligini iste'mol qilish etikasi. Nemis pivosi madaniyati bu alohida mavzu. Nemislar turli xil pivo uchun maxsus stakanlarga ega. Ko'chada ketayotganda shishadan pivo ichish yomon shakl. Nemis ichish madaniyatida biror kishini ichishga majbur qilish mumkin emas deb bilishadi. Agar jamoadan kimdir ichishni istamasa, u odatdagidek qabul qilinadi.

II – BOB. OSIYO MINTAQASI DAVLATLARIDA ETNOGRAFIK TURIZMNING RIVOJLANISHI

2.1. JAHONDAGI ENG YIRIK MAMLAKAT – XITOIY

Davlatning geografik joylashuvi. Dunyoning eng qadimiy, aholisi va maydoni jihatidan eng yirik davlatlardan biri. Poytaxti – Pekin shahri.

Xitoy Yevroosiyo materigining sharqiy qismida joylashgan bo‘lib, 9,6 million km² maydonni egallaydi. U hududining kattaligi bo‘yicha dunyoda Rossiya va Kanadadan keyin uchinchi o‘rinni egallab turibdi.

2.1.1-rasm. XXR xaritasi

Xitoyning quruqlikdagi chegarasining uzunligi 22,800 km. Xitoy shimoli - sharqda KXDR bilan (1416 km), shimoli - sharqda va shimolda Rossiya Federatsiyasi bilan (3605 km va 40 km), shimolda Mo'g'uliston bilan (4673 km), shimoli - g'arbda Qozog'iston (1533 km) va Qirg'iziston (858 km) bilan, g'arbda Tojikiston (414 km), Afg'oniston (76 km) va Pokiston (523 km) bilan, janubi - g'arbda va janubda Hindiston bilan (3380 km), janubda Nepal (1 236 km), Butan (470 km), Myanma (2185 km), Laos (423 km) va Vetnam (1281 km) bilan chegaradosh. Sharqiy va janubi - sharqda Koreya Respublikasi, Yaponiya, Filippin, Bruney, Malayziya va Indoneziya kabi davlatlar bilan dengiz chegaralariga ega. Sharqda Tinch okeanning Sariq, Sharqiy Xitoy va Janubiy Xitoydagi dengizlari bilan o'ralgan.

XXR hududi Pomir tog'laridan Tinch okean sohiligacha va Amurdan Janubiy Xitoy dengizigacha cho'zilgan hamda turli xil tabiiy sharoitlar, xilma - xil landshaftlar, yerosti boyligi, relyefining murakkabligi va mamlakatning turli xil iqlim mintaqalari tutashgan joyida okeanik va kontinental ta'sirlar o'rtasidagi eng aniq kurash zonasida joylashganligi bilan ajralib turadi.

Xitoyda eng baland relyef - dengiz sathidan 4 ming metr balandlikda joylashgan Tsinxay - Tshbet platosidir. Aynan o'sha erda Himoloy tog' tizmasi o'zining asosiy cho'qqisi 8849 m balandlikdagi Chomolungma bilan joylashgan bo'lib, uni ko'pincha «dunyoning tepasi» deb atashadi. Xitoyning eng past er maydoni dengiz sathidan 200 m pastda joylashgan⁹³.

O'z hududi, tog'li mintaqalari va dengiz sohillari tufayli Xitoy Arktikani hisobga olmaganda barcha mumkin bo'lgan iqlim zonalarida joylashgan. Baland tog'larda keskin kontinental iqlim va janubi - sharqda subtropik. Rossiya bilan chegaradosh va iqlim jihatidan o'xshash shimoli - sharqiy mintaqalardagi mo'tadil iqlim, Xaynan orolining tropiklari va boshqa xilma - xillikka qaramasdan Xitoy hududining aksariyati mo'tadil kontinental iqlim deb tasniflanadi hamda mamlakatning eng ko'p aholi qismi o'sha yerda

⁹³ <https://www.advantour.com/rus/china/geography.htm>

istiqomat qilishadi. Agar mamlakat shimoli - sharqida iqlim yumshoq bo'lsa, qishda harorat -16°C dan pastga tushmaydi, yozgi harorat $+28^{\circ}\text{C}$ dan oshmaydi. Rossiyaning tayga mintaqalari bilan chegaradosh xududlarida qishdagi harorat -38°C gacha sovuq kuzatiladi. Tropik sohili va Xaynan orolida esa deyarli qish bo'lmaydi⁹⁴.

Ma'muriy bo'linishi. Aholisi ko'pligi va keng hududi tufayli Xitoyning ma'muriy bo'linishi qadimgi davrlardan beri ko'p bosqichli bo'lib kelgan. XXR konstitutsiyasida uch bosqichli ma'muriy bo'linish: viloyatlar (avtonom viloyatlar, markaziy bo'ysunish shaharlari), okruglar va volostlar ko'zda tutilgan. Biroq, XXRda amalda mahalliy boshqaruvning beshta darajasi mavjud: viloyat, okrug, volost, cherkov va qishloq. Xitoy Respublikasining ma'muriy bo'linishi, Tayvan hukumati o'zini - o'zi chaqirganidek, XXRning bo'linishiga o'xshaydi, lekin u aslida viloyatlarga bo'linishni bekor qildi.

Ma'muriy roldan tashqari, viloyatlarga madaniy xususiyatlar va ma'lum bir viloyat aholisi odatda tegishli stereotip doirasidagi xususiyatlarga ega. Viloyatlar o'rtasidagi zamonaviy chegaralarning aksariyati Min sulolasi davrida o'rnatildi. O'shandan beri faqat shimoli - sharqdagi ma'muriy bo'linish katta o'zgarishlarga duch keldi. Bundan tashqari, kommunistlar hokimiyat tepasiga kelganidan so'ng, sovet milliy muxtoriyat nazariyasiga asoslanib, Xitoyda avtonom hududlar tashkil etildi⁹⁵.

Xitoyning amaldagi Konstitutsiyasi XXRni «yagona ko'p millatli davlat» deb ta'riflaydi. Shu munosabat bilan Xitoyda uch darajali ma'muriy - hududiy bo'linma qabul qilindi, uning asosiy darajalari provinsiyalar (avtonom viloyatlari, markaziy bo'ysunish shaharlari), okruglar va posyolkalardir.

Hozirgi vaqtda XXRda 23 ta viloyat (shu jumladan Tayvan), 5 ta avtonom viloyat, 4 ta markaziy yurisdiksiyadagi shahar va 2 ta maxsus ma'muriy hudud (SAR) mavjud. Buyuk Britaniyaning sobiq

⁹⁴ <https://xn----8sbiectm6bhd8i.xn--p1ai/%>

⁹⁵ <https://ru.wikipedia.org/wiki/%D0%90>

mustamlakasi Gonkong (1997) va Portugaliyaning sobiq mustamlakasi Makaolar (1999) ustidan Xitoy suverenitetini qoʻlga kiritgandan soʻng, XXR oʻz navbatida Gonkong va Makao maxsus maʼmuriy hududlarini (SAR) tashkil etdi. Ushbu SAR ichki ishlarda yuqori darajadagi avtonomiyaga, oʻz qonunchiligiga, sud tizimiga va oʻz pul birliklariga ega. Gonkong va Maomen mustaqil bojxona hududlari va JSTga aʼzo⁹⁶.

Aholisi. Butun dunyo aholisi uchun Xitoyning yagona aniqlanadigan xususiyati bu aholisining soni. Hozirgi kunda Xitoyda dunyo aholisining 20% dan ortigʻi yashaydi, yaʼni dunyo aholisining har beshinchi bittasi xitoylikdir. Aholining milliy va etnik tarkibiga koʻra, Xitoyni bir vaqtning oʻzida ham koʻp millatli, ham bitta millatli mamlakat deb hisoblash mumkin. Xitoyda 60 dan ortiq turli millat va elatlar vakillari mavjud.

2.1.1-jadval⁹⁷

Xitoy aholisi soni va zichligining yillar davomidagi oʻzgarish koʻrsatkichlari

Yillar	Aholi soni	Oʻsish, (%)	Zichlik
2020	1439323.7760	0.0039	153.3118
2019	1433783.6860	0.0043	152.7217
2018	1427647.7860	0.0047	152.0681
2017	1421021.7910	0.0049	151.3624
2016	1414049.3510	0.0051	150.6197
2015	1406847.8700	0.0055	149.8526

2020 - yil 20 - yanvarda Xitoy aholisi 1400.970.200 kishini tashkil qiladi. 2013 - yilgi hisob - kitoblarga koʻra, Xitoy aholisi 1363.950 kishini tashkil etgan. 2010 - yilda 6 - milliy roʻyxatga olish hisob - kitobi boʻyicha Xitoy aholisi 1339.724.852 kishiga etgan. Shunday qilib, Xitoy aholisining oʻsishi 2000 - 2010 yillar oraligʻida yiliga oʻrtacha 9,5 million ekanligi aniqlandi, bu esa atigi 0,47% ni

⁹⁶ <http://kg.china-embassy.org/rus/zggk/t660363.htm>

⁹⁷ <https://population.un.org/wpp/>

tashkil etib, dunyodagi barcha mamlakatlar orasida 159 – o‘rinaligi bilan baholandi.

Hisoblagich ma’lumotlariga ko‘ra, 2020 - yil boshida Xitoy aholisi birinchi marta 1,4 milliarddan oshdi⁹⁸.

XXR dunyodagi eng zich joylashgan mamlakatlardan biridir. Uning aholisi juda katta bo‘lganligi sababli, mamlakatning aholi zichligi ham bir xil darajada, deb taxmin qilinadi, ammo Xitoyning ulkan hududlarida aholi yashamaydi yoki kam tarqalgan. Xitoyda aholining o‘rtacha zichligi 153 (har km²ga kishi boshiga, 2020) tog‘ri keldi.

Shu bilan birga, aholi juda notekis taqsimlangan ya’ni, Sharqiy Xitoyning zich joylashgan qirg‘oq mintaqalarida bu ko‘rsatkich 400 kishidan oshadi. Har km²ga kishi boshiga markaziy Xitoyda - 200 dan ortiq kishidan va G‘arbiy Xitoyning tog‘li hududlarida - 10 kishidan kam. Aholining konsentratsiyasi Chjujian va Yantszi deltasida, shuningdek, Bohay ko‘rfazida davom etmoqda.

Aholining 60,6% Xitoy shaharlarida, 39,4% qishloq joylarda yashaydi. Ulardan 51,22% erkaklar, 48,78% ayollardir. XXR Davlat statistika idorasi ma’lumotlariga ko‘ra, 2018 - yil boshiga kelib erkaklar soni ayollar sonidan 32,66 millionga oshgan.

Xitoy uzoq umr ko‘rish va bardoshli xalqlar orasida betakror siyosiy-madaniy birlik sifatida ajralib turadi. Xitoyda erkaklar uchun o‘rtacha umr ko‘rish - 72,7 yoshni tashkil etsa, ayollarning o‘rtacha umr ko‘rish davomiyligi - 76,9 yosh. 16 yoshdan 59 yoshgacha bo‘lgan mehnatga layoqatli aholining umumiy soni 2018 - yildagi ma’lumotlarga ko‘ra 897,29 million kishidan 896,4 kishiga kamaygan bo‘lib, bu umumiy aholining 64%ni tashkil etdi. 2018 - yilda bu ko‘rsatkich 64,3% edi⁹⁹.

Mamlakatda katta ishchi kuchi mavjud, ammo so‘nggi yillarda sanoat rivojlanganiga qaramay, ularning aksariyati qishloq xo‘jaligi bilan shug‘ullanmoqdalar. Mamlakatda va chet ellarda mehnat

⁹⁸ <http://www.statdata.ru/naselenie-kitaya-chislenmost>

⁹⁹ <https://ruchina.org/naselenie-kitaya.html>

resurslarining migratsiyasi yuqori. Xitoydan tashqarida 60 million kishi yashaydi. Ular Tayvanda 21 million, Gonkongda 6 million, Janubi - Sharqiy Osiyo, Indoneziya, Malayziya, Tailand va Singapurda yashaydilar. Tailanddagi xitoyliklar soni qariyb 10 mln kishini tashkil etib, butun aholisining taxminan 11 %ni tashkil qiladi. Bu Xitoydan tashqarida eng katta xitoylik aholiga ega mamlakatdir.

Yana boshqa raqamlarga qaraydigan bo'lsak, hozirda Buyuk Britaniyada yashovchi xitoylik muhojirlarning soni 400 mingdan oshgan, bu Buyuk Britaniya aholisining 0,7% atrofida. Qo'shma Shtatlarda 13 million etnik xitoylik bor.

Bundan tashqari Janubiy Afrikada 400000, Madagaskarda 100.000, Zambiyada 100.000, Sudanda 74.000, Efiopiyada 60.000, Angolada 50.000, Keniyada 50.000, Nigeriyada 50.000, Ugandada 50.000, Jazoirda 40.000, Chadda 40.000, Namibiyada 130000, Mavrikiyda 35000 va Tanzaniyada 30000 xitoylik istiqomat qiladi.

Ammo chet ellik xitoyliklar nafaqat miqdor, balki sifat jihatidan ham katta mavqega ega. Masalan, Xitoy yiliga 650 milliard dollarlik yalpi ichki mahsulot ishlab chiqarayotgan bo'lsa, 60 million xorijlik xitoyliklar yiliga 450 milliard dollarlik mahsulot va xizmatlar ishlab chiqaradilar.

Eng qiziq tomoni shundaki, Xitoyda ham bir vaqtning o'zida boshqa chet el mamlakatlarining fuqarolari istiqomat qiladi. Masalan, Xitoyda yashovchi chet elliklarning aksariyati qo'shni Osiyo xalqlaridan. Birgina 2018 - yilda e'lon qilingan hisob - kitoblarga ko'ra, boshqa millatlarning 600000 fuqarosi Xitoyda yashovchi hisoblanib, ularning 12% AQShdan bo'lib, bu Xitoyda yashovchi taxminan 72000 amerikalikni anglatadi.

Xitoyliklar o'z mamlakatlarini «Zhonggo» deb atashadi, bu xitoy tilida «Markaziy davlat» degan ma'noni anglatadi. Qadimgi xitoylar o'zlarining vatanlarini dunyoning markazi deb hisoblashgan. Xitoyliklar o'zlarini «Xon», ya'ni qadimgi Xan sulolasining avlodlari deb atashadi.

Turistik shaharlari va diqqatga sazovor joylari. Xitoy ko‘z bilan ko‘rishdan ko‘ra ko‘proq sirlarni va go‘zallikni yashiradi. Bu nafaqat yuqori texnologiyalar va rivojlangan megapolislar mamlakati, balki an‘analar, madaniyat, tabiatga bo‘lgan muhabbatning ajoyib timsolidir. Tez rivojlanayotgan Xitoy metropollari zamonaviy texnologik taraqqiyot doirasida shahar mo‘jizalarining yorqin namunalari. Ob‘ektiv ravishda Xitoyning eng yaxshi shaharlari nafaqat turizm nuqtai nazaridan, balki davlatning dastlabki rivojlanish yo‘li doirasida ilmiy, me‘moriy va ijtimoiy yutuqlarni namoyish etishning haqiqiy namunalari sifatida ham qiziqarli ham mashxur bo‘lganligi uchun Xitoy dunyodagi eng ko‘p tashrif buyurilgan mamlakatlar ro‘yxatidan o‘rin olgan.

Quyida biz sizlarga Xitoyning eng yirik va ahamiyatli shaharlari hamda ualrga tegishli bo‘lgan eng ko‘p e‘tiborni tortgan obidalaridan ayrimlarini keltirib o‘tamiz.

Pekin shahri. Albatta, Xitoyning eng chiroyli shaharlari ro‘yxatidan birinchi o‘rinni O‘rta Qirollikning poytaxti - Pekin munosib egalladi. Pekin XXRning nafaqat poytaxti, balki, siyosiy, madaniy va xalqaro almashinuv markazi hamdir. Pekin Xuabey tekisligining shimoliy qismida joylashgan bo‘lib, maydoni 16800 km² ni tashkil etadi. Shahar o‘zining qadimiy va ajoyib madaniyati bilan qadimgi poytaxtlardan biri hisoblanib, uning tarixi besh ming yilliklarga borib taqaladi.

U yerga har kuni millionga yaqin turistlar tashrif buyurishadi. Pekinda turistik ob‘ektlarning soni juda ham ko‘p bo‘lib, turistlar uchun ularning 200 tasi ochiq.

Pekindagi diqqatga sazovor joylardan dunyoda qadimdan saqlanib qolgan eng katta «yopiq shahar» majmuasi, xitoylik imperatorlar osmonga qurbonlik uyushtirgan joy - Osmon ibodatxonasi, o‘tmishda Imperator bog‘i - Beyxay parki, qadimda imperatorning yozgi saroyi - Ixeyuan parki, Buyuk Xitoy devori va devordagi inshootlar – Badalin, Mutyanyu va Simatay, Guna

knyazining rezedensiyasi, Xitoy milliy muzeyi kabi ko‘plab yodgorliklarni aytishimiz mumkin.

2.1.2-rasm. Pekin shahri

Bundan tashqari shovqinli xarid qilish ko‘chalari, antiqa buyumlar kolleksiyasi, Lyulichan ko‘chasi, tor ko‘chalar bo‘ylab sayr, ko‘plab diqqatga sazovor joylar va favvoralar aynan Pekin shahriga tegishlidir.

Pekinda hammasi bo‘lib 7309 ta yodgorlik ro‘yxatga olingan bo‘lib, shulardan 42 tasi alohida davlat muhofazasiga olingan va 22 ta yodgorlik shahar ahamiyatidagi yodgorliklar hisoblanadi.

Xitoy ko‘pgina tarixiy yodgorliklar mamlakatidir. Butun dunyoga mashhur va turistlarni hayratga solgan Xitoy aritektura yodgorliklaridan biri bu - **Buyuk Xitoy devoridir**.

Ushbu qal’a miloddan avvalgi 220 - yillarda Imperator Tsin Shi Xuang buyrug‘i bilan ko‘chmanchi qabilalardan himoya qilish maqsadida qurila boshlangan va bir necha yuz yillar davom etgan. Keyinchalik Xitoy ajoyib kuchga erishib, gullab - yashnagan.

2.1.3-rasm. Buyuk Xitoy devori

Shu paytgacha inson qo'llari bilan bunyod etilgan dunyodagi eng uzun mazkur inshootning aniq o'lchami ma'lum emas edi. Xitoy olimlari, Buyuk Xitoy devorining uzunligi qancha masofani tashkil etishini aniq dalillar asosida o'rganib chiqdilar.

2008 - yilda o'tkazilgan tadqiqotda devorning Min sulolasi davrida (1368 - 1644 yillar) qurilgan qismi kamida 8550 kilometr ekanligi va agar barcha egilish va burilmalarni hisobga olsak, bu ko'rsatkich 8852 km gacha etishi aniqlangan. Shunday qilib, devorning g'isht va toshlardan bunyod etilgan qismi 6260 km.ni tashkil etgan. 2232,5 km. tog'lardan va 360 km esa handaqlar iborat. Bu haqda XXR davlat kortografiyasi boshqarmasi ma'lum qildi. Harbiy istehkom maqsadida bunyod etilgan ushbu devor mamlakat g'arbidan sharqqa qarab yastangan.

Qal'a devori 156 ta uyezd va 10 ta muzofot hududidan o'tgan. U bir xil turda qurilmagan ya'ni, ayrim joylari tog'larga ulanib ketganligi uchun devor qurilmagan, ammo tog'lar devor rolini o'tagan, ayrim joylarda devor o'rniga uzundan – uzun handaqlar qazilgan va suv bilan to'ldirilgan.

2.1.4-rasm. Buyuk Xitoy devori

Lekin, mamlakat Madaniy meros agentligi tarqatgan habariga ko'ra, Buyuk Xitoy devorining uzunligi 21196 kilometr va 18 metrga teng. Agentlikning bildirishicha, devorning uzunligi u o'tgan 15 ta provinsiyada olib borilgan arxeologik tadqiqotlar va o'lchashlardan keyin ma'lum bo'lgan. Bugun sayyohlar tomosha qilayotgan devorlar esa Min sulolasi davrida bunyod etilgan. U «atigi» 600 yillik tarixga ega.

Birinchi devor, «Xitoy zaminini birlashtiruvchi» deb ataluvchi imperator Tsin Shi Xuan nomi bilan bog'liq. Uning qurulishiga 500 ming odam jalb qilingan. Minglab olimlar ham devor qurulishiga o'z hissalarini qo'shishgan. Devor o'z vaqtida muhim harbiy strategik ahamiyatga ega bo'lgan.

2.1.5-rasm. Buyuk Xitoy devori

Qurilishga jalb qilinganlarning ahvoli nihoyatda og'ir bo'lgan. Holsizlikdan yoki biror boshqa sabab bilan minglab odamlar halok bo'lishgan va to'g'ridan - to'g'ri devorga «qolib» ketaverishgan. Shuning uchun bu - «buyuk qurilish» xalq tilida «Qayg'u devori» deb ham nom olgan.

Ikkinchi devor, Tsin Shi Xuan tomonidan qurilgan devorni buzib, xitoyliklar ustiga muntazam hujum uyushtirib turgan xunlardan himoya qilish uchun qurilgan.

Uchinchi devor qurulishida 1 millionga yaqin odam ishtirok etgan. Qurulishda har bir minora ikki tomondagi minoradan ko'rinib turishiga katta ahamiyat berilgan. Bu turli habarlarni tutun yoki nog'ora ovozi yordamida bir - biriga yetkazish uchun kerak bo'lgan. Bundan tashqari habarchi markaziy shaharga axborotni o'z vaqtida yetkazishi va otlarni almashtirish uchun tayanch nuqtalariga qurilgan.

Hozirgi kunda Pekin atrofida devorning bir qancha qismi turistlar uchun ochib qo'yilgan. U yerda ta'mirlanmagan Simatay qismi ancha qiziqarli. Devorning ta'mirlangan, ya'ni bo'yalgan qismlarini ko'rib, uni ming yillardan beri qad ko'tarib turganiga ishonish qiyin.

1987 - yilda YuNESKO Buyuk Xitoy devorini Jahon merosi ro'yhatiga kiritgan. Hozirga kelib devorning atigi 8 foizdan ortiqroq qismi saqlanib qolgan. 74 foizi buzilib ketgan, qolgan qismining faqatgina poydevori bor. Devorning ta'mirlangan qismiga kirishda

Mao Tsze Dunning «Buyuk Xitoy devorida bo'lmadingmi, demak sen haqiqiy Xitoylik emassan» deb yozdirgan xatini o'qish mumkin.

Keyingi yodgorlik «Taqiqlangan shahar» deb nomlanadi. Taqiqlangan shahar Pekin markazida joylashgan. Bino uchun joyni aniqlagan astronomlarning fikriga ko'ra, u yer sharining markazida turadi, ya'ni ichidagi markaziy simmetrik chizig'i shaharning markaziy simmetrik chizig'iga mos qilib qurilgan. U yerda 9000 dan ortiq alohida binolar va ko'plab antikvariat buyumlar bo'lib, ulardan qadimda yashaganlar foydalanishgan.

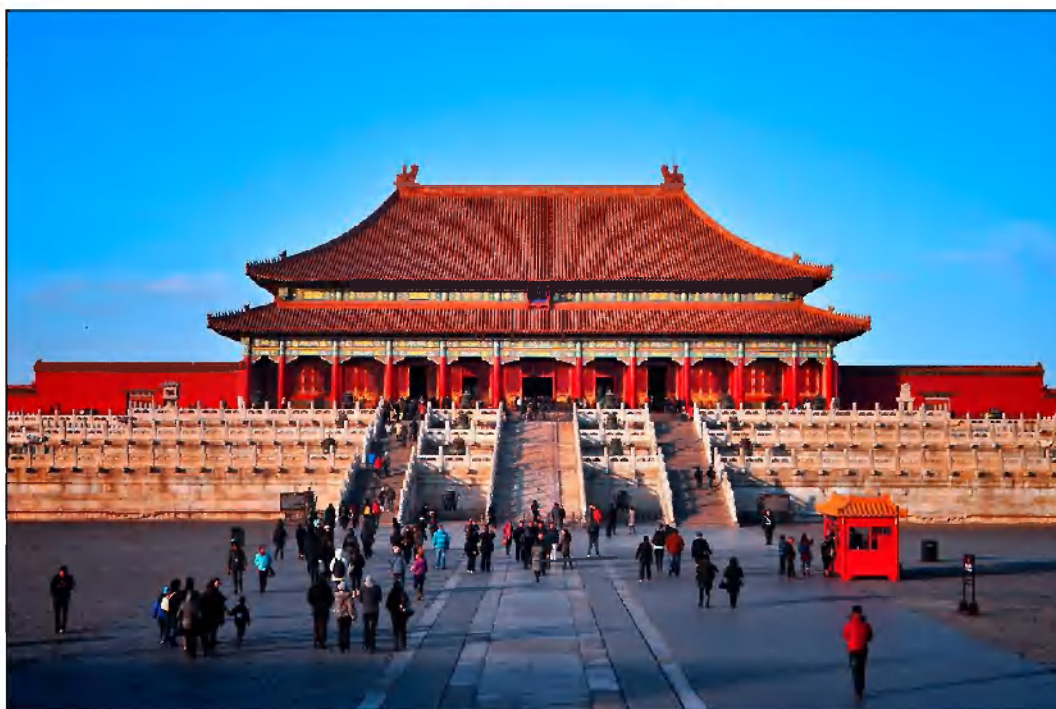
2.1.6-rasm. Taqiqlangan shahar

1406 - 1420 yillarda yaratilganidan keyin u yerda Ming va Tsin sulolasining 24 ta Imperatori hukmronlik qilgan. Hukmronlik 1420 - yildan to 1912 - yilgacha davom etgan.

Min va Tzin imperatorlari hukmdorligi davrida bu joy imperator saroyiga kirish maydoni bo'lgan, shu yerda barcha qarorlar e'lon qilingan. 1949 - yil 1- oktabrda bu maydondagi tribunadan Xitoy Xalq Respublikasi e'lon qilindi.

O'z kattaligi jihatidan taqiqlangan shahar majmuasi barcha saqlanib qolgan majmualar ichida eng kattasi hisoblanadi. Hech kim u yergacha etib borolmagan, juda qiziquvchan bo'lganlar o'lim jazosi

bilan jazolangan. Shaharning maydoni 720 ming m² ni tashkil qiladi. Taqiqlangan shahar endi sayyohlar uchun ochiq.

2.1.7-rasm. Taqiqlangan shahar

1987 - yilda taqiqlangan shahar YuNESKO tomonidan Butunjahon insoniyat merosi ro'yxatiga birinchi Xitoy obidasi sifatida dunyodagi saqlanib qolgan qadimiy yog'och binolarning eng yirik kolleksiyalari qatoriga kiritilgan.

Shanxay shahri. O'zining ulkan hajmiga ega bu shahar, hatto Xitoyning poytaxtidan ham kattaroqdir. Buning ajablanarli joyi yo'q, chunki Shanxay katta portlarga ega bo'lgan zarur iqtisodiy va dunyo savdo markazlaridan biridir. Shanxay kichik baliqchi qishlog'idan eng yirik metropolga aylandi. Shanxay shuningdek, sanoati rivojlangan shaharlardan, uning hissasiga mamlakatda ishlab chiqarilayotgan milliy daromadning 1/6 qismi to'g'ri keladi. Shanxay Xitoyning boshqa yirik shaharlariga nisbatan universitetlar, maktablar, ilmiy muassasalar va laboratoriyalar sonining ko'pligi bilan ham ajralib turadi.

2.1.8-rasm. Shanxay shahri

Chet elliklar Shanxayni ko‘pincha «Sharqning Pariji» va «Sharq marvaridi» deb atashadi. Aynan Shanxay, boshqa hech bir shahar singari, o‘z aholisining mehnatsevarligi va faolligini namoyish eta olmaydi.

Sayyohlar avval Xuanglu daryosi, keyin quruqlikda kunduzi turli xildagi do‘konlarga va Disneylendga tashrif buyurishlari, kechasi esa osmono‘par binolarning chiroqlaridan bahramand bo‘lishlari mumkin.

Shanxayda siz albatta Bund bo‘ylab sayr qilishingiz, taqiqlangan shaharga tashrif buyurishingiz, Pudong yangi okrugidagi kuzatuv maydonchasiga chiqishingiz kerak.

Sohilbo‘yi Bund. Bund obrazi Shanxayda eng taniqli tasvirlardan biridir. Bu Sun Yat - sen ko‘chasining bir qismidir. Dengiz bo‘yida turli xil uslubda qurilgan 52 ta eng mashhur sayyohlik me‘moriy binolari mavjud. Uning hududida filmlar suratga olingan. HSBC, Shanxay bojxonasi va «Tinchlik» mehmonxonasi ham o‘sha yerda joylashgan.

2.1.9-rasm. Sohilbo‘yi Bund

Pudong yangi maydoni. Bu xudud 1980 - yillarda rivojlana boshlagan Shanxayning katta maydoni bo‘lib, 522.8 km² joyni egallaydi. Hozirda Pudong Xitoyning biznes va moliya markaziga aylandi. Uning hududida juda ko‘p taniqli tuzilmalar mavjud.

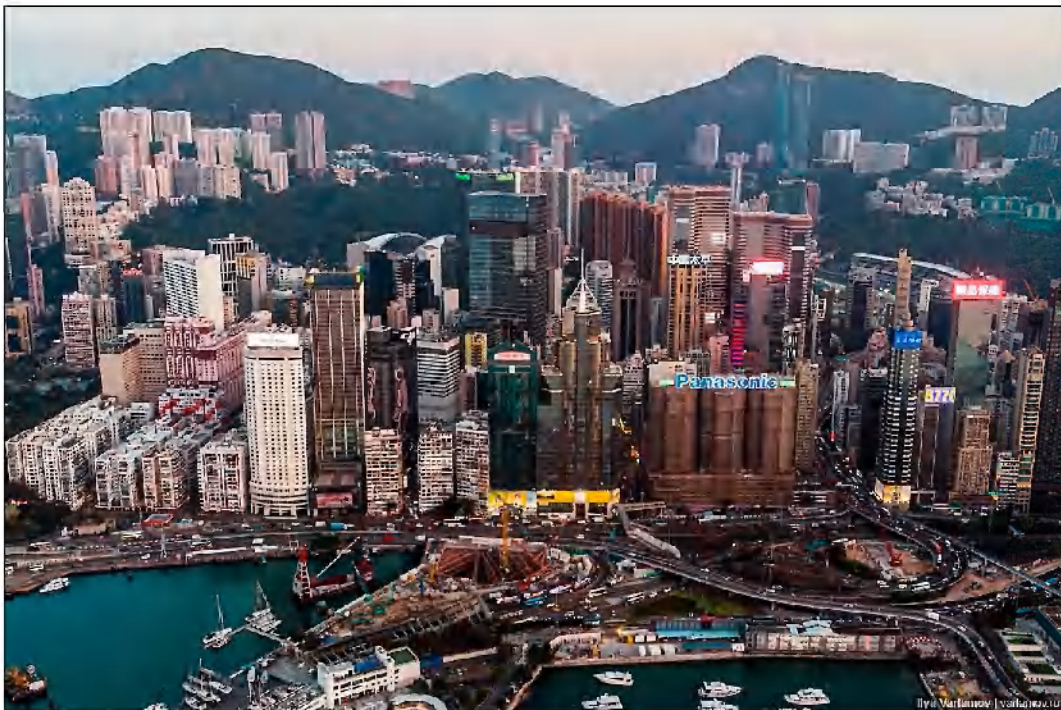

2.1.10-rasm. Pudong yangi maydoni

Ular orasida Jinmao osmono'par binosi ham bor, uning balandligi 420 metrni tashkil qiladi. Shuningdek, ular dunyodagi eng baland mehmonxonalardan birini qurishdi. U «Grand Hight Shanxay» deb nomlanib, kuzatuv maydonchasiga ega.

«Sharq javohiri» teleminorasi. Bu minora 1994 - yil 1 - oktabrda qurib bitkazilgan. Minora balandligi 468 metr, bu Osiyodagi eng baland teleminora va dunyoda uchinchi o'rindagi teleminora. U Shanxayning ramzi bo'lgan va o'zida tomosha qilish, ovqatlanish, savdo qilish, ko'ngilochar o'yinlar, yashash joyi va teleko'rsatuvlar funksiyalarini mujassamlashtirgan.

Gonkong shahri. Xitoyning eng chiroyli shaharlari TOP-10 talikni so'nggi yillarda sayyohlar orasida juda mashhur bo'lgan Gonkong davom ettirmoqda. Shaharni dunyoning uch tomonidan Janubiy Xitoy dengizi yuvib turadi, shuning uchun u yerda sayyohlar turli xil dengiz mahsulotlarini arzon narxlarda tatib ko'rishlari mumkin.

2.1.11-rasm. Gonkong shahri

Gonkongda ko'plab tarixiy yodgorliklar mavjud bo'lib, ular orasida Buddaning 34 metrli bronza haykalini ajratib ko'rsatish mumkin. Big Budda doimiy ravishda Lantanu orolida joylashgan bo'lib, u yerda Disneylend va teleferik kabi ko'plab boshqa diqqatga sazovor joylarni shuningdek, yulduzlar xiyoboni, tarixiy muzey, Gonkongdagi chiroqlar simfoniyasi shousi va boshqa qiziqarli joylarni tomosha qilish mumkin.

Gonkongdagi Viktoriya bandargohi. Bu Gonkong oroli va Kovulun orasidagi tabiiy port. U muhim strategik saytga, savdo markaziga aylandi.

Viktoriya Makoni mashhur sayyohlik maskanidir. Unda har yili otashinlar namoyish etiladi, shuningdek Ginnesning rekordlar kitobidagi yorug'lik shousi va ovoqli shou namoyish etiladi. U lazerlar, yoritgichlar va chiroqlar tomonidan yaratilgan.

2.1.12-rasm. Gonkongdagi Viktoriya bandargohi

Guanjou shahri Guandun provensiyasining ma'muriy markazi, kontinental Xitoyning janubiy qismida, Chjuntzyan daryosining shimoliy qismidagi Ryosi qirg'og'ida joylashgan. Guanjou Xitoy

janubidagi eng katta savdo - sanoat va ichki port shahridir. Xitoyning ushbu shahri kattaligi bo'yicha 15 milliondan ortiq aholisi bo'lgan Pekin va Shanxaydan keyin ikkinchi o'rinda turadi. Uning umumiy maydoni 7263 km². XX - asrda Guanjou uch marta Xitoy poytaxti deb e'lon qilindi, ammo uzoq vaqt davom etmadi.

Shahar Xitoyning ilk mananiy - tarixiy shahri hisoblanib, milodiy III - asrda tashkil etilgan, shuning uchun mamlakat madaniyatini xush ko'radigan sayyohlar uchun juda ko'p qiziqarli, ajablantiradigan joylari va tarixiy yodgorliklari mavjud. Xitoyning ko'plab shaharlari singari, Guanjouda ham eng qadimiy ibodatxonalar va porlab turgan osmono'par binolar, imperatorlar va Nanyusen qiroli qabrlari, «Chjenxaylou» uyi, Sun Yasena muzeyi, Chan oilasi urug'ining ibodatxonasi, Huaisheng eng qadimgi masjidi, Shamian oroli, Kanton teleminorasi, Baiyun tog'i va o'ta zamonaviy metropoliten joylashgan. Shuning uchun tarixiy va zamonaviy inshootlar u yerda ajoyib tarzda uyg'unlashib ketgan.

2.1.13-rasm. Guanjou shahri

«Guanjou Evergrand» klubi stadioni. Shahar sub tropiklarda joylashganligi uchun qishin - yozin issiq bo‘ladi, gullar ko‘payganligi bois uni «gullar shahri» deb ham atashadi. Shuning uchun bo‘lsa kerak, Xitoyda koronavirus karantini bekor qilingandan so‘ng, mamlakatdagi eng katta futbol stadioni qurilishi boshlandi. 100 mingga yaqin tomoshabinni sig‘diradigan Guanjouda dunyodagi eng katta va eng chiroyli arenalardan biri paydo bo‘ladi.

2.1.14-rasm. «Guanjou Evergrand» klubi stadioni

Yangi stadionning maydoni taxminan 150 ming m²ni tashkil qiladi. Stadion va uning atrofidagi umumiy qurilish maydoni 300 ming m²ni tashkil qiladi. Arena egalari ushbu inshoot 2023 - yil oxiriga qadar qurilish ishlari yakunlanib, 2023 - yilgi Osiyo Kubogiga tayyor bo‘lishini kutishmoqda. «Guanchjou Evergrand» klubi stadioni investorlarga 12 milliard RMBga (1,7 milliard AQSh dollari) tushadi.

Sian shahri. Qadimgi Xitoyning ikkinchi poytaxti Sian Tsin, Xan va Tan sulolalari davrida markaz bo‘lgan. Bizning davrimizda allaqachon shahar ko‘plab imperatorlarning poytaxti bo‘lib xizmat qilgan. Umuman olganda, shahar tarixi uch ming yildan ko‘proq

vaqtni tashkil etadi. Shaharda juda ko'p tarixiy joylar va bebaho yodgorliklar mavjud. Dunyoning sakkizinchi mo'jizasi unvoniga da'vogar bo'lgan Terrakota armiyasi aynan shu shahardan topilgan.

2.1.15-rasm. Sian shahri

Dunyo bo'ylab sayyohlar Sianga ikkita Buddist yovvoyi g'oz pagodasini, Buyuk masjid, Qadimgi shahar devori va boshqa qadimiy qoldiqlarni, mashhur muzeylar hamda aql bovar qilmaydigan yodgorliklarni ko'rish uchun tashrif buyurishadi.

Imperator Tsin Shi Xuangning Terrakota armiyasi yodgorligi.
13 yoshida Tsin Shi Xuang qabr qurishni boshladi. Maslahatchilarning sayi – harakatidan so'ng, hukmdor o'zi bilan tirik qo'shinni ko'mish an'anasidan voz kechdi va uni loy bilan almashtirishga qaror qildi.

Tsin Shi Xuan eramizdan oldingi 210 - 209 yillarda Xitoyni boshqargan va Buyuk devorning barcha xalqalarni mustahkamlagan hamda bu halqalarni yanada birlashtirgan hukmdordir.

Terrakota armiyasi bu 8099 ta terrakota jangida ishtirok etgan askarlar va ularning otlari ko'milgan maskandir. Sian shahridan uzoq

bo'lmagan hududda Tsin Shi Xuan Imperatorning yonida barpo etilgan. Ushbu yodgorlikdagi minglab askarlarning Terrakota haykallari joylashgan qabrlar Imperator Tsin atrofida jamlangan.

2.1.16-rasm. Terrakota armiyasi yodgorligi

Yodgorlikda birinchi Imperator Tsin bilan 70 ming odam dafn etilgan bo'lib, ular ichida tirik kanizaklar va xazinalar ham ko'milgan. Imperator barcha yutuqlariga o'z askarlari va yordamchilari sababchi ekanligini anglagan. Bu haykallarning vazifasi Imperatorni narigi dunyoda qo'riqlash bo'lib, tirikligida bu inshootlarni qurdirgan. Majmuada hayvonlar ham, askarlarning otlari ham dafn etilgan. Maskanning qiziq tarafi shundaki, bu haykallar bir - birini umuman takrorlamaydi. Barcha raqamlar turli xil yuzlarga va batafsil kiyimlarga ega. Ular haqiqiy askarlarga o'xshashadi. Haykallar bir necha ofiser, askarlardan tarkib topgan, hattoki qurollarning turiga ko'ra nayza, arbolet yoki qilichlar ham bo'lgan.

Sopoldan ishlangan haykallardan tashqari 1980 - yilda qabrlardan pastda 2 ta jang aravasi topilgan bo'lib, har bir arava 300 dan ortiq detaldan tarkib topgan. Arava 4ta ot bilan mahkamlangan, aravalarning bir qancha elementlari oltin va kumushdan ishlangan.

2.1.17-rasm. Terrakota armiyasi yodgorligi

Haykallar 1977 - yil mart oyida mahalliy artizan qazuvchilari tomonidan Lushan tog'i atrofidan topilgan. Kovlash ishlarining birinchi davri 1978 - yildan 1984 - yilgacha, ikkinchi davri 1985 - yildan 1986 - yilgacha, uchinchi davri 13 iyun 2009 - yilda qazish ishlari olib borilgan. Qo'shin qurollangan holda tahlangan va imperator dafn qilingan joydan 1,5 km masofaga qurilgan.

Haykallarga ishlov berish masalasi yuzasidan Botanika instituti va bir qancha tashkilotlar ish olib borilmoqda. Tadqiqotlar natijasi shuni ko'rsatdiki, otning vazni 200 kg, harbiy askarning haykali 135 kg.ni tashkil etadi. Hozirga qadar bu haykallarni qanday yasaganlarini aniqlashganlari yo'q.

2.1.18-rasm. Terrakota armiyasi yodgorligi

Gora Lishan bu - birinchi Imperator Tsinning dafn etilgan joyi, ya'ni sag'anasi Gora Lishan tog'i bo'lib hisoblanadi. Lishan tog'idan haykallarni yasash uchun xomashyo olingan. Maqbaraning qurilishi eramizdan oldin 247 - yilda boshlangan bo'lib, 700 ming ishchilar va quruvchilar 38 yil davomida qurganlar.

Sanya shahri. Xitoyning eng chiroyli shaharlari ro'yxatida Sanya bo'lib, plyajni sevuvchilar uchun u yer ayni muddaodir. Ushbu dam olish maskani allaqachon charchagan murakkab sayyohlar uchun haqiqiy topilma bo'lib, Tailand, BAA yoki Vetnamdan farq qiladi. Shaharda ajoyib dam olish uchun kerak bo'lgan hamma narsalar: dengiz, quyosh, qum, ekzotik mevalar, tropik o'rmonlar mavjud.

Yil davomidagi iliq harorat hatto qishda va yozning yuqori haroratida ham, boshqa kurort mamlakatlaridan farqli ravishda sayohatga chiqish imkonini beradi. Ushbu jannat bo'lagi sizga toza havo, beparvo dam olish va go'zal tabiatdan bahramand bo'lishga yordam beradi. Shaharda ko'plab 4 va 5 yulduzli mehmonxonalar dam oluvchilarga yuqori sifatli xizmatlarini ko'rsatadi.

2.1.19-rasm. Sanya shahri

Nanshan ibodatxonasi Xitoyning Xaynan viloyati, Sanya shahrida joylashgan buddistlar ibodatxonasi. Ma’budaning nomi mashhur buddaviy iboralardan kelib chiqqan: «Yaxshi omad Sharqiy dengizga teng; uzoq umr ko’rish Nanshanga o’xshaydi».

2.1.20-rasm. Nanshan ibodatxonasi

Guilin shahri. Butun dunyodan sayyohlarni jalb qiladigan juda chiroyli kurort shahri bo'lib, u yerda siz tabiat bilan birlikni his qilishingiz, shaharning shovqin - suronidan tanaffus qilishingiz, dam olishingiz va kuch topishingiz mumkin. Hatto AQShning sobiq prezidenti Richard Nikson ham ushbu kichik Xitoy shaharchasiga tashrif buyurgani u o'nlab mamlakatlarda va yuzlab shaharlarda bo'lganida, hech qachon Guilindan go'zal joyni uchratmaganligini yozgan. Shahar Li daryosi bo'yida joylashgan. Bir nechta binolarni yam - yashil o'simliklar, karst tog'lari va ko'llar o'rab olgan. Ertalabki tuman shaharga o'zgacha zavq va sehr bag'ishlaydi shuning uchun bunday jozibani ko'rishni istovchilar ko'plab topiladi.

2.1.21-rasm. Guilin shahri

Xihu ko'li - bu Xanchjou shahridagi chuchuk suv ko'lidir. Bu Xitoyning eng go'zal joylaridan biri hisoblanadi. Dambonlar va kichik orollar uni 5 qismga ajratadi. Uch tomondan ko'l zumrad tog'lari bilan o'ralgan. Unda ko'plab lotus gullari, irislar, ko'priklar, gazebolar mavjud. Afsonalarga ko'ra, Sixu qulagan marvariddan paydo bo'ldi. U o'zining «o'n turi» bilan mashhur. Ko'lning barcha qismlari YuNESKO merosi ro'yxatiga kiritilgan.

2.1.22-rasm. Xihu ko'li

Xanchjou - noyob shahar. Xanchjou noyob shahar ekanligiga ishonch hosil qilish uchun Xixu ko'liga tashrif buyurishingiz kifoya. Bu piyoda yurishni yaxshi ko'radigan har bir kishi uchun ideal joydir. Shahar atrofidagi hududlar har qanday sayyohni ajablantiradi.

2.1.23-rasm. Xanchjou shahari

Siz Xitoy milliy choy muzeyida turli xil choy navlarini ta'tib ko'rishingiz, bir vaqtning o'zida plantasiyalarga tashrif buyurishingiz va keyin Six Harmonies Pagodaga borishingiz mumkin. U erda sayyohlarga ko'ngilochar markazlar, mazali taomlar taklif qladigan chiroyli restoranlar va ko'plab qulay kafelar faoliyat yuritadi.

Eski shaharda siz Foshan maydoniga tashrif buyurishingiz mumkin. Ko'plab choy do'konlari, hunarmandchilik ustaxonalari mavjud bo'lib, unda hunarmandlar o'z ixlosmandlari bilan loydan hunarmandchilik buyumlarini yasaydilar. Foshan tepaligida siz bog'lar va bog'lar bilan o'ralgan kuzatuv maydonchasiga tashrif buyurishingiz ham mumkin.

2.1.24-rasm. Foshan tepaligi

Keyingi yodgorlik **Konfusiya ta'limoti** asoschisi nomi bilan bog'liqdir. Konfusiya (miloddan avval taxminan 552 Tsyuyfu shahri, Xitoyning Shandun viloyati 479) qadimgi Xitoy faylasufi, konfusiya

ta'limoti asoschisi va davlat arbob bo'lgan. U kKambag'allashib qolgan aristokrat va harbiylar oilasida tug'ilgan.

22 yoshida ta'lim berish bilan shug'ullanib, Xitoyning eng mashhur o'qituvchisi sifatida shuhrat qozongan. Konfusiyning o'zi ochgan maktabida 4 ta fan: ahloq, til, siyosat va adabiyot o'qitilgan. 50 yoshida Konfusiyning siyosiy faoliyatini boshlab, Lu davlatida yuqori amaldor bo'lib xizmat qilgan. Fitnalar natijasida xizmatidan ketib, 13 yil mobaynida Xitoyning turli o'lkalarida bo'lgan. Biroq u joylarda o'z g'oyalarini qo'llay olmagach, miloddan avval 484 - yilda Lutaga qaytib kelgan. Ta'lim berishdan tashqari u qadimgi Xitoyning 5 ta mumtoz asari «Shunsin», «Shinzi», «Iszi», «Yueszi» va «Liszi» ni to'plash, tahrir qilish, tarqatish bilan shug'ullangan.

Konfusiyning o'zi, avlodlari va yaqin shogirdlari uchun alohida ajratilgan qabristonga dafn etilgan, uning uyi Konfusiyning ibodatxonasiga aylantirilgan va bu joy hozirda ziyoratgoh sifatida tanilgan.

Majmua ibodatxona, saroy (ko'shk) ansambli va bepayon daraxtzorlari bo'lgan bog' xilxonasidan iborat bo'lib, 20 ta maydonni egallaydi. Undagi ko'pgina bino va alohida hovlilar toshdan qurilgan toqu - ravoqlar, yog'och darvozalar, tosh stellalar (eng qadimgisi miloddan avval 56 yil), ko'shk, shiyponlar (2-3 qatlamli chiripisali tomlar) o'zaro bir - biri bilan bog'langan.

Konfusiyning ibodatxonasi Tsuyfu shahrining markazida qad ko'targan. Ibodatxona imperatorlarning Konfusiyning sig'inadigan joyi sifatida miloddan avval 478 - yilda qurilishi boshlangan. Dastlab uning 3 tagina zali mavjud bo'lgan. Xan davrida (206 - 220) Imperator Udi konfusiyning ta'limotiga katta e'tiqod qo'yib, ibodatxonani kengaytira boshlagan. Keyingi davrlarda aksariyat Imperatorlar ibodatxonaga ziyoratga kelishgan yoki o'z vakillarini qurbonlik bilan yuborishgan. Asrdan - asrga Konfusiyning ibodatxonasining chegaralari kengayib bordi. Minlar (1368 - 1644) va Tsinlar (1644 - 1911) davrida ko'p qurilishlar olib borilib, ibodatxona bugungi kundagi ko'rinishiga keltirildi. Ibodatxona o'zining muhabbati ulug'vorligi,

me'moriy g'oyasi bilan yechimining uyg'unligi, nafis ijrosi bilan butun mamlakatga mashhur bo'ldi.

Ibodatxonaning maydoni 9,2 ga tarxi 150X630m bo'lib, markaziy o'qining shimoli - janub tomondan 3 ta asosiy ko'shki, ikki yonida esa qator hovlilar, darvoza va shiyponlar simmetrik joylashgan. Ibodatxonada jami 9 hovli, 466 alohida xona, 54 ta toqu - ravoqlar bor. Birinchi 3 ta hovliga savr daraxti ekilgan. Ibodatxona atrofi qizil g'ishtli devor bilan o'ralgan. Burchaklariga minoralar ishlangan.

Konfusiylar ibodatxonasida 2100 dan ortiq yozuvli tosh yodgorliklar mavjud. Bular bir tomondan ajoyib tarixiy manba sifatida, ikkinchi tomondan esa kaligrafiya va tosh yozuvi ko'rgazmasi sifatida xizmat qiladi.

Saroy ansambli ibodatxonaning sharqida joylashgan. Saroy 3 qismdan iborat. Saroyning balandligi 24,8 eni 45,8 m. Tomi sariq chiripisa bilan qoplangan. Atrofi (sariq) ochiq galeriyali. Janubiy tarafda bo'rtma tasvirlari ishlangan. Saroy oldidagi ayvon maydonchasiga Konfusiylar sharafiga marosim raqslari o'tkaziladi. Saroy ichida Konfusiylarning sharafiga uning o'tirgan holatidagi haykali o'rnatilgan. Saroyda qadimgi qo'lyozma va kitoblar saqlanadi.

Bog' Tsuyfudan shimol tarafga 1 km.ga cho'zilgan bo'lib, ular orasida Panteon (Konfusiylar avlodi xilxonasi) joylashgan. Konfusiylarning o'zi shaharning shimolida Chjushiy daryosi bo'yiga dafn etilgan. Unda Konfusiylar va uning shogirdlariga atab ishlangan soqchi haykallar qabrtoshi, ziyoratxona zali va turli davrlarga oid sag'analar, Shaoxao maqbarasi va Chjuy-Gun ibodatxonasi bor.

Lxasa - Tibet poytaxti. Deyarli har bir sayyoh Tibet haqida eshitgan, ammo hamma ham u erda bo'lmagan. Lxasa ushbu qo'riqlanadigan hudud atrofida sayohat qilishning boshlang'ich nuqtasi bo'lishi mumkin. Shaharda buddistlarning eng muhim ziyoratgohlaridan biri - Drak Yerpa joylashgan. Monastir buddist rohiblari meditasiya qiladigan g'orlar majmuasidir. Lxasa unutilmas

sarguzasht sifatida sayyohlarga Tibet haqida ko'plab qiziqarli ma'lumotlarni bilib olishlariga imkon beradi.

2.1.25-rasm. Drak Yerpa ziyoratgohi

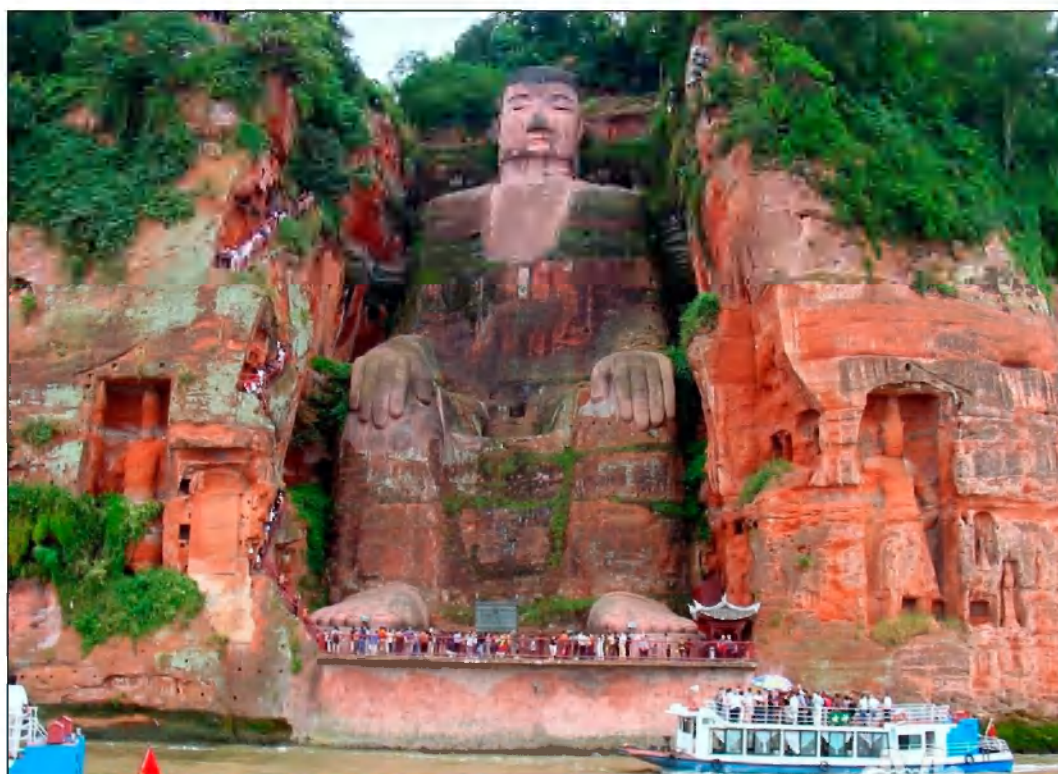
Potala saroyi. Tibet poytaxti sizni muzey majmuasi rolini o'ynaydigan Potala saroyi bilan ajablantirishi mumkin.

2.1.26-rasm. Potala saroyi

Yil davomida u erga ziyoratchilar «kora» - maxsus marosimlarni bajarish uchun borishadi va saroy majmuasining o'zi 1000 ga yaqin xonalarga ega. Bir marta saroyni chaqmoq urib, binoni deyarli yo'q bo'lishiga olib kelgan jiddiy yong'in sabab bo'ldi. XVII - asrning o'rtalarida, tashqi ko'rinishi sezilarli o'zgarishlarga duch kelgan bo'lsa - da, saroy butunlay tiklandi. Shaharda yana bir mashhur monastir Joxang joylashgan. Bundan tashqari, shaharning o'zi Xitoyning boshqa shaharlaridan farq qiluvchi me'morchiligi bilan sayyohlarni ajablantiradi¹⁰⁰.

Leshan Budda haykali. Haykal daryo bo'yidagi Lingyunshan tog 'qoyasiga o'yib ishlangan. Buddaning balandligi 71m. U dunyodagi eng qadimiy va eng baland haykallardan biridir. 1000 - yil davomida u ulkan haykallar orasida etakchi bo'lgan. Buddaning boshi muqaddas Emeishan tog'iga burilgan.

2.1.27-rasm. Leshan Budda haykali

¹⁰⁰ <https://ruturisto.ru/raznoc/samye-luchshie-goroda-kitaya-dlya-turistov.html>

Haykalni yaratish 713 - yilda boshlangan va 90 yil davom etgan. Sayyohlar gigantning 1,6 m uzunlikdagi barmoqlariga koʻtarilishni yaxshi koʻradilar.

Shilin milliy bogʻi. Milliy bogʻning maydoni 350 km². U 200 million yil oldin sayoz boʻlib qolgan qadimiy dengiz tubida hosil boʻlgan. Balandligi 40 metrga etgan toshlar tufayli bogʻ «tosh oʻrmon» deb nomlangan.

2.1.28-rasm. Shilin milliy bogʻi

2.1.29-rasm. Shilin milliy bogʻi

Shilin 7 ta xududga bo'lingan bo'lib, uning hududida tosh, bog', o'tloqlar, g'orlar, ko'llar va sharsharalar joylashgan. Har yili mash'ala festivali u yerda o'tkaziladi.

Li daryosi (Lijiang). Bu Xitoyning eng toza daryolaridan biridir. «Ipak lenta»ning uzunligi 426 km. Tuman qoplagan tepaliklar va qoyalar ustida cho'zilgan. Daryo manzaralari ko'plab shoir va rassomlarni ilhomlantiradi. Uning qirg'og'ida karst jinslarining eng katta va eng chiroyli konlari bor. Daryo bo'yida sayohat qilayotgan sayyohlar Buffalo darasi, Qarg'a g'ori, Sinping shaharchasi, «To'qqiz ot taqasi» va «Sariq tuval» manzarali tog'larini ko'rishadi.

2.1.30-rasm. Li daryosi (Lijiang)

Honghe Xani guruchli teraslari. Ushbu texnogen agrar Yunnan provinsiyasining janubiy qismida 16,5 ming gektarni egallaydi. Teraslari yaratilgan tog'lar Ailo, daryo esa Xuanxe deb nomlanadi. Guruchli teraslar o'z - o'zini tozalash tizimidir. Guruch o'sadigan tuproq suv bilan yuvilmaydi. Xani xalqi allaqachon 1300 - yil bo'lgan teraslarni yaratdi. Ular, ayniqsa, bahorda suv bilan to'lib toshgan paytda sehrli ko'rinadi.

2.1.31-rasm. Honghe Xani guruchli teraslari

Yo'lbars sakrash darasi. Yangtsi daryosidagi Xitoy - Tibet tog'laridagi kanyon. U tog'lar 2000 metr balandlikka yetgan joyda 15 kmga cho'zilgan. Bu dara rafting ixlosmandlarini o'ziga jalb qiladigan ajoyib manzaradir. Daryo afsona va daryo ustidan sakrab chiqqan yo'lbars tufayli o'z nomini oldi. Ushbu hududda ekinlarni etishtiradigan va sayyohlarga xizmat ko'rsatadigan naxsiylar yashaydi.

2.1.32-rasm. Yo'lbars sakrash darasi

Longmen g'or ibodatxonalari. Bu Henan provintsiyasida joylashgan buddist ibodatxonalari bo'lib, g'orlar 495 - 898 - yillarda Ixe daryosi bo'yidagi ohaktosh jinslarida yaratilgan.

2.1.33-rasm. Longmen g'or ibodatxonalari

Ma'budlarning aniq soni ma'lum emas. 43 ta ibodatxonada 2345 dan kam bo'lmagan grotto mavjud. Ularda 100000 dan ortiq haykallar o'yilgan. Suy sulolasi davrida ulardan ko'pchiligining boshi kesilgan. Longmen g'orlari ibodatxonalari buddistlik san'atining eng yorqin namunalaridan biridir.

Xuankong-si osilgan monastiri. Shanxi viloyati arxitektura, tarix va madaniyatga boy. Bu buddizm rivojlana boshlagan mamlakatning birinchi mintaqalaridan biridir. Monastir 419 - yilda qurilgan. U uchta dinni birlashtiradi va sayyohlar orasida juda mashhur. Monastirning 40 ta zali va pavilyonlari yog'och qoziqlar ustida turibdi. Tosh ichki devor bo'lib xizmat qiladi va unga Budda haykallari o'yilgan. Monastirda ularning soni 80 ta¹⁰¹.

¹⁰¹ <https://top10.travel/dostoprimechatchnosti-kitaya/>

2.1.34-rasm. Xuankong-si osilgan monastiri

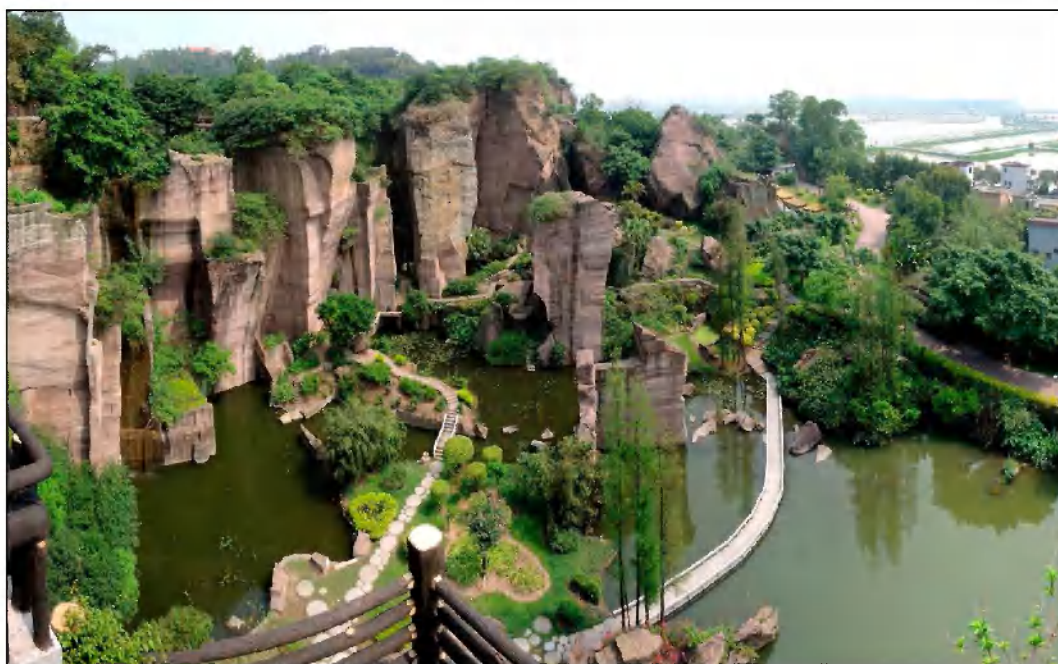
Xuangpu harbiy akademiyasi. Bu akademiya Sun Yasen tomonidan Guanjou shahri yaqinidagi Xuangpu orolida KPK va sobiq sovet soyuzi yordami bilan harbiy tayyorgarlik ko‘rish uchun tashkil etilgan (mahalliy kanton lahjasida bu nom «Vampu» deb talaffuz qilingan). 1924 yil 16-iyunda rasmiy ravishda ochilgan va uning ochilishida Sun Yasen nutq so‘zlagan, keyinchalik esa uning so‘zlari Tayvan madhiyasining asosiga aylangan.

Birinchi mashg‘ulotlar 1924 yil 1 - mayda boshlangan va ilk yillardan quruqlikdagi ofiserlar maktabi deb yuritilgan. 1924 - 1926 yillarda akademiya 4258 ofitserni tayyorladi. Akademiya 1927 - yilning boshida Uxanga, 1928 - yilda esa Xitoyning yangi poytaxti Nankinga ko‘chirildi. Xitoy - Yaponiya urushi paytida akademiya Chengduga evakuatsiya qilingan.

1988 - yilning yanvar oyida Xuangpu akademiyasi joylashgan hudud muzeyga aylantirildi. U hozirda davlat himoyasida turadi.

Lotos tog‘lari. Lotosli tog‘lar hududining bunday atalishiga sabab, toshlar olingach bu yerda Lotos shaklidagi bir necha tosh qolib

ketgan. Bu yerda qadimda tosh olingan. Hozirgi kunga kelib u oʻtmish yodgorligi sifatida davlat himoyasida turadi.

2.1.35-rasm. Lotos togʻlari

Ushbu xududda 1994 - yilda dengizga qaragan Guanin buddasining oltin haykali oʻrnatildi.

2.1.36-rasm. Guanin buddasining haykali

Uning balandligi 40,88m bo'lib, 120 tonna bronza va 9 kg oltin ishlatilgan. Hozirgi kunda ochiq osmon ostidagi eng katta haykal Guanin haykali hisoblanadi.

Lushan tog'lari Xitoy tsivilizatsiyasining beshigi. U 5000 km² maydonni egallaydi va Tszansi provinsiyasining janubidagi Tiananmen shahri yaqinida joylashgan. Lushan tog'lari 2000 yillik tarixga ega va Xiya yilnomalarida birinchi marta eslatilgan. Qadimgi davrlarda bu joy sehr uchun ishlatilgan va shu sababli Lushan tog'lari xudosizlar maskani hisoblangan.

Daosizm va buddizm ta'limoti vujudga kelganida, maktab asoschilari bu yerda birinchi maktablar va akademiyalarni qurishni boshlaganlar. Ba'zi tuzilmalar bugungi kungacha saqlanib qolgan. Yuz yillar davomida qo'riqxonalar o'zining go'zalligi bilan ba'zi mamlakatlarni hayratda qoldirdi. Uni madh etuvchi 4000 dan ortiq she'rlar, baytlar va hikoyalar yozilgan. 1996 - yilda YuNESKOning Jahon merosi qo'mitasi tomonidan quyidagicha baholandi: «Lushan tog'larining dunyo merosi xitoy millatining ma'naviy va madaniy qadriyatlari bilan bevosita bog'liqdir. Xuddi Xitoy xalqining qadriyatlari tabiat bilan hamohangdir». U katta madaniy manzarani aks ettiradi. 1998 - yilda geologik park sifatida YuNESKOning Butunjahon merosi ro'yxatiga kiritilgan, 2007 - yilda esa Lushan tog'i milliy bog' sifatida tan olingan va Butunjahon merosi ro'yxatiga kiritilgan. Tarmoq tarkibiga 28 ta geopark kiradi, ulardan 7 tasi Xitoyda joylashgan.

Xitoyning eng yaxshi 10 muzeyi. Xitoyning eng yaxshi muzeylari «O'rta qirollik»ka tarqalib ketgan va qadimiy saqlanib qolgan binolar, 2200 yillik maqbarani va katta to'plamlarga ega dunyo miqyosidagi zamonaviy muzeylarni o'z ichiga oladi. Ular Xitoy va uning tarixi, diqqatga sazovor joylarini o'rganish uchun ajoyib joylardir.

Quyida sizlarga dunyo bo'yicha tahsinga sazovor bo'lgan va turistlarning borib ko'rishi kerar bo'lgan hamda tavsiya etilganlar

ro'yxatiga kiritilgan Xitoyning shaharlarida mavjud 10 ta muzeylar haqida ma'lumot bermoqchimiz:

1. Taqiqlangan shahar (Imperial Saroy muzeyi) - Imperatorlarning uyi. Mamlakatda saqlanib qolgan qadimiy inshootlarning eng ulkan majmuasi 600 yoshda. Bu Xitoy me'morchiligining eng yaxshi namunasidir. Saroy muzeyi - tarixni o'rganish va eksponatlarni ko'rish uchun eng muhim joy.

2. Shanxay muzeyi. Jahon darajasidagi zamonaviy muzey chet ellik sayyohlar orasida juda mashhur. Ehtimol, bu materikning eng zamonaviy muzeyi bo'lib, antiqa buyumlar va butun mintaqa tarixi haqidagi ijodiy ko'rgazmalari mavjud. U juda katta chinni va kulolchilik to'plamlari bilan mashhur. 2016 - yilda bo'lib o'tgan TripAdvisor namoyishida Xitoy muzeylarining 1 raqami bilan baholandi.

3. Shanxi tarixi muzeyi - hayratomuz san'at xazinalariga to'la Shanxi tarixi muzeyida materikdagi har qanday muzeyning eng qadimiy antik boyliklari bo'lishi mumkin.

4. Sian qadimgi yirik imperiyalarning poytaxti bo'lgan va asrlar ulug'vorligini namoyish eta olgan. Avval Terrakotta Armiya Muzeyiga tashrif buyurib, keyin tarixiy davrni ushbu muzeyda xronologik tartibda aks ettirish orqali mintaqadagi sivilizasiya qanday rivojlanganligi to'g'risida tasavvurga ega bo'lishingiz mumkin. Displeylar zamonaviy va yaxshi jihozlangan. Bu «Big Wild Goose Pagoda» ning mashhur joyi.

5. Milliy muzey dunyodagi eng ko'p tashrif buyuriladigan uchinchi muzey hisoblanadi, ammo Pekinda boshqa ko'plab qiziqarli joylar borligi sababli, chet ellik turislar Tyan'anmen maydonining sharqiy qismida joylashgan ushbu milliy muzeyni tez - tez sog'inishadi. Qadimiy buyumlar ko'rgazmasi mamlakatdagi eng yaxshi buyumlardan biri hisoblanadi, ammo muzeyda asosan tarixga urg'u berilgan.

6. Gonkong tarix muzeyi. Jahonda mashhur shaharlar orasidagi eng yaxshi muzey chet elliklar orasida ham juda mashhurdir, chunki

bu ularga ushbu sobiq Britaniya mustamlakasining g'ayrioddiy tarixini tushunishga yordam beradi. Ekspонатlar 8ta galereyada tarqalgan. Ko'rgazma va ekspонатlar mahalliy geologiya va yovvoyi tabiatdan tortib to turli hukumatlar va urushlarga qadar sodir bo'lgan voqealarni tushuntirishga harakat qiladi.

7. Potala saroyi. Katta raqamli imperiyaning qadimiy saroyi. Bu bir vaqtlar Tibet imperiyasining diniy va imperator rahbarining saroyi va ma'buda qarorgohi bo'lgan. Sayyohlar ulkan saroy atrofidagi manzaradan zavqlanishadi. Potala saroyi o'zining o'lchamlari bilan dunyo ajablantirib kelmoqda. 13 qavatli baland saroy 1000 dan ortiq xona va 13 gektar maydonni (32 akr) o'z ichiga olib, dengiz sathidan 3750 m (12,300 fut) balandlikda joylashgan.

8. Sanxingdui yangi kashf etilgan va yo'qolgan sivilizasiya qoldiqlaridir Sanxingduida bronza davriga oid ajoyib artefaktlarni tomosha qilish mumkin. Sanxingdui muzeyi boshqa muzeylarga o'xshab ko'p sonli turistlarni qabul qila olmaydi, chunki u turistik yo'nalishdan ancha olisda joylashgan. Ammo o'zining 3,400 yillik artefaktlarining noyoblighi va ahamiyati bo'yicha birinchi o'ntalikka kiradi.

9. Monte qal'asidagi Makao muzeyi 1627 - yilda qurilgan. Makao muzeyi portugallarning 400 yillik mustamlakasi tarixini va so'nggi paytlarda Makaoning rivojlanishi haqida ma'lumot beradi. Kazinolar bilan bir qatorda Makaoning eng mashhur turistik joylaridan biridir. 2016 - yilda bo'lib o'tgan TripAdvisor namoyishida Makao reytingning 8 o'rnini egalladi. Muzey Makao tarixini ko'rish uchun ideal sayt joy bo'lib, u katta Portugal qal'asida joylashgan. Makao hukumatining asosiy muzeyi bo'lib, uch qavatli ko'rgazmalar va namoyishlar zali mavjud.

Monte qal'asi YuNESKOning Makaodagi Umumjahon merosi tarixiy markazining asosiy inshootlaridan biridir. Bu Xitoyda eng yaxshi saqlanib qolgan va qiziqarli qadimiy Evropa tuzilmalaridan biridir.

10. Gonkong ilmiy muzeyi. Ushbu muzey fan va jismoniy tarbiya bilan qiziquvchilar uchun mos. Ko'plab eksponatlar inson tanasi, jismoniy mashqlar va salomatlik bilan bog'liq. Xitoy fazoviy uskunolari bilan aeronavtika va kosmik parvozlar bo'limi ham mavjud. 2016 - yilda bo'lib o'tgan TripAdvisor namoyishida Xitoy muzeylarining 6 raqami bilan baholandi.

Bu muzey bolalar uchun juda mos bo'lib, har kuni maktabga kelgan bolalarning yaqin qarindoshlari va tanishlari ham tashrif buyurishi mumkin. U Gonkong tarix muzeyining yonida joylashganligi uchun muzeyga tashrif buyurganlarning tashrifi deyarli bir xil.

Xitoyning tabiat va tarix in'om etgan buyuk kashfiyotlar hamda meroslarning xilma – xilligi, qolaversa, ko'z ko'rmagan zamonaviy inshootlar xududlarda deyarli barcha turizm turlarining taraqqiy etishiga bevosita ta'sir qiladi.

Rivojlangan turizm turlari va turistlar tashrifi.

Xitoyning turizm sohasini o'rganishimiz davomida yilma – yil ustivor yo'nalishlarga asoslangan bosqichlarni aytishimiz mumkin. Masalan, zamonaviy turizm o'tgan asrning (XX asrda) 50 yillarida Xitoyda paydo bo'lgan. 1954 - yilda xalqaro davlatlarga mo'ljallangan 14 ta Pekin, Shanxay, Guanjou va boshqa shaharlarda turizm filiali ochildi.

Xitoy katta davlat va o'z ichiga ko'plab turistik resurslarni qamrab olgan. Davlat o'zining betakror obidalari, chiroyli tog' va o'rmonlari hamda qadimiyligi bilan ajralib turadi.

Xitoyda turizmning rivoji uchun ikkita yo'l ishlab chiqilgan edi: birinchisi, milliy va an'anaviy turistik marshrutlar, ularga bevosita Pekin, Siani, Shanxay, Sochjou, Xanchjou hamda boshqa taniqli siyosiy va san'at markazlari kiradi. Ikkinchisi, ochiq hudud bo'lib, u xaritada mayda va yangi hududlar hisoblanadi.

Asosiy turistik markaz bo'lib, Lyaodunskiy va Shandunskiy g'orlari, Yanszi va Chjusyan daryolaridir. Birinchi yo'nalish bo'lib, turistlar o'z yo'nalishlarini Buyuk Xitoy devori, Bedalin, Osmon

ibodatxonasi, Imperatorning Terrakota askarlari va otlari mavjud bo'lgan qabriston va bog'lariga ekskursiyalar uyushtirishi mumkin.

Ikkinchi yo'nalish bo'ylab, turistlar sohil bo'yi shaharlariga, zamonaviy hududlarga tashrif buyurishlari mumkin, ya'ni g'arbiy va janubiy sohil bo'yi mintaqalari dam oluvchilarga cho'milish, quyoshda toblanish, shug'ullanish uchun mashg'ulot xonalari, ko'ngilochar joylar va bog'larni taklif etadi.

Xitoyda turistlar uchun o'lgan madaniy - tarixiy ma'nodagi 100 dan ortiq shaharlari ochiq, 800 ga yaqin madaniy yodgorliklar davlat himoyasidadir, yana 119 ta manzarali joylar bor. Bularga mashhur monastirlar, shular qatorida afsonaviy Shaolin, Sinxay provinsiyasidagi Jinshen fermalari, Buyuk Xitoy devori, Gobi va Takla - Makon cho'llaridagi arxeologik qazilmalar, Himolay va Karakorum tizmalarining sharqidagi alpinistlar bazasi, ko'plab tog'daryolariga, sharsharalarga va chuqur g'orlarga ega bo'lgan manzarali Yunnan - Guichjoular kiradi.

Bundan tashqari davlat himoyasida dunyo e'tirofidagi 240 yaqin yodgorliklari, 24 shahrida 15.000 dan ortiq o'zining boy tarixiy va mashhur an'anaviy qo'riqxonalari mavjud. YuNESKOning butunjahon merosi durdonalari ro'yhatiga kiritilgan 29 madaniy va tabiiy diqqatga sazovor joylari kiritilgan bo'lib, eng yirik yodgorliklari va tabiat bilan bog'liq xududlarining boyligi hamda ko'pligi bo'yicha Ispaniya, Italiya davlatlaridan keyin 3 o'rinda turadi.

Bulardan:

- ✓ 200 yaqin milliy tabiiy resurslari;
- ✓ Milliy o'rmon parklari;
- ✓ 99 ta udumlari saqlangan tarixiy shaharlari;
- ✓ 150 yaqin Xitoyning eng yaxshi turizm shaharlari;
- ✓ 130 yaqin davlat yodgorliklarini ximoya qilish ma'muriyati;
- ✓ 2000 ta turli xildagi muzeylar;
- ✓ Takrorlanmas va rang - barang turistik joylari mavjud.

Shu o'rinda Pekin operasi aktyorining fikrlarini ta'kidlab o'tmoqchimiz: «Agar siz ekzotik, yangi diqqatga sazovor joylar va tajribalar bilan to'ldirilgan, rag'batlantiruvchi va har xil yo'nalishlarni qidirsangiz, Xitoy dunyodagi eng yaxshi davlat hisoblanadi», degan edi.

Xitoyning keng yer maydoni, manzarali tog'lari, uzoq tarixi, sog'lom madaniyati va juda ko'p aholisi asta - sekin kutilmagan turizm resurslarining yaralishiga olib keldi. Xitoyning tabiati, insonlari va turizm resurslari uni dunyoda 1 - o'ringa olib chiqdi.

Ekoturizm. Xitoyda ko'plab ekoturizm joylari mavjud. Mamlakat dunyodagi eng ko'p o'rmon qo'riqxonalari va o'rmon parklariga ega. Umumiy maydoni 19 mln grdan ortiq bo'lgan 1658 ta o'rmon bog'lari va 150 mln grdan ortiq bo'lgan 1757 ta o'rmon zaxiralari mavjud. Xususan, 6 ta o'rmon parklari va qo'riqlanadigan hududlar YuNESKO tomonidan Jahon merosi ob'ektlari ruyhatiga kiritilgan. 1999 - yildagi qo'riqxonalar Xitoyning boy o'simlik va hayvonot dunyosini himoya qiladi. Ekoturizm ixlosmandlariga mana shunday zaxiradagi resurslarni taklif etadi.

Sog'lomlashitirish turizmi. Butun dunyoda Xitoy uzoq tarixga ega bo'lgan an'anaviy tibbiyoti bilan keng tanilgan. Bugungi kungacha turli xil kasalliklarning holatlarini tavsiflovchi 8000 dan ortiq qadimiy tibbiyot risolalari saqlanib qolgan. An'anaviy Xitoy tibbiyot markazlari butun mamlakat bo'ylab joylashgan, ammo Pekin va Dalyandagi klinikalar Shimoliy Xitoyda eng mashhur hisoblanadi. Shuningdek, tibbiy va sog'liqni saqlash dasturlarini Tsindao shahridagi Jinan, Beydaxe kurort zonasidan (Tsinxuandao shahri yaqinida) olish mumkin¹⁰².

Shopping turlar. Ko'pgina mahsulotlarning qulay narxlari tufayli Xitoy mashhur xarid qilish joyidir. Ko'plab turistlar diqqatga sazovor joylarni xarid qilish bilan muvaffaqiyatli birlashtiradilar va ba'zi birlari uchun bu safarning maqsadi hamdir.

¹⁰² http://www.svali.ru/catalog~194~index.htm?details=1&tur_t=1#:~:text=%

So‘nggi paytlarda Xitoy iqtisodiyotida yuqori texnologiyalarni rivojlantirish va ishlab chiqarilayotgan mahsulotlar sifatini yaxshilash borasida jadal burilish kuzatilmoqda. Xitoy shaharlari asta - sekin yirik jahon savdo markazlariga aylanmoqda. Xitoyda ishlab chiqarilgan tovarlarning taniqli brendlari orasida turli xil qo‘lda to‘qilgan jun mahsulotlari, yengil sanoat mahsulotlari, an’anaviy Xitoy tibbiyotining tonik va mustahkamlovchi preparatlari, fil suyagi va yasmiq badiiy hunarmandchiligi, ipak kashtachilik, qimmatbaho toshlardan yasalgan zargarlik buyumlari, chinni buyumlar, sopol buyumlar ayniqsa, antiqa buyumlari ko‘patmoqda.

Pekindagi eng mashhur savdo ko‘chalari Qianmen, Xidan, Dongsu. G‘arbiy brendlarning ko‘pligi sababli Yinjie ko‘chasi ayniqsa moda hisoblanadi. Mashhur Shidu va Dong‘an do‘konlari Vangfujing ko‘chasida joylashgan. Turistlar uchun tovarlarni sotib olishdan tortib to qadoqlash va tovarlarni belgilangan manzilga jo‘natishgacha bo‘lgan barcha bosqichlarni o‘z ichiga olgan butun xizmat ko‘rsatish tizimi yaratilgan.

Plyajda dam olish. Shimoliy Xitoyda siz plyajda dam olish imkoniyatini topishingiz mumkin. Shimoliy Xitoy kurortlarida suzish mavsumi iyun oyidan sentyabrgacha davom etadi. Bohay ko‘rfazining qirg‘og‘idagi Hebei provintsiyasida joylashgan Tsinghuangdao kurorti mamlakatdagi eng qadimiy kurort hisoblanadi. Tsinxuandaoning plyaj bo‘yidagi asosiy joylari - Beidaihe, Nandayhe va Changlining oltin sohillaridir. Ular ichidan Beydax rus turistlari orasida eng mashhuri hisoblanadi. U yerda oila va bolalar bilan dam olish yaxshi, chunki suvi iliq va havosi issiq emas. Shuningdek, hamma uchun qum attraksioni park, delfinarium va akvapark xizmatlari taklif qilinadi.

Kuzatuv (trekking). Hududining katta qismini (sharqdan tashqari) balandlik va depressiya kamari egallagan Shimoliy Xitoyda trekking uchun ajoyib imkoniyatlar mavjud. Tsinxay viloyatida trekking yo‘li Animaqin tog‘iga yotqizilgan. Balandligi 6282m, yil

davomida uning cho‘qqilari qor bilan qoplanadi. 5 ta cho‘qqisi 5900 metrdan oshadi. Tog‘da piyoda yurishning maxsus yo‘li mavjud.

Vulqonlar. Vulqon joylari Heilongjiang viloyatida joylashgan. Jingbo ko‘li - Xitoydagi eng katta tog‘ ko‘lidir. U 10 ming yil oldin Madan daryosini lava bloklaganida paydo bo‘lgan. Ko‘lda ajoyib sharshara mavjud. Boshqa diqqatga sazovor joylardan Vudalianchi milliy vulqon parki va 1719 - 1721 - yillarda otilish paytida hosil bo‘lgan Besh ko‘lni aytish mumkin. Bu o‘zaro bog‘langan beshta ko‘l ular lava daryoni to‘sib qo‘yganda hosil bo‘lgan. Ko‘llar atrofida konus shaklidagi 14 vulqon saf tortgan.

Hozirgi kunda Xitoy Osiyo davlatlari o‘rtasida yetakchilikni qo‘lga kiritdi. Xalqaro miqiyosida Xitoy o‘z o‘rniga ega bo‘ldi va turizm sifati, xizmat ko‘rsatish, servis sohalarida ham o‘z o‘rnini egallay oldi.

Kirish turizmi. Xitoy Xalq Respublikasi Madaniyat va turizm vazirligining habarlariga ko‘ra, 2017 - yilda Xitoyga tashrif buyurgan turistlar 139.48 millionga etdi, bu o‘tgan yilga nisbatan 0,8 %ga oshdi.

2018 - yilda Xitoyga sayyohlik tashrifi o‘tgan yilning shu davriga nisbatan 1,2 % ga o‘tib, 141.2 millionga etdi.

2019 - yilda boshqa mamlakatlardan 145,31 million turist Xitoyga sayohat qildi, bu o‘tgan yilga nisbatan 2,9 %ga oshdi. Shulardan 21,9 % ya’ni 31.88 million turistlar xorijdan va 78,1% ya’ni 113.42 millioni Xitoyning maxsus ma’muriy hududlari - Gonkong va Makao hamda Xitoyning Tayvan mintaqalaridir. Kirish turizmidan tushgan daromad 131.3 milliard AQSh dollaridan oshdi, bu o‘tgan yilga nisbatan 3,3 %ga ko‘pdir¹⁰³.

Shuningdek, hisobotda ta’kidlanishicha, chet ellik sayohatchilar umumiy sayohatlarning 21 %idan ko‘prog‘ini tashkil etgan va bir kecha - kunduzda qolish 65.73 million atrofida bo‘lgan.

¹⁰³https://www.google.com/search?q=how+many+tourists+visited++in+Chine+in+2017&source=lmns&bih=657&biw=1366&rlz=1C1GCEA_enUZ920UZ920&hl=ru&sa=X&ved=2ahUKEwiDuf_Qz-bwAhVPposKHe-BDSIQ_AUoAHoECAEQAA

Ichki turizm. 2017 - yilda Xitoy bo'ylab ichki turizm bo'yicha 5 milliard sayohat amalga oshirildi va xitoylik sayohatchilar tomonidan amalga oshirilgan sayohatlar sonining yiliga 12,8 %ga hamda 2018 - yili ichki turizm bo'yicha 5.54 milliard sayohat amalga oshirilib, xitoylik sayohatchilar tomonidan amalga oshirilgan sayohatlar sonining yiliga 10,8 %ga o'sishini qayd etdi.

Hisobotda aytilishicha, 2019 - yili mamlakat bo'ylab ichki turizm bo'yicha 6 milliarddan ziyod sayohat amalga oshirilib, xitoylik sayohatchilar tomonidan amalga oshirilgan sayohatlar sonining yiliga 8,4 foizga o'sishini qayd etdi, natijada 5,72 trillion yuan (0,8 trillion AQSh dollari) miqdorida daromad keltirdi.

2019 - yilda Xitoy miqiyosidan taxminan 361 million ichki turist birgina Shanxayga tashrif buyurdi. Ularning 190 millioni aslida Shanxay munitsipalitetida yashovchi va turistik faoliyat bilan shug'ullanadigan odamlar, 172 millioni esa butun Xitoydan kelgan ichki sayyohlardir. Shanxayda har bir mehmon o'rtacha 1345 yuan sarf qilgan.

2020- yilda Xitoyda COVID-19 koronavirusining yuqishi sekinlashgan bo'lsa ham, pandemiyaning Xitoy turizm sanoatiga ta'siri og'ir bo'ldi. Xitoy turizm akademiyasining hisobotiga ko'ra, Xitoyning ichki turizm daromadi 2020 yilda 52 foizga kamayib, 2.76 trillion yuanga (394 milliard dollar) tushishi kutildi.

Madaniyat va turizm vazirligi ma'lumotlariga ko'ra, COVID-19 pandemiyasi ta'siri ostida Xitoy 2020 - yilda taxminan 2.88 milliard ichki sayyohlik sayohatlarini o'tkazdi, bu o'tgan yilga nisbatan 52,1 foizga pasaygan¹⁰⁴.

2020 - yilda sayyohlar o'zlarining sayohatlaridan yuqori darajada qoniqish bildirishdi, chunki turistik diqqatga sazovor joylarga xizmat ko'rsatish sifatini oshirish uchun ko'proq ilmiy, texnologik va madaniy yangiliklar amalga oshirildi.

Xitoy turizm akademiyasining hisobotida aytilishicha, 2021 - yilda Xitoyda jami 4,1 milliard ichki sayyohlik safari amalga oshirish

¹⁰⁴ <https://www.reuters.com/article/us-health-coronavirus-china-tourism-idUSKBN2660Q2>

rejalashtirilmoqda, bu 2020 - yilga nisbatan 42%ga ko'p degani. Natijada 2021 - yilda ichki turizmdan 3.3 trillion yuan (taxminan 511 milliard AQSh dollari) miqdorida daromad olinib, bu o'tgan yilga nisbatan 48%ga ko'p degani¹⁰⁵.

Chiqish turizmi. Biz shu o'rinda xitoylik fuqarilarning chet el mamlakatlariga yillar davomida amalga oshirgan sayohatlari haqidagi ma'lumotlarni keltirib o'tmoqchimiz.

2018 - yilda xitoylik sayyohlar tomonidan jami 159,72 million chiqish safari amalga oshirildi. 2018 - yilda Xitoydan Markaziy va Sharqiy Evropaga 5,93 million sayohat qildi, bu G'arbiy Evropa yo'nalishlariga sayohatlar sonidan kam. Butun Evropa Ittifoqi bo'ylab (28 mamlakat) 2018 - yilda xitoylik turistlar tomonidan 25,8 million kecha o'tkazildi. 2018 - yil davomida Xitoydan kelgan turistlar hajmi bo'yicha Evropa Ittifoqining uchta mamlakati Buyuk Britaniya (+ 2,4%), Germaniya (+ 2,6%) va Fransiya (+ 7,7%) ga to'g'ri keladi. Uchta eng rivojlangan yo'nalishlar Xorvatiya (+ 45,7%), Estoniya (+ 35,8%) va Vengriya (+ 25,1%) hisoblanadi.

Birgina Germaniya davlati 2018 - yilda eng yuqori ko'rsatkichni, ya'ni 1,59 million xitoylik turistlarni ro'yhatdan o'tkazdi. 2019 - yilda ularning soni 1,55 millionga etdi.

Milliy statistika byurosi (NBS) tomonidan e'lon qilingan hisobotga ko'ra, 2019 - yilda xitoylik sayyohlar tomonidan jami 169,21 million chiqish safari amalga oshirildi, bu 2018 - yilga nisbatan 4,5%ga ko'pdir. Ushbu ko'rsatkich Xitoyning maxsus ma'muriy hududlari - Gonkong va Makao hamda Xitoyning Tayvan mintaqalariga 100 milliondan ortiq sayohatlarni o'z ichiga oladi.

Xitoy fuqarolari chet elga sayohatining aksariyati shaxsiy sabablarga ko'ra sodir bo'lgan. Umuman olganda, sayyohlarning katta qismi mamlakatning yirik shaharlarida istiqomat qilishgan. Xitoylik sayyohlar boradigan joylariga qarab turli xil sayohat turlarini tanlashga intilishadi. Yaponiyaga tashrif buyurgan xitoylik sayyohlarning 65% va Tayvanga tashrif buyurganlarning 56%

¹⁰⁵ http://www.xinhuanet.com/english/2021-02/22/c_139759112.htm

mustaqil sayohat qilishni tanlaydilar, xitoylik sayyohlarning 39% Avstraliya va Yangi Zelandiya, 29% Evropa va 28% Shimoliy Amerikaga sayohat qilishni afzal ko'rishadi. Tailand, Yaponiya va Vetnam xitoylik sayyohlar uchun eng mashhur yo'nalishlardir.

Masalan, 2019 - yilda xitoylik sayyohlar Buyuk Britaniyaga rekord darajada 883 ming marta sayohat qilishdi.

2019 - yilda Yaponiyaga deyarli 10 million xitoylik tashrif buyurdi, bu Yaponiyaga borgan amerikaliklar sonidan besh baravar ko'p. Xitoylik turistlarning soni tufayli ular Yaponiya iqtisodiyotiga eng katta hissa qo'shdilar, ammo Avstraliyadan va boshqa ba'zi mamlakatlardan kelgan har bir tashrif buyuruvchiga ko'proq mablag' sarfladilar.

2018 - yilda esa 8,38 million xitoylik turistlar Yaponiyaga tashrif buyurishdi va ko'p miqdorda 1.5 trillion iyenadan (13,7 milliard AQSh dollari) mablag' sarfladilar, bu chet ellik turistlar tomonidan sarflanadigan barcha harajatlarning 34 % ga to'g'ri keladi. Yaponiya milliy sayyohlik tashkiloti ma'lumotlariga ko'ra, jami 31,9 mln. boy xitoylik sayyohlar 1.5 million AQSh dollari (10 million yuan) va undan ko'proq mablag' bilan yuqori sifatli turmush tarzi va sayohat tajribalariga bo'lgan talablari ortib borayotgani sababli turizm bozorida katta imkoniyatlar yaratmoqdalar.

Xitoylik sayohatchilarning global turizmdagi hissasi dunyoda birinchi o'rinni egalladi. 2018 - yilda xitoylik turistlar chet elga 130 milliard AQSh dollari, 2019 - yilda esa sayohat qilish paytida taxminan 254.6 milliard AQSh dollarini sarfladilar.

Ayni paytda Xitoy fuqarolari Yaponiya turistik vizasini olish uchun Yaponiya elchixonasi yoki konsulligiga murojaat qilishlari kerak. Bir martalik viza tashrif buyuruvchilarga Yaponiyada 90 kun davomida sayyohlik, biznes va do'stlari yoki qarindoshlarinikiga tashrif buyurish imkoniyatini beradi. 2020 - yildan boshlab Xitoy fuqarolari Yaponiyaga borish uchun eVisa - ga onlayn tarzda murojaat qilishlari mumkin.

Umuman turizm sohasida 28 milliondan ortiq kishi faoliyat yuritmoqda. Agar bilvosita bandlik masalasi ko'rib chiqilsa, Xitoyning bandlik bozoriga turizmning ta'siri yanada kattaroqdir.

Milliy qadriyatlari va an'analari. Xitoyda 56 millat mavjud bo'lib, ularning 90% dan ko'prog'ini xan (xitoy) tashkil etadi. Ulardan tashqari, eng ko'pi chuang, manchus, xuey, mo'g'ul, uyg'ur, miao va tibetliklardir.

Xitoyning madaniy rivojlanishi ko'p jihatdan tashqi ta'sirlarisiz amalga oshirildi. Mamlakatga manchu kabi «vahshiy» xalqlar kirib kelgan bo'lsa ham, tez orada bu guruhlar xitoy madaniyati tarkibiga kirib bordi.

Xitoyda urf - odat va qadriyatlar bir necha ming yillar davomida shakllanib kelgan, u yerda bugungi kunda an'anaviy qadriyatlar tizimi mavjud bo'lib, ularning asosiy jihatlaridan biri odob - axloq qoidalarini hisoblanadi. Xitoy madaniyati miloddan avvalgi 3000 yilda shakllana boshladi. Vaqt o'tishi bilan ko'plab urf - odatlar yo'qolgan, ammo aksariyati omon qolib shu kungacha saqlanib qolgan. Bundan tashqari, Xitoyning an'analari juda xilma - xildir, chunki bu mamlakat tarkibida turli millat va elatlar mavjud.

Xitoyning an'analari va urf - odatlari nafaqat uning tarixi, balki mamlakatda tan olinadigan dinlar bilan ham chambarchas bog'liqdir. Hozirgi kunda Xitoyda eng keng tarqalgan dinlar buddizm va daosizm bo'lib, aholining bir qismi musulmon va nasroniylardir¹⁰⁶. Xitoyning g'arbiy qismida Shinjon - Uyg'ur avtonom rayoni joylashgan, aholisining aksariyati musulmon uyg'urlardir, shuning uchun mahalliy aholi musulmon xalqlariga xos urf - odat va an'analarga rioya qiladilar.

Xitoy Tibetni ham o'z ichiga oladi, u erning aholisi dunyoda o'ziga xos, noyob madaniyatga ega, shu sababli ularning an'analari Xitoyning qolgan din vakillaridan farq qiladi.

Biroq, xitoyliklar uchun hamma kuzatadigan ko'plab o'ziga xos urf - odatlari mavjud. Xususan, bu salomlashishga tegishlidir.

¹⁰⁶ <http://kg.china-embassy.org/rus/zggk/t660364.htm>

Xitoyning mehmondo'stlik an'analari 2 ming yildan ortiq. Qadimda xitoyliklar qo'llarini ko'kragiga qo'yib, ta'zim qilib, salomlashganlar. Zamonaviy xitoyliklar bugungi kunda shunchaki boshlarini chayqashadi, ammo agar ular hurmat ko'rsatishni istasalar, ular egilib turishlari mumkin.

Xitoyda yana bir keng tarqalgan an'ana bu - sovg'a berish an'anasidir. Xitoyliklar ziyoratga borganlarida, albatta, sharob, choy yoki shirinliklar berishlari kerak. Bundan tashqari, agar siz to'satdan xitoyliklar uyiga tashrif buyursangiz, unda ba'zi bir g'alati raqamlardagi sovg'alarni bera olmasligingizni bilishingiz kerak. Chunki Xitoyda g'alati raqamlar omadsiz deb hisoblanadi.

Xitoyliklar ananaviy hayot tarziga ega bo'lgan juda xurofotli xalqdir. Texnik jarayonga qaramay, mamlakat aholisining aksariyati 3 ming yildan oshiq bo'lgan urf - odat va an'analarga rioya qilishadi. Biroq, aynan shuning uchun ham Xitoy butun dunyodan millionlab turistlarni jalb qila oladi. Unda siz nafaqat qadimiy Xitoy sivilizatsiyasi tarixidagi noyob yodgorliklarni, balki Xitoy Sharqining sirli va ba'zan yopiq dunyosini ko'rishingiz mumkin¹⁰⁷.

Xitoy milliy oshxonasi. Xitoy xalqi juda zukko. Ular dunyodagi deyarli hamma narsani pishirishni o'rgandilar. Haqiqatan ham milliy xitoy an'anaviy oshxonasi har doim Xitoyning turli mintaqalaridagi oshpazlik an'analarni o'z ichiga oladi. Xitoy oshxonasining eng taniqli taomlari Pekin o'rdagi, odatiy bo'lmagan toshbaqa sho'rvasi va qovurilgan guruch hisoblanadi.

Xitoyda yana bunday noodatiy taomlardan qaldirg'och uyalari va akula fin sho'rvasi, tovuq koptoklari, ilon va salyangoz idishlari, qaynoq yog'da qovurilgan köfte, lomaygai, guruchli makaron va boshqa ko'plab taomlar ham mahalliy xitoy taomlari hisoblanadi. Umuman olganda, Xitoyda ular oyoq ostida sudralib yuradigan va uchadigan barcha narsalarni eyishadi. Shuning uchun har qanday turist buyurtmadan oldin Xitoy oshxonasi taomnomasi bilan tanishadi.

¹⁰⁷ <https://www.advantour.com/rus/china/traditions.htm>

Xitoyliklarda maxsus tayoqcha bilan ovqat eyish odat tusiga kirgan, choy ichish esa butun marosimdir.

Albatta, uzoq vaqt davomida Xitoy oshxonasi dunyoning boshqa xalqlaridan milliy taomlarni qarz olib, ularga lazzat qo'shib, ularni noyob va allaqachon Xitoy milliy taomlariga aylantirishgan¹⁰⁸.

Ekzotik taomlarni istamaydigan maxsus turistlarga xizmat ko'rsatish lisenziyasiga ega bo'lgan restoranlarga borishlari kerak. Bu xujjat kirish eshigida osib qo'yiladi va ingliz tilida yoziladi. Taomlari maxsus tayoqchalarda yeyiladi, lekin chet elliklarga qoshiq, sanchqi, pichoqlar beriladi.

Xitoyda mehmonlar ovqatni chapillatib yeyishmasa, mezbolar taomlari bemaza chiqqan deb hisoblaydilar. Xitoyda ovqatni ovoz chiqarmasdan yeyish mezbolar va oshpaz uchun haqoratdir. Dasturxonga sous to'kib yeyish esa, siz ishtaha bilan ovqatlanganingizni bildiradi.

Milliy kiyim - kechaklari. Sirli Sharqning o'ziga xos madaniyati va Evropa mamlakatlarining ko'p asrlik an'analari har doim bir - biriga qarama - qarshi ikkita qutb singari jalb qilingan. Moda to'plamlarini yaratishda dizaynerlar har doim sharqona motivlardan foydalanadilar. Xitoy Sharqning noyob tarixga ega bo'lgan yorqin vakillaridan biridir. Kiyim, boshqa narsalar singari, buyuk Xitoy davlatining o'ziga xos timsolidir. Albatta, Samoviy imperiyaning milliy kiyimi bu - har doim o'zgacha ishtirokchi bo'lishga jalb qiladigan, g'ayrioddiy va konseptual xitoycha uslubni sinab ko'radigan haqiqiy yorqin bayramdir.

Xitoy kiyimlarining tarixi Xitoy sivilizatsiyasi paydo bo'lishining boshlanishidan beri mavjud. Xitoyda har bir tarixiy voqea buyuk davlat tarixida o'chmas iz qoldirgan sulolalarning ulug'vor hukmronligi bilan belgilanadi. U yoki bu sulolaning hukmronligi nafaqat Samoviy imperiyaning davlat tuzumiga, balki an'ana va madaniyatlariga ham ta'sir ko'rsatdi.

¹⁰⁸ <https://traveltheworld.com.ua/nacionalnaya-kuxnya-kitaya.html>

2.1.37-rasm. Xitoy milliy kiyimlari

Xitoy aholisining milliy kiyimida ham ba'zi ranglar ustun ranglar bo'lib, dekor xususiyatlari ko'rinishida kiritilgan. Har qanday milliy kiyim singari, Xitoy kiyimlari ham o'ziga xos uslubni shakllantiradigan xususiyatlarga ega:

- ✓ Yumshoq va yorqin to'qimalarga ega bo'lgan, asosan tabiiy matolardan foydalanish;
- ✓ Ko'pgina bichim elementlari cho'ntaklar, pardalar va tugmalardan foydalanish;
- ✓ O'z qo'llari bilan ishlangan naqshlarning ko'pligi;
- ✓ Ham erkak va ham ayollar kiyimidagi qarama - qarshi quvurlarning mavjudligi.

Xitoy kiyimlarining o'ziga xos xususiyati bu - tik turgan yoqa. Bunday element erkaklar ko'ylaklari, ayollar bluzalari va liboslari bilan ajralib turadi. Xitoy uslubidagi kiyimlar har doim ham mos keladi. Bunday kiyimlar kundalik hayotda ham, ajoyib ijtimoiy tadbirlarda yoki yoshlar bayramida ham beparvo qolmaydi.

Ayollar kiyimi. Ayollar kiyimidagi xitoycha uslub har doim yangi va qiziqarli bo'lib kelgan. Shuning uchun dizaynerlar Sharq

ruhiga singib ketgan g'ayrioddiy va o'ziga xos to'plamlarni yaratishda xitoylik motivlardan foydalanadilar.

2.1.38-rasm. Xitoy ayollarining an'anaviy milliy kiyimlari

An'anaga ko'ra, ayollar o'rtasidagi xitoylik kiyim ma'lum bir tasnifga ega. Muayyan sinfga mansubligiga qarab, kiyim turli matolardan tikilgan. Demak, o'rtacha daromadga ega imperiya aholisi kundalik kiyimlarni paxta yoki kenevir matolaridan tikishgan. Agar ayol zodagonlar oilasiga yoki zodagonlarga tegishli bo'lsa, u holda kiyim tabiiy ipakdan boy naqshli oltin kashtado'zlik shaklida tikilgan yoki qimmatbaho toshlar va marvaridlar bilan ishlangan.

O'rta qirollik uslubidagi ayollar kiyimlari hanuzgacha quyidagi xususiyatlarga ega:

- ✓ Liboslar, kurtkalar, shimlar va yubkalarda toraytirilgan kesilgan va yonbosh yoriqlar mavjud;

- ✓ Bluzkalar va kurtkalar ilmoqli mahkamlagich bilan bezatilgan. Xitoy kostyumining bunday xususiyati erkak ko'ylagi va kurtkalariga ham xosdir.

✓ Ayollarning kundalik kiyimi oddiy va sodda bo'lib, har bir kiyimni zamonaviy va nafis qilib ko'rsatadi. Qoidalarining yagona istisnosi bu - milliy xitoylik to'y libosidir.

Xitoy milliy kiyimi dunyoning boshqa xalqlari an'anaviy kiyimi singari ko'p qirrali emas. Xitoy kichraytirish va nafislikni targ'ib qiladi, shuning uchun, yaratilgan modeller boshqa xalqlar o'lchamiga mos kelmaydi. Ammo hozirgi kunda zamonaviy dizaynerlar xitoylik kostyum g'oyasini asos qilib olib, haqiqatan ham universal modellarni yaratib, ba'zi tuzatishlarni amalga oshirmoqdalar.

Erkaklar kiyimi. Samoviy imperiya aholisining an'anaviy kostyumi «ku» deb nomlangan shim va ko'ylakdan iborat bo'lgan. Shu bilan birga, erkaklar shimlari an'anaviy ravishda uzun kiyimlar ostiga yashiringan, chunki ularni namoyishkorona ko'rsatish yomon shakl deb hisoblangan. Bunday shimlarning kesimi keng, biroz sumka shaklida, kanat bilan bog'langan bo'lgan.

2.1.39-rasm. Erkaklar kiyimi

Ular «ichki kiyim» deb hisoblanib, oddiy kanop va paxta matodan tikilgan. Lenta va belbog' bilan bog'langan erkaklar taytlari alohida - alohida taqilgan. Ular «shimlarning qoplamasi» ya'ni «taoku» deb nomlangan. Sovuq mavsumda xitoylik erkaklar tikilgan shim kiyib, paxtadan qalin taoku bilan yuqoridan izolyatsiya qilingan

va ularning shimlari har doim beliga kiyilgan. Sirli Xitoy uslubidagi zamonaviy ko'ylaklar nafaqat o'z vatanida, balki evropalik erkaklar orasida ham mashhurligini yo'qotmaydi. Bundan tashqari, Buyuk imperiya davridan boshlab erkaklar ko'ylagi va boshqa har qanday kiyimlarni tikish davlat darajasida tartibga solingan. Shuning uchun xitoylik kiyimlar har doim yuqori sifatli tabiiy matolardan bo'lgan, matolar orasida kamdan - kam hollarda sintetik matolarni topish mumkin.

2.1.40-rasm. Erkaklar kiyimlari

Ko'ylakning kesilishi oddiy, ammo unda modelning o'ziga xosligi mavjud. Odatda, xitoycha uslubdagi yozgi ko'ylaklar yakka va kalta bo'ladi. Ularni erkaklar ko'cha uchun kiyishadi. Bunday ko'ylaklar xitoylik ofitserlarning kiyimlari prototipiga binoan

tikilgan. Erkaklar ko'ylaklari, shimlari va kiyimlari ham mulk printsipiga muvofiq tikilgan.

Bosh kiyimlar. Qadimgi zamonlarda o'rnatilgan xitoy odob - axloq qoidalariga ko'ra, erkaklar har doim boshlarini yopishlari kerak bo'lgan. Xitoyliklar tasavvurga ega bo'lgan xalqdir, shu sababli, har xil holatlarda, turli yosh va ijtimoiy mavqega ega bo'lgan turli xil bosh kiyimlar ixtiro qilingan. Olijanob aristokratik oilaning merosxo'r yigitlar uchun, mo'l - ko'l bezatilgan erkaklar kepkalari tikilgan. Xitoyda voyaga etgan yigit uchun 20 yoshida «guanli» bosh kiyimini kiyish marosimini o'tkazgan.

2.1.41-rasm. Xitoy yigitlari bosh kiyimlari

Imperatorda «mian» deb nomlangan murakkab ko'p bosqichli dizaynga ega bosh kiyim bo'lgan. Uning butun dizayni ramziy ma'noga ega bo'lib, har bir narsa, hatto eng kichik detallar ham biror narsani o'zida mujassam etgan bo'lishi kerak. Samoviy imperiyaning

oddiy aholisi va ishchilar uchun qamishdan yoki guruch somonidan to‘qilgan konus shaklidagi erkaklar shlyapalari urf bo‘lgan. Sovuq mavsumda kigiz kepklar kiyib yurishgan.

2.1.42-rasm. Imperatorning «mian» bosh kiyimi

2.1.43-rasm. Konus shaklidagi erkaklar shlyapalari

Xitoyda ayollar shlyapa kiyish an‘anasiga ega emas edilar. Faqat to‘y yoki boshqa tantanali marosimlarda ayollar «fengguan» kiyishgan, shakli va dizayni jihatidan murakkab, bu «feniks shlyapasi» degan ma‘noni anglatadi. «Fengguan» oltin va qimmatbaho toshlar bilan bezatilib, xayoliy tojga o‘xshardi. Bosh

kiyim o'rniga badavlat ayollar ipak iplardan, lentalardan, junlardan va hatto dengiz o'tlaridan yasalgan Ulama soch kiyishgan.

2.1.44-rasm. Yosh kelinchaklarning tantanali bosh kiyimi

2.1.45-rasm. Qadimgi Xitoy, ayollar soch turmagi

An'anaviy xitoylik kiyim bu - konservatizm, minimalizm, hashamat va nafislikning g'ayrioddiy kombinatsiyasidir. Bundan tashqari, ular qulay va amaliy bo'lib, uslubni tanlashda hal qiluvchi omillardan biridir.

O'rta qirollik uslubida kiyim kiyib, biz nafaqat zamonaviy modaga hurmat ko'rsatamiz, balki asl sharqona uslubni ta'kidlaymiz. Bunday urfdagi xitoycha kostyum har doim ta'sirchan bo'lib, nozik didni chinakam biluvchilar e'tiboridan chetda qolmaydi¹⁰⁹.

Xitoy davlati ishbilarmonlik etiketi xususiyatlari. Sharqiy mamlakatlar etiket qoidalari evropaliklar uchun muayyan qiyinchiliklar taqdim etadi. Ularning tejamkorlik va qat'iy talablari Evropa davlatlarinikidan juda farq qiladi. Bunga Xitoyni yaqqol misol qilishimiz mumkin. Xitoyning an'analari asrlar davomida rivojlanib kelgan bo'lib, ular o'zlarinig donoligi va aql zakovati bilan ajralib turgan. Xitoy etiketida a'nanalarni hurmat qilish, bir - birini intizomga chaqirish, kattalarni hurmat qilish va ularga g'amho'rlik qilish hamda kiyim - kichaklarni kiyish madaniyatiga katta etibor qaratiladi.

Xitoyliklar hamsuhbat va hamdo'st xalq hisoblanadi. Ular ko'chada va transportda so'z boshlab qolishi ehtimoldan holi emas. Xitoyliklar so'zlashganda yengil salomlashib, «siz» so'zidan kamroq foydalaniladi. «Siz» so'zini faqat ular notanish, kam tanish hamda qariyalar bilan suhbatlashganda foydalanishadi. Familiya oldiga «janob» va «xonim» so'zlarini qo'shib o'z hurmatini ifodalaydilar. Xitoyliklar o'z ismini familiyasidan keyin yozishadi. Ismlarni aytib ular faqat yaqin qarindoshlari, yaqin do'stlari va tengdoshlariga murojaat qiladilar. Chet elliklar bilan qo'l berib salomlashadilar. Lekin salomlashish vaqtida o'rnidan turib salomlashish shart emas.

Xitoyga tashrif buyurganingizda ularning ovqatlanish madaniyatini o'rganish siz uchun foydali hisoblanadi. Birinchi navbatda siz xitoy tayyoqchasini ishlatishni va tayyoqchada

¹⁰⁹ <https://ethnobo.ru/etno/koncepciya-i-osobennosti-muzhskoj-i-zhenskoj-kitajskoj-odezhdy.html>

ovqatlanishni o'rganishingiz lozim. Chunki Xitoyda sanchqi ishlatilmaydi. Dasturxondagi barcha noz - ne'matlardan ta'tib ko'rgan holda mehmondorchilikdan hursandligingizni namoyon qilishingiz kerak.

Hamma salomlashgunga qadar kutib turing. Aytgancha, Xitoyda eng fahrli joy eshikdan uzoq bo'lmagan joy hisoblanadi. Dasturxonni uy egasi birinchi bo'lib ochib beradi. Ovqatlanish vaqtida dasturxondagi oxirgi taomni har qanday holatda ham yemang. Birinchi qadaq so'zi hamma vaqt uy sohibidan boshlanadi. Baliq va go'shtli mahsulotlardan tayyorlangan taomlarning suyaklarini tarelkaga solmang, buning uchun maxsus idishlar beriladi. Ovqat yeyish davomida ovqat idishini og'zingizga yaqin tutib yeyishingiz lozim bo'ladi.

Hamkorlik yuzasidan uchrashuvlarni tashkil qilish uchun 2 - 3 oy oldin xat orqali kelishib olish kerak. Agar yaqin aloqalar o'rnatmoqchi bo'lsangiz yoki o'z firmangizni tanishtirmoqchi bo'lsangiz dallol hizmatidan foydalaning. Dallollar o'rtada kafolat vazifasini bajaradi. Har xil savollar va barcha roziliklar ham dallollar orqali amalga oshiriladi.

Xitoyda savdo - sotiq, ishbilarmonlar bilan hamkorlikni dallollar orqali amalga oshirish odat tusiga kirgan. Dallol bilan uchrashuvda kelajakdagi hamkoringizga firmangiz haqidagi to'liq ma'lumotlarni taqdim qiling. Xitoyda belgilangan ish yuzasidan uchrashuvga kechikish odobsizlik hisoblanadi.

Xitoyga hamkorlik masadidagi tashrifingiz oldidan hamkorlik hujjatlarini Xitoy tiliga tarjima qilingan holda jo'nating. Ular bilan hamkorlik boshlashda har xil savollar bilan kelishuvlar uzoq vaqt va kuch talab qiladi. Chunki Xitoy hukumatida byurakatlik tizimi katta o'rin tutadi.

Xitoyda ayollar va erkaklar teng huquqli hisoblanib, ayollarga nisbatan alohida mulozamat qilinmaydi. Ayollarga ish jarayonida alkagol ichimliklar taklif qilish taqiqlangan.

Kiyinish madaniyati. Erkaklar uchun ish kastyumlari va ayollar uchun yorqin bo‘lmagan, yopiq kiyimlar hamda poshnasi baland bo‘lmagan oyoq kiyimlar tavsiya qilinadi.

Sovg‘a berish madaniyati. Xitoyliklarga qanday sovg‘alar taqdim qilish mumkin:

- ✓ Sovg‘ani qabul qilgan vaqtda uni ochish hurmatsizlik bo‘lib, qabul qilinmagan hisoblanadi;

- ✓ Pichoq, qaychi va shu kabi pridmetlar aloqani uzish ma‘nosini beradi. Shu sababli bunday sovg‘alar berish maqsadga muvofiq emas;

- ✓ Sovg‘ani oq, ko‘k va qora qog‘ozlarga o‘rash mumkin emas;

- ✓ Siniq suvinerlar va qo‘l ro‘molchasi yoki soat sovg‘a qilish o‘lim hamda ta’ziya belgisi hisoblanadi.

- ✓ Xitoyda tabiiy gullarni sovg‘a qilish mumkin emas. Chunki gullar tez nobud bo‘ladi, shuning uchun o‘lim belgisi sifatida qabul qilingan. Sun‘iy gullarni bimalol sovg‘a qilavering, chunki ular «abadiy»dir;

- ✓ Xitoyda 4 raqami bilan bog‘liq narsalarni sovg‘a qilish dahshatning o‘zi, chunki u yerda bu raqam «o‘lim» va baxtsizlik belgisi hisoblanadi. U yerda hatto qavatlar ham 1,2,3,5,6... deb raqamlanadi. Omadli raqam esa 8 raqami hisoblanadi.

- ✓ Odatda xitoyliklar mehmonlarni o‘z uyiga emas, aksincha, agar ular chet ellik mehmonlar bo‘lsa jamoat joylariga taklif qiladi.

- ✓ Tug‘ilgan kunlar, tadbirlar va yig‘ilishlarda birinchi bo‘lib so‘z yig‘ilganlar orasidagi yoshi ulug‘ kishilarga beriladi. Agar xitoylik sizni uyiga taklif qilsa, bu juda katta hurmat belgisi hisoblanadi.

- ✓ Oyoqni chalishtirib, tovonini suhbatdoshi tarafga yo‘naltirish, kimningdir boshini silash ham ko‘pgina janubi - sharqiy Osiyo mamlakatlarida qattiq hurmatsizlik belgisi sifatida qarashadi. Bu etika qoidalari Xitoyda ham amal qiladi.

2.2. KUNCHIQRAR MAMLAKAT - YAPONIYA

Davlatning geografik joylashuvi. Yaponiya (yaponcha «nippon nixon») Sharqiy Osiyoda joylashgan juda go'zal davlat. Yaponiyaliklar ertalab quyosh chiqishini birinchi bo'lib kutib olishadi. Shuning uchun ham u «kunchiqar mamlakat» deb aytiladi. Mamlakat poytaxti – Tokio shahri.

Mamlakat Xitoy va Tayvanning shimoli - sharqida (ulardan Sharqiy Xitoy dengizi bilan ajratilgan), qat'iy Koreyaning sharqida (Yaponiya dengizi bilan ajratilgan) va Yaponiyaning shimolida esa Rossiyaning Uzoq Sharq mintaqasi joylashgan. Umuman olganda, Yaponiyaning maydoni 377,915 km²ni tashkil etadi, shundan 374,744 km² quruqlik va 3091 km² suv maydonidir.

2.2.1-rasm. Yaponiya davlati xaritasi

Yaponiya hududining muhim xususiyatlaridan biri, uning katta va kichik orollarda joylashganligidir. Arxipelag 4 ta katta orolda (Kyusyu, Shikoku, Xonsyu va Xokkaydo), Ryukyu orollarida va 4

mingdan ortiq kichik orollarda joylashgan. Shimolda uni Oxotsk dengizi, sharqda - Tinch okeani, janubda - Tinch okeani va Sharqiy Xitoy dengizi, g'arbda - Koreya bo'g'ozi yuvib turadi¹¹⁰. Mamlakatning eng shimoliy nuqtasi - Bentenjima oroli Soya burnidan shimoli - g'arbda, eng janubiy nuqtasi - Okinotori Atoll, eng g'arbiy nuqtasi - Yonaguni orolidagi Iridzaki burni, eng sharqiy nuqtasi - Minamitori orolidir. Shimoldan janubgacha bo'lgan hududning uzunligi - 2795,5 km. G'arbdan sharqqa chegaralarning uzunligi - 2858,8 km. Eng baland joyi - Fuji tog'i¹¹¹.

Yaponiya hajmi jihatidan Gyermaniya, Malayziya, Yangi Zelandiya va Buyuk Britaniyadan kattaroq, Koreyadan 1,7 va Tayvandan 10 barabar kattadir.

Ma'muriy bo'linishi. Yaponiyaning byurokratik boshqaruvi uchta asosiy darajaga milliy, prefektura va shaharlarga bo'lingan. Milliy hukumat ostida 47 prefektura joylashgan bo'lib, ulardan oltitasi yana katta prefekturalarga bo'linib, yirik geografik hududlarga yoki olis orollarga yaxshiroq xizmat ko'rsatish uchun xizmat qiladi. Munitsipalitetlar (shaharlar, shaharchalar va qishloqlar) - bu past darajadagi hukumat; Tokio Metropolidan tashqarida joylashgan eng ko'p sonli 20 ta shahar ma'lum shaharlar sifatida tanilgan va tumanlarga bo'lingan.

Prefekturalar kichik ma'muriy bo'linmalarga bo'linadi. Bular Hokkaydo tumanlari, hukumat qarorlari bilan belgilangan maxsus shaharlar va okruglardir. Faqat Xokkaydo prefekturasida 14 ta okrug mavjud. Qolgan prefekturalar uchun bo'linma okrug hisoblanadi. 500 mingdan ortiq aholisi bo'lgan shaharlar hukumat qarorlari bilan belgilanadigan maxsus shaharlarga tegishlidir. Ushbu shaharlarga Kobe (1956), Kioto (1956), Nagoya (1956), Osaka (1956), Yokohama (1956), Kitakyushu (1963), Fukuoka (1972), Kawasaki (1972), Sapporo (1972), Xirosima (kiradi kiradi. 1980), Sendai (1989), Chiba (1992), Saitama (2003), Shizuoka (2005), Sakai

¹¹⁰ <https://guide.travel.ru/japan/geo/>

¹¹¹ <https://ru.wikipedia.org/wiki/%D0%93%D0%B5%D0>

(2006), Niigata (2007) va Hamamatsu (2007). Poytaxt Tokio bunday shaharlarga tegishli emas, chunki u shahar emas, balki shahar konglomerati. Mamlakatda prefekturalar va okruglardan tashqari, keng avtonomiyalarga ega bo'lgan munitsipal darajadagi ma'muriy birliklari mavjud. Bular prefekturalarning markaziy shaharlari, maxsus shaharlar, tegishli shaharlar, Tokioning 23 ta maxsus mintaqalari, shuningdek shahar va qishloqlardir¹¹².

Aholisi 126,7 mln. kishidan iborat Yaponiya bir millatli mamlakatdir. Aholisining 90% dan ortigʻrogʻini yaponlar tashkil etadi. Yaponiya aholisining soni jihatidan dunyoda oltinchi oʻrinda turadi. Yaponiyaliklar oʻz vatanlarini «Nixon» deb ataydilar, bu soʻz ikki iyeroglifdan tashkil topgan boʻlib, «Ni» quyosh va «Xon» ildiz, tomir soʻzlari birikmasining maʼnosi yaʼni «quyosh tomiri» demakdir.

2021 - yilda Yaponiya aholisi -149 291 kishiga kamayadi va yil oxirida 126 368 572 kishini tashkil qiladi. Aholining tabiiy o'sishi salbiy bo'ladi va 218 876 kishini tashkil qiladi.

Bizning hisob - kitobimizga ko'ra, 2020 - yil oxirida Yaponiya aholisi 126 517 863 kishini tashkil etdi. 2020 - yilda Yaponiya aholisi taxminan 149 467 kishiga kamaydi. Yaponiya aholisi yil boshida 126,667,330 kishini tashkil etganligini hisobga olsak, yillik o'sish - 0,12% ni tashkil etdi¹¹³.

2.2.1-jadval

Yaponiya aholisining tarkibi

Yillar	Aholi soni	Oʻzgarishi, (%)
2020	126 667 330	-0.29 %
2019	127 029 839	-0.25 %
2018	127 351 224	-0.22 %
2017	127 631 927	-0.19 %
2016	127 873 597	-0.16 %
2015	128 076 130	-0.13 %

¹¹² <https://ru.wikipedia.org/wiki/%D0%90%>

¹¹³ <https://countrysmeters.info/ru/Japan>

2019 - yil oktyabr holatiga ko'ra Yaponiya aholisi 276 mingga kamaydi va 126,17 million kishini tashkil etdi. Chiqayotgan Quyosh mamlakati aholisining kamayishi to'qqizinchi yil davom etmoqda. 2019 - yilda 1950 - yildan beri eng katta yillik pasayish qayd etildi.

Yaponiyada yashovchi chet el fuqarolari soni esa rekord darajadagi ya'ni, mehmon ishchilarining kirib kelishi natijasida 211 ming kishidan 2,44 milliongacha o'sdi.

2.2.2-jadval

2020 - yildagi Yaponiyaning asosiy demografiyalari¹¹⁴

1.	Tug'ilganlar	1.050.072
2.	O'lim	1,269,207
3.	Aholining tabiiy o'sishi	-219,134 kishi
4.	Migrasiya populyatsiyasining o'sishi	69 667 kishi
5.	Erkaklar	61,636,908 (2020 yil 31-dekabr holati)
6.	Ayollar	64,880,955 (2020 yil 31-dekabr holati)

Shunday qilib, Yaponiyada 2018 - yilda aholi zichligi 334,8 (har km²ga kishi boshiga) tog'ri keldi.

2.2.3-jadval

Yaponiya aholisi zichligining yillar davomidagi o'zgarish ko'rsatkichlari

Yillar	Aholi zichligi	O'zgarishi, (%)
2018	347,1	-0,20%
2017	347,8	-0,16%
2016	348,4	-0,12%
2015	348,8	-0,11%

¹¹⁴ <https://www.google.com/url?sa=i&url=https%3A%2F%2Fzizuhotel.ru%2Fmoskva%2Fotkrytiy-urok-po-teme-yaponiya-nachalnaya-shkola-plan---konspekt-uroka>

Turistik shahrlari va diqqatga sazovor joylari. Tokio – Yaponiyaning eng yirik shahri bo‘lib, maydon jihatidan u kichik, hajmi jihatidan Tokio Yaponiyaning 47 prefekturasi orasida 45 - o‘rinda turadi. Shunga qaramay, Tokio Yaponiyada eng ko‘p aholi yashaydigan shahar hisoblanadi. U mamlakatning siyosiy va iqtisodiy markazi bo‘lib xizmat qiladi va Qirollik saroyi hamda parlament uylari singari eng muhim milliy institutlarga ega.

Turli xillik Tokioning asosiy diqqatga sazovor joyidir. Tokio bu – turli infratuzilmalarga ega zamonaviy shahardir. Boshqa tomondan, shaharda ko‘plab eski biznes markazlari va hattoki bozorlar qolgan bo‘lib, ular alohida sayr qilishga arziydi. Shaharda Harajuku Takeshita - dori ko‘chasi va Shibuya kabi yoshlar uchun juda mashxur joylar mavjud. Shuningdek, keksa odamlarga, xususan Sugamoda mashxur joylar mavjud.

Tokio shahri. Tokioda ko‘plab temiryo‘l stantsiyalari mavjud va bu shaharda, ayniqsa, diqqatga sazovor joylarni tomosha qilishda po‘ezdda sayohat qilish juda qulaydir.

2.2.2-rasm. Tokio shahri

Masalan, Tokioda Asakusadagi Sensoji ibodatxonasi va Uenoning Ameyokoch ko‘chasi kabi qiziqarli joylarga yetib

borishning eng qulay usuli temiryoʻldir – ibodatxona va bozor koʻchasi mos ravishda Asakusa va Ueno stantsiyalaridan atigi 5 daqiqalik masofada joylashgan. Bundan tashqari, stantsiyalar yaqinida har doim koʻplab doʻkonlar va restoranlar ishlaydi. Shuning uchun, siz hech qachon eshitmagan bekatga tushsangiz ham, yaqin atrofda, albatta, qiziqarli narsani topasiz yoki baʼzi doʻkonlarga borishingiz mumkin.

Tokiodagi Osmon daraxti yaʼni «Tokio Sky Tree» dunyodagi ikkinchi eng baland televizor minorasidir. Tajribali dizaynerlar va muhandislarning saʼy - harakatlari tufayli shisha, beton va metallning ushbu oqlangan meʼmoriy tuzilishi yuqoriga koʻtarildi. Binoning balandligi 634 metrni tashkil qiladi. Teleminoraning tomi 470 metr balandlikda, qolgan qismlari esa antennadan iborat.

2.2.3-rasm. Tokio Sky Tree

Ushbu loyihada yarim million kishi ishtirok etgan. Tokiodagi yoʻlovchilar balandligi bilan diqqatga sazovor boʻlgan Tokio osmon daraxtiga tashrifni amalga oshirganlarida ulkan teleminora etagida toʻliq koʻrinishda yoyilgan Yaponiya poytaxti haqida oʻylashlari mumkin. Unda ochiq joylar yoki balkonlar mavjud emas, shuning

uchun panoramali tomoshalarni faqat shisha orqali ko'rish mumkin. Birinchi kuzatuv maydonchasi 350 metr balandlikda joylashgan bo'lib, 2 ming kishini sig'dira oladi, ikkinchisi shpil atrofida 900 ta mehmonni qabul qiladi. Tokio osmon daraxtining muhtasham balandligidagi hayratlanarli manzarani ko'rish uchun tashrif buyurishga arziydi.

«*Axlat*» *oroli* kelajakning futuristik shahri bo'lgan Tokio portidagi Odaiba orolida joylashgan. Bu piyodalar jannatidir, minglab chiroqlar bilan dam oladigan shahardir. Nima uchun orol axlat deb nomlangan? 1979 - yilda u poligon bilan birlashtirildi, bu esa asl joyning tez sur'atlar bilan rivojlanishiga to'sqinlik qilmadi.

2.2.4-rasm. Kamalak ko'prigi

Kamalak ko'prigi «*Axlat*» orolini Tokio bilan bog'laydi. Siz orolga Tokio porti bo'ylab murakkab siklda, shuningdek daryo tramvaylarida yoki kosmik kemaga o'xshash maxsus kemada harakatlanadigan monoray yo'l orqali borishingiz mumkin. Ekskursiyadan olingan taassurotlar shunchaki haqiqiy emas! Kelajakdagi ushbu shaharda eng yirik korporatsiyalarning shtab -

kvartirasi joylashgan. Turistlar e'tiborini Fuji - TV titanium to'pi, Aqua City savdo markazi, Tokyo Joypolis attraksionlari va yuz metrli Ferris g'ildiragi jalb qilmoqda.

Axlat orolida ko'rishi mumkin bo'lgan joylar bu - osmono'par robot, Ozodlik haykali nusxasi, Toyota avtomobil markasi eksponatlari, muzey kemalaridir. Ammo orol ayniqsa tunda yorqin chiroqlar nurida juda chiroyli bo'ladi. Telecom Center platformasidan tunda Rainbow Bridge ajoyib manzarasi ko'rinadi.

Asakusa maydoni. Yaponiyaning diqqatga sazovor joylari noyob va takrorlanmasdir. Ular orasida Tokio markazidagi Asakusa hududi qadimgi shahar havosi bilan ajralib turadi. Qiziqarli joylar va me'moriy yodgorliklar piyoda masofada joylashgan, ammo siz riksha xizmatidan foydalanishingiz mumkin. Yaponiyaning Asakusa hududida Sensoji ibodatxona majmuasi, Asakusa buddistlar ibodatxonasi va Yodgorlik ko'chasi «Nakamise - dori» ni ko'rish mumkin.

2.2.5-rasm. Sensoji buddistlar ibodatxonasi

Asakusa hududida yapon urf - odatlari muqaddasdir, ko'chalarda transport yo'q, lekin yapon oshxonasi bilan jihozlangan ko'plab qulay restoran va kafelar faoliyat olib boradi. U yerda ko'plab yodgorlik do'konlari mavjud bo'lib, ularda asl taqinchoqlar, shirinliklar, sehrli tulkilar va xushbo'y tutatqi narsalarni sotib olish mumkin.

Eng ko'p turistlarni Asakusa Kannon ibodatxonasi jalb qiladi. May oyida ziyoratgoh hududida Sanja Matsuri nomli mashxur milliy festival bo'lib o'tadi. Ibodatxonaning atrofida kichik ibodatxonalar va Yaponiya madaniyati hamda an'analarning o'ziga xosligini aks ettiruvchi Asakusa xududi joylashgan.

Tsukiji baliq bozori. Darhaqiqat, baliq bozorlari kamdan - kam diqqatga sazovor joylar deb qaraladi, lekin Tokio markazida joylashgan Tsukiji bozori bundan mustasno bo'lib, savdo nuqtalari sifatida qabul qilinadi. Ushbu bozor Yaponiyada nima qilishni biladigan turistlar orasida katta mashxurlikka yerishdi. U yerda har kuni ikki ming tonnagacha yangi baliq va dengiz mahsulotlari qayta ishlanadi. Baliqlarning aksariyati mahalliy restoranlarga sotiladi va u yerda baliqdan mazzali taomlar tayyorlanadi. Bozordagi asosiy diqqatga sazovor joy bu – «tonna» aniqrog'i, «tonna auksioni» hisoblanadi, ya'ni sotuvchilar eng yaxshi baliq mahsulotlarini diqqat bilan tanlaydilar, tanlangan go'sht raqamlanadi va sotuvga qo'yiladi.

Tokiodagi ofislar birinchi marta ochilganda Tsukiji bozori allaqachon ishlayotgan edi. Mahalliy restoranlarda siz an'anaviy retsept bo'yicha tayyorlangan mazali sushi ta'mini tatib ko'rishingiz mumkin.

Osaka shahri – Kinki mintaqasining markazida joylashgan shahar. Qadim zamonlardan beri Osaka katta bozorga ega bo'lgan va shuning uchun bu shahar «dunyo oshxonasi» laqabini olgan. Ushbu shaharda har qanday biznes, ayniqsa, restoran va kafelar yaxshi rivojlangan. Osaka, shuningdek, «ekonomiyaki» va «takoyaki» kabi mashxur yapon unli taomlarining uyidir. Osakada ko'plab chet elliklar yashaydi va Tsuruxasidagi Koreyatownda siz chinakam

koreys taomlaridan bahramand bo'lishingiz hamda o'zingizni Koreyadagidek his qilishingiz mumkin.

Noyob madaniyatga ega Osaka Yaponiyaning Tokiodan keyingi ikkinchi yirik shahri hisoblanadi. Osakada turistlarning diqqatga sazovor joylari, son - sanoqsiz restoranlari va ichimliklar bilan shug'ullanadigan korxonalari, ayniqsa Umeda, Nanba va Shinsekai (Yangi Dunyo Biznes Markazi) bilan to'la. U yerda hukmdorning uchta qasridan biri, shuningdek, «Univyersal Studios» ko'ngilochar parki, «Kaiyukan» akvariumi va «Tsutenkaku» minorasi joylashgan. Bundan tashqari, Osaka Kioto va Naraga yaqin, poe'zdga atigi 30 - 50 daqiqa masofada joylashgan. Shuning uchun Osaka turizm uchun ajoyib mintaqa bo'lib, sayohat dasturlarini sotib olishga arziydi.

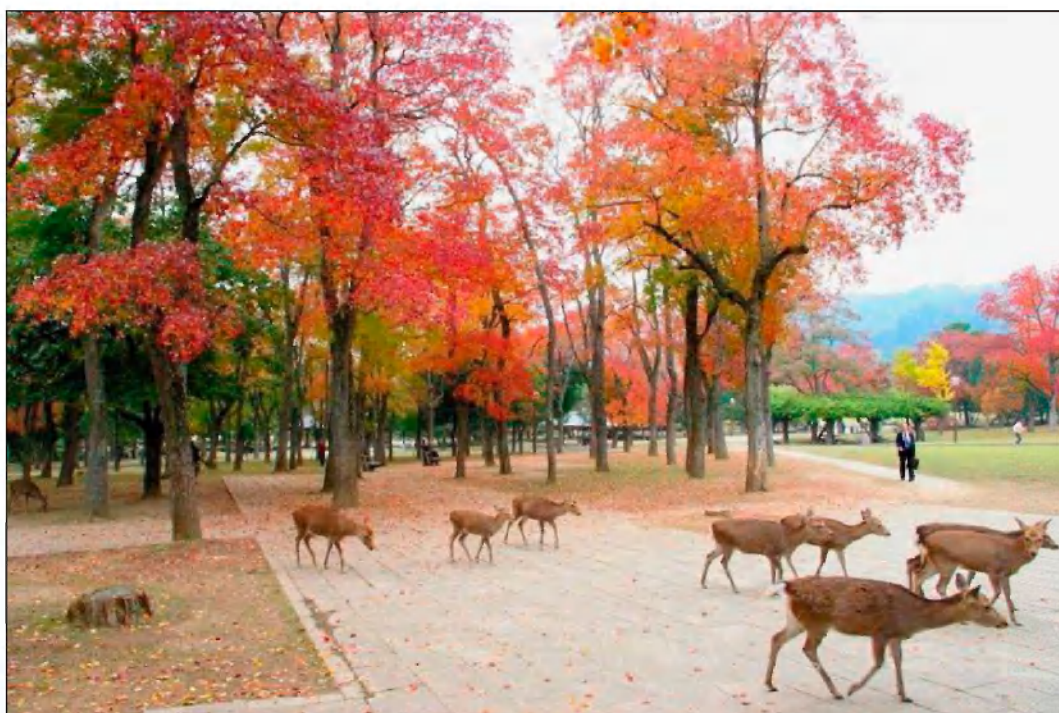
2.2.6-rasm. Osaka shahri

Nara shahri Nara prefekturasining shimolida joylashgan. 710 - yilda Yaponiya poytaxti tashkil etilgan Narada ko'plab tarixiy binolar va ko'chalar mavjud. Impyerator qarorgohi va hukumat amaldorlarining o'rni sifatida xizmat qilgan Heijou saroyi endi Eijo - kyu tarixiy yodgorliklaridan biri sifatida jamoatchilik uchun ochiq.

Heijou saroyi atrofi shaharga aylanib, hunarmandlar va savdogarlarning eski uylari «Naramachi tumani» deb nomlanuvchi turistik ob'ekti bo'lib qoldi.

2.2.7-rasm. Todaydzi ibodatxonasi

2.2.8-rasm. Nara bog'i

Tarixiy binolar bilan bir qatorda Naraning yana bir ramzi bu kiyikdir. Kasuga - taysha ziyoratgohiga tutashgan va muhim davlat madaniy yodgorligi deb nomlangan Nara bog'ida taxminan 1500 ta yovvoyi kiyik yashaydi. Bog'ning hududida kiyiklar uchun oziq - ovqat sotib olish, mehmonlar kiyiklar bilan yaqinlashish va muloqot qilishlari mumkin.

Nagano shahri Nagano prefekturasining shimoliy qismida joylashgan. U yerda 1998 - yilgi Olimpiya va Paralimpiya o'yinlari bo'lib o'tgan.

Naganodagi eng mashxur turistik maskani, ehtimol Zenko - ji ibodatxonasidir. Zenko - ji ibodatxonasi 1400 - yil oldin Asuka davrida tashkil etilgan deb taxmin qilinadi. Ibodatxonaning asosiy zali 1953 - yilda milliy boylik sifatida tan olindi.

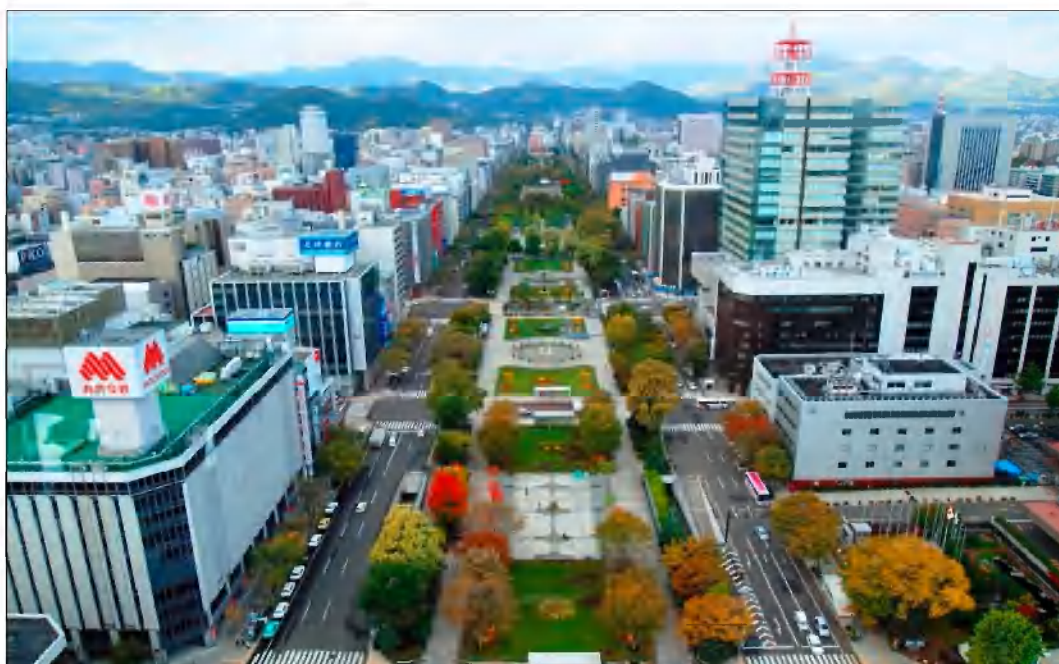
2.2.9-rasm. Togakushi - jinja ibodatxonasi

Bundan tashqari, Chusadagi Togakushi - jinja ibodatxonasida 700 yillik sadr daraxti o'sadi va Ivamatsu shahridagi ibodatxonada Edo davridagi yapon rassomi G.Katsushika Xokusay tomonidan

chizilgan «Ho – ou - zu» feniksini ko‘rishingiz mumkin (miloddan avvalgi 1603 - 1868).

Nagano boy tabiiy muhitga ega, xususan Nojiri ko‘li va Kagami - ike oynali suv havzasini aytish mumkin. Nojiri ko‘lida hozir yo‘q bo‘lib ketgan Nauman - zo fillarining qoldiqlari topilgan, ularni ko‘l bo‘yidagi Nojiri - ko Naumann fillari muzeyida ko‘rish mumkin.

Sapporo shahri – Xokkaydo orolining janubi - g‘arbiy qismida joylashgan shahar. Ushbu shaharda Xokkaydo aholisining taxminan 30% yashaydi. Sapporoda juda ko‘p qor bor. Yilning 1/3 kuni u yerga qor yog‘adi. Boshqa tomondan, u yerda yoz juda salqin, avgust oyida o‘rtacha harorat $+25^{\circ}\text{C}$ ni tashkil qiladi, shuning uchun yozda Sapporoga tashrif buyurish yaxshi.

2.2.10-rasm. Sapporo shahri

Sapporo 1869 - yildan beri Xokkaydoning markazi hisoblanadi. Ilgari Xokkaydo viloyati «Ezo» deb nomlangan bo‘lib, aynu ovchilari va yig‘uvchilarining qabilalari yashagan. Sapporo shahrining nomi «aynu» tilidan kelib chiqqan va turli xil nazariyalarga ko‘ra, u «katta quruq daryo» degan ma‘noni anglatuvchi «sat poro pet» so‘zlarining birikmasidan yoki «sari poro pet» dan kelib chiqqan, bu «katta daryo

singari qamishzor» degan ma'noni anglatadi. Meyji davri boshlanganda (1868 - 1912), yangi hukumat Ezoni Xokkaydo nomiga o'zgartirdi va Sapporoni orol mintaqasining markaziga aylantirdi.

Xokkaydodagi «Kaimaku – no – Mura» muzeyida Xokkaydo orolini o'rganish va rivojlantirish to'g'risida bilib olishingiz mumkin.

Sapporo qor festivali. Yapon madaniyati nihoyatda boy va g'ayrioddiy bo'lib, ko'plab an'analari har qanday muhim tarixiy voqealar ta'siri ostida shakllangan. Ba'zi urf - odatlar ming yillardan beri yashaydi, boshqalari esa so'nggi paytlarda paydo bo'lgan.

2.2.11-rasm. Qor festivalidagi sun'iy qor va muzdan yasalgan haykallar

1950 - yilda shahar maktablaridan birining bir necha o'rta maktab o'quvchilari Odori bog'ida hayvonlardan 6 ta haykal yasashdi. O'shandan beri har yili qish oxirida shahar aholisi qor va muzdan yasalgan haykaltaroshlarning haykalini yaratadilar. 2000 - yillardan buyon ushbu festival mamlakatdagi eng yirik qishki tadbirga aylandi hamda sayohat dasturlarini rejalashtirishda Yaponiyaning bolalar uchun diqqatga sazovor joylariga kiritildi.

Nagasaki shahri. Kyushuning shimoli - g'arbiy qismida joylashgan Nagasaki prefekturasining markazi. Edo davrida Nagasaki yagona savdo porti va Yaponiyaning o'ziga xos eshigi bo'lgan. Dejima deb nomlangan ushbu portga turli xil xorijiy madaniyatlar kirib kelgan. Xristian madaniyati u yerga ham kirib borgan va shaharda Oura chyerkovi va Urakami sobori kabi ko'plab tarixiy chyerkovlar qurilgan. Turistlarga Oura chyerkovi yonida joylashgan Glovyer's Gardenga tashrif buyurishni tavsiya qilish mumkin. Bu nafaqat g'arbiy uslubdagi binosi, balki Nagasaki shahrining ajoyib manzaralaridan ajralib turadi.

Qadimdan chet el madaniyati ta'sirida bo'lgan ushbu shaharning taomlarini, Chinatowndagi xitoy taomlarini tatib ko'rishlarini shahar mehmonlariga tavsiya qilish mumkin.

2.2.12-rasm. Nagasaki shahri

Bundan tashqari palov, tonkatsu cho'chqa go'shti kotletlari, spagetti bilan turk guruchi ham tanilgan. Mashxur yodgorlik sifatida kasutyera (kastella) pechenesini aytish mumkin, uning retsepti Yaponiyaga 1540 - yillarda olib kelingan degan taxminlar bor.

Nagasaki, shuningdek, Xirosimadan keyin atom bombasi tashlangan shahardir. Nagasakidagi atom bombasi qurbonlari xotirasiga bag'ishlangan yodgorlik zali barcha qurbonlar xotirasi va tinchlik uchun ibodat qiladigan joy sifatida qurilgan. U yerda turli xil eksponatlar, shu jumladan, o'sha paytdagi fotosuratlar va xatlar namoyish etiladi. Nagasakidagi Xotira zali va Tinchlik bog'iga tashrif buyurish tinchlik haqida mulohaza yuritish uchun yaxshi imkoniyatdir.

Kanazava shahri Ishikava prefekturasining markaziy qismida joylashgan shahar. Kanazavada ko'plab tarixiy joylar, jumladan Edo davri (1603 - 1868) dan beri deyarli o'zgarmay qolgan Xigashi - Chaya va Nishi - Chaya hududlari mavjud.

2.2.13-rasm. Xigashi – Chaya hududi

Hozir Kanazava nomi bilan tanilgan mintaqani boshqarayotgan Maeda oilasi tomonidan qurilgan Kanazava qal'asi ham turistlar orasida juda mashxur. Kanazava qal'asi yaqinidagi park gilos gulini tomosha qilish uchun mashxur joy. Parkning yaqin atrofida Yaponiyaning o'ziga xos xususiyati bo'lgan Kenroku - en bog'i va zamonaviy mualliflarning ko'plab asarlari namoyish etilgan XXI -

asrning zamonaviy san'at muzeyi mavjud bo'lib, bu joylar ham tashrif buyurishga arziydi.

2.2.14-rasm.Kenroku - en bog'i

Kanazavada o'ziga xos dizaynga ega bo'lgan temiryo'l vokzali ham bor.

2.2.15-rasm.Kanazava temiryo'l vokzali

Nikko shahri Tochigi prefekturasining shimoli - g'arbiy qismida joylashgan. Nikko mahalliy va chet ellik turistlar orasida mashxur mintaqadir, chunki u yerda ko'plab tabiiy myeros ob'ektlari bo'lib, tabiiy muhitga boy hamda Tokioga yaqin (taxminan 1 soatlik yo'lda). Agar siz Tokioda yashasangiz, garchi u yerda to'xtashga arziydigan joylar, jumladan Tochigi prefekturasining eng yaxshi joylaridan biri hisoblangan Kinugawa Onsen buloqlari bo'lsa ham Nikkoga bir kunlik ekskursiya uchun borishingiz mumkin.

Toshogu ibodatxonasi. Toshoguning Sinto ibodatxonasi Nikkodagi asosiy me'moriy yodgorlik bo'lib, Shougun Tokugawa Ieyasuga bag'ishlangan. U Yaponiya tarixidagi eng taniqli shaxs, chunki uning qo'l ostida Yaponiyaning yagona davlatga birlashishi sodir bo'lgan.

Toshogu ibodatxonasining muallifi taniqli haykaltarosh Hidari Jingorodan bo'lib, u yaratgan serhasham o'yma naqshlarning go'zalligi bilan boshqa ibodatxonalardan ajralib turadi. Toshogu ziyoratgohini bezash uchun mohir usta tomonidan ishlangan nozik o'ymakorlik ishlari butun dunyodagi turistlar e'tiborini tortmoqda.

Ibodatxona Tokiodan 130 km uzoqlikda joylashgan. Ko'pincha yaponlarning o'zlari ushbu mashxur ibodatxonani ko'rish uchun kelishadi. Ushbu chiroyli ibodatxona bo'lmasa Yaponiyaning diqqatga sazovor joylari ko'p narsalarni yo'qotgan bo'lar edi. Uning asosiy xususiyatlari sifatida uxlab yotgan mushuk nemuri - nekoning haykali, ibodatxonani bezatib turgan yam - yashil rangdagi o'yma naqshlar, faqatgina laklanmagan muqaddas otxona binosini aytish mumkin.

Bundan tashqari, Nikko shahri keng maydonni qamrab olgan milliy tabiat bog'idan iborat. Afsonaviy ibodatxona, shuningdek, Shougunning dafn etilgan joyiga borish uchun ziyoratchilar to'qqiz metrli granit darvozadan, so'ngra 6 metr balandlikdagi bronza darvozadan o'tishlari kerak. Muqaddas suvda cho'milganlaridan so'ng mehmonlar go'zal ibodatxonaga tashrif buyurishlari mumkin.

2.2.16-rasm. Toshogu ziyoratgohidagi o'yma bezaklar¹¹⁵

Kegon sharsharasi. Avgust - Yaponiyada g'azablangan issiqning yana bir oyi muzeylarga, teatrlarga va boshqa madaniy joylarga faol sayohat qilish uchun eng qulay vaqt emas, chunki issiqlik juda tez kuch sarflaydi. Avgust oyida Yaponiya «Kristalli suvlari» mehmonlarga tetiklantiruvchi salqinlik beradigan «Kegon» sharsharasi kabi tabiiy diqqatga sazovor joylarga e'tibor berishlarini tavsiya etadi. Palapartish joylashgan eng go'zal Nikko milliy bog'ida sayr qilish har kimga tetiklikni kuchaytiradi va boshni gangitib qo'yadigan manzaralardan o'chmas taassurot qoldiradi.

Sharsharaning balandligi yuzlab metrga etadi va uni kuzatish uchun bir nechta kuzatuv platformalari tashkil etilgan. Ta'sirchan sayr qilish uchun bonus sifatida tog'larning ko'plab yoriqlari bo'ylab yastangan yana 12 ta kichik sharsharalari mavjud.

¹¹⁵ <https://www.tripzaza.com/ru/destinations/dostoprimechatelnosti-yaponii/>

*2.2.17-rasm. Keron sharsharasi va Nikko milliy bog‘idagi
Chuzenzi ko‘li*

2.2.18-rasm. Futurasan ibodatxonasi

Xirosima shahri Xirosima prefekturasining markazi bo'lib, uning tarkibiga Xirosima, Kure, Xigashihirosima va Miyoshi shaharlari kiradi.

2.2.19-rasm.Xirosima shahri

Gembaku gumbazi bizga Xirosimaga tashlangan atom bombasi fojialari haqida soʻzlaydi va eslatadi. Odamzot tarixida atom bombasi birinchi boʻlib 1945 - yil 6 - avgust ertalab soat 8:15 da Gembaku gumbazi yaqiniga tashlangan. Xirosima shahriga atom bombasi tashlanganidan keyin butun dunyoga mashxur boʻldi. Shaharda ushbu dahshatli voqeaga bagʻishlangan koʻplab joylar boʻlib, jumladan, emblematic Gembaku gumbazi va Xirosima tinchlik yodgorlik bogʻi qurilgan. U yer yuzida abadiy tinchlik oʻrnatish uchun qurilgan. Har yili 6 - avgust kuni atom bombasi tashlangan kunda u yerda barcha oʻlganlarni xotirlash marosimi oʻtkaziladi.

YuNESKO tashkiloti taklifi bilan shunday voqealar va fojialar takrorlanmasligi uchun bu joy YuNESKOning «Butunjahon negativ joyi roʻyxati»ga kiritilgan.

2.2.20-rasm. Gembaku dome (Bomb gumbazi)

Gembaku gumbaziga Xirosima bekatidan tramvay yoki avtobusda 20 daqiqada borishingiz mumkin. Xirosimadan sharqda Sayxo mintaqasining markazi bo'lgan Xigashihirosima shahri joylashgan bo'lib, u butun Yaponiya uchun ishlab chiqarish bo'yicha mashxurdir.

2.2.21-rasm. Yamato muzeyi

Siz Sakagura - dori ko'chasi bo'ylab ko'plab qabrlarga ega maftunkor shahar manzarasi bo'ylab sayr qilishingiz mumkin. Xirosimaning janubi - sharqida Kure shahri joylashgan bo'lib, unda *Yamato muzeyi* Yaponiya dengiz flotiga oid ulkan kolleksiyaga bo'lib, ushbu kolleksiya Yamato jangovar kemasining 1/10 ko'lamli nusxasidir.

Takayama shahri Gifu prefekturasining tog'li qismida joylashgan shahar. Aholisi 90 ming kishini tashkil qiladi. Edo davridagi (1603 - 1868) tarixiy binolari shahar markazida joylashgan va mashhur turistlik maskani bo'lgan Kami-Sannomachi mintaqasidagi an'anaviy aholi yashash manzillarida ko'rish mumkin.

2.2.22-rasm.Takayama shahri¹¹⁶

Yoshijima - ke eski uyi, Kasukabe merosi muzeyi va Takayama - Jinja kabi tarixiy binolarni hatto ularning inter'erini yaqindan ko'rish uchun ziyoratchilar tashrif buyurishadi. Butun maydon an'anaviy yapon binolarini saqlashni talab qiladigan maydon deb nomlandi. Har yili aprel va oktyabr oylarida Takamsk festivali u yerda o'tkaziladi. Shahar bo'ylab turli xil aravachalar va mexanik

¹¹⁶ <http://xn--h1aqbff.xn--plai/top-10/top-10-gorodov-yaponii/>

qo'g'irchoqlar bilan parad o'tadi. Agar siz festivalga kela olmasangiz, unda siz festival paytida foydalangan aravalarni HidaTakayama Matsuri no Mori - da ko'rishingiz mumkin.

Takayamaga eng yaqin bekat - JR Takayama bekatidir. Toyama bekatidan tezyurar po'ezdga etib borish nisbatan oson va tezyurar po'ezdda 1,5 soatlik masofada joylashgan. Siz Toyama bekatiga Tokiodan yoki Kansay mintaqasidan o'q po'ezdida yoki avtobusda borishingiz mumkin.

Kioto shahri Kioto prefekturasidagi shahar bo'lib, Yaponiyaning tarixiy ramzlaridan biri bu - guruch unumdorligi ma'budasiga bag'ishlangan Fushimi - Inari ibodatxonasi yoki Ming qizil sharshara darvozasi qo'riqxonasi joylashgan. Xudolar uchun portallari bo'lgan ulkan tunnellar sintolik e'tiqodiga ko'ra yaratilgan. Yaponlar Fushimi - Inari ibodatxonasiga tashrif buyurish muvaffaqiyat va farovonlik keltiradi deb hisoblashadi.

2.2.23-rasm. Ming qizil sharshara darvozasi

Kioto prefekturasidagi muqaddas majmuaning xususiyatlari unutilmas taassurot qoldiradi. Qo'riqxonaning markaziy darvozasi

ikkita tulki bilan bezatilgan. Ular yapon folklorining va mifologiyasining eng obroʻli hayvondir.

Turistlar ibodatxonaga tashrif buyurganlarida aniq rasm – rusumga rioya qilishlari kerak, uning birinchi sharti majburiy xayr - ehsondir. Muqaddas majmua torium eshiklari tunnellar bilan bogʻlangan beshta asosiy cherkovdan iborat. Kechasi Fusimi - Inariga tashrif buyurib, mingta qizil darvozaning sirli muhitidan bahramand boʻlish yaxshiroqdir.

Uzoq tunnel orqali ziyorat bir necha soat davom etadi, keyin turistlar oʻzlarini bosh muqaddas joyda koʻrishadi. Yoʻlda koʻplab tulki haykallari, kichik cherkovlar va qabrlarni koʻrishingiz mumkin. Yarim yoʻlda Kioto shahrining goʻzal manzarasini koʻrish uchun kuzatuv maydonchasi tashkil qilingan.

Sagano bambuk oʻrmoni. Minglab baland boʻyli doimo yashil daraxtlardan iborat chiroyli bambukzor Kioto prefekturasining oʻziga xos xususiyati hisoblanadi. Shahar infratuzilmasi orasida bunday yashil moʻjizani koʻrish hayratlanarli albatta. Sagano oʻrmonining tekis daraxt tanalari 16 km² maydonni egallaydi.

2.2.24-rasm. Bambuk oʻrmonidagi yoʻlak

Sagano oʻrmonini toʻliq oʻrganish uchun bogʻning kirish qismida velosiped ijaraga beriladi. Shamol nafasi ostida bambuk sopi musiqiy tovushlar chiqaradi. Bambukzorni yuzlab xiyobonlar va piyodalar yoʻli kesib oʻtadi. Sagano oʻrmonidagi eng katta bambuk poyalarining balandligi 40 m ga etadi. Oʻrmonda Sojen suv havzasi ham mavjud, uning qirgʻogʻida ibodatxona binolari joylashgan.

Yaponiyada bambukni yovuz ruhlardan himoya qiladi deb ishonishadi, shuning uchun koʻplab ibodatxonalar daraxt poyalari bilan oʻralgan. Sagano hududida savat, qutilar va baʼzi idishlar bardoshli bambukdan toʻqiladi.

Yaponiyadagi tabiiy diqqatga sazovor joylar oʻzining goʻzalligi bilan hayratlanarli va bu roʻyxatda bambukzorlar birinchi oʻrinlarda turadi. Uygʻunlik va xotirjamlikni izlayotgan barcha turistlar Arashiyama bogʻidagi Sagano oʻrmoniga tashrif buyurishlari lozim. Kiotoning ushbu diqqatga sazovor joyini yer yuzidagi eng goʻzal va xavfsiz joylar roʻyxatiga kiritish mumkin. Arashiyama turistik xududining qoʻriqlanadigan qismi YuNESKO muhofazasiga olingan.

Oltin pavilon. Yaponiya meʼmoriy kolleksiyasining marvaridi Oltin pavilon - Kinkakuji hisoblanadi. Oltin bilan qoplangan saroy oʻzining goʻzalligi va hashamati bilan ajoyib. Nafaqat Kiotodagi balki Yaponiyadagi boshqa diqqatga sazovor joylarni u bilan taqqoslash mumkin emas. Chiroyli saroy 1397 - yilda qurilgan.

Uning devorlari tushunarsiz goʻzallik bilan quyoshda chaqnaydi. Kinkakuji Rokuonji ibodatxona majmuasining bir qismidir va milliy madaniyatning eng yaxshi namunasi hisoblanadi. Saroy meʼmorchiligi turli xil uslublarni Heian davridagi aristokratiya, samuray soddaligi va monastir hujayrasining astsetizmi bilan uygʻunlashtirilgan.

Mos kelmaydigan meʼmoriy tendensiyalar saroyning umumiy dizayni, eng nozik oltin barglari choʻyshablari bilan bogʻlangan. Oltin pavilon atrofdagi tabiat bilan qanday uygʻunlashganligi ayniqsa hayratlanarlidir.

2.2.25-rasm. «Oynali ko‘l» qirg‘og‘idagi oltin pavilon

Pastki tayanchlar qo‘shni daraxtlar tanasi fonida ajoyib ko‘rinishga ega va binoning o‘zi texnogen ko‘l qirg‘og‘ida joylashgan. Og‘irligi va yengilligi yo‘q Oltin saroy Yaponiyaning me‘moriy diqqatga sazovor joylariga kiritilgan.

Okinava oroli. Yaponiyaning janubida diqqatga sazovor joylar unchalik ko‘p bo‘lmaganligi sababli Ryukyu arxipelagidagi orol - Okinavaga tashrif buyurish mumkin.

2.2.26-rasm. Okinava oroli

Okinava Yaponiyaning eng iliq prefekturasi va subtropik kamarida joylashgan yagona hududdir. Shuning uchun orol butun yil davomida dam olish uchun juda jozibali, hatto eng sovuq yanvar oyida ham u yerda oʻrtacha kunlik havo harorati $+17^{\circ}\text{C}$ darajadan pastga tushmaydi. Qayta tiklangan Shuridjo saroyi orolda oʻrta asr Ryukyu qirolligining buyukligini eslatadi. Jahon myerosi ob'ektlariga aylangan istehkomlarning xarobalari ham orol boʻylab tarqalgan.

Issiq buloqlardagi qor maymunlari. Yokoyu daryosi vodiysida dengiz sathidan 850 metr balandlikda turistlar orasida taniqli noyob Jigokudani qor maymunlari bogʻi mavjud. Tez orada ushbu noyob maydon dunyo miqiyosida shuhrat va mashxurlikka yerishdi. Jigokudani bogʻining rasmiy ochilishi 1964 - yilda boʻlib oʻtgan.

2.2.27-rasm. Maymunlar issiq termal buloqda

Yozda va bahorda qor maymunlari oʻrmon boʻylab daraxtdan daraxtga sakrab oʻtishadi. Yilning uchinchi qismida yaʼni, sovuq mavsumda bu joy qor bilan qoplanadi, ammo termal buloqlar mavjudligi tufayli qor maymunlari Naganoda yashashlari mumkin. Maymunlar -15°C gacha havo haroratiga osongina bardosh bera

oladi. Ular suv havzalarida issiq vannalar singari cho‘milishadi. Qizig‘i shundaki, sochlari quruq maymunlar qarindoshlariga ovqatni to‘g‘ridan - to‘g‘ri hovuzlarga olib kelishadi. Bog‘ning manbalari to‘silganligi sababli, qo‘riqlanadigan hududga tashrif buyuruvchilar Yapon makakalarning chiroyli suratlarini olishi, videoga tushirishi va ularning o‘ziga xos xatti - harakatlarini erkin kuzatishlari mumkin, faqat maymunlarni qo‘rqmaslik uchun diqqat bilan bajarish lozim.

Shimoliy makakalarning turlari yo‘q bo‘lib ketish arafasida bo‘lganligi sababli, hayvonlar tegishli tashkilotlar himoyasiga olingan.

Fuji tog‘i (Xonsyu oroli). Chiqayotgan quyosh mamlakati ramzi bu -muqaddas Fuji tog‘idir. Yaponlar tog‘ni xudolar «xaos»dan yaratgan deb hisoblashadi. Bu esa mamlakatning eng taniqli belgisidir. Muhtasham tog‘ cho‘qqisi 3776 metr balandlikda bo‘lib, ko‘plab ziyoratchilar Fuji tog‘iga ko‘tarilishadi. Yo‘lda ular dam oladigan bekatlar tashkil qilingan.

2.2.28-rasm. Fujiyama tog‘i

Fujiyama tog'i g'alati yoyda beshta ko'l bilan o'ralgan, ya'ni Yamanaka - ko etagidagi eng katta ko'l, Kawaguchi - ko o'z qirg'og'i bo'ylab yurishi bilan, Sai - ko ajoyib alabalik baliq ovi bilan, Shoji - ko kichkina va mo'jazligi bilan, Motosu - ko eng shaffof va eng chuqurligi bilan mashxurdir.

Tinch suvlarda osoyishta va musaffo ob - havo sharoitida Fujining ulug'vor yolg'iz cho'qqisi xuddi oynadek aks etadi. Ko'llar orasida g'amgin Jukay o'rmoni yastanib yotibdi, unga kirish oson, ammo chiqish qiyin, chunki adashib qolish hech gap emas. Yaqin atrofidagi piknik uchun yoqimli joy 26 metr balandlikdagi Shiraito sharsharasi yonida tashkil etilgan. Fuji tog'i atrofi Yaponiyaning tabiiy diqqatga sazovor joylari bilan tanishish uchun juda yaxshi joydir.

Ximedji (Xonsyu oroli). Yaponiyadagi eng qadimgi qal'a Ximedji yoki Oq Heron qal'asidir. Ximeji Ximo tog'ining etagidagi Hyogo prefekturasida joylashgan. Manzarali maydonni chiroyli oq qal'a - yapon me'morchiligining durdonasi to'ldiradi. Qal'a XIV - asrga to'g'ri keladi. Endi u YuNESKO me'rosi ro'yxatiga kiritilgan. Majmua 83 inshootni o'z ichiga oladi va ularning deyarli barchasi yog'ochdan yasalgan. Yog'och ko'prikdan o'tib, turistlar baland tosh poydevorga asoslangan qal'a majmuasi hududiga kirishadi. Shunisi e'tiborga loyiqki, Ximedji mudofaa inshooti sifatida barpo etilgan, ammo qal'aning me'moriy xususiyatlari bundan hech nima yutqazmadi.

Heron qal'asi devorlarining oqlangan satrlari atrofdagi tabiat go'zalligi bilan mukammal uyg'unlikda. Majmuada bir nechta mudofaa minoralari, go'zal daraxtlari bo'lgan bog' va chuqur mudofaa xandagi mavjud. Bundan tashqari tabiiy koshinlar bilan o'ralgan tomda turli davrlarda Oq Heron qal'asiga egalik qilgan oilalarning gerblari bor. Markaziy minora Qal'aning eng baland nuqtasida joylashgan. Unga murakkab hovli yo'laklari, darvozalar va himoya ustunlari olib boradi.

2.2.29-rasm. Ximedji qal'asi

«*Seagaia Ocean*» Gumbazi. Garchi dengiz baʼzan toshqin va sunami shaklida muammolarni keltirib chiqarsa ham, yaponiyaliklar dengizga juda koʻp sigʻinishadi. Biroq, yil davomida yangi baliqni isteʼmol qilishga imkon beradigan dengiz va okeanlarning mavjudligi bu kabi muammolarga toʻsiq boʻla olmaydi¹¹⁷.

Deyarli har bir uyda siz hech boʻlmaganda kichik akvariumni koʻrishingiz mumkin, chunki baliqni tinchlik va farovonlik timsoli sifatida qarashadi. Shu oʻrinda «*Seagaia Ocean*» Gumbazi nomi bilan mashxur boʻlgan dunyodagi eng yirik sunʼiy suv parki yoki sunʼiy plyajni aytib oʻtish lozim. Ushbu park Yaponiyaning Miyazaki shahri Kyushu orolida joylashgan boʻlib, 1993 - yilda ochilgan. «*Seagaia Ocean*» Gumbazi suv parki dunyodagi eng katta suv parki deb tan olingan va Ginnesning rekordlar kitobida ham qayd etilgan. Okean gumbazi ulkan Sheraton Seagaia Resort majmuasining bir qismidir.

¹¹⁷ <https://hotfishing.ru/uz/akvapark-v-yaponii-okeanskii-kupol-rabotaet-ocean-dome-gigantskii/>

2.2.30-rasm. «Seagaia Ocean» Gumbazi

Ushbu «plyaj»ning uzunligi 300 metr, kengligi -100 m, va balandligi 40 m. ni tashkil qiladi ya'ni majmuaning maydoni oltita futbol maydoniga tengdir, bunday platformada bir vaqtning o'zida 10.000 odam dam olishlari mumkin. Sohilda havo harorati kechayu - kunduz 30 daraja ushlab turiladi, suv harorati 28 darajaga etadi.

U juda aniq ko'rinishga ega: sun'iy to'lqinlar, toza moviy suv, tropik o'rmon, yuzlab palma daraxtlari, minglab tonna sun'iy oq qum, olov bilan nafas oladigan texnogen vulqon va dunyodagi eng katta tortib olinadigan tom¹¹⁸.

Vulqonlar har 15 daqiqada faollashadi va har soatda olov yoqadi, so'rfingchilar esa sun'iy to'lqinlardan bahramand bo'lishadi. Bundan tashqari issiq havoda gumbaz ochilib, sovuq kunlarda ko'k osmonni yopiq gumbaz orqali ko'rish mumkin bo'ladi. Kompleks shu tarzda ishlab chiqilgan.

¹¹⁸ <https://www.actualidadviajes.com/uz/scagaia-ocean-gumbazi-Yaponiyadagi-eng-katta-sun%27iy-plyaj/>

2.2.31-rasm. «Seagaia Ocean» Gumbazining ichki ko‘rinishi

Okean gumbazli loyiha deyarli haqiqiy quyosh, haqiqiy dengiz, iliq qum va albatta dam olishlar yiliga 365 kun davom etadi. Bu ko‘plab mehnatsevar yaponlar uchun qumli plyajlar va issiq quyoshning eng yaxshi alternativasidir. Kichik yomg‘ir palma daraxtlari, lianalar, turli ekzotik o‘simliklar va qushlar dam oluvchilarni to‘yinganlik va go‘zallik bilan hayratda qoldiradilar. Tashkilotchilarning aytishicha, plyajning asosiy afzalliklari iqlimni sun‘iy ravishda saqlashga, shuningdek, yomg‘ir paytida juda zarur bo‘lgan qiyinchiliklarni o‘z ichiga oladi. Yana bir muhim afzallik bu - hasharotlarning yo‘qligi. Ushbu hasharotlar ko‘pincha oddiy plyajlarda bo‘ladi, sun‘iy plyajda esa bunday muammo yo‘q.

Rivojlangan turizm turlari va turistlar tashrifi.

Yaponiya madaniyati, urf – odatlari, osoyishta va go‘zalligi bilan hammani o‘ziga jalb qilib kelmoqda. Arxitektura yodgorliklari va ajoyib binolarning har bir detalida chuqur ma‘no bor. Yaponiyaning diqqatga sazovor joylari maftunkordir. Qolaversa,

hozirgi kunda Yaponiya xududlarida YuNESKO ro'yxatida 17 ta madaniy me'ros ob'ektlari va 4 ta tabiiy meros ob'ektlari mavjud. Ushbu ajoyib mamlakatga har yili millionlab turistlar ajoyib landshaftlarni tomosha qilish va mahalliy diqqatga sazovor joylardan bahramand bo'lish uchun kelishadi. Yaponiya Sharqning tabiat xilma - xilligini, me'morchilikdagi naqshlar va shakllarning nozikligini hamda nafisligini, madaniy qadriyatlarning qiziq namunalarini sayohatchilarga nozik sakura gulidek ochib beradi. Biz esa mamlakatdagi mana shunday eng qiziqarli joylar haqida ma'lumot berishga harakat qildik.

Yaponiyada 4 mingga yaqin muzey, shu jumladan 2 mingga yaqin tarixiy, 800 ta badiiy galereya, 100 ga yaqin akvarium, 500 dan ortiq hayvonot bog'i, 4 mingga yaqin jamoat bog'lari va 430 dan ortiq «istirohat bog'lari» dam olish uchun xizmat qiladi. Taxminan 2 mingga yaqin golf maydonchasi, chang'i sporti uchun 730 dan ortiq joy, shulardan 126 tasi Yaponiyaning zamonaviy oroli - Xokkaydoda joylashgan. 230 dan ortiq muz maydoni, dengiz sporti bilan shug'ullanish uchun 1300 dan ortiq joylar mavjud. Xususan turistlar uchun baliq ovi bilan shug'ullanadigan 1600 ta joy va 1500 dan oshiq qishloqlar mavjud bo'lib, ular qishloq xo'jaligi amaliyoti bilan tanishishlari va hatto guruch ko'chatlarini ekish kabi har qanday ishlarda qatnashishlari mumkin. Yaponiyada 2060 dan ortiq issiq buloqlarga ega 2360 ta kurortlari mavjud.

Bundan tashqari Yaponiyada qariyb 230 ming ibodatxonalar mavjud, ularning 80 mingdan ortig'i shinto va bir oz kamroq Buddist, 10 mingga yaqin nasroniy ibodatxonalardir. Ularning aksariyati yaponiyaliklar uchun ham, chet ellik turistlar uchun ham diqqatga sazovor markazlardir.

Yaponiya uzoq vaqtdan beri ishbilarmonlar, olimlar, madaniyat namoyandalari, turistlarning e'tiborini tortib keladi. Bunga o'ziga xos xususiyatlarni ishlab chiqishga muvaffaq bo'lgan, avval buyuk Xitoy sivilizatsiyasining soyasida bo'lgan va keyin Yevropa madaniyatining ulkan ta'sirini boshdan kechirgan yapon madaniyati

yordam bergan. Bundan tashqari, Yaponiyaga turistlarni betakror tabiiy landshaftlar, shuningdek, Yaponiya aholisining ko'plab texnologik yutuqlari qiziqtiradi¹¹⁹.

Yaponiya har jihatdan rivojlangan davlat. Ushbu mamlakatda ko'plab sanoat tarmoqlari rivojlangan, ular orasida turizm muvaffaqiyatli o'z o'rnini egallagan, chunki yapon xalqi sayohat qilishni juda yaxshi ko'rishadi. Bundan tashqari, Yaponiyada turizm bir necha turlarga bo'linadi:

- Ichki turizm;
- Turistik kurortlarda davolanish;
- Sport va rekreatsion turizm quyi turlarni o'z ichiga oladi: suv va tog' turizmi;
- Plyaj turizm;
- Kognitiv turizm;
- Diniy turizm;
- Biznes turizm.

Shikoku oroli *ichki turizmni* rivojlantirishda juda muhim rol o'ynaydi. Bu orol juda chiroyli. Yaponlar uchun juda ko'p qiziqarli muqaddas joylar mavjud. Bundan tashqari, issiq buloqda joylashgan mehmonxonalar ichki turizmni rivojlantirishda katta ahamiyatga ega.

Ko'pgina firmalarning ishchilari uchun hordiq chiqarishning bu turi korporativ madaniyat rivojining eng yaxshi ko'rsatkichidir. Umuman olganda, Yaponiyadagi ichki turizm kompaniya xodimlarini mukofotlashning bir turidir. Bu mamlakatga boshqa davlatlardan kelgan turistlar mamnuniyat bilan tashrif buyurishadi. Xususan AQSh va Osiyo qit'asidan kelgan turistlar ta'tillarini o'tkazish uchun Yaponiyaga kelishadi, lekin Yevropadan kelgan turistlar asosan biznesni zavq bilan, ya'ni biznes va ta'tilni birlashtiradilar.

Yaponiyada ichki turizmi rivojlanganligining yana bir sababi, ushbu davlat o'zidagi barcha ichki resurslarni qo'llay oladi va shu resurslardan turmahsulotlar yaratadi. Chunki uning turistik resurslari

¹¹⁹ <https://www.tourdom.ru/news/dostoprimechatelnosti-yaponii.html>

xilma - xil bo'lib, turistik tashkilotlar xududdagi barcha imkoniyatlardan to'g'ri va oqilona foydalanadi. Jumladan, turistik mahsulotni shakllantirishda turizm turining barchasidan foydalangan holda tuzadi.

Yaponiya orollari bir necha iqlim zonalarida joylashgan va tog' landshaftining ustunligi bilan ajralib turadi. Mamlakatning tabiiy sharoiti turistlarga dam olishning barcha asosiy yo'nalishlarini taklif qilish imkoniyatini beradi. Dengizda, chang'i va balneologik kurortlarda dam olish uchun imkoniyatlar mavjud.

Yaponiyadagi *kurort* turistik balneologik kurortlar bilan ta'minlangan. Ushbu kurortlar juda xilma - xil bo'lib, shartli ravishda uch turga bo'linadi: terapevtik, ko'ngilochar va aralash.

Shuningdek, Yaponiyada *plyaj turizmi* ham yaxshi rivojlangan. Tinch okeanining Xonshu sohilida va Yaponiyaning ichki dengizi sohillarida joylashgan plyajlar nafaqat mahalliy aholi, balki ko'plab turistlar orasida katta talabga ega.

Kamakuru - Yaponiyaning qadimiy poytaxti, ziyoratgoh joyi va Yaponiyaning eng mashxur dengiz kurorti, Sitiriga Xama va Yuiga Xama plyajlari bilan mashxurdir.

Sohil bo'yidagi iliq iqlim Yaponiyada plyaj turlarining rivojlanishiga katta hissa qo'shadi. Avvalo, Okinava prefekturasida joylashgan ko'plab dam olish maskanlarini ta'kidlash mumkin. Yaponiyadagi plyajlarda dam olish uchun eng yaxshi vaqt, hech bo'lmaganda Okinavada, avgust oyining oxiridan oktyabr oyining o'rtalarigacha bo'lgan vaqt hisoblanadi. Bu vaqtda namlik pasayadi, ammo havo va dengiz hali ham issiq bo'ladi.

Yaponiya orollarida qirg'oq chizig'ining umumiy uzunligi qariyb 19 ming km.ni tashkil etadi, shuning uchun u yerda dengiz kurortlari etishmaydi. Plyajlarda siz turli xil jihozlarni, masalan, plyaj soyabonlari, suzish taxtalari, chodirlar va boshqalarni ijaraga olishingiz mumkin.

Akvarium va delfinariumlari bilan Xakkeyjimaning «ko'ngil ochish oroli» kabi joylar ko'plab turistlarni jalb qiladi. Karam orollari

guruhi kitlarni tomosha qilish uchun kelgan turli xil va atrof - muhitga qiziqadigan turistlar orasida mashxurdir. Yaem orollari o'zining oq plyajlari, shuningdek, boy subtropik flora va faunasi bilan mashxur.

Dam olish joylari Yaponiya poytaxtida ham ko'plab uchraydi. Tokiodan atiga bir soatlik yo'lda «Kamakura» dam olish maskani joylashgan bo'lib, u yerda plyaj ta'tillari va loy klinikalari mavjud. Yaponiyaning yana bir xususiyati bu juda ko'p miqdordagi issiq buloqlardir. Yuqorida Yaponiyaning ko'plab kurortlari haqida qisqacha ma'lumot berilgan. Ammo Yaponiya iliq dengiz va shifobaxsh buloqlarga qo'shimcha ravishda turistlarni yana ko'plab maskanlari bilan hayratda qoldirishi mumkin. Hammasi bo'lib buloqlarning 2300 dan ortiq manbalari ro'yxatga olingan, ulardan 64 tasi noyob deb tan olingan. Yaponiyaliklarning «onsen» deb nomlagan ushbu manbalari ham yapon, ham chet ellik ko'plab turistlarni jalb qilib kelmoqda.

Yaxshi sabablarga ko'ra, Yaponiyani nafaqat dengiz, balki tog'li mamlakat deb ham atash mumkin. Yaponiya hududining to'rtidan uch qismini egallagan tog'lar ko'p sonli *tog'- chang'i kurortlarini* yaratishga asos bo'ldi. Hozirda ularning soni 600 dan ortiq hisoblanadi.

Boshlang'ichdan professionalgacha bo'lgan har qanday darajadagi chang'ichi o'z didiga qarab yo'l topishi mumkin. Ko'pgina kurortlar Xokkaydo orolida va Xonshu orolining shimolida joylashgan.

Turli xil tog'- chang'i kurortlari chet elliklar orasida mashxur bo'lgan va nafaqat yuqori darajada xizmat ko'rsatganligi, balki Yote tog'ining go'zal manzarasi bilan mashxur bo'lgan «NISEKO SKI Resort» kurortini alohida ta'kidlash mumkin. U yerda turistlarning dam olishlari va chang'i sporti bilan shug'ullanishlari uchun barcha sharoitlar yaratilgan. Shuningdek, eng mashxurlaridan yana biri Takenoko tog'ining etagida joylashgan Naeba tog'- chang'i kurorti va «FURANO» dam olish maskanlarini aytish mumkin.

Bundan tashqari Nagano yaqinida joylashgan Xakuba shahri chang'ichilar va snoubordchilar uchun haqiqiy Makka hisoblanadi. Xokkaydo poytaxti Sapporo har yili millionlab qishki sport muxlislarini o'ziga tortadigan festivali bilan mashxurdir.

Yaponiyada turistlarning muqaddas joylarga tashrif buyurishi, ya'ni ziyorat qilishi bilan chambarchas bog'liq bo'lgan tog' turizmi kabi kichik turlari o'ziga xos xususiyati bilan ajralib turadi. Hozirgi bosqichda tog'- chang'i turizmini rivojlantirish Yaponiyaga katta daromad keltirmoqda.

Yaponiyadagi tog' cho'qqilarining katta qismi vulqonlardir. Ularning taxminan 201 tasi «tirik» (faol yoki uxlab yotgan) hisoblanadi. Vulqonlar orasida Asama, Miharayama va Sakurayima ayniqsa faol. Yaponiyaning ramzi bo'lgan Fudziyama tog'iga ko'plab vulqon turlari uyushtiriladi.

Yaponiya orollarida sho'ng'ish uchun juda yaxshi sharoitlar mavjud. Sho'ng'ish chuqurligi 40 metrga yetadi. Ba'zi joylarda suv ostini ko'rish 30 metrdan oshadi. Kerama orolining hududida esa 60 metrga etadi. Sho'ng'uvchilar boy suv osti olamini tomosha qilishlari yoki suv ostiga tushib ketgan qadimgi shaharni ko'rishlari mumkin, u 1985 - yilda Yonaguni oroli hududidan topilgan. Xuddi shu hududda siz ko'p sonli bolg'a akulalarini ko'rishingiz mumkin.

Biznes turizm. Yaponiya, xuddi Amerika singari, ishbilarmonlik turizmining jadal rivojlanishi tufayli dunyo etakchilaridan biri hisoblanadi¹²⁰.

Dayveng. Okinava prefekturasidagi Kuroshio oqimining iliq suvlariga sho'ng'in va boy okean faunasini ko'rish har qanday ixlosmandni hayratga soladi.

Okinava Yaponiyaning eng janubidagi prefekturasi bo'lib, u subtropik iqlimi va o'rtacha yillik harorati 21°C ga tengligi bilan ajralib turadi.

Kognitiv bu - turli diqqatga sazovor joylarni ziyorat qilish juda yaxshi rivojlangan. Yaponlar turli diqqatga sazovor joylarni ziyorat

¹²⁰ <https://lektsii.com/1-91314.html>

qilish bilan bog‘liq ta‘lim turizmini rivojlantirishga katta ahamiyat berishadi.

Diniy va biznes turizm ham mamlakat iqtisodiyotida muhim rol o‘ynaydi. Yaponiya Amerika kabi biznes turizmining jadal rivojlanishi bilan dunyoda etakchilardan biridir. Eng qiziq tomoni shundaki, Yaponiyada hech bir mamlakatda bo‘lmagani kabi, maktab o‘quvchilari orasida turizm keng tarqalgan.

Sumo kurashi bo‘yicha musobaqalar o‘tkaziladigan Kokugikan Regoku sport arenasiga tashrif buyurish turistlar uchun qiziq bo‘lishi mumkin. Shuningdek, sumo muzeyi ham mavjud. «No teatr» spektakllarini Tokio milliy «No teatr»da tomosha qilish mumkin.

Fujikyu tepaliklari (Fujiyoshida) va Nagashima Spa Land (Kuvana) parklari o‘ta diqqatga sazovor joylar bilan mashxur. «Palette Town» Ferris charhpalagi dunyodagi eng yiriklaridan biri hisoblanadi. U Tokio ko‘rfazidagi Odaiba sun‘iy orolida joylashgan.

Yaponiyada sayohatlarning yaxshi rivojlangan turlari **treking** va piyoda sayohatlar qilishdir. Ayniqsa, Yapon Alp tog‘lari bo‘ylab sayohat qilish juda mashxur - bu Xonshu orolining markaziy qismida joylashgan uchta tog‘ tizmasining umumiy nomidir.

Yaponiyada turizm Yaponiya iqtisodiyotining bir bo‘lagidir. 2017 - yilda Yaponiya 28,69 million xalqaro turistlarni jalb qildi. 2017 - yildagi hisob kitoblarga qaraganda Yaponiya Osiyodagi eng yaxshi ko‘rsatkich bilan 141 mamlakat orasida 4 - o‘rinni egalladi. Natijada Yaponiya deyarli har jihatdan, ayniqsa sog‘liqni saqlash, gigiena va xavfsizlik bo‘yicha nisbatan yuqori ko‘rsatkichlarga ega bo‘ldi¹²¹.

Yaponiyaga 2018 - yilda 31,2 million xorijiy turist kelgan. Bu o‘tgan yilgi ko‘rsatkichdan 8,7%ga o‘sgan va bu 1964 - yilda statistika yig‘ila boshlanganidan buyon qayd etilgan eng yuqori ko‘rsatkichdir.

¹²¹ https://ru.wikipedia.org/wiki/%D0%A2%D1%83%D1%80%D0%B8%D0%B7%D0%BC_%D0%B2_%D0%AF_%D0%BF%D0%BE%D0%BD%D0%B8%D0%B8

Yaponiya turistik agentligi tomonidan o'tkazilgan tadqiqotlar shuni ko'rsatdiki, 2018 - yilda Tokio shahri eng ko'p chet ellik tashrif buyuruvchilarga ega bo'lib, 21,8 million kecha tunagan. Undan keyin Osaka (13,9 million), Xokkaydo (8,2 million), Kioto (5,7 million) va Okinava (5,3 million) shaharlari turadi. Kuchli o'nlik reytingida ba'zi istisnolardan tashqari, taxminan ichki turistlar bilan bir xil bo'lgan. Masalan, Yamanashi prefekturasi ichki turistlar orasida 24 – o'rinni, chet ellik turistlar orasida 10 - o'rinni egalladi¹²².

Umuman olganda, 2019 - yilda Yaponiyaga 32,5 milliondan ziyod xalqaro turistlar tashrif buyurgan. Osiyo mamlakatlari orasida birinchi o'rinni Xitoy (9,59 million turist), ikkinchi o'rinni Janubiy Koreya (5,58 million), uchinchi o'rinni Tayvan (4,89 million) egalladi. Vyetnam (+ 27,3%) turistik transportining o'sishi bo'yicha birinchi 5 - o'rinni, undan keyin Buyuk Britaniya (+ 27%), Rossiya, Filippin (+ 21,7%) va Tailand (+16,5%) egalladi¹²³.

Yaponiyaga tashrif buyurgan chet ellik turistlar soni 12 oyning eng yuqori ko'rsatkichiga - 2019 yil sentyabr oyida 2,3 millionga etdi. 2019 - yil oktyabr oyida Yaponiyaga 68,400 ingliz sayyoh tashrif buyurdi, bu Shinkansenning eng yuqori vaqtli poyezdlarini to'ldirish uchun etarli. Yaponiya so'nggi o'n yil ichida eng yuqori turizm statistikasi bilan o'n yillikni yakunlamoqda.

2020 - yilda esa Yaponiyaga sayohat qilgan chet ellik turistlar soni 4,12 million atrofida bo'lib, o'tgan yilgi 32,5 milliondan keskin kamaygan. Xalqaro turistlarning aksariyati Sharqiy Osiyo mintaqalaridan bo'lib, ular orasida koreys, xitoy va tayvanlik mehmonlar etakchi o'rinni egallaydilar¹²⁴.

Milliy qadriyatlari va an'analari. Yaponiya o'zida rang - baranglikni aks ettiradigan dunyodagi kamdan - kam davlatlardan biridir. U o'zining urf - odat va an'analari, tabiati, san'ati va ma'daniyati, qadimiy yodgorliklari hamda shu vaqtning o'zida

¹²² <https://www.nippon.com/ru/japan-data/h00513/>

¹²³ <https://tourism.interfax.ru/ru/news/articles/65605/>

¹²⁴ <https://www.japan-tourism-statistics>

zamonaviyligi bilan ham odamlarni o'ziga qiziqtirib kelmoqda. Yaponiya bilamizki tabiiy resurslari cheklangan va xavf - xatar doimo tahdid soluvchi geografik hududda joylashganiga qaramasdan dunyo iqtisodiyotida yetakchi o'rinni egallab kelmoqda.

XX - asr o'rtalarida esa Yaponiyaning bunday mavqeyga ega bo'lishini hech kim tasavvur qilmagan bo'lsa kerak. Hozirgi kunda Yaponiya ana shunday o'ziga xos xususiyatlari bilan millionlab turistlarni o'ziga jalb qilib kelmoqda.

Jahon xo'jaligi tarixidan bizga ma'lumki, Yaponiya 50-yillargacha agrar mamlakat sifatida tan olingan. Ammo 60 - yillarga kelib, jahonda eng yetakchi davlatlar hisoblangan AQSH, Buyuk Britaniya, Fransiya kabi mamlakatlar Yaponiyaning turizm bo'yicha yetakchi o'rinlarga chiqib borayotganini tan oldi. U bozor iqtisodiyotiga o'tganligi tufayli deyarli bir avlod hayoti davomida turistik jihatdan o'zini tiklabgina qolmay, jahonda eng yuqori darajada rivojlangan mamlakatlar qatoridan o'rin oldi.

Hozirda esa jahondagi ko'plab rivojlanayotgan mamlakatlar Yaponiya turizm tajribasini, uning bosib o'tgan yo'llari va bosqichlarini tahlil qilgan holda o'z mamlakatlarining turizmi rivojlanishida tatbiq qilmoqda. Jumladan, Tailand, Malayziya, Singapur, Indoneziya, Janubiy Koreya, Tayvan, Filippin kabi mamlakatlarda olib borilgan turistik islohotlar va dasturlarda aynan - Yaponiya tajribasining ba'zi jihatlaridan unumli foydalanilgan.

Yaponlarning psixologiyasi boshqa xalqlarning psixologiyasidan farq qiladi. Shuning uchun, boshqa etnik guruhlariga nisbatan, mamlakat aholisi uzoq umr ko'rishmoqda. Yaponlar - tezkor texnologik rivojlanish sharoitida an'analarni saqlab qolgan kamchilik xalqlardan biridir.

Yaponiya madaniyati yozuvdan oldingi bosqich. Zamonaviy arxeologik topilmalar Yaponiyada birinchi odam qoldirgan izining topilgan vaqtni yanada uzoq vaqtlarga va davrlarga surib bormoqda. Yaponiyaning paleolitik davri yaqin - yaqingacha zamonaviy

tadqiqotchilar uchun hazil tuyulgan bulsa, yapon olimlari uchun bu haqiqat ekanligi o'tkazilgan tadqiqotlar natijasida aniqlandi.

Qadimgi qabilalar aholi yashaydigan joyda yapon orollari Osiyo materigining bir qismi bo'lgan. U yerda yashagan qabilalar Sharq, Janubiy Sharq, Shimoliy Osiyo xududlaridan kelgan bo'lib, shu yerda qolib ketishgan. Ba'zilar esa ketishgan. 10000 - yil oldin Yaponiya orollariga ikki xil qabilalar ko'chib kelgan. Bular proto - aynlar qabilalari va keyinchalik esa Avstroneziya qabilalari bo'lib, ular Janubiy Sharqiy Osiyoning kengliklariga joylashib, o'sha yerda qabilalar madaniyatini yo'qotmasdan o'zlarining madaniyatlari bilan birga shakllantirganlar.

Poleolit davrining minginchi yillarida va Neolit davrida ham bir madaniyat boshqa madaniyat bilan almashinib, o'zining azaliy xususiyatlarini yo'qotmagan, ya'ni birinchi ko'chmanchilar kelganlar madaniyati bilan Yaponiya orollaridagi madaniyat o'xshash bo'lgan.

Yaponiya orollarida asta - sekin keramika o'ymakorligi madaniyati vujudga kela boshladi. Fanda u «dzyoman» (arqonli naqsh) nomi bilan ataladi. Miloddan avvalgi IV – III asrlarda Kyusyu orolining shimoliga va Honshyu orolining janubi - g'arbiga Koreya yarim orolidan «Proto» yapon qabilalari ko'cha boshladi. Ular o'zlari bilan uy hayvonlari, guruch, qurg'oshin hamda bronza yasash sirlarini olib keldilar. Miloddan avvalgi III - asrda Yaponiya orollarida Yangi Bronza madaniyati tarqala boshladi.

Yaponiya san'ati - bu tasviriylar san'atining turli xil turlari, shu jumladan rassomchilik, xattotlik san'atini o'z ichiga olgan keng tushuncha hisoblanadi. Arxitektura, haykaltaroshlik, kulolchilik, san'at, hunarmandchilik, teatr, musiqa, she'riyat, kino va animatsiya - bularning barchasi umuman Yaponiya san'atining kengroq ma'nosi bilan qamrab olishi mumkin.

Yaponiya san'ati dunyo madaniyatida o'ziga xosdir. Uning kelib chiqishini Yaponiyaning tarixidagi arxayik davriga taqasa bo'ladi. Buddizmning Osiyo qit'asiga kirib borishi ajoyib badiiy

an'ana rivojiga yangi turtki bo'ldi. Nara prefekturasidagi Xoryuju ibodatxonasi - qadimgi buddaviylik dinining durdonasidir. Ibodatxonada VI-VII asrlarga xos noyob rasmlar va haykalchalar mavjud.

San'at qalbni ifoda etadi, nozik dunyoqarashni aks ettiradi. Yaponiyada buddist va shinto ruhiy an'analarning mavjudligi asosiy narsani - yapon etikasining estetik va axloqiy ideallarini rivojlantirishga ta'sir qiluvchi maxsus dunyoqarashni shakllantirdi. Mono - aware, birlik va tabiat bilan uzviy bog'liqlik g'oyasi, eng nozik va chuqur ramziylik, samimiy ruhning ifodasi, tasvirlangan yoki yaratilgan tasvirlarning mohiyatiga kirib borish - yapon san'atidagi aynan shu narsalar o'ziga xoslikni tashkil etadi.

Yapon tili paydo bo'lishida Xitoy – tibet tillarining ta'siri. Qadimgi Xitoy dunyodagi eng qadimgi sivilizatsiyalaridan hisoblanadi. U dunyodagi barcha xalqlar madaniyatiga xususan Evropa, Osiyo, Hindiston va boshqalarga kuchli ta'sir ko'rsatgan.

Tarixda yapon tili filologiyasi Xitoy yozuvining juda katta ta'siri asosida paydo bo'lganligi ta'kidlanadi. Yaponiyada yozuvning paydo bo'lishi V - asrning boshlariga borib taqaladi. Bu arxeologik topilmada (Kumomoto prefekturasi Kyusyu orolining Funayama qo'rg'onidan topilgan yozuv asoslaydi.) - kimki ushbu xanjarni olib yursa unga uzoq umr, ko'p farzand va ko'p nabiralar in'om etiladi deb yozilgan. Aytilishicha, o'sha zamonlarda o'yib yozilgan yozuvi bor narsaning qandaydir ilohiy kuchi mavjud deb ishonilgan. Keyinchalik bunday qarash umuman matnga yoki yozuvga nisbatan ishlatilgan.

Yozuv birinchi bor shox saroyidagi zodagonlar orasida tarqalgan. Soliq hisob – kitobi Xitoy tilida olib borilgan. Yaponiyaning eng qadimgi yozma yodgorliklarida ta'kidlanishicha, yapon tiliga Xitoy iyerogliflarini kirib kelishi VII - asrda tugatiladi.

2.2.32-rasm. Yapon yozuvi

Taqqoslab koʻraylik: eng qadimgi Xitoy yozma yodgorliklarida koʻrsatilishicha, Xitoy iyerogliflariga asoslangan yozuv eramizdan oldingi ming yilliklarda paydo boʻlgan. Iyeroglif bu – shunday belgiki bu tovushni emas, balki bir nechta tovushning birligini va ushbu tovushlar birligida hosil boʻladigan maʼnoni anglatadi. Xitoy belgilarini yapon yozuviga oʻzlashtirish yapon matnlarini fiksaksiya qilish uchun qilingan va bu belgilarni oʻz matnlariga moslashtirib oʻzgartirganlar.

Xitoy iyerogliflari koʻr - koʻrona emas, balki ular yapon fonetikasining grammatik qurilishini belgida aks ettirishi uchun xizmat qilishi kerak boʻlgan. Yapon yozuvining paydo boʻlishi ikki tamoyilning qarama - qarshi turishi bilan xarakterlanadi. Bu ideografik va fonetik tamoyillaridir. Bir qator iyerogliflarning grafik qisqartirilishi asosida yapon fonetik boʻgʻinli alifbosi yaʼni – «kanji» paydo boʻldi. Arxeologik qazilmalarga qaraganda «kanji» VI - asr oxirlarida paydo boʻlgan.

Xitoy yozuvlarining Yaponiyaga tarqalishi Konfutsiy taʼlimoti bilan bogʻliqdir. (VI - asrlarda tarqalgan hamda V - asrda buddizm

ham tarqalganligi haqida ma'lumotlar mavjud. Buddizm o'zi bilan o'z madaniyatini ham olib kelgan. Uning ta'siri – litra arxitekturasiga ham ta'sir o'tkazgan).

Yaponiya madaniyatining eng yorqin namunalari – «No teatri»ning dramaturgiyasi. XIV asr oxiri - XV asr boshlarida musiqa, raqs, dramatik harakatlardan iborat «No teatri» vujudga kelgan. U «yokyoku» nomini olgan. Yokyoku adabiy asari ritmik proza, she'r, notqlik va maishiy muloqat nutqidan tashkil topadi. Demak, bu pyesalarda sahnada sodir bo'layotgan harakatlarni o'zining hissiyotlarini aktiv ifodalash uchun xorga joy ajratiladi va kelib chiqishiga baho beriladi. Yokyoku pyesasi o'tkir ziddiyatlar asosida qurilib shaxs va taqdir mavzulari ko'riladi. Tarixiy xronika va adabiy asarlarda qissa hamda afsonalarga o'xshash sujetlardan foydalaniladi.

2.2.33-rasm. Yapon teatri

«No teatri»ning repyertuarlaridagi ko'pgina pyesalar XIV - asrning ikkinchi yarmi va XV - asr boshlarida yozilgan. Yokyoku pyesasining taniqli mualliflari Kanami va uning o'g'li Dzeami

bo'lishgan. Pyesalar ichida eng mashxurlari bu -Matsukadzyo, Xagoromo, Yasima, Sumidagava va Atakalar.

Yokyokuning pyesalari deklamasiya (badiiy asarni chiroyli, ta'sirchan qilib o'qish san'ati)ning musiqiy xarakteriga aloqador intonatsiya, niqoblar, kostyumlar, rekvizitlar va boshqalar muallifning ko'rsatmasiga binoan tuziladi.

Kabuki teatrining dramaturgiyasi. XVII - asrning ikkinchi yarmida paydo bo'lib, spektakllari raqs sahnalari va matnlardan tuzilgan. Ssenariyda berilgan sujetlar asosida yetakchi aktyorlar o'zlari uchun matnlar yozardilar va improvizatsiya jarayonida ko'p hollarda o'zgartirar edilar. XVII - asrning oxirlarida pardali pyesalar yozilib, professional dramaturglar paydo bo'ldi.

Zamonaviy singeki drammasi Yaponiyada XX - asr boshlarida Yevropa teatrlari ta'siri ostida paydo bo'ldi. Ko'pgina yozuvchilar dramalarni asar shaklida o'qishga mo'ljallangan va sahnaga yaroqsiz holda tuzishgan. XX - asr oxirlarida teatrdagi qo'yilishi uchun yozilgan singeki pyesalari paydo bo'ldi.

Rassomchilik. Yaponiyaning an'anaviy sharq rassomchiligi o'zini daraxtga o'yilgan rasm, xususan, «ukiyoe» janri alohida ahamiyatga ega. Bu janrda ijod qilayotganlar qatorida Sudzuki Xarinobu, Kitagawa Utamaro, Katsusika Xokusay, Utagawa Xirosite va boshqalar bor.

Arxitektura. Yaponiyaning Durungi poytaxtlari Nara va Kioyo shaharlari o'zlarining boy arxitekturasiga ega. Xoryudzi ibodatxonasi –Yaponiyaning daraxtdan qurilgan eng qadimgi inshooti hisoblanadi. U hozirgi kunda ham o'zining betakror arxitektura shakllari bilan insonlarni lol qoldirmoqda. Kyoto shahrida joylashgan tosh bog'i Ryoandzi dunyoda mashxur. Bundan tashqari - tilla, - kumush ibodatxonalari Kinkakudzi va Ginkakudzi ham dunyoda juda mashxur.

Yaponiyaning boshqa madaniyat turlari. Gul aranjirovkasi madaniyati – «ikebana», «origami» (qog'ozdan narsa yasash) va yapon oshxonasi Yaponiyadan tashqarida, ya'ni dunyo

mamlakatlarida insonlar orasida katta qiziqish uygotgan. Bundan tashqari Yaponiyaning turli xil sport turlariga, xususan, dzyudo, karate, aykidolarga qizuquvchilar soni yildan - yilga ko'payib bormoqda.

Yaponiya xalqining urf - odatlari. Xalq madaniyati haqida ko'pincha uning urf - odatlari gapiradi. Yaponlar xushmuomala va bosiq insonlardir. Ahloq meyyorlari boshqa xalqlar uchun ham muhim bo'lgani kabi xususan, ular uchun juda muhimdir.

Yaponlar sizdan ular odatlariga rioya etishingizni kutishmaydi, lekin bunga ahamiyat bersangiz va rioya qilsangiz sizdan juda minnatdor bo'lishadi. Lekin ular sizdan kutayotgan narsalar juda oddiy va hamma xalqlar uchun tabiiy ahloqiy meyyorlari bo'lib, masalan:

- ✓ uchrashuv haqida oldindan kelishish (aynan hozir qabul qilib, siz bilan gaplashishni talab qilmaslik);
- ✓ kelishilgan vaqtdan kechga qolmasdan kelish (bu masalada yaponlar juda talabchan);
- ✓ agar siz oldindan taklif qilingan joyga borolmay qolsangiz, albatta bu haqida habar berib, aytib qo'yishingiz zarur;
- ✓ agar qo'ng'iroq qilish paytida boshqa joyga tushib qolsangiz, albatta kechirim so'rash lozim;
- ✓ uchrasuv yoki yig'ilish paytida faqatgina o'zingiz gapirmasdan boshqalarga ham so'z navbatini berishingiz lozim;
- ✓ boshqalarning vaqti haqida ham o'ylab, uchrashuvingiz samarali o'tishiga harakat qiling;
- ✓ agar yaponlarning biri ishingizga yoki o'zingizga yordam bergan bo'lsa, albatta, unga minnatdorchiligingizni bildiring.

Shunga qaramasdan, yaponlarning alohida o'ziga xosliklari ham ko'rinadi.

1. Yaponiyada uchrashganda bosh egish odati hozirgi zamonda ham saqlanib qolgan bo'lib, ular sizdan buni kutishmasada, ular bilan uchrashganda bosh egib qo'ysangiz ayni muddao bo'ladi.

2. Yaponlar xonadonida ham, majlislar zalida ham, eng ulug‘ (yuqori) joy, eshikdan eng uzoq joy (tokonomaning oldi) hisoblanadi. Agarda obro‘li mehmon kamtarlik qilib yuqoriga o‘tirishdan bosh tortsa ham, mehmon uchun ajratilgan joyga o‘tirmaganingiz ma’qul. Shunda siz hurmatga sazovor bo‘lasiz. Agar e‘zozli mehmon kechgga qolgan taqdirda ham, kelishi bilan hamma o‘rnidan turishi kerak.

3. Yaponlar yig‘ilishlarda kam qaror chiqarishadi, degan shunday fikr bor. Qaror chiqarishdan oldin yaponlar chuqur tahlil qilishadi. Lekin qaror qilingandan keyin uning ijrosini nihoyatda tezlik bilan amalga oshirishadi. Qarordan so‘ng ular albatta o‘zining qarori haqida sizga habar beradi. Agarda aniq javob berilmasa, demak, hali aniq qaror yo‘qligi tushuniladi. Agar yapon bergan javobini tushunmasangiz, albatta qaytadan so‘rashingiz mumkin.

4. Yaponlarning uylari odatda kichik va tor bo‘lib, shahardan uzoqda joylashadi. Shuning uchun ular mehmonlarni uyiga emas, restoranga taklif qilishadi va albatta ularga dasturxon yozishadi. Agarda sizni yapon restoraniga taklif qilishsa, siz bir oz qiynalishingiz mumkin. Shunda yaponlar albatta sizga yordam berishadi. Masalan, oyoq kiyimni qayerda yechish va qay tarzda qo‘yish kerakligini va yerga o‘tirish tartib qoidasini tushuntirib berishadi. Agarda yerda o‘tira olmasangiz, kichik stul olib kelib berishadi. Bunda erkak va ayollarni o‘tirish tartibini ham inobatga olish kerak bo‘ladi. Ular xushmuomalik bilan sizga tushunmaganlaringizni tushuntirib berishadi. Agar mehmondorchilikda sovg‘a bermoqchi bo‘lsangiz «arzimasa ham» degan iborani aytib taqdim qilsangiz maqsadga muvofiq bo‘ladi.

5. Agar sizga biror ichimlik taklif etishsa, unda, idishingizni bir oz ko‘tarib, uni to‘ldirib bermagunlariga qadar uchlab turishingiz kerak. Siz ham xuddi shunday taklifni qo‘shnilaringizga qilishingiz tavsiya etiladi.

6. Stolda tayoqchalardan foydalansangiz, quyidagi narsalardan ehtiyot bo‘lishingiz kerak:

- «hashi»larni bir - birining ustiga qo'yish yoki, guruchning ichiga sanchish mumkin emas. (bu ularda o'lim ma'nosini anglatadi);
- ovqatni idishning ichiga surish va stolda tarelkalarni siljitish mumkin emas;
- tayoqchalarni qo'lda ushlab turib silkitish va odamga qarab paxsa qilish mumkin emas.

Choy marosimi «tyanoyu» Yaponiyaning noyob madaniyatlaridan biri. U «matcha» (ko'k choy)ni damlash va taklif etish marosimi hisoblanadi. Choy Yaponiyaga taxminan VIII - asrlarda olib kelingan, lekin XII - asrlargacha keng omma orasida qabul qilinmagan. XIV - asrga kelib choy damlash va uni boshqalarga taklif qilish oliy tabaqali zadagonlar davrasida mashxur bo'lishni bo'shlagan.

Samuraylar hayotini nazorat qilgan urf - odatlar va qarashlar ta'sirida bunday choy marosimlarda qatnashuvchilarga rioya qilishga majbur bo'lgan qonun - qoidalar va majburiyatlar shakllandi. Buning natijasida, choy marosimi paydo bo'ldi. Choy marosimining hozirgi shakli XVI - asr oxirida Momoyama davrining choy marosimi ustasi Sen - no Rikyu tomonidan kiritilgan. Choy marosimi oddiygina choydan bahramand bo'lish marosimi bo'libgina qolmay, u budda - dzen sektasining ta'sirida shakillangan bo'lib, bu marosim orqali inson ruhi tozalanib, tabiat bilan birlashib ketish - uning asosiy maqsadi bo'lgan.

Yaponiya boy tarixga, g'ayrioddiy madaniyatga ega, shuningdek, o'zining innovatsion ishlanmalari bilan mashxur bo'lib, uni Yaponiyaliklar juda qadrlashadi.

Milliy kiyim – kechaklar. Milliy yapon kostyumi ta'riflab bo'lmaydigan beqiyos rangi, uslubning nozik nafisligi, shakl va ranglarning yorqin individualligi bilan ajralib turadi. Chiqayotgan Quyosh mamlakati ochilgandan buyon kiyimdagi yapon naqshlari taniqli dizaynerlar va taniqli moda namoyandalarining ongi va qalbini doimo hayajonlantiradi.

Yaponiyaga buddizm kelishi bilan Xitoy ta'siri ham hayotning ko'plab sohalariga, shu jumladan, kiyim - kechaklarga singib ketdi. VII - asrda yaponcha kostyum nihoyatda tayyor holatga ya'ni, biz hozirgi paytda ko'rishga odatlanib qolgan kiyim shakliga yaqin bo'lgan.

Miloddan avvalgi 13000 dan 300 yilgacha davom etgan Jomon davrida yaponlarda kanop tolalaridan tikilgan oddiy kiyimlar bo'lgan. Miloddan avvalgi birinchi ming yillikda koreys - manjur kostyumi yaponlar kiyimi sifatida paydo bo'lgan va milodning V - asrida yaponlar kostyumi Xitoyning «Hanfu» deb nomlangan kiyimiga o'xshash bo'lgan. Yapon kostyumining birinchi eslatmalari qadimgi Xitoy qo'lyozmalarida uchraydi.

Kimono. Yaponiyaning milliy liboslari har doim mamlakatning sirli va ekzotik madaniyatining bir qismi bo'lib kelgan. Ko'pchilik «kimono» nima ekanligini biladi, ammo ularning hammasi ham bu so'zni mohiyatan ishlatmaydi. Xuddi shu narsa samuraylar vatanidan an'anaviy kiyim shaklining ba'zi boshqa elementlariga ham tegishlidir.

Shuni ta'kidlash kerakki, «kimono» so'zi ushbu turdagi kiyimlarni anglatadi. «Kimono» ni tashkil etuvchi ierogliflar «nima kiyishadi» yoki «o'zlariga kiyadigan narsalar» kombinatsiyasini bildiradi, sodda qilib aytganda - turlar sifatida kiyimlar. Zamonaviy tilda so'zning ikkala ma'nosi ham qo'llaniladi. Odatda, yapon kiyimlarini farqlash uchun «wafuku» atamasi ishlatiladi, aksincha «yofuku» - g'arbiy uslubdagi kiyim demakdir.

O'rta asrlarda aristokratlar, ruhoniylar va samuraylar kimononing ustiga maxsus «hakama» yubka shimlarini kiyib yurishgan. Oddiy odamlar bunday kiyimlarni faqat bayramlarda yoki maxsus tadbirlarda, masalan to'yda kiyishgan.

1392 - yildan boshlab hakamani taqish mumkin bo'lmagan; kimono ustiga maxsus «obi» belbog'i bog'langan.

1603 - yilda kostyum hozirgi kungacha saqlanib qolgan shaklga ega bo'lgan.

Unda yenglar tortib olinadigan, obi belbog'i kengroq bo'lib, bir nechta ko'rinishlarda bog'lash urf bo'lgan.

2.2.34-rasm. Yapon milliy kiyimi - Kimono

XX - asrning o'rtalaridan boshlab madaniyat Yaponiyaga Evropa va Amerikadan kirib kela boshladi. Milliy libos oddiy kiyimlar bilan almashtirildi. Dastlab yuqori sinf vakillari uni kiyishni boshladi va 1945 - yildan boshlab Amerika uslubi Sharq mamlakatlarini egallab oldi.

Bugungi kunda kimono ko'proq bayramona kostyumga aylanib, ish kunlarida uni ko'pincha keksa yapon ayollari kiyishadi. Tananing barcha qismlarini mahkam ushlaydigan va yopadigan kimono bo'ysunishni hamda kamtarlikni talab qiladi.

Kimono jinsi va yoshidan qat'iy nazar barcha yapon xalqi uchun milliy kiyimdir. U bitta matodan tikiladi. Ayol kimonosini tikish uchun sizga 9 metrdan 12 metrgacha mato kerak bo'ladi. Haqiqiy kimono qo'lda ishlangan bo'lishi kerak va andoza yordamida takrorlanadigan naqsh qo'llanilishi kerak.

Har qanday kostyum, qanaqa bo'lishidan qat'i nazar, faqat chapdan o'ngga o'ralgan bo'lishi kerak. Qarama - qarshi yo'nalishda

kostyum faqat marhumga dafn paytida o'raladi. Kimono ustiga belda maxsus obi belbog'i bog'lanadi. Kimono tugmachalar o'rniga ko'plab kamar, aksessuarlar va bezak sifatida netsuke osib qo'yiladi.

Ayollar kostyumi erkaklar kimonosidan tafsilotlari jihatidan farq qiladi va jami 12 qismdan iborat bo'ladi, shuning uchun ayolning yordamisiz kiyib bo'lmaydi. Erkaklar uchun kimono oddiyroq, besh qismdan iborat va yengi qisqaroq bo'ladi.

Kimononi tanlashda tadbir mavzusi, fasli, odamning jinsi, yoshi, jamiyatdagi egallab turgan mavqei hisobga olinadi.

Yana bir farqli jihati ranglarda bo'lib, erkaklar va ayollar kiyimlari o'rtasida farqlanadi. Erkaklar kostyumi, birinchi navbatda, amaliy va bo'yashga qaratilgan, shuning uchun ranglar klassik ravishda quyuq yoki neytral ranglarda bo'lgan. Kamar, poyabzal va aksessuarlar ham ehtiyotkorlik bilan tinch ranglarda tayyorlangan.

Ayollarning kimonosi egasining go'zalligi va nafisligini namoyish etish, ko'zni o'ziga jalb qilish va mamnun qilish uchun mo'ljallangan.

Yorqin ranglar bayramona kiyinish uchun to'yingan va kundalik kiyim uchun tinchroq rang tanlangan. Asosiy rang obi belbog'ida bo'lgan. Ko'pincha pushti, och yashil, binafsha, ko'k ranglar ishlatilgan. Unda gul va o'simlik nashrlaridan foydalanish keng tarqalgan, mavsumiy naqshlar kuzda momiji chinor barglari, bahorda sakura, shaftoli yoki olxo'ri gullari, qishda ingichka matzo qarag'ay ignalari naqshlaridan foydalanilgan.

Haqiqiy yapon kimonosining matolari va kesimi ustadan merosxo'rga meros bo'lib o'tgan sirdir. Qadim zamonlardan buyon matolar qo'lda tayyorlangan va bo'yalgan; detallar qo'l bilan tikilgan. Ammo bu faqat qimmat klassik kimonolarga tegishlidir.

Bugungi kunda yapon kostyumlari modellari soddalashtirish yo'lidan boradi. Hech kimga sir emaski, an'anaviy kostyumlar juda noqulay va og'ir, bundan tashqari ular saqlash va ishlatishda katta harajatlarni talab qiladi. Kimononing ayrim turlarini o'zingiz

kiyishingiz juda qiyin. Shuning uchun ular faqat maxsus kunlarda - to'ylarda, marosimlarda yoki tarixiy bayramlarda kiyiladi.

Asosan zamonaviy yapon ayollari engilroq va sodda kimono modelini afzal ko'rishadi. Agar dastlab yukata kamtarona uy kiyimi bo'lgan bo'lsa, endi u jovonning to'la - to'kis elementiga aylandi¹²⁵.

Keikogi. Uzoq vaqt davomida sobiq SSSRning butun hududida keikogining milliy o'quv kostyumlari «kimono» deb nomlangan, bu tubdan noto'g'ri. Tashqi ko'ylagi va keng shimlardan tashkil topgan kostyum meditatsiya, jang san'atlari va ertalab yurish, shu jumladan, yugurish uchun mo'ljallangan bo'lgan.

Har xil jang san'atlari maktablarining rivojlanishi, butunlay yangi texnikalarning paydo bo'lishi bilan birga, keikogi modernizatsiya qilindi va muayyan jang turlariga moslashtirildi. Keikogining faqat bir qismi o'zgarishsiz qoldi bu - kamar. Bu uzun bo'yli, 4 metrgacha, bir necha marta yuqoriga va pastga o'ralgan va tikilgan mato bo'lagi hisoblanadi.

2.2.35-rasm. Keikogi

Kamar bog'lash bu - to'liq bir marosimdir. Hech qanday holatda, hatto kichik mashqlarda ham, uni kindik atrofiga o'rash

¹²⁵ <https://wlooks.ru/nacionalnye-kostyumi/yaponskie/>

kerak emas - aksariyat ta'limotlarga ko'ra, bu joy tanadagi erkak energiyasining kontsentratsiyasi nuqtasidir. Kamarni son suyaklariga qo'yish kerak. Bu qulaylik uchun, meditatsiyaga xalaqit bermasligi uchun qilinadi.

Yaponiyaning o'zida keikogi ham «dogi» deb nomlanadi. U yerdan jang san'atlarining o'ziga xos turlaridan karategi, aikidogi, djudji va boshqalar bilan bog'liq bir qator nomlar paydo bo'ldi. Zamonaviy Rossiyada ushbu kostyumlarning barchasi har qanday jang san'ati uchun ogohlantirish bo'lsa ham, hanuzgacha «kimono» so'zi bilan nomlanadi.

Obi - an'anaviy kimono va boshqa yapon kiyimlariga taqiladigan turli xil belbog'lar uchun umumiy so'z. Erkak va ayollar uchun obi belbog'larining bir necha o'nlab turlari mavjud, ammo ularning asosiy turlarini kichik guruhlarga bo'lish mumkin.

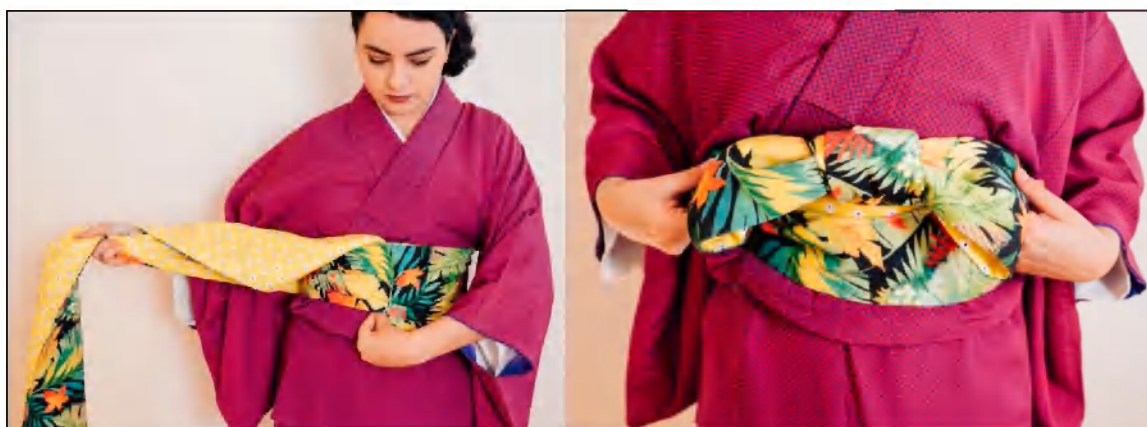
«Qattiq maru obi» ayollarning faqat tantanali ziyofatlar va uchrashuvlar uchun taqadigan arxaik belbog' turi hisoblanadi. Ikkala tomonida ham u qimmatbaho iplar bilan bezatiladi. Majburiy element bu - odatda qimmatbaho metallardan yasalgan obi - makure soch tolasidir.

2.2.36-rasm. Nagoya – obi

Kamroq ishlab chiqarilgan «fukuro – obi» kamari faqat bir tomonida qimmat elementlar bilan bezatiladi. Bu maruning zamonaviy avlodi hisoblanadi, shuning uchun bugungi kunda bunday kamarlar Yaponiyadagi do‘konlarda tez - tez uchraydi.

«Nagoya – obi» va «hanhaba - obi» bu XX - asrda paydo bo‘lgan kamar turlaridir. Birinchi avlodida markaziy qism keng bo‘lib, bog‘ichlari erkaklar sport kamarlaridan unchalik farq qilmaydi. Ikkala avloddagi chizmalar maruga qaraganda ancha kamtar ko‘rinhdada bo‘ladi.

2.2.37-rasm. Hanhaba - obi

Muhim jihati shundaki, ayollar uchun klassik obi belbog‘ining uzunligi 4 -5 metr va minimal kengligi 30 santimetr hisoblanadi. Kamarning ko‘pligi ajoyib murakkablik va go‘zallik kamonlarini bog‘lab turish uchun kerak. Uni tayyorlash uchun juda katta miqdordagi mato ishlatilganligi sababli, bunday kamarning narxi, hatto zamonaviy sharoitda ham juda qimmat bo‘lib, ko‘pincha kamar kimononing o‘ziga nisbatan 2-3 baravar qimmat turadi.

Qadimgi davrlarda kamonni bog‘lash usuli, obi rangi va bezaklari ayolning ijtimoiy va oilaviy holati haqida ma’lumot bergan. Endi obi ustidagi kamon nafaqat utilitar balki, estetik yukni ko‘taradi.

Xakama - an’anaviy yapon shimlari, ko‘pincha yapon filmlarini suratga olish uchun asosiy tayanch sifatida ishlatiladi. Yana bir

ma'lumot sifatida aytish mumkinki, hakama kadrda har doim ham tarixiy aniqlik darajasida ko'rinmaydi.

O'rta asrlarda faqat samuraylar va boy zodagonlar hakama kiyish huquqiga ega bo'lganlar va oddiy odamlar bunday shimlarni hayotlarida faqat bir marotaba o'zlarining to'ylarida kiyishlariga ruxsat berilgan. Vaqt o'tishi bilan hakamaning turlari paydo bo'ldi, lekin birinchi qarashda uni kengaytirilgan yubkadan ajratib bo'lmaydi.

2.2.38-rasm. Hakama

Bugungi kunda hakama kamdan - kam hollarda kundalik kiyimda, ayniqsa, ko'proq amaliy shim va jinsi shimlarga odatlangan erkaklarda uchraydi. Ammo shunga o'xshash shim kiyimi aykidogi kostyumida, shuningdek, Yaponiyaning bir nechta nufuzli universitetlari talabalarining bitiruv kiyimida uchraydi.

Yukata. Engil yukata kimonosini dastlab cho'milgandan keyin kiyiladigan ayollar xalati sifatida ixtiro qilingan. Zig'ir yoki ingichka paxtadan tikilgan xalat kiyimni almashtirishdan oldin namlikni mukammal singdirib, sochiq vazifasini o'tashi kerak bo'lgan. Ammo vaqt o'tishi bilan ushbu yapon kiyimining vazifasi o'zgardi. Endi nafaqat ayollar, balki erkaklar ham kiyishga haqli. Yukata faqat rang

bilan farq qiladi - erkaklarda u qat'iyroq. Aks holda, Yaponiyadagi yukata xalat yoki engil yozgi ko'ylak sifatida kiyilishi mumkin.

2.2.39-rasm. Yukata

Aksessuarlar. Tabi. Haqiqiy yapon tabiati paypoqlari kimonodan keyin milliy kiyimning eng taniqli elementlaridan biridir. Ajratilgan bosh barmog'i bo'lgan paypoqlarni ko'plab jang san'atkorlari, shuningdek, evropalik uchun ekzotik bo'lgan poyabzalni afzal ko'radiganlar ko'rish mumkin.

2.2.40-rasm. Tabi paypog'i va oyoq kiyimi

Paypoqlardan tashqari yumshoq poyabzalning maxsus turi «dzika – tabi» ham mavjud. Ushbu poyabzalning poliuretan yoki kauchuk tagligi bilan hatto ko'chada ham kiyish mumkin. «Jika – tabe» turi ayniqsa, aykido va rikshalar ustalari orasida mashhur bo'lib ketgan.

An'anaviy yapon poyafzallari ikkita mashhur modelga ega - geta va zori. **Geta.** Geta ikki xili mavjud. Getaning birinchi turi bir yoki ikki oyoqli baland bo'yli yog'och dastgohga o'xshaydi, uning balandligi o'n santimetrga etishi mumkin. Getaning ikkinchi turi massiv yog'och blokga asoslangan bo'lib, pastki qismida chuqurchaga ega.

Geta oyog'iga bosh barmog' va old oyoq barmoqlari orasiga bog'langan ikkita dantel bilan ulangan. Poyafzalning o'ziga xos kesilishi, shuningdek, alohida barmoq bilan ajratilgan «tabiiy» paypoqlarni keltirib chiqardi. Ko'pincha geta bezatilgan va bayramona tarzda bo'yalgan, shuning uchun ba'zi birlari haqiqiy san'at asarlaridir.

2.2.41-rasm. Zamonaviy geta

Afsonaviy yog'ochdan yasalgan geta poyabzallari Yaponiyaga Xitoydan kelgan, ammo ular quyosh chiqayotgan mamlakat sifatida butun dunyoga shuhrat qozongan. Mashhur vetnamliklar singari oyoqlarga taqilgan bir xil «skameykalar» nafaqat Yaponiya milliy

libosining, balki yapon madaniyatidagi alohida qatlamning ramzlaridan biriga aylandi.

2.2.42-rasm. Getaning turlari

Zori. Zori - kattakon naqshli yassi sandallar. Geta zorining keyingi avlodi bo'lib, dastlab yog'ochdan ham yasalgan. Hozirda do'konlarda eski texnologiya bo'yicha tikilgan zori poyafzallarini sotib olish mumkin¹²⁶.

¹²⁶ https://www.vipgeo.ru/articles/interesno/iaponiia/natsionalnaya_odezhda_yaponii/

2.2.43-rasm. Yaponcha zori

Aksessuarlardan yaponlar odatda kichkina latta sumkalari va netsuke kamaridan foydalanadilar.

An'anaviy yapon kostyumida bosh kiyim ixtiyoriy bo'lgan. Ammo bu marosim va marosim kostyumlarini to'ldirgan. Yapon

zodagonlari orasida tantanali bosh kiyim ramziy ma'noga ega bo'lgani kabi, boshni himoya qilmagan.

Qadimgi Yaponiyada ayollar uzun, bo'shashgan sochlarni kiyib yurishgan. Ayollar ko'pincha sochlarini chiroyli toshbaqa qobig'i, maxsus suyak taroqlari, tayoqchalar, yog'och, marjon, va chiroyli soch turmaglari bilan bezashgan.

2.2.44-rasm. Yapon ayollarining soch turmaklari

XIV - XVI asrlarda yapon ayollarining soch turmagi juda murakkablashdi, buning uchun ko'plab taroq va soch turmalari kerak edi. Barqarorlik uchun yostiqlar, baxmal silindrlar baland soch turmaklariga joylashtirilgan, sochlar oval taroqlarga o'ralgan. Ushbu soch turmagi haftasiga bir marta sochlar porlashi uchun yog' yoki mum bilan qoplangan. Yaponiyalik geisha tomonidan maxsus soch turmagi kiyilgan: boshning orqa qismidagi sochlar bo'yinbog'ni hosil qilgan¹²⁷.

¹²⁷ <http://mir-kostuma.com/national/asia/item/35-japan>

2.2.45-rasm. Yaponiyalik geyscha tomonidan maxsus soch turmagi

Geyscha - mijozlarini yapon raqsi, qo'shiq aytish, choy marosimi, har qanday mavzudagi suhbat bilan xursand qiladigan, odatda kimono kiygan va an'anaviy bo'yangan va sochlar kiygan ayol. Kasb nomi ikkita ieroglifdan iborat: «san'at» va «odam», ya'ni «san'at odami» degan ma'noni anglatadi.

Erkaklar soch turmagi qat'iy ijtimoiy tartibga ega bo'lgan va bu qonunni buzgan shaxs jazoga tortilgan.

Yapon ayollari qadim zamonlardan buyon o'zlarini kosmetika vositalari bilan bezab kelishgan. Ular tanani qizil kukun bilan ishqalab, yuzlariga qalin oq qatlam surtib, tishlarini qoraytirib, qoshlarini oldirib tashlaganlar. Turmush qurgan ayollar siyoh bilan peshonalariga baland ikki chiziq chizishgan. Bularning barchasi ayol yuzlariga sir va jumboq bag'ishlagan.

2.2.46-rasm. Yapon ayollarining oqartirilgan yuzda

Qadimgi yaponlar koʻzgularidan foydalangan va bronza yoki zarhal kamar va tokalarni taqib yurishgan. Ayollar va erkaklar oʻzlarini oltin va bronza bilakuzuklari, sirgʻalari, marjonlari, uzuklari bilan bezashgan. Ular jade, jasper, tosh kristall, marvarid, agat munchoqlarini kiyib yurishgan¹²⁸.

Bolalar kostyumi aslida, kattalardagi oʻzgarishlarning kichikroq va batafsil nusxasi hisoblanadi. Bolalar kiyimlari yorqinroq va chiroyli ranglar bilan, omad keltiradigan oʻziga xos gullar va boʻyalgan koi karpalari, shuningdek, bir qator aksessuarlar bilan ajralib turadi¹²⁹.

Aholiga xos etiket. Yaponlar deyarli har doim samimiy va xotirjam boʻlishadi. Ular Yevropalik uchun oʻz madaniyatiga moslashish juda qiyin va ular turistlarning xatti - harakatlaridagi xatolarga yaxshi kinoyali munosabatda boʻlishadi va tushunishadi. Shu sababli, chet el fuqarosining yapon urf - odatlari haqidagi bilimi ular orasida chinakam hurmatni uygʻotadi.

Salomlashish. Taʼzim - salom, minnatdorchilik, uzr, hurmat bularning barchasi - yaponlar tomonidan taʼzim bilan aytiladi. Bosh egish (ojigi) - Yapon madaniyatining ajralmas qismidir. Baʼzilar

¹²⁸ <http://mir-kostuma.com/national/asia/item/35-japan>

¹²⁹ <https://wlooks.ru/nacionalnyc-kostyumi/yaponskie/>

hatto telefonda gaplashayotganda ham ta'zim qilishadi. To'g'ri ta'zim qilish yaxshi tarbiyani bildiradi.

Ta'zimning uch turi mavjud:

Eshaku - qisqa, deyarli ko'rinmaydigan ta'zim, faqat 15°C ga egilib ta'zim qilish. U kundalik hayotda, do'stlar bilan salomlashish uchun, shuningdek, mavqei baland bo'lgan yoki notanish odamlarga «rahmat» sifatida salomlashish uchun keng qo'llaniladi.

Keirei - chuqurroq (30°C) yoki biroz ko'proq egilib ta'zim qilish. Bunday ta'zim asosan aziz hamkasblari va biznes sheriklari uchun ishlatiladi.

Sai - Keirei - eng chuqur (45°C) yoki biroz ko'proq egilib ta'zim qilish, insonga chuqur hurmatni ifodalaydi va u juda muhim odamlarni kutib olish uchun ishlatiladi.

To'g'ri egilish uchun siz to'xtashingiz, suhbatdoshingiz oldida turishingiz va ta'zim qilishingiz kerak. E'tibor bering, yaponlar juda progressiv. Chet elliklar bilan muomala qilishda ular Yevropaliklarga tanish bo'lgan qo'l siqishlaridan (ayniqsa biznesda) tobora ko'proq foydalanmoqdalar.

Uchrashganda. «Nihongo no keisho» bu - aloqada ishlatiladigan va shaxsning ismi, familiyasi yoki kasbiga qo'shilgan ism qo'shimchalaridir. Ular suhbatdoshlarning yaqinligi va ular orasidagi ijtimoiy aloqalarni ko'rsatadi. Bu faqat maktab o'quvchilari, talabalar va yaqin do'stlar o'rtasidagi aloqada, shuningdek, kattalar bolaga murojaat qilganida ruxsat etiladi.

Asosiy «nihongo no keisho»:

✓ san - bir xil ijtimoiy mavqega ega odamlar, yoshlardan kattalarga, shuningdek, notanish kishilarga nisbatan o'zlarining hurmatini ifoda qilish uchun ishlatiladi (bizning «Siz» kabi);

✓ kun - hamkasblar, do'stlar o'rtasidagi norasmiy aloqada;

✓ chan - bolalarga murojaat qilish uchun ishlatiladi;

✓ sama - haddan tashqari hurmatni ifodalash uchun ishlatiladi, odatda rasmiy xatlarda («xo'jayin» kabi);

✓ senpay - murabbiyga yoki ustozga murojat qilishda;

- ✓ koxay - «sempay» ning teskarisi;
- ✓ sensey - olimlar, shifokorlar, yozuvchilar, siyosatchilar va jamiyatda hurmatga sazovor boshqa shaxslarga murojaat qilishda ishlatiladi.

Mehmondorchilikda yaponlar kamdan - kam hollarda mehmonlarni uyiga taklif qilishadi (ayniqsa chet elliklarni) va bu ularning mehmondo'st emasligini ifodalamaydi. Agar sizga tashrif buyurish taklifi tushgan bo'lsa, bu ularning sizni juda hurmat qilishini ifodalaydi. Rad etish hurmatsizlik hisoblanadi. Hech qachon mehmondorchilikka bo'sh qo'l bilan bormang.

Mehmondorchilik odob - axloq qoidalariga ko'ra, mehmon uyga kirishidan oldin ustki - bosh kiyimni echishadi, ko'cha oyoq kiyimini kirishda qoldirib uy shippagini kiyishadi. Yapon xonadonlari oddiy usuldagi gilamlari bilan jihozlangan. Shuning uchun xonaga kirishda paypoqda kiriladi. Uyga kirganidan so'ng, qabulxonada («chenkan») to'xtashi kerak. Mehmon uy egasiga tashrifi bilan ularni bezovta qilgani uchun uzr so'rashi, sog'lik - salomatlik tilashi va sovg'a berishi kerak. O'z navbatida, uy egalari mehmonni shunchalik kamtarona qabul qilgani uchun uzr so'rashadi. Bunday xushmuomalalikdan so'ng, siz uyga kirishingiz mumkin.

Mehmonga chaqirilganingizda o'z vaqtida keling. Ular o'z vaqtida kelmaslikni odobsizlik deb tushunadilar. Mehmonga bormoqchi bo'lgan xonadonda bolalar yoki qariyalar bo'lsa, sovg'asiz kelish odobsizlikka kiradi. Shuning uchun mehmonga borganingizda, albatta kichik bo'lsa ham sovg'a oling, masalan, kattalar uchun mevalar, bolalar uchun esa o'yinchoqlar bo'lgani ma'qul. Olgan sovg'angiz qimmat bo'lmasligi lozim.

Stol atrofida. *Ovqatlanish boshlanishi.* Tushlikdan oldin (mumtoz qonunlarga ko'ra) qo'llaringizni va yuzingizni tozalash uchun nam sochiq - «osibori» beriladi. Ammo agar siz oddiy restoranda ovqatlansangiz, «osibori» bo'lmasligi mumkin.

Ammo qayerda ovqatlanmang, ovqatlanishni boshlashdan oldin, siz «Itadakimas» (Itadakimasu bu - «Yoqimli ishtaha» so'zining

o‘rniga «Men bu taomni minnatdorlik bilan qabul qilaman») degan so‘zni aytishingiz kerak.

Ovqatlarning ketma - ketligiga kelsak, avval guruchni, keyin sho‘rvani, undan keyingina boshqa taomlarni tatib ko‘rishingiz kerak.

Ovqatning oxiri. Jimgina stolni tark etish - yomon taomni bidiradi. Sizni ovqatlantirgan kishiga (uy egalari, restoran oshpazi), hatto u sizni eshitmasa ham, albatta minnatdorchilik bildirishingiz kerak. Buning uchun «Gochisosama» deb ayting.

Sovg‘alar. Yaponiya madaniyatining muhim qismidir. Ular bayramlarda, maxsus kunlarda, hurmat belgisi sifatida taqdim etishadi. Shu bilan birga, ramziylik va marosim juda muhimdir. Hatto maxsus «zoto» atamasi ham mavjud bo‘lib, u sovg‘alar berish san’ati deyiladi.

Sovg‘alarni berishning o‘ziga xos asosiy qoidalari mavjud bo‘lib:

- sovg‘a qadoqlangan bo‘lishi kerak;
- sovg‘a ikkala qo‘l bilan uzatilishi va olinishi kerak;
- sovg‘ani darhol ochmang (qiziquvchanlik va ochko‘zlik belgisi hisoblanadi);
- 4 raqami (o‘lim iyeroglifiga o‘xshash talaffus qilinadi) sovg‘ada bo‘lmasligi kerak;
- pochta orqali kelgan sovg‘aga javoban, minnatdorchilik xatini yozish odatiy holdir.

Jamoat transportida. Bundan tashqari Yaponiyada jamoat joylarida, shu jumladan transportda yurish - turishning bir qancha muhim qoidalari mavjud:

✓ baqirish ta’qiqlangan. Agar u sizning do‘stingiz bo‘lsa ham, olomon ichida baland ovoz bilan chaqirmang;

✓ po‘ezd va avtobus bekatlarida yoki salon ichida uyali aloqa telefon orqali gapirishingiz kerak emas. Chunki bu - boshqa yo‘lovchilarni bezovta qiladi va axloqsizlikning bir namunasi hisoblanadi. Shuning uchun hamma sms yozadi.

✓ agar siz erkak kishi bo'lsangiz, ayollar uchun mo'ljallangan vagondan foydalana olmaysiz;

✓ jaomoat transportlarida nafaqaxo'rlar va nogironlar uchun maxsus joylar bo'lib, ulardan boshqalarning foydalanishi ta'qiqlangan.

Biznes etikasi. Ular bilan muloqot an'anaviy g'arb va sharq tadbirkori bilan muloqotdan ancha - muncha farq qiladi. Masalan, yaponlar telefon qo'ng'iroqlari orqali yoki xatlar vositasi bilan emas, balki shaxsiy uchrashuvlar orqali aloqa qilishni afzal ko'radilar. Bunday uchrashuvlarda ko'pincha biror shaxs yoki tashkilot vositachi sifatida o'rta tushishi lozim bo'ladi. U ikkala tomonga ham yaxshi tanish bo'lgan yapon biznesmeni, tashkiloti yoki ikkinchi tomondagi ular yaxshi tanigan tashkilot namoyondasi bo'lishi mumkin. Yapon ishbiarmoni bilan tanishuv vizitkalarni almashinish bilan boshlanadi va agar bunda Siz o'zingiznikini unga bermasangiz, u qattiq ranjishi mumkin.

Yaponlar uchrashuvda ikki tomonning mavqei ham barobar bo'lishini talab qilishadi, chunki past tabaqa vakillari bilan muloqot an'anaviy yapon axloqiy meyyorlariga asosan «O'z mavqeini yo'qotish» deb baholanadi. Shuning uchun ham, yaponlar birinchi uchrashuvdayoq tomonlarning mavqelari bir - biriga mos keladimi yoki yo'qmi, aniqlab oladilar. Mavqeda bir darajaga ham farq mavjud bo'lsa, yaponlar qarshi tomon etiket qoidasini buzganligini va u biznes olamida obrusiz hamda yaponlardan nimdir so'rash uchun kelgan deb tushunadilar. Demak, uchrashuvdan oldin yaponlar tomonidan kimlar muzokarada ishtirok etishini bilib olib, shunga mos bo'lgan delegasiya tayyorlash lozim bo'ladi. Agar buning iloji bo'lmasa, qisqa protokol tashrifi uyushtiriladi, xolos. Ular bilan uchrashish sabablariga qaramasdan, hech qachon kech qolmaslik kerak, chunki bu ularni xafa qilib qo'yishi mumkin. Mabodo kech qoladigan bo'lsangiz, ularni oldindan ogohlantirib, uchrashuv vaqtini shunchaga qisqartirishingiz lozim bo'ladi.

Yaponlar bilan qo‘l berib ko‘rishmang, chunki ular egilib salom berishni xush ko‘radilar. Yaponiyaliklar o‘z suhbatdoshini va uning fikrini oxirigacha gapini bo‘lmasdan eshitadilar. Ular muloqot paytida boshlarini qimirlatib qo‘yishlari, ularning roziliklarini emas, balki Sizning fikringizni tushunganliklarini bildiradi.

Agar yapon firmasida biror - bir shaxs ishdan bo‘shasa, u bilan aloqa qiladigan hamma shaxslarga bu haqida ma’lumot yuboriladi. Boshqa ishga o‘tayotgan xodim esa ishdan ketishidan oldin yangi xodimni o‘zining shu sohadagi hamma hamkorlari bilan shaxsan tanishtiradi.

Yaponlar bilan juda ham muloyim va yaxshi munosabatda bo‘lish lozim, chunki ular buni juda ham qadrlaydilar. Ularni haddan tashqari maqtab yuborsangiz, Sizni tilyog‘lama ekan deb shubhalanishlari ham mumkin. Ko‘proq aniq dalillarga tayangan holda bu ishni amalga oshirsangiz yomon bo‘lmaydi. Ular bilan qizishib gaplashish ishni buzib qo‘yishga olib kelishi mumkin. O‘zingizni tutib, bosiq muloqot qilsangiz, maqsadga erishasiz. Oz bo‘lsa ham yapon tilini bilsangiz, bu ham shubhasiz Sizning foydangizga xizmat qiladi.

Yaponiya madaniyatidagi tabassum Amerika madaniyati bilan o‘xshashdir. Yaponiyada ham Amerikaga o‘xshab tabassum qilish odat tusiga kirgan. Yaponiyaliklar madaniyati va odatiga ko‘ra kayfiyati bo‘lmagan vaqtda ham tabassum bilan murojaat qiladilar. Shuning uchun ham tabassum Yaponiya xalqining hurmat belgisi hisoblanib, yapon madaniyatida muhim rol uynaydi.

Suhbatlashish etikasi. Yaponiya ko‘chalarida va jamoat joylarida tartibga chaqiruvchi yozuvlar kam uchraydi. Bundan ko‘rinib turibdiki, hamma yaponiyaliklar muloyim va ogohlantiruvchidirlar. Agar Yaponiyaga tashrif buyursangiz mehmonxona xodimlarining ish jarayonida ham bunga o‘zingiz guvoh bo‘lishingiz mumkin. Yaponiya etiketida muloqot vaqtida oz bo‘lsa ham ovozni balandlatib gaplashish mumkin emas.

Tarbiya topgan yapon suhbat vaqtida suhbatning nozik qirralarini yumshoqlik bilan yoritib berishga harakat qiladi. Ular suhbatdoshlarining soʻzini diqqat bilan eshitadi, har xil muzokalardan saqlanadi va suhbat davomida suhbatdoshiga nisbatan hurmat eʼtiborni joyiga quyishadi. Ayniqsa, Yaponiyada muomala odobida yoʻq soʻzlar kam ishlatiladi. Masalan, qahvaga taklif qilsangiz «yoʻq, rahmat» emas balki, rahmat «menga qahvasiz ham ajoyib» deb javob berishadi.

Yaponiyada aloqalarni oʻrnatish uchun ular koʻproq vizitkalardan foydalanishadi. Bunday almashinuv yaponlar uchun xuddi seremoniyadek. Vizitkalarni qabul qilishganda ikki qoʻllab qabul qilishadi va vizitkani olgandan keyin esa shunchaki choʻntagiga solib qoʻyishni odobsizlik deb hisoblaydilar. Ular vizitkani diqqat eʼtibor bilan oʻqib rahmat soʻzini ishlatish suhbatdoshga nisbatan hurmat - ehtirom belgisi deb bilishadi.

2.3. «ERTALABKI OSOYISHTA MAMLAKAT» - JANUBIY KOREYA

Davlatning geografik joylashuvi. Janubiy Koreya Osiyo qitʼasining shimoliy - sharqiy qismida joylashgan va Koreya yarim orolining janubiy qismini egallagan mamlakatdir. Uning maydoni 100,188 km² ni tashkil etadi. Bu esa barcha yarim orollarni oʻz ichiga olgan Janubiy va Shimoliy Koreya umumiy maydoni hisoblangan 221,00 km² ning 45%ga tengdir.

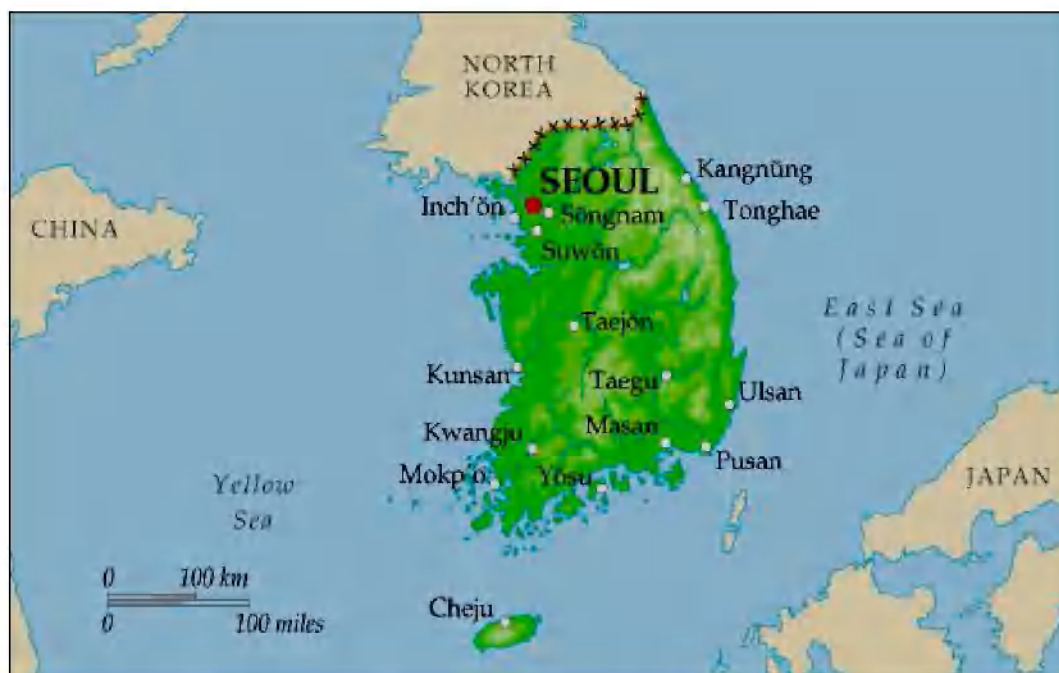
Mamlakat poytaxti - Seul shahri.

Koreys yarim orolining hududi Kambodja (181,035 km²)ga qaraganda biroz katta boʻlib, Filippin (300,00 km²), Vetnam (331,210 km²), Yaponiya (377,915 km²)ga nisbatan taxminan 2/3 kattalikdadir.

Shimoliy va Janubiy Koreyani oʻz ichiga olgan yarim orol shimoliy - gʻarbiy tomondan Amnok daryosi orqali Xitoy bilan chegaradosh boʻlib, shimoliy - sharqiy tomondan Duman daryosi orqali Xitoy hamda Rossiya bilan yuzma - yuz tutashgan. Koreyaning

uch tomoni dengiz bilan, ya'ni g'arbdan Sariq dengiz, sharqdan Sharqiy dengiz, janubdan esa Janubiy dengiz bilan o'ralgan hamda Yaponiya, shuningdek Koreya bo'g'ozini suvlari yuvib turadi. Koreyaning janubiy hamda g'arbiy qismlari tekislikdan, sharqiy hamda shimoliy qismlari tog'li qir - adirlardan iborat.

Koreyada Chejudo, Kojedo, Chindo va Ullingdo kabi 3000 ga yaqin orollar mavjud bo'lib, ularning aksariyat qismida odamlar yashamaydi. Mashhur orollardan Chejudo va Ullingdo orollari vulqon portlashi natijasida paydo bo'lgan. Koreyaning Sariq dengiz hamda Janubiy dengiz qirg'oqlarida ko'rfazlar ko'p bo'lib, suv sathining ko'tarilishi va pasayishida katta farq bor.

2.3.1-rasm. Janubiy Koreya davlati xaritasi

Ma'muriy bo'linishi. Koreya hududi 17 ta markaziy boshqaruv organlari va 226 ta okrug avtonom organlariga bo'lingan. Markaziy boshqaruv organlariga 1 ta maxsus shahar, 6 ta megapolis, 1 ta maxsus avtonom shahar, 8 ta viloyat, 1 ta maxsus avtonom viloyat kiradi. Okrug avtonom organlari 75 ta avtonom shahar, 82 ta uezd(gun), 69 ta avtonom tuman(gu)ga bo'lingan bo'lib, har bir okrug avtonom organining quyi ma'muriy hududi hisoblanmish ip,

myon, donglar jami 3,503 tadan iborat. Bundan tashqari Janubiy 1250 dan ko‘p volostlar bor.

Koreyaning regional bo‘linishi juda xilma - xil, uning bir qismi ko‘p yoqlama topografik, boshqa qismi esa uzoq tarixiy rivojlanishi bilan tushuntiriladi. Choson qirolligi tashkil topgan dastlabki vaqtdan (1392 - 1910) 1896 - yilgacha Koreya 8ta ma‘muriy provinsiyaga bo‘lingan bo‘lib, ular Xamgendo, Pxenando, Xvanxedo, Kengido, Kanvondo, Chxunchxondo, Chollado va Kensondo edi. 1896 - yilda bu 8 ta provinsiyadan 13 ta provinsiya tashkil topdi, shundan 8tasi hozirgacha Janubiy Koreyada mavjud. 1945 - yildan so‘ng Chechjuda oroli alohida provinsiya bo‘ldi.

Janubiy Koreyaning poytaxti Seul alohida maqomga ega bo‘lgan yagona shahar hisoblanadi, ma‘muriy jihatdan provinsiya maqomidan yuqori turadi. Pusan, Tegu, Inchxon, Kvanchju va yaqindagina Techjon shaharlari maqom oldi, provinsiya ekvivalent maqomi bevosita markaziy hukumatga bo‘ysunadi.

Shunday qilib, Koreya Respublikasi alohida maqomga ega bo‘lgan yagona shahardan, 5ta shahar - metropoliyasidan va 9ta provinsiyadan tashkil topgan. Provinsiyalar 55ta shaharlar(si) va 138 ta uezdlar (kun)ga bo‘lingan.

2.3.1-jadval

Janubiy Koreyadagi 9 ta provinsiyalar ro‘yxati

Provinsiyalar nomi	Ma‘muriy markazi
Kengi	Suvon shahri
Kanvon	Chxunchxon shahri
Shimoliy Chxunchxon	Chxonchju shahri
Janubiy Chxunchxon	Techjon shahri
Shimoliy Cholla	Chonchju shahri
Janubiy Cholla	Kvanchju shahri
Shimoliy Kensan	Tegu shahri
Janubiy Kensan	Chxanvon shahri
Chechju	Chechju shahri

Shuningdek, Janubiy Koreyani 6ta yirik an'anaviy rayonlarga ajratish mumkin:

- ✓ sharqda Kvanbuk;
- ✓ g'arbda Kvanso (hozirgi vaqtda bu Shimoliy Koreyaning bir qismi);
- ✓ Kixu (taxminan Kengido provinsiyasining hududi va Chxunchxon-do provinsiyasining qismi);
- ✓ Kvandon (Txebek tog' tizmasidan sharqda Kanvondo provinsiyasining qismi);
- ✓ Xonam (Chxunchxondo va Chollado provinsiyalari shu hududning bir qismi); Yennam (Kensando provinsiyasini birlashtiradi).

Mana shu 6 ta an'anaviy rayonlar shevalari va urf - odatlari orasida farqlar juda kam.

Aholisi. Koreya Respublikasi aholisining etnik tarkibi deyarli bir xil. Uning 98,5% ga yaqinini koreyslar tashkil qiladi. Bundan tashqari u yerda xitoyliklar, amerikalik immigrantlar ham yashashadi.

2021 - yilda Janubiy Koreyada aholi soni 249,238 kishiga ko'payadi va yil oxirida 51,744,647 kishini tashkil qiladi. Aholining tabiiy o'sishi ijobiy bo'ladi va 186,928 kishini tashkil qiladi.

Bizning hisob - kitobimizga ko'ra, 2020 - yil oxirida Janubiy Koreyaning aholisi 51,780,579 kishini tashkil etdi. 2020 - yilda Janubiy Koreya aholisi taxminan 248,037 kishiga ko'paygan. Yil boshida Janubiy Koreyaning aholisi 51,532,542 kishini tashkil etganligini hisobga olsak, yillik o'sish 0,48 foizni tashkil etdi¹³⁰.

2019 - yilda Janubiy Koreyaning aholisi 247,627 kishiga ko'paygan va yil oxirida 51,709,098 kishini tashkil etgan. Bu dunyo aholisining 0,66% tashkil etib, 28 - o'rinni egalladi. Shulardan taxminan – 25,625,538 erkaklar va – 25,784,646 ayollardir.

¹³⁰ https://countrymeters.info/ru/Republic_of_Korea

2.3.2-jadval

Janubiy Koreya aholisining tarkibi

Yillar	Aholi soni	O'zgarishi, (%)
2020	51 780 579	0,14%
2019	51 709 098	0,20%
2018	51 606 633	0,48%
2017	51 361 911	0,28%
2016	51 217 803	0,40%
2015	51 014 947	0,53%

Koreyada 2018 - yilda aholi zichligi 529,2 (har km²ga kishi boshiga) tog'ri keldi.

2.3.3-jadval

Koreya aholisi zichligining yillar davomidagi o'zgarish ko'rsatkichlari

Yillar	Aholi zichligi	O'zgarishi, (%)
2018	529,2	0,47%
2017	526,7	0,26%
2016	525,4	0,35%
2015	523,5	0,51%

Turistik shahrlari va diqqatga sazovor joylari. Janubiy Koreya deganda go'zal tog' manzaralari, mukammal saqlanib qolgan yoki qayta tiklangan qadimiylik, plyaj kurortlari, aholining yuqori turmush darajasi va xizmat ko'rsatish sifatining yuqoriligini tushunamiz.

Hozirgi kunda, kommunikatsiyaning yangi tizimi - tezyurar transport, internet, uyali aloqa vositalari orqali turli mintaqalarda yashovchi odamlar vaqt va makon chegarasini sezmagan holda muloqotda bo'lmoqdalar.

Bu juda g'ayrioddiy va o'ziga xos mamlakat go'zal tabiati bilan birlashtirilganda sharqiy ekzotizmni orzu qiladigan ixlosmandlarning

maskani bo'la oladi. Janubiy Koreya chet elliklar ko'plab diqqatga sazovor joylari bilan hayratda qoldiradigan darajada ko'p qirrali mamlakatdir. Budda ibodatxonalari, monastirlar, pagodalar va chiroyli mahalliy qishloqlari mavjud. Trana yovvoyi tabiati, tog'li daryolari va zich o'rmonlariga boy ko'plab hududlarga ega. Plyaj turizmi muxlislari chiroyli qumli plyajlarda dam olishlari, sho'ng'ishlari va dengiz to'lqinida har xil sport o'yinlari bilan shug'ullanishlari mumkin. Bularning barchasi eng yirik va mashxur shaharlari xududlarida joylashgan.

Seul shahri - Janubiy Koreyaning asosiy sayyohlik shahri bo'lib, 10.000.000 aholisi bo'lgan ulkan metropoldir. U Xangang daryosi bo'yida joylashgan va uzoq tarixga ega joy.

Seulni xitoyliklar «Hanchen» koreyscha «Hanson» ya'ni «mardona shahar» deb atashadi. Millodan avvalgi XVIII - asrgacha «Vireson» deb atalgan shahar Pekchi davlatining poytaxti bo'lgan. Ko'riya davlat tepasiga kelganida Hanson nomi amalda bo'lgan. 1394 - yildan boshlangan «Cho Son» sulolasi ham ushbu shaharni o'z poytaxtiga aylantirib, uning nomini «Han Yan» deyishgan.

Yaponlar bosqini davrida Kyon Son deb atalgan poytaxt 1945 - yil urushdan so'ng Seul deya atala boshlandi. Mintaqaviy urushlar davomida Seul ikki bor 1950 - yil iyun – sentabr, 1951 - yil yanvar - mart oylarida juda katta talofat ko'rdi. Urush natijasida 191 ming bino, jumladan 55 ming yashash joylari va mingdan ortiq tashkilot binolari butunlay harobaga aylandi. Urushdan so'ng tezda o'zini o'nglab olgan Seul mamlakatning siyosiy - iqtisodiy va madaniy markaziga aylandi.

2.3.2-rasm. Seul shahri

Bugungi kunda shahar aholisi mamlakatning toʻrtidan birini tashkil etsa, dunyo shaharlari orasida «Fortune» jurnali roʻyxatidan oʻrin olgan transmilliy korporatsiyalar shtab kvartiralarining soni boʻyicha yettinchi oʻrinda turadi. 1988 - yili Seul yigirmanchi yozgi olimpiyada oʻyinlariga mezbonlik qildi. 2002 - yili futbol boʻyicha jahon chempionati oʻtkazilgan shaharlardan biriga aylandi.

Seul qarama - qarshiliklar shahri. U ultra - zamonaviy binolarni qadimiy tarixiy markaz bilan birlashtira oladi. Koʻplab turistik guruhlarining marshrutlari anʼanaviy ravishda metropolning markazida joylashgan Bukchon folklor qishlogʻiga tashrif buyurishdan boshlanadi. Bu haqiqiy va rang - barang koreyslarning anʼanaviy aholi punkti hisoblanadi. Egri tomli kichik uylar, choyxonalar, yodgorlik doʻkonlari bularning barchasi ochiq osmon ostidagi muzeyni tashkil etadi. Qishloqda odamlar yashaydi va hayot kechirishadi, zamonaviylari bilan juda farq qiladi.

Madaniyat, sport va turizm vazirligining maʼlumotlariga koʻra, jami madaniy infratuzilmalarning 36,4%ini yaʼni jamoat kutubxonasi, muzey va sanʼat galereyalarini Seulda jamlagan. Bundan tashqari

Seulda turistlarni qadimiy saroylar va ibodatxonalardan Gyonbokgung saroyi, Bongyungsa ibodatxonasi, Bukchon xalq qishlog'i va zamonaviy osmono'par binolardan Lotte World Tower savdo markazi, shuningdek, shahar markazidagi katta yashil Namsan bog'i hayratda qoldiradi. Shuning uchun ham Janubiy Koreyadan ko'plab odamlar Seulga sayohat qiladilar.

Seulda turistik joylari kabi ko'pgina madaniy joylari ham mavjud. Chet elliklar uchun Seul jozibador hudud, chunki an'anaviy koreys madaniyati va zamonaviy madaniyat mavjud. Bundan tashqari, Janubiy Koreyadagi odamlar Seulga turli xil madaniy tadbirlar, festivallar va namoyishlar o'tkazishadi. Metropolning madaniy infratuzilmasini markazlashtirish tufayli Seul va boshqa hududlar o'rtasida madaniy farqlar vujudga keldi.

Gyonbokgung va Changdeokgung saroylari. Seul hududida qadimgi davrni sevuvchilar Chjusun sulolasi hukmronligiga tegishli 5 ta shoh saroylarini ko'rishlari mumkin. Ulardan eng mashxur 2 tasi Gyonbokgung va Changdeokgung saroylaridir. Gyongbokgung 5 ta Chjusun saroyining asosiy va eng kattasi bo'lib, qirol oilasini joylashtirish uchun mo'ljallangan.

2.3.3-rasm. Gyonbokgung saroyi

Gyeongbokgung 410 m² maydonda joylashgan binolar majmuasi sifatida 1394 – yilda qurilgan. Binoning asosiylari - Gyeongjong taxt xonasi, 48 ta granit ustunlar ustida joylashgan sun'iy ko'lining o'rtasida joylashgan Gyeongxveru pavilyoni. Asl inshootlar XVI - asrda yaponlar tomonidan qisman vayron qilingan. Keyinchalik saroy rekonstruksiya qilindi. Saroy oldidagi maydonda soqchilarning tantanali ravishda o'zgarish sahnalarini kelgan mehmonlar ko'rishlari mumkin. Hozirgi kunda ushbu saroyda «Koreya milliy saroyi» muzeyi faoliyat yuritadi.

«Koreya milliy saroyi» muzeyi. Seulning Jongnogu tumanidagi Gyeongbokgung saroyida joylashgan Janubiy Koreyaning milliy saroy muzeyidir. Muzey ekspozitsiyasi koreys xalqining qadimgi davrlardan Joseon davrigacha bo'lgan an'anaviy turmush tarziga bag'ishlangan.

Changdeokgung saroyi eng chiroylisi hisoblanadi. Uni «gullab - yashnayotgan fazilat saroyi» deb tarjima qilinadi. Gyeongbokgungdan bir necha yil keyin qurilgan. Saroy majmuasi, shuningdek, Yaponiyaning bosqini va yong'inlaridan omon qolgan.

2.3.4-rasm. Changdeokgung saroyi

Qayta tiklanib, hozirda 45 gektar maydonda 13 ta bino va ajoyib bog‘bbarpo etilgan. Bu saroy majmua 1997 – yilda YuNESKOning barcha madaniy merosi ro‘yxatiga kiritilgan.

Jogeza ibodatxonasi. Sayyohlarni jalb qiladigan juda chiroyli diniy majmua Jogeza ibodatxonasi bo‘lib, Janubiy Koreyadagi Zen Buddizmning markaziy ibodatxonasi hisoblanadi. Bino nisbatan yangi 1920 – yilda qurilgan, ammo uning ko‘rkamligi eski binolardan qolishmaydi. Majmuaning asosiy binosi - Tuenjeong. Tankon uslubidagi bezaklarning boyligi bilan kishilarni hayratga soladi. Butun ibodatxona rangli rasmlar bilan qoplangan. Uning hududida noyob qadimiy daraxtlardan yapon soforasi va oq qarag‘ay bog‘i mavjud.

2.3.5-rasm. Jogeza ibodatxonasi

Bongeunsa ibodatxonasi qadimiy buddistlar monastiriga tashrif buyurish ham qiziqarli bo‘ladi. Seulda nafaqat buddistlarning ziyoratgohlari, balki katolik ibodatxonasi ham mavjud. Bu XIX - asr Myeongdong sobori. U neo - gotik uslubda qilingan, bu minoralar

yuqoriga yo'naltirilgan, tor derazalar va soat bilan jihozlangan ulug'vor bino.

Shuningdek, Koreyada mashxur sayyohlik yo'nalishlaridan Koreyaning folklor muzeyi, Milliy muzey, Urush yodgorligi, Seul san'at markazi va Xayollar muzeylarini turistlarga taklif qilish mumkin.

Koreya Respublikasining urush yodgorligi. Bu yodgorlik o'z mamlakatlari uchun urushda halok bo'lganlarga hurmat va ehtirom sifatida o'rnatilgan. Bu katta harbiy texnika va qurollarning to'plamini ko'rishingiz mumkin bo'lgan katta muzey majmuasidir. Yodgorlik Seulning tarixiy markazida joylashgan bo'lib, 1994 – yilda ochilgan. Oltita zalda qadimiy qurol - yarog', Shimoliy va Janubiy Koreya o'rtasidagi urush haqida ko'plab ma'lumotlarni bilib olishingiz hamda jangovar harakatlar holatini ko'rishingiz mumkin. Majmua hududida ko'plab yodgorlik va haykallar o'rnatilgan. Muzeyga kirish bepul.

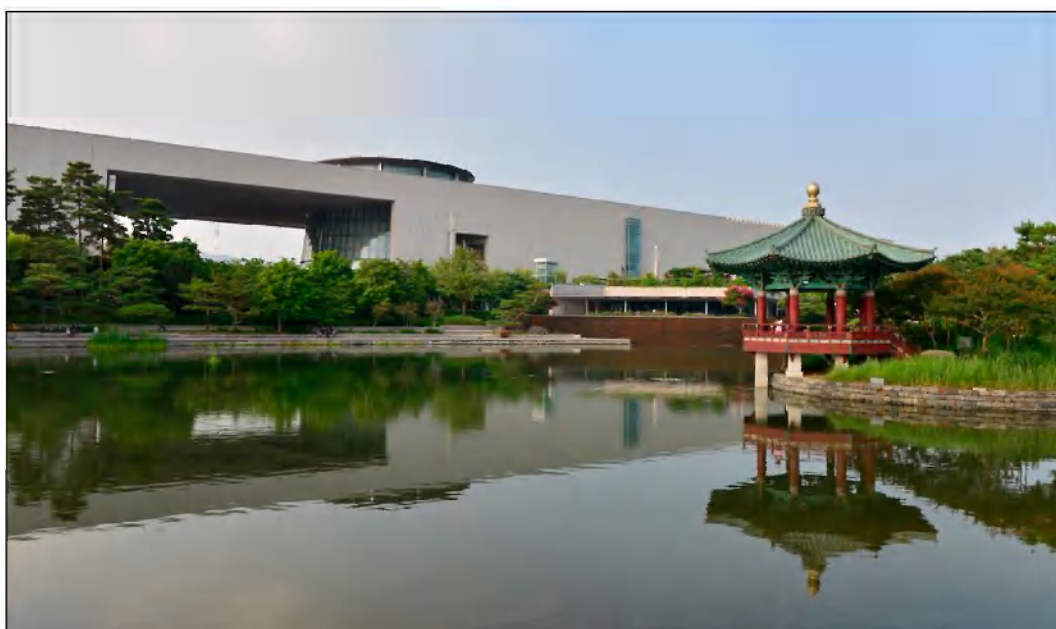
2.3.6-rasm. Koreya Respublikasining urush yodgorligi

Koreya milliy muzeyi. Muzey 1945 - yilda tashkil etilgan. 2005 - yilda u yangi binoga ko'chib o'tdi. Ushbu muzey Janubiy

Koreyadagi eng yirik tarixiy va badiiy muzey sifatida madaniyat markaziga aylantirilgan. Dunyo bo‘ylab eng ko‘p tashrif buyirilgan san’at muzeylarining o‘ntaligiga kiritilgan bo‘lib, madaniyat, sport va turizm vazirligiga bo‘ysunadi.

Muzey binosi qadimgi Koreya qal’asi uslubida qurilgan bo‘lib, yong‘inga chidamliligi yuqori bo‘lgan materiallardan qurilgan va Rixter shkalasi bo‘yicha 6,0 balgacha bo‘lgan zilzilalarga bardosh bera oladi, tabiiy yoritish va konditsioner tizimlari bilan ta’minlangan.

Muzeyning maydoni 137201 m² va balandligi 43.08 m.ni tashkil etadi. Kattaligi bo‘yicha Osiyodagi eng yirik va dunyodagi oltinchi muzeylardan biriga aylanadi. Muzeyning tarixiy, badiiy va arxeologik kolleksiyalaridagi eksponatlarning umumiy soni 220000 dan oshadi, shundan 13000 ga yaqinini tomosha qilish mumkin, muzey ekspozitsiyalari orasida doimiy va vaqtinchalik ko‘rgazmalar mavjud, shu bilan birga ilmiy va turli yo‘nalishdagi ta’lim dasturlari ham amal qiladi¹³¹.

2.3.7-rasm. Koreya milliy muzeyi

¹³¹ https://ru.wikipedia.org/wiki/%D0%9D%D0%B0%D1%86%D0%B8%D0%BE%D0%BD%D0%B0%D0%BB%D1%8C%D0%BD%D1%8B%D0%B9_%D0%BC%D1%83%D0%B7%D0%B5%D0%B9_%D0%9A%D0%BE%D1%80%D0%B5%D0%B8

Muzey majmuasi hududida ma'ruza zallari, maxsus bolalar muzeyi, ko'rgazmalar uchun pavilonlar, shuningdek, restoran va kafelar faoliyat yuritadi.

«Kimchi» muzeyi. «Kimchikan» muzeyi, ilgari «Kimchi muzeyi» Seul shahridagi koreys milliy taomi bo'lgan kimchi, uning tarixi, turlari, koreys madaniyati va oshxonasiga bag'ishlangan muzeydir. Ushbu muzeyga 1986 – yilda asos solingan bo'lib, Koreyaning birinchi oziq - ovqat muzeyi bo'lgan.

1987 - yilda muzey Koreyaning etakchi oziq - ovqat ishlab chiqaruvchisi Pulmuone tomonidan qabul qilindi. 1988 - yilda Seuldagi Olimpiya o'yinlari davrida ekspozitsiya Koreya Jahon Savdo Markazlari Kompleksi binosiga ko'chirildi.

2.3.8-rasm. Kimchi muzeyi

2000 - yilda Seulda bo'lib o'tgan uchinchi Osiyo - Evropa Sammiti arafasida muzey yangilanib, maydoni kengaytirildi.

2006 - yilda «American Health» jurnali «kimchini» dunyodagi eng sog'lom beshta oziq - ovqat mahsulotlaridan biri deb topdi. BBC,

CNN va NHK global televizion tarmoqlari muzey haqidagi mashxurligini oshishiga hissa qo'shgan reportajlarni e'lon qildi.

2013 - yilda Koreyaning jamoaviy kimchi madaniyati YuNESKO tomonidan Insoniyatning og'zaki va nomoddiy madaniy merosi durdonalari ro'yxatiga kiritildi.

2015 yil - CNN tomonidan dunyodagi eng yaxshi oziq - ovqat muzeylaridan biri sifatida tanlandi va ushbu muzeyni dunyodagi eng yirik 11 ta oziq - ovqat muzeylari ro'yxatiga kiritildi.

Muzeyda kimchi do'koni, ustaxonalar va kutubxonasi tashkil qilingan bo'lib, kutubxonada kimchi mavzusiga oid turli xil adabiyotlar, ma'lumotnomalar hamda ilmiy ishlar to'plangan.

2.3.9-rasm. Muzey ekspozitsiyasi

Muzey ekspozitsiyasi bir nechta doimiy ko'rgazmalardan iborat:

✓ «Kimchi dunyo bo'ylab sayohat qiladi» - kimchining global e'tirofga olib boradigan yo'li haqida gapiradi.

✓ «Kimchi - ijodiy ilhom manbai» - ushbu bo'limda rassom Kim Yong Xongning asarlari namoyish etiladi.

✓ «Kimchini pishirish va saqlash anʼanalari» - kimchi tarkibidagi sirlarni ochib beradi, pishirish jarayonini batafsil namoyish etadi.

«Ilm - kimchining foydali taʼsiri toʻgʻrisida» - kimchining ovqat hazm qilish jarayoniga taʼsirini aniq namoyish etadi.

Shuningdek, koʻrgazmalarda oziq - ovqat tarixi, uning koʻplab tarixiy va mintaqaviy navlari hamda koreys madaniyati va oshxonasi uchun ahamiyati haqida soʻz boradi. Muzey kimchiga oid maʼlumotlar va statistik maʼlumotlarni toʻplaydi va tashrif buyuruvchilar uchun muntazam ravishda kimchi tayyorlash jarayonini namoyish etish, kimchini tatib koʻrish va oshpazlik mashgʻulotlarini taklif qiladi.

Bundan tashqari muzeyda kimchi pishirish boʻyicha oʻquv kurslari ochilgan boʻlib, kattalar uchun «Kimchi universiteti» va bolalar uchun «kimchi maktabi» kurslari mavjud.

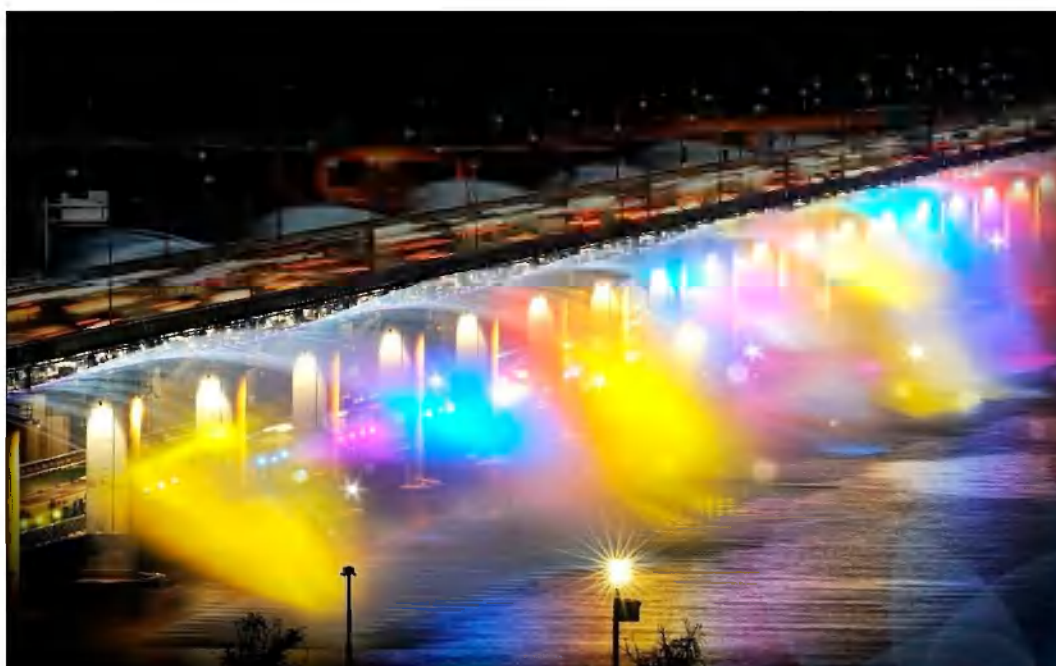
Olimpiya parki Seuldagi yirik park, 1988 - yilgi Olimpiya oʻyinlaridan meros boʻlib qolgan. Bunday voqea uchun yangi stadion qurildi. Keyinchalik atrofida goʻzal bogʻ barpo etildi.

2.3.10-rasm. Olimpiya parki

Ushbu bog'da yerdagi «Tinchlik eshigi kamari» ham barpo etilgan. Bog'da ko'plab kafe va restoranlar, musiqiy favvora, suv havzasi, qiziqarli haykallar va yodgorliklar mavjud.

«Kamalak» favvorasi. Futuristik sevuvchilar ultra zamonaviy Seul ko'rgazma markazi binosini qadrlashadi. Uning egri metall shakli kosmik kemaga o'xshaydi. Ichkarida eksponatlar va dizaynerlar modellari joylashgan yer usti va yer osti sathlari mavjud. Noyob diqqatga sazovor joyi bu – «Kamalak» favvorasi bo'lib, 2009 - yilda ochilgan. Ushbu inshoot jahon Ginnesining rekordlar kitobiga kiritilgan. Uning uzunligi 1140 metrni tashkil etadi. Xangang daryosidagi ko'prikning teshiklaridan yoritilgan suv oqimlari oqib chiqadi. Suv oqimlari ikki tomonga chiroyli tushgan va tunda u rang - barang chiroqlar bilan yoritiladi. Seulga tashrif buyuruvchilar har 20 daqiqada rang - barang tomoshani ko'rishlari mumkin.

2.3.11-rasm. «Kamalak» favvorasi

Pusan shahri. Janubiy Koreyadagi eng katta port va kattaligi bo'yicha Seuldan keyin ikkinchi o'rinda turuvchi shahar hisoblanadi. U tepaliklarda joylashgan bo'lib, Naktongan va Suyeonggan daryolari tomonidan mintaqalarga bo'lingan. Bu mintaqalar bizni

davrimizning boshida tashkil etilgan eng qadimgi aholi punktlaridan biridir.

Pusan respublikaga bo'ysunuvchi alohida ma'muriy birlik bo'lib, 2005 – yil 14 - noyabrda bo'lib o'tgan olimpiyad yig'ilishida 2020 - yildagi olimpiyada o'yinlariga mezbonlik qiluvchi shaharlar ro'yxatidan o'rin olgan.

Pusanda siz baland osmono'par binolar va mehmonxonalar orasida joylashgan g'ayrioddiy Haeundae plyajin, shuningdek, ajoyib Haedong Yonggungsa ibodatxonasiga tashrif buyurib, tog'larning tubida joylashgan aksariyat koreys ibodatxonalaridan farqli o'laroq, u qirg'oq bo'yidagi jarlikda joylashgan ibodatxonalarni ziyorat qilishingiz ham mumkin¹³².

2.3.12-rasm. Pusan shahri

Koreyaning janubi - sharqiy qirg'oq'ida joylashganligi uchun Pusan plyaj va issiq buloq kabi mo'l - ko'l turistik joylarga ega. Bundan tashqari, Pusanda turli xil mavzular va yo'nalishlarda festivallar ham bo'lib turadi. Shulardan, har yili o'tkaziladigan dengiz festival ham mahalliy ham badiiy tadbir sifatida har yilning avgust oyida o'tkaziladi. Shahar har yili Osiyodagi nufuzli xalqaro

¹³² <https://profi.travel/articles/36604/details>

kinofestivaliga mezbonlik qiladi va har yilning oktyabr oyida o'tkaziladi. Bundan tashqari, Jagalchi madaniy festivali Koreyaning madaniy turizm festivali bo'lib ishlab chiqilgan. Ushbu turli festival va tadbirlar tufayli ko'p turistlar Pusanga tashrif buyurishadi.

Shuningdek, ijtimoiy tarmoq xizmatining ta'siri Pusanga mashxur sayyohlarni jalb qildi. Pusan Madaniyat va Turizm Vazirligining rasmiy sayti va blog saytlari Pusan shahridagi sayyohlik joylarini rag'batlantirmoqda.

Bugungi kunda Pusan shahar transportining metro, avtobus kabi odatiy transport vositalaridan tashqari yaxta va yo'lovchi tashiydigan suv «tramvaylar»i bilan ham sayyohlarni o'ziga jalb qilib kelmoqda.

Geumjongsanson qal'asi. Pusanda chet elliklarni qiziqtiradigan ko'plab tarixiy qal'alari ham mavjud. Shaharda Janubiy Koreyadagi eng katta qal'a - Geumjongsanson joylashgan. U yarim orolni himoya qilish uchun Chjusun sulolasi monarxlari tomonidan qurilgan. Qal'aning devorlari tabiiy toshdan qurilgan. Devorlarning umumiy uzunligi taxminan 17 km. Turistik joylarda kuzatuv minorasi, janubiy va g'arbiy darvozalar va tosh g'orlar mavjud.

2.3.13-rasm. Geumjongsanson qal'asi

Pomos ibodatxonasi. Pusandagi taxminan 1300 yil oldin qurilgan eski diniy Pomos ibodatxonasidir. Majmua 8 m² maydonni o'z ichiga olgan 160 ta binodan iborat. Ibodatxonada Buddaning 3 haykali, madaniy yodgorliklar - uch qavatli pagoda va Ilchumun darvozasi mavjud. Binolarning eng ahamiyatlisi Daunchon binosi, Pojeru paviloni, Naxanjong va Yongxvachon zallaridir. Majmua hududida visteriyaning 500 turi o'sadi.

2.3.14-rasm. Pomos monastiri

Tonneupseong qal'asi. Pusandagi eng qadimgi ob'ekt - Tonneupseong qal'asi harobalari bo'lib, uning qurilishi I - asrga to'g'ri keladi. Uning devorlari XX - asrning boshlarida yaponlar tomonidan vayron qilingan. Keyin uning ba'zi joylari qisman tiklangan.

Bundan tashqari Pusan shahar turistlariga jahon musiqa asboblari muzeyi, milliy dengiz muzeyi, Pusan zamonaviy tarix muzeyi, xalqaro ko'rgazma va kongress markazi, Kyonju kabi muassasalarini ko'rishni taklif qiladi.

Shulardan ***Kyongju*** Janubiy Koreyaning asosiy sayyohlik markazlaridan biri hisoblanadi. U Yaponiya dengizining qirg'og'ida

joylashgan. Xudud Taebaeksan tog‘ tizmasi etagidagi tepaliklar orasida yanada chiroyli va jozibali ko‘rinadi. 33 km ga cho‘zilgan Kyongju qirg‘og‘i chiroyli panoramaga ega. Sohil bo‘yida bir nechta koylar mavjud. Shahar tarixi nihoyatda qiziq. Kyongju miloddan avvalgi 1- ming yillikda paydo bo‘lgan qadimgi Silla davlatining poytaxti bo‘lgan.

2.3.15-rasm. Kyongju shahri

Shu sababli, hududida tarix va madaniyatning ko‘plab qadimiy yodgorliklari mavjud. Eng mashxurlaridan biri - butun Sharqiy Osiyodagi eng qadimgi astronomik rasadxona – Chxomseonda joylashgan. Shuningdek, u sayyoradagi ushbu turdagi eng qadimiy tuzilmalardan biridir. Uning qurilgan sanasi VII - asrga to‘g‘ri keladi. Chxomseongdae - bu granitdan qurilgan minora.

Silla tarixiy merosining katta qismi Kyonchju milliy bog‘ida joylashgan. U 137 km² maydonni egallaydi. U yerda ibodatxonalar, haykallar, pagodalar, qabrlar mavjud. Joyning o‘zi juda chiroyli, turli xil landshaftlarga ega. Jumladan, tog‘ dovonlari, ko‘llar, soylar, o‘rmonlar va b.

2.3.16-rasm. Chxomseongdae minorasi

Antik davrni biluvchilar VI - asrga oid budda ibodatxonasi harobalarini ziyorat qilishlari mumkin. Xvanyeongsa ibodatxonasi Silla buddizmining markazi bo'lgan. Uning nomi «Oltin ajdaho ibodatxonasi» deb tarjima qilingan. U qirol oilasining ko'rsatmasi bilan qurilgan. Mo'g'ullarning Koreya yarim orolidagi vayronkor xujumlari paytida bu bino vayron qilingan. Pagoda tagidagi ulkan toshlar omon qolgan.

Seokguram grotto. Bulguksa buddistlar ibodatxonasi tarkibiga kiruvchi tosh ibodatxonasi bo'lib, u dengiz sathidan 750 metr balandlikda Toxamsan tog'ida joylashgan. Grotto Yaponiya dengiziga chiqish imkoniyatiga ega. Seokguram - bu granit tosh ichiga o'yilgan sun'iy grotto. Arkli kirish eshigi orqali siz barelyeflar bilan bezatilgan yo'lakka kirishingiz mumkin. Buddha haykali joylashgan asosiy zalda tugaydi. Zalning uyalari hind xudolarining haykallari va tasvirlari bilan to'ldirilgan. Lotus gullari shiftga o'yilgan.

2.3.17-rasm. Seokguram grotto

Haedong Yengunsa ibodatxonasi sayyohlar uchun qiziqarli joy bo‘la oladi. Uning o‘ziga xosligi shundaki, u o‘rmonlar va tog‘lar o‘rtasida emas, balki toshli sohilda joylashgan.

2.3.18-rasm. Haedong Yengunsa ibodatxonasi

Haedong Yengunsa ibodatxonasi XIV- asrga tegishli bo'lib, o'z davrida qayta - qayta yo'q qilinib tiklangan. Kiraverishda siz burj belgilarining qiziqarli haykallarini ko'rishingiz mumkin. 108 qadamli narvon ibodatxobaga olib boradi. Ibodatxona yaqinida Budda va ajdarlarning haykallari mavjud.

Namsan tog'i sayyohlar sevadigan yana bir mashxur joy bo'lib, buddaning ko'plab tasvirlari ushbu muqaddas tog'ning tosh yon bag'irlarida o'yilgan. Yaqinida budda ibodatxonalari, pagodalar mavjud.

Qadimgi Silla qirollik saroyidan unchalik uzoq bo'lmagan joyda Kerim o'rmoni joylashgan. Bu koreyslar tomonidan hurmat qilinadigan joy, afsonalarga ko'ra ular oltin qutidagi bolani topganlar, u «Kim» oilasining asoschisi bo'lib, uning avlodlari esa Silla qirollari bo'lganlar.

2.3.19-rasm. Namsan tog'i

Pusan akvariumi. Mehmonlar u yerda 35 mingdan ortiq qushlar, baliqlar, amfibiyalar va sudralib yuruvchilarni ko'rishlari mumkin. Uning maydoni 36000 m² tashkil qiladi. Birinchi qavati Simulyatsiya zali bo'lib, tashrif buyuruvchilarni dengiz safariga chiqqandek taassurot qoldiradi. Ushbu ko'ngilochar markazning mag'rurligi bu - uzunligi 80 metr bo'lgan suv osti tunnelidir.

2.3.20-rasm. Pusan akvariumi

Jagalchi baliq bozori Pusanda dengiz mahsulotlarini sevuvchilar uchun tashrif buyurishga arziydigan joy. Tong otganda, baliqlar orilgan yuk mashinalar kelganida, mehmonlarning koʻz oʻngida qiziqarli manzara paydo boʻladi. Yuk tushirishdan soʻng ulgurji savdo boshlanadi.

2.3.21-rasm. Jagalchi baliq bozori

Sotuvchilar 300 dan ortiq turdagi dengiz mahsulotlarini taklif qilishadi. Bozor hududida savdo zallari, shinam kafe va restoranlar mavjud. Bu yerda har yili qiziqarli tematik festivallar o'tkaziladi.

Inchxoon shahri. Janubiy Koreyaning yirik shahri, sanoat va sayyohlik hamda zamonaviy arxitektura markazi sifatida mashxur. U tarixiy merosini saqlab qolgan ajoyib va jonli metropol hamdir.

2.3.22-rasm. Inchxoon shahri

Inchxonga etib borgach, aeroportga e'tibor bering, ajablanarlisi shundaki, u shuningdek shaharning o'ziga xos belgisi hisoblanadi. Uning infratuzilmasi eng kichik detallarga qadar o'ylangan va g'ayrioddiy aeroport binosini ultra zamonaviy me'morchilik durdonasi darajasiga etkaza olgan.

Xalqaro aeroportlar kengashi uni bir necha yil ketma - ket dunyodagi «eng yaxshi aeroport» deb tan olishdi. U joylashgan maydon sun'iy ravishda yaratilgan. Maydon yaqin atrofida joylashgan 4 ta orol qirg'oqlari yordamida birlashtirildi. Aeroportda turistik ko'ngilochoq uchun ko'plab joylar tashkil qilingan, masalan, kinoteatrlar, kapsulali mehmonxona, spa - salonlar, mini - golf maydonchalari ham bor.

2.3.23-rasm. Incheon aeroporti

Incheon va Kyonggi tumanlarida turistlar Koreyadagi Everlandning eng katta ko'ngilochar parkiga va Suvondagi YuNESKO tomonidan muhofaza qilinadigan Xvason qal'asiga tashrif buyurishlari mumkin.

Dongdaemun Design Plaza me'moriy va ko'ngilochar diqqatga sazovor joylar toifasiga kiritilgan. Tashqi ko'rinishi bu binoni Incheonning diqqatga sazovor joyiga aylantirdi.

2.3.24-rasm. Dongdaemun Design Plaza

Majmuaning g'ayrioddiy shakli shaharga kelgan har qanday mehmonni hayratga soladi.

Inchxonning o'zida 11 ta istirohat bog'i maydonlari mavjud. Ular orasida **«Grand Park»** istirohat bog'i ham bor. «Grand Park» o'zining tabiiy landshafti bo'lgan tog'lar va o'rmonlar bilan o'ralgan.

2.3.25-rasm. «Grand Park» istirohat bog'i

Buxonsan milliy bog'i 1983 - yilda o'z maqomini oldi. Xuddi shu nomdagi tog'lar uchburchakda joylashgan uchta cho'qqiga ega. Ular o'z nomlarini Jozon davrida qaytarib olishgan. Milliy bog'ning maydoni 80 km², lekin bu unga mashxur diqqatga sazovor joy maqomini saqlashga to'sqinlik qilmaydi.

Mahalliy tabiatning go'zalligi, chiroyli daralar, sharsharalar, soylar uzoq vaqt esda qoladi. Bog' hududida 100 ga yaqin ibodatxonalar, qal'a harobalari mavjud. Sayyohlar Bagundae cho'qqisiga 4 soatda ko'tarilishni tanlaydilar. Yangi boshlanuvchilar uchun oson marshrutlar ham taklif etiladi. U erga har yili 5 millionga

yaqin turistlar tashrif buyuradi. Milliy boqqa Seuldan metro orqali borishingiz mumkin.

2.3.26-rasm. Bagundae cho‘qqisi

Jeongdeongsa ibodatxonasi. Asosiy diniy joylardan biri bu Jeongdeongsa ibodatxonasidir. Uning tarixi 1000 - yildan ortiq davom etadi. Ibodatxona majmuasi tepalikda, o‘rmonlar orasida joylashgan, bu joy juda chiroyli.

2.3.27-rasm. Jeongdeongsa ibodatxonasi

Uning hududida istirohat bog'i mavjud. Qadimgi binolarni chiroyli daraxtlar va gulzorlar o'rab olgan. Ibodatxona faol, Buddist rohiblar uning hududida yashaydilar. Tashrif buyurgan turistlar ular bilan suhbatlashishlari, choy marosimi o'tkazishlari va meditatsiya qilishlari mumkin.

Tegu shahri. Kyonsan - Puktu provensiyasining markazi Tegu shahri hududi bo'yicha Koreyada to'rtinchi o'rinda turadi. Tegu unchalik katta bo'lmagan tog'lar bilan o'ralgan vodiya joylashgan. Uning shimoli - sharqida oqib o'tuvchi Kimxo daryosi shahar g'arbidagi Nakton daryosiga bo'rib quyiladi. Shahar daryolar kesishgan joyida joylashganligi sababli azaldan yirik transport tuguni vazifasini bajarib kelgan.

Choson hukumronligi davrida shahar Kiyonsan mintaqasining ma'muriy markazi sifatida gavdalangan. Teogu iqlimi boshqa koreys shaharlariga nisbatan ancha issiq va yoqimli hisoblanadi. Shaharning iqtisodiy tayanchi to'qimachilik sanoatiga asoslanadi. Shuningdek, metallurgiya va mashinasozlik sohalari ham shahar rivojida etakchi o'rinni egallaydi.

2.3.28-rasm. Tegu shahri

Yashil choy muzeyi. 2001 - yilda Jeju orolida ochilgan. U yerda siz Koreyada yashil choy ichish tarixi va madaniyati haqidagi qiziqarli ma'lumotlarni bilib olishingiz mumkin. Muzey joylashgan binoning me'morchiligi choy plantatsiyasiga o'xshaydi. Hududda, ekspozitsiyadan tashqari, go'zal suv havzasi, botanika bog'i, plantatsiyalarga va muzeyning atrofiga qaragan kuzatuv maydonchasi mavjud¹³³.

2.3.29-rasm. Yashil choy muzeyi

Ulsan shahri. Janubiy Koreyaning janubi - sharqiy qismida, Yapon dengizi qirg'og'ida joylashgan. 1962- yilgacha Ulsan shahri aholisi baliqchilik va dehqonchilik bilan shug'ulangan. Keyinchalik u yerda zavod - fabrikalar qurilish natijasida mashinasozlik, avtomobilsozlik, kemasozlik, neftni qayta ishlash kabi sohalar rivojlanib Janubiy Koreyaning yirik sanoat shaharlardan biriga aylandi. Bugungi kunda u yerda dunyoga mashxur «Hyunday» korporatsiyasining shtab kvartirasi joylashgan.

¹³³ <https://www.tourdom.ru/news/dostoprimechatelnosti-yuzhnoy-korei.html>

Rivojlangan turizm turlari va turistlar tashrifi. Janubiy Koreya bu - kichik mamlakat, eng qiziqarli joylarni 5-7 kun ichida ko'rib chiqish mumkin. Koreyadagi shaharlar o'rtasida eng qulay va tezkor transport vositalaridan biri bu KTX po'ezdlari. Ularning maksimal tezlik 350 km/soat, yo'lovchi po'ezdlarining tezligi esa 300 km/soat. Seuldan Pusangacha tezyurar po'ezdga 2 soat 40 daqiqada etib borish mumkin. Po'ezd salonida barcha qulayliklar, video va audio tizimlar, bagaj xonalari, hojatxonalar va boshqalar mavjud.

Janubiy Koreyaning tabiatning hilma – xilligi, tarixiy – madaniy o'bektlarning qadimiyligi, ibodatxonalar, muzeylar va diqqatga sazovor joylar mamlakatda turizm sohasining yaxshi rivojlanishiga turtki bo'ladi. Deyarli turizm sohasining barcha turlari yaxshi rivojlangan va tashkil etilgan.

Tog' - chang'i turizmi. Janubiy Koreyada chang'i mavsumi dekabrdan martgacha davom etadi, ammo mamlakatdagi tog'-chang'i kurortlarining aksariyati yozda dam olishga qaratilgan, golf maydonchalari va turli attraksionlar mavjud. Tog' - chang'i kurortlarining muhim xususiyati shundaki, ular mamlakat poytaxti bo'lgan Seul yaqinida joylashgan. Kyonggi viloyatining janubi - sharqiy qismida Tokjo tog'ining yon bag'irlarida qarag'ay o'rmonlari bilan o'ralgan joyda Yangzhi Pine Resort joylashgan. U butun yil davomida ishlaydi va ko'proq oilalarga mos keladi. Dam olish maskanida 7 ta qiyaliklar shu jumladan, 1 ta yangi boshlanuvchilar uchun va 3 ta mutaxassislar uchun qiyaliklar mavjud. Uning hududida butun oila a'zolari uchun maxsus qor parki, basseyn, mehmonxona, yotoqxonalar, supermarket, jihozlarni ijaraga olish va sport kiyimlari do'koni faoliyat yuritadi. Yozda golf klubi ish boshlaydi¹³⁴.

Davolanish – sog'lomlashtirish turizmi. Gangvon viloyatida, Sokcho City va Sorak - San milliy bog'i o'rtasida termal kurortlar yaratilgan issiq buloq maydoni mavjud. Ushbu joylarning eng mashxur termal kurorti Sorva Waterpia suv faoliyatining katta

¹³⁴ http://www.svali.ru/catalog~105~index.htm?details=1&tur_t=1

majmuasi bo'lgan Xanva Sorakdir. Dam olish maskanida mehmonxonalar, ochiq hovuzlar, hammomlar, saunalar, suv o'tkazgichlari va boshqa ko'plab xizmat ko'rsatish turlari mavjud. Mahalliy mineral suvlar natriy –kaltsiy - magniy tarkibiga ega va salbiy ionlar bilan boyitilgan. Ularning harorati +49°C daraja. Mineral suvlar artrit, nevrologiya va teri kasalliklarini davolashda samarali hisoblanadi. U yerdan unchalik uzoq bo'lmagan joyda, xuddi shunday tarkibdagi mineral suvlarga asoslangan, ammo harorati +53°C daraja bo'lgan yana bir Cheoksan termal majmuasi joylashgan. Ushbu qulayliklar nafaqat koreyaliklar uchun, balki xorijlik turistlar uchun ham faoliyat yuritadi.

Plyaj turizmi. Janubiy Koreya unutilmas taassurotlar mamlakati. Uni uchta dengiz yuvadi: Yaponiya, Sariq va Sharqiy Xitoy dengizi. Mamlakatda dengiz qirg'og'ida joylashgan kurortlar juda ko'p. Turistlarni tanlashlari uchun imkoniyatlari juda ko'p¹³⁵.

Uch tomondan dengizlar bilan o'ralgan Koreyada yozgi ta'tilni o'tkazish uchun juda ko'p turli xil plyajlar mavjud. Yozda havo harorati 30°C darajadan oshadi, shuning uchun yozgi ta'tilni yoqimli va bermalol o'tkazishni yaxshi ko'radiganlar uchun Koreyaning plyajlari tashrif buyurish uchun juda yaxshi joydir. Ko'pgina plyajlar iyun oxirida - iyulda ochiladi va avgust oxirida yopiladi. Ammo bu davrda Koreyaga borolmasangiz ham xafa bo'lmang, chunki plyajlarda muntazam ravishda yilning istalgan vaqtida tashrif buyurish mumkin bo'lgan ajoyib bayram va festivallar o'tkaziladi. Shuningdek, siz suv sportining har xil turlarini sinab ko'rishingiz ham mumkin.

Janubiy Koreyadagi eng mashxur kurort - Jeju orolidir. Jeju qirg'oq bo'yidagi kurort zonalari vulqon landshaftlari va go'zal tabiati bilan ajralib turadi. U yerdagi plyajlar juda xilma - xil. Plyaj mavsumi iyuldan sentyabrgacha davom etadi. Dam olish xududining eng mashxuri bu - orolning janubiy sohilidir. U yerda Janubiy Koreyadagi eng yirik kurort - Chunmun joylashgan bo'lib, u eng

¹³⁵ https://russian.visitkorea.or.kr/rus/ATT/3_1_view.jsp?cid=2538672&gotoPage=

yaxshi oq qumdan iborat. Chunmun ko'plab zamonaviy mehmonxonalar va rivojlangan infratuzilma bilan jihozlangan zamonaviy kurortdir. Chunmun plyajining uzunligi 500 m va kengligi 30 m gacha.

Orolning janubi - sharqiy qismida Pyosong plyaji joylashgan. Dengiz sayoz va sokin. Jeju orolining shimoliy qirg'og'ida shahri yaqinida Iho plyaji g'arbga cho'zilgan va Kimnim plyaji faqat g'arbda joylashgan.

Pusan shahrida ko'plab plyajlar mavjud. Ularning barchasi toza, yaxshi jihozlangan, suzish va dam olish uchun mosdir. Yozda chet ellik sayyohlar duch keladigan yagona muammo bu - chet ellik va mahalliy sayyohlarning ko'pligidir. Shaharda eng mashxur plyajlar Haeundae va Gwangalli hisoblanadi. Haeundae plajining uzunligi 1,5 km, kengligi 50m.ni tashkil qiladi. Sohil oq qumdan iborat. Sohil bo'ylab bir necha qatorda mehmonxonalar saf tortgan. Gwangalli plyajining uzunligi 1,4km va kengligi 60 m dan ortiq bo'lib, qirg'oqning bu qismi suvni tozalash dasturi bilan himoyalangan.

Sokcho sohillari oq qum va toza suv, shuningdek, yashil qarag'ay bilan yastangan. Bu esa sizga yaxshi dam olishingiz uchun kerak bo'lgan hamma narsalar, masalan, sayr qilish joylari, qulay to'xtash joylari, qulay mehmonxonalar va boshqalar mahayyo. Shuningdek, u yerda Seoraksan tog'li bog'i (Vesorak), Yonnanho ko'li va boshqa taniqli diqqatga sazovor joylari mavjud.

Plyajdan tashqari siz baliq ovlash uchun barcha sharoit mavjud bo'lgan Chodo orolida dam olishingiz yoki Panfe yaqinidagi baliq bozoriga tashrif buyurishingiz mumkin. Plyajning yana bir muhim afzalligi shundaki, u Sokcho shahridagi avtobus terminalida qulay joylashgan. Plyajni topish juda oson va hatto mintaqada yo'ldan adashgan chet ellik turist ham u yerda yo'qolmaydi.

Har yili 1 - yanvar kuni ushbu plyajda Yangi yilning birinchi tongi festivali bo'lib o'tadi, iyul - avgust oylarida esa plyaj mavsumida turli xil bayramlar va tantanalar o'tkaziladi.

2.3.30-rasm. Sokcho plyaji

Gangvon - do provintsiyasining mashxur plyajlaridan biri Naksan plyajidir. Uzunligi 1810 m boʻlgan plyaj har yili koʻplab turistlarni jalb qiladigan toza qumi bilan mashxur.

2.3.31-rasm. Naksan plyaji

Plyaj yaqinida hashamatli qarag'ay o'rmoni bo'lib, u yurish uchun ideal joydir. Bundan tashqari, u yerda yoshlar orasida juda ommalashib ketgan ko'plab ko'ngilochar o'yinlar va dasturlar tashkil etiladi. Shunday qilib, plyajda siz suv «banan» yoki suv velosipediga minishingiz mumkin. Bundan tashqari, sohil yaqinida ziyorat qilish uchun Naksansa ibodatxonasi va quyosh chiqishining ajoyib ko'rinishini taqdim etuvchi Naxans Yysande paviloni mavjud.

Techon plyaji - Sariq dengiz sohilidagi eng kattasidir. Sayoz chuqurlik va past to'lqinlari mavjud. Techon o'zining qumi bilan haqli ravishda fahrlanadi. Qumlari kata bo'lsa ham juda yumshoq va uning ustida yalangoyoq yurish yoqimli. U g'arbiy qirg'oqdagi eng katta plyaj bo'lgani uchun u yerda xizmat ko'rsatish yaxshi rivojlangan. Har yili iyul oyida Techon plyaji dengiz balchiqlari festivaliga mezbonlik qiladi.

2.3.32-rasm. Techon plyaji

Inchxon xalqaro aeroporti yaqinida joylashgan Irvanni plyaji G'arbiy dengizdagi eng mashxur plyajlardan biridir. U o'zining keng qumli qirg'oqlari va ajoyib muhitni yaratadigan g'aroyib landshaftlari

bilan mashxur. U yerdagi suv chuqurligi unchalik katta emas, shuning uchun plyaj bolali oilalar uchun juda mos keladi. Shuningdek, siz qayiqni ijaraga olib, ochiq dengizga borishingiz yoki kichik qirg'oq qoyalaridan baliq ovlashingiz mumkin. Har yili yozda ushbu plyajda turli xil festivallar va tadbirlar o'tkaziladi, ularda ishtirok etish sizga ko'pdan ko'p zavq bag'ishlaydi.

2.3.33-rasm. Irvanni plyaji

Suvning sayoz - chuqurligi, shuningdek, pasayish va oqim paytida uning darajasi unchalik katta bo'lmaganligi tufayli, har yoz Heunde o'z ta'tilini o'tkazish uchun kelgan mahalliy va xorijiy turistlarni o'ziga jalb qiladi. Yumshoq qum, qulay haroratli suv va quyosh botishi Heundeni turistlar orasida juda mashxur qiladi. Agar siz plyaj bilan chegaradosh va qo'shni Sonjong plyajiga olib boradigan qoyalarga chiqsangiz, Talmazi yo'liga tushishingiz mumkin. Bu yo'l sizni to'lin oyni tomosha qilish uchun qulay bo'lgan tepalikka olib boradi.

Suzish mavsumining ochilishi bilan plyajda bir qator festivallar o'tkazilib, ko'plab tomoshabinlarni jalb qiladi. Bundan tashqari, u yerda yil bo'yi turli tadbirlar masalan, yozda qum va dengiz

festivallari, kuzda plyaj xalqaro kinofestivallarning o‘tkazilish joyiga aylanadi, qishda quyosh chiqishi va Yangi yilning birinchi kunini nishonlash kanilar o‘tkaziladi.

2.3.34-rasm. Heunde plyaji

Dayving. Jeju orolida dayving bilan shug‘illanish imkoniyatlari mavjud. Asosiy sho‘ng‘ish joylari orolning janubiy qirg‘og‘idagi kichik orollar yaqinida joylashgan. Orolidagi sho‘ng‘ish markazlarining aksariyati Sogypo shahrida joylashgan bo‘lib, u yerdan sho‘ng‘ish joylariga boriladi. Sho‘ng‘ish paytida ko‘plab qoyalarni ko‘rish mumkin. Maksimal sho‘ng‘ish chuqurligi 40 metrga etadi, Jeju orolining qirg‘og‘ida siz har xil mayin marjonlar, gubkalar, dengiz yulduzlari, hamsi, qushqo‘nmas baliq, sherfish, triggerfish, kapalak baliqlari, farishta baliqlari, orkinos, makkel, perch va ananas baliqlarini ko‘rishingiz mumkin.

Shopping. Seul CNN tomonidan «Dunyoning eng yaxshi savdo shahri» deb topildi va xarid qilish markazlaridan biriga aylandi. Xaridlarni hamma joyda, shahar universal do‘konlarida, ertalabgacha ochiq savdo markazlarida, maxsus «moda» ko‘chalarida va an’anaviy

bozorlarda qilish mumkin. Savdo markazlarida yuzlab taniqli jahon va milliy koreys brendlari bitta tom ostida to'plangan. Ulardan Dongdaemun Fashion City, Myeongdong ko'chasi, Namdaemun bozori, Insadong ko'chasi, Karosukil ko'chasi va Apgujon Rodeo ko'chalarini aytish mumkin. Kichik do'kon va bozorlardan tashqari deyarli hamma joyda xalqaro to'lov tizimlarining kartalari qabul qilinadi.

Koreyaning ikkinchi yirik shahri Pusanda esa Ginnesning rekordlar kitobiga kiritilgan, dunyodagi eng yirik savdo markazi bo'lgan Shinsegae Centum City mavjud. Bundan tashqari «Duty Free» ya'ni boj olinmaydigan zona nafaqat Koreyadagi aeroportlar va portlarda, balki Lotte va Huindai kabi yirik brendlarning do'konlarida ham mavjud¹³⁶.

Kirish turizmi. 2017 - yilda Janubiy Koreyaga 13,33 million turist tashrif buyurgan. Seulning mahalliy turizmni targ'ib qilish agentligi bergan habarlarga ko'ra Janubiy Koreyaga kelgan chet elliklar soni 2017 - yilda xitoylik sayyohlar tashrifi pasayib ketganidan keyin asosiy ta'sir tufayli 2018 - yilga nisbatan 15%ga tushib ketgan. Bunga sabab, 2017 - yili THAAD mudofaa tizimlari to'g'risidagi Nizolar tufayli xitoylik sayyohlar soniga ta'siri sezildi va turistlar umumiy sonining pasayishiga olib keldi. Soha hali to'liq tiklanmagan bo'lsa - da, siyosiy vaziyat tinchlandi va turistlar soni ko'paydi.

Lekin Koreya turizm tashkiloti (KTO) ma'lumotlariga ko'ra, Yaponiyadan tashrif buyuruvchilar soni keskin 27,6 %ga o'sib, 2,94 million kishini tashkil qildi.

Janubiy Koreyaning sayohat va turizm sohasi YaIMga qo'shgan hissasi 2017 - yilda taxminan 81 trln Koreya vonini tashkil etdi. Bu raqamga to'g'ridan-to'g'ri, bilvosita va qo'shilgan hissalar kiradi. O'sha yili tashrif buyuruvchilar sonining kamayishi tufayli 2017 - yilda qiymat pasaygan.

¹³⁶ https://www.turizm.ru/south_korea/

2.3.4-jadval

Janubiy Koreyaga 2016-2020 yillarda tashrif buyurgan turistlar sonining o'zgarish ko'rsatgichi

Yillar	Turistlar soni	O'zgarish (%)
2020	2,520,396	-14.4 %
2019	17,502,756	+14.0%
2018	15,354,192	+15.1%
2017	13,340,492	-22.7%
2016	17,254,385	+30.3%

«Koreya to'liqini» nomi bilan tanilgan Hallyu Janubiy Koreyaning mashxur madaniyati, jumladan musiqa, teleko'rsatuvlar va filmlarni tasvirlaydi hamda Janubiy Koreyaning turistik yo'nalishini dunyo bo'ylab ko'rsatadi. Koreyaning mashxur madaniyati va koreys go'zallik mahsulotlari dunyo miqiyosida tan olinayotgan bir paytda, tashrif buyuruvchilar soni ortib bormoqda. 2018 - yilda K-Pop Boyband BTSga Seul Metropolitan Hukumati tomonidan turizm sohasini rivojlantirish uchun kredit berildi. Hozirda BTS dunyodagi eng katta bolalar guruhi hisoblanadi.

Koreya turizm tashkiloti (KTO) ma'lumotlariga ko'ra, 2018 - yilda Janubiy Koreyaga taxminan 15,35 million turistlar tashrif buyurgan bo'lib, birgina oktyabr oyining o'zida 1,53 million kishi tashrifi bilan eng mashxur oy ko'rsatkichini berdi.

Chet elliklar orasida xitoylik sayyohlar soni 14,9%ni ya'ni 4,78 million kishini tashkil etdi, bu ularning umumiy sonining 31,2 %ini qamrab olgan. Bu ko'rsatkich 2017 - yilga nisbatan 14,9 %ga o'sganligini anglatadi¹³⁷.

2018 - yilda Koreyaga tashrif buyurganlar orasida birgina davolanish maqsadida kelganlarning umumiy soni 2 milliondan oshdi, bu esa tibbiy xizmatlarning yanada ommalashishiga sabab

¹³⁷ https://www.google.com/search?q=international+tourism+statistics+in+South+Korea&source=lmns&bih=657&biw=1366&rlz=1C1GCEA_enUZ920UZ920&hl=ru&sa=X&ved=2ahUKEwjvg-CA2PhwAhXUVioKHRPHAW0Q_AUoAHoECAEQAA

bo'ldi. Yana bir muhim jihati shundaki, 2018 - yilda Koreyaga 190 mamlakatdan 380 mingga yaqin chet ellik bemorlar tashrif buyurgan. Ular orasida xitoylik bemorlar umumiy sonning 31,2 % ni, undan keyin AQSh va Yaponiya qayd etilgan¹³⁸.

Turizm Koreyada iqtisodiy o'sishning muhim harakatlantiruvchisi hisoblanadi. 2018 - yilda turizm YalMning 4,7 %ini tashkil etdi va 1,4 million ish joyini qo'llab - quvvatlashi taxmin qilingan edi, bu umumiy bandlikning 5,3%ga to'g'ri keladi. Sayohat eksporti esa 2018 - yildagi xizmat eksportining 15,5%ini tashkil etdi¹³⁹.

Koreya madaniyat, sport va turizm vazirligi va Koreya turizm tashkiloti (KTO) ning 2019 - yil dekabr oyida bergan ma'lumotiga ko'ra Janubiy Koreyaga kelgan chet ellik turistlar soni har yildagiga nisbatan eng ko'p 17,5 millionga yaqinlashgan. 17,5 million tashrif buyuruvchilar soni har 1,8 soniyada Koreyaga bitta chet ellik kelganini anglatadi. Bu bir yil davomida har kuni Janubiy Koreyaga taxminan 407 nafar chet ellikni olib keluvchi 118 ta samolyotni anglatadi.

2019 - yilda sayohat va turizmning Koreya yalpi ichki mahsulotiga qo'shgan hissasi umumiy iqtisodiyotning 4,2%ini tashkil etdi (81,4 milliard von). Ularga umumiy ish bilan bandlikning 4,8% to'g'ri keldi. Jahon sayyohlik kengashining bergan ma'lumotiga ko'ra, xalqaro mehmonlarning ta'siri 26,5 milliard vonni tashkil qildi¹⁴⁰.

Janubiy Koreyaga sayohat qilishning yana bir asosiy sababi xarid qilish hisoblanadi. 2019 - yilda turist har bir sayohati davomida xarid qilish uchun taxminan 600AQSh dollarini sarflagan. Har bir

¹³⁸ https://www.google.com/search?sa=X&rlz=1C1GCEA_enUZ920UZ920&hl=ru&lei=0qqzYKDsJ4zX3AO ruKCoBw&q=korean%20medical%20tourism%20statistics&ved=2ahUKEwignbOK2PHwAhWMK3cKHSscCH UQsKwBKAR6BAgrEAU&biw=1366&bih=657

¹³⁹ https://www.google.com/search?q=international+tourism+statistics+in+South+Korea&source=lmns&bih=657&biw=1366&rlz=1C1GCEA_enUZ920UZ920&hl=ru&sa=X&ved=2ahUKEwjvg-CA2PhwAhXUvioKHR PHAW0Q_AUoAHoECAEQAA

¹⁴⁰ https://www.google.com/search?sa=X&rlz=1C1GCEA_enUZ920UZ920&hl=ru&lei=0qqzYKDsJ4zX3A oruKCoBw&q=korea%20tourism%20organization%20statistics&ved=2ahUKEwignbOK2PHwAhWMK3cKS scCHUQs KwBKAF6BAgrEAI&biw=1366&bih=657

turist bir kuniga esa 245 AQSh dollari sarf qilgan. Umuman olganda, aholi jon boshiga oʻrtacha harajatlar taxminan 1,23 ming AQSh dollarini tashkil etgan va bu 2019 -yilda taxminan 21,5 milliard AQSh dollari miqdoridagi sayyohlik tushumlariga toʻgʻri keladi¹⁴¹.

Vazirlik va KTO hisob - kitoblariga koʻra, mamlakat har yili turizmdan 25,1 trillion von (21,58 milliard AQSh dollari) miqdorida daromad olish imkoniyatiga ega. Bu esa turizm sohasida 46 trillion von ishlab chiqarish va 460 ming ish oʻrinlari yaratilishidan dalolat beradi.

2020 - yilda Janubiy Koreyaga 2,52 million kishi tashrif buyurdi. Ammo koronavirus (COVID-19) epidemiyasi tufayli 2020 - yilda Janubiy Koreyaga tashrif buyurganlar soni 85%ga tushib ketdi va 2000 - yildan beri eng past koʻrsatkichni berdi. Janubiy Koreyaga tashrif buyuruvchilarning maʼlumotlari har oy yangilanadi, masalan, 2016 - yil iyul oyida eng yuqori koʻrsatkichga – 1.681.516 kishiga, 2020 - yil birgina aprel oyida esa eng past koʻrsatkichga – 28.714 kishiga etdi¹⁴².

2020 - yilda Janubiy Koreyada jami turizm tushumlari taxminan 10,44 milliard AQSh dollarini tashkil etdi.

Chiqish turizmi. 2018 - yilda 28,7 millionga yaqin Janubiy Koreyaliklar sayohat qilish uchun chet elga chiqishgan. Shulardan taxminan 7,5 million koreyaliklar Yaponiyaga sayohat qilishgan.

2020 - yilda Janubiy Koreyaliklarning 4,3 millioniga yaqini sayohat qilish uchun joʻnab ketishdi. 2019 - yildagi koʻp sayohatlar yanvar oyida amalga oshirilgan. Janubiy Koreya fuqarolarining daromadlari oshishi bilan birga chet elga sayohat qilishning ommaviyligi ham oshib bormoqda.

¹⁴¹ <https://www.statista.com/topics/4810/travel-and-tourism-industry-in-south-korea/#dossierSummarychapter4>

¹⁴² https://www.google.com/search?q=international+tourism+statistics+in+South+Korea+in+2021&bih=657&biw=1366&rlz=1C1GCEA_enUZ920UZ920&hl=ru&ei=F7OzYMyfBM-GrwSYuJ-gBQ&oq=international+tourism+statistics+in+South+Korea+in+2021&gs_lcp=Cgdnd3Mtd2l6EAM6BwgAEEcQsANQwx9Ywx9gziFoAXACeACAAdEBiAH4ApIBBTauMS4xmAEAoAEBqgEHZ3dzLXdpesgBCMABAQ&sclient=gws-wiz&ved=0ahUKEwiMh8v73_HwAhVPw4sKHRjcB1QQ4dUDCA4&uact=5

Ichki turizm. Jahon sayyohlik tashkiloti (UNWTO) tomonidan taqdim etilgan ma'lumotlarga ko'ra, 2017 - yilda «ichki ta'til va ko'ngilochar sayohatlar» soni 124 milliondan ziyodni tashkil etdi.

Sayohat eksporti 2018 - yildagi xizmatlar eksportining 15,5%ini tashkil etdi. Ichki sayohatlar jami taxminan 311,2 millionni tashkil etib, 2017 - yilga nisbatan 9,2%ga o'sdi. Bunda kunlik sayohatlar 14,1%ga kamayib, 147,9 millionga etdi, tungi sayohatlar esa 44,7%ga o'sib, 163,2 millionga etdi.

Ushbu statistika ichki turistlar o'rtasida 2019 - yilda Janubiy Koreya bo'ylab sayohat qilishda eng ommabop tadbirlar to'g'risida o'tkazilgan so'rovlar natijasidir. So'rov natijalariga ko'ra, javob beruvchilarning taxminan 31,3%i Janubiy Koreyada sayohat qilishda madaniy tajribalar va festivallarni afzal ko'rishlarini ta'kidlaganlar.

Yiliga kelgan sayyohlar soni 20 milliondan oshganligi sababli, Seul o'zining jalb etilishini va xalqaro MICE sanoatini rivojlantirish bo'yicha keng ko'lamli siyosatni amalga oshirib, o'z iqtisodiyotini 22 trillion von qiymatiga ko'tarib, bandligini ta'minladi. Bugungi kunda Seul koreys madaniyati va an'analarining fenomenal qiymatini aniqlash va saqlash uchun «Kelajak merosi» loyihasidan foydalanadi va shu bilan shaharni madaniyat hamda san'at uchun dunyoning eng sevimli joylaridan biriga aylantiradi.

Milliy qadriyatlari va an'analari. Janubiy Koreya iqtisodiy rivojlanish va qadimiy tarixga ega bo'lib, qo'shnilari Xitoy va Yaponiyaga kuchli madaniy ta'sir ko'rsatib, o'tmishda ular tomonidan cheksiz kengayish xususiyatiga ega bo'lgan.

Koreya Respublikasini qisqartirib «Korea» deb atashadi. Afrosiyob devoriy suratlar orasida VII - asrda Osiyoning sharqiy hududida joylashgan Tinch okean qirg'oqlarini yuvib turuvchi uzoq Kogoryo mamlakati elchilarining Samarqand hukmdori saroyiga tashrifi ifodalanganligini ko'rish mumkin. Keyinchalik ma'lum muddat bu davlatlar orasidagi o'zaro aloqalar uzilgan. Biroq, globallashuv jarayonida odamlar va sarmoyalarning chegara

bilmasligi natijasida uzoq mamlakatlar orasidagi o‘zaro munosabatlar odatiy holatga aylandi.

Janubiy Koreyaning madaniyati o‘zining urf - odatlari va an‘analarini, shuningdek, Koreyaning qadimgi davrlaridan beri rivojlanib kelgan folklor, musiqa, til, san‘at, ovqatlanishni o‘z ichiga oladi. 1948 - yilda Janubiy Koreya Shimoliy Koreyadan ajralib chiqdi va g‘arblashtirish yo‘lini boshladi. Shimoliy Koreyadan ajralib chiqishdan oldin, Janubiy Koreya Xitoy madaniyatiga katta ta’sir ko‘rsatdi.

San‘ati. An‘anaviy koreys san‘ati qadimgi davrlardan beri usta hunarmanddan hunarmandga meros qilib qoldirilgan noyob madaniy boyliklardir. Tabiiy olamdan ilhomlanib, ushbu go‘zal an‘anaviy qo‘l san‘atlari tabiiy, organik shakllar va oddiy bezaklardan foydalanish bilan ajralib turadi. Asrlar davomida tasviriy va dekorativ tasviriy san‘atlarni o‘z ichiga olgan koreys xalq amaliy san‘ati: xalq rasmlari, xattotlik, tut qog‘oz (Xanji), loydan yasalgan qo‘g‘irchoqlar (Sila Tou) bular - an‘anaviy koreys san‘atining ajoyib namunalari hisoblanadi¹⁴³.

2.3.35-rasm. Minxva (Koreys xalq rasmlari)

¹⁴³ http://www.antiquealive.com/Blogs/Hanji_Korean_paper.html

Anʻanaviy koreya sanʻatining gʻayrioddiy shakli, minxva oddiy odamlarning soʻz erkinligini aks ettiradi va ularning ichki fikrlari hamda orzularini ochib beradi. Ushbu qadimiy anʻananing mustahkamligi, sofliigi va abadiyligini aks ettirgan holda rassomlarning his - tuygʻularini ifoda etadigan Koreyaning badiiy shaklidir.

2.3.36-rasm. Xattotlik - yozish sanʻati

Tut daraxtidan yasalgan ushbu mustahkam va chiroyli qogʻoz, bugungi kunda bebaho madaniy merosdir. Bu anʻanaviy koreys qogʻozining shakli boʻlib, u tut daraxtining poʻstlogʻini uning asosiy tarkibiy qismi sifatida ishlatadi. Qogʻoz birinchi Xitoydan olib kelinganidan soʻng, qadimgi koreyslar oʻzlarining «hanji» qilishning oʻziga xos usulini ishlab chiqdilar.

2.3.37-rasm. Hanji (koreys qog‘ozi)

Matonat bilan loydan yasalgan odam va hayvonlar haykallari qadimgi koreyslarning ajoyib e’tiqod timsolidir. Sulolalar orqali Koreyaning san’at xazinalari bo‘lib kelmoqda.

2.3.38-rasm. Silla gil qo‘g‘irchoqlari (Tou)

Milliy kiyim - kechaklari. An'anaviy koreys kostyumi «hanbok» deb nomlanib, koreyslar milliy liboslari bilan faxrlanadilar. Koreya aholisi xuddi shu kiyimni «chosonot» deb atashadi. Koreyada yashovchilarning milliy liboslari oddiy matolardan iborat bo'lishiga qaramay, juda yorqin ko'rinadi¹⁴⁴.

Uzoq vaqt davomida kostyum o'zgarib, Evropa kiyimlarining xususiyatlarini o'ziga singdirdi. Uning xususiyatlari orasida oddiy kesma, yumaloqlik, amaliylik mavjud. Katta hajmli kiyimlar kundalik hayotga yaxshi moslangan va yerga o'tirishga imkon beradi. Oddiyligiga qaramay, hanbok egasiga nafislik bag'ishlaydi. Yumshoq burmalari qiziqarli ko'rinish hosil qiladi. Eng asosiysi, milliy libos har qanday odamga, hattoki chet ellikka ham mos keladi.

2.3.39-rasm. Koreyaning milliy liboslari

Dastlab koreys kostyumi shimoliy Sibirdan kelgan ko'chmanchilarning kiyimlariga o'xshagan. «Hanbok» qulay va

¹⁴⁴ <https://spb.hse.ru/ixtati/news/339372890.html>

amaliy bo'lib, uning tashqi ko'rinishida ko'plab shamanistik motivlarni uchratish mumkin. Qadimgi davrlarda koreys kostyumining barcha asosiy tafsilotlari paydo bo'lgan va o'sha paytdan beri kiyimni bezab turgan motivlar o'zgarishsiz qolgan. Hanbokning tarixi uzoq, chunki qadimiy qabr devorlaridan milliy liboslar tasvirlari topilgan. Suratlarda uzun shim yoki yubkada odamlar tasvirlangan.

2.3.40-rasm. An'anaviy koreys kostyumi «Hanbok»

Baekje va Silla davrlarining kiyimlari odatda o'xshash bo'lib, faqat ba'zi elementlari bilan ajralib turgan. Ammo obro'li odamlar uchun kiyimlar g'ayrioddiy bo'lgan, masalan, monarxning rasmiy kiyimi ajdar tasviri tushirilgan xalat bo'lgan. Agar u maslahatchilarni qabul qilsa, qizil rangli yoki naqshli kiyim kiygan. Naqsh xalatlarga (ko'kragiga yoki orqasiga) naqshlangan.

«Hanbok» 2 qismdan, yoqorisi – ko'ylak (chogori) va pastki qismi (shim yoki yubka) dan iborat bo'lgan. Erkaklar va ayollar uchun an'anaviy kiyimlarning yuqori qismi shakl jihatidan o'xshash,

ammo rang va uzunlikda farq qiladi. Ushbu kostyumning zamonaviy o'zgarishi ko'pincha maktab formasi sifatida ishlatiladi. Ayollar kiyimi uchta elementni birlashtiradi:

1. Yubka («chima»).
2. Bluzka yoki ko'ylak («chogori»).
3. Tasmalar («ochish»).

Hanbokning go'zalligi chiziqlar nafisligiga bog'liq bu - yeng va yoqaning «to'lqinlari» bilan baholanadi.

Koreyaning an'anaviy yubkalari «chima» deyiladi. Yubka tanani o'rab olib, yergacha keng bo'lib tushib turadi. Pastki qismida avvaldan qo'shimcha sokchima kiyiladi. Ko'ylak uzunligi esa belidan yuqorida bo'lib, boleroga o'xshaydi, lekin uning yenglari keng bo'ladi. Old tomoni tasma kamon bilan qadalib, uchlari osilib turadi. Kostyum har xil gulli kashtalar bilan bezatiladi. Vaqt o'tishi bilan ayollar uchun amaliy o'rta uzunlikdagi yubkalar etagi uzun yubkalarga almashtirildi. Belidan bog'lab turadigan pidjaklar esa uzun bo'lgan.

Mo'g'ul kiyimlari Koreya kostyumiga juda katta ta'sir ko'rsatgan. Bu Goryeo sulolasi davrida yuz bergan. O'sha vaqtlarda «chogori» qisqaroq bo'lib, etaklari uzunroq bo'lgan. Shu bilan birga, hanbok mo'g'ul milliy kiyimiga ham o'zaro ta'sir ko'rsatgan.

Chison sulolasi davri oxiriga kelib, ayollar uchun koreys kiyimlarining ko'rinishi o'zgara boshladi. Lekin XIX - asrning oxiridagi moda koreys kostyumi ko'rinishiga eng kuchli ta'sir ko'rsatdi.

Koreys erkak kostyumi qisqa chogori va kengaytirilgan shim («paji»)dan iborat. Chogori - erkaklar ham, ayollar ham kiyadigan ko'ylak. Erkaklar chogorisi uzunroq va qulayroqdir. Koreys kostyumining pastki qismi paji keng shimlardan iborat. Bunday shimlar yerga bemalol o'tirishi uchun keng va bo'shashgan holda tikiladi, lekin to'piqlarga mahkam o'rnashishi kerak. Hozirgi kunda Koreyada paji ko'pincha ichki kiyim sifatida kiyiladi.

Erkaklar ham, ayollar ham, sovuq mavsumda «pho» deb nomlangan an'anaviy palto kostyumini kiyishadi.

Koreys milliy kostyumining bolalarga mo'ljallangan turi hanuzgacha maxsus kunlarda kiyiladi. Masalan, bola birinchi tug'ilgan kunida xonbok kiyadi.

An'anaviy koreys kostyumi oddiy matolardan tikilgan. Uning turlari qaysi sinf vakillari kiyganiga qarab farq qilgan. Yorqinroq rangdagi kiyimlar zodagonlarga mo'ljallanib, qimmat matolardan tikilgan. Ammo oddiy odamlarga nafis matolardan tikilgan kiyimlarni kiyish va qimmatbaho taqinchoqlarni taqish ta'qiqlangan. Bundan tashqari, oddiy koreys xalqiga oq rangdagi kiyimlarni kiyish ham ta'qiqlangan va engil kiyimlar faqat maxsus holatlarga mo'ljallangan.

2.3.41-rasm. Tabiiy ipakdan tikilgan zodagonlar kiyimlari¹⁴⁵

¹⁴⁵ https://www.google.com/search?q=%D0%BD%D0%B0%D1%86%D0%B8%D0%BE%D0%BD%D0%B0%D0%BB%D1%8C%D0%BD%D1%8B%D0%B9+%D0%BA%D0%BE%D1%81%D1%82%D1%8E%D0%BC+%D0%BA%D0%BE%D1%80%D0%B5%D0%B8&hl=ru-UZ&authuser=0&rlz=1C1GCEAenUZ920UZ920&source=lnms&tbm=isch&sa=X&sqi=2&ved=2ahUKEwiTlIyr2ILxAhUAqZUCHbcrD60Q_AUoAXoECAEQAw&biw=1366&bih=657#imgre=27zh3-zh8xoCmM&imgdii=ePTyaFZPVYWIVM

An'anaviy koreys kiyimi elementlaridan tikilgan matolar mavsumga qarab turlicha bo'lgan. Yozda koreyslar ingichka ipak yoki oqartirilgan paxtaning engilroq turlaridan tikilgan kiyimlarni kiyishgan. Tabiiy ipakdan tikilgan kiyimlar zodagonlar uchun, arzon matolardan tikilgan kiyimlar esa oddiy koreyslar uchun mo'ljallangan.

Aksessuarlar an'anaviy kiyimda muhim rol o'ynaydi, bu tasvirni to'ldiradi va uni to'liq ko'rsatadi. Koreyada erkaklar ham, ayollar ham oila qurishidan oldin uzun bo'yli sochlar kiyishgan. Turmush qurgan koreyslarning soch turmagi turlicha bo'lib, erkaklar «santhku» deb nomlangan soch turmagini ya'ni sochlarini tugunga tortishgan, ayollar esa orqa qismida sochlarini shishirib yurishgan¹⁴⁶.

Bundan tashqari, XIX - asrga qadar boy xonimlar ham ulama soch kiyishgan. Ulama soch qanchalik katta bo'lsa, qizning qiyofasi shunchalik chiroyli ko'ringan. Ammo bunday ulama sochlar Koreyaning asosiy qadriyatlariga zid bo'lib, ular kamtarlik va o'zini tutishga intilish deb hisoblangan.

2.3.42-rasm. Ayollar soch turmagi va aksessuarlari

¹⁴⁶ <https://wlooks.ru/nacionalnye-kostyumi/korejskie/>

Har doim, qizlar ko‘pincha sochlarini uzun sochlar bilan bezashgan. Maxsus kunlarda aksessuarlardan foydalanishgan. Masalan, to‘y uchun sochlar soch turmagini qo‘llab - quvvatlaydigan va uni bezab turgan maxsus bosh kiyimi «chokturi» bilan bezatilgan¹⁴⁷.

Kundalik hayotda qizlar va ayollar chokturi va kachxeni - maxsus bosh kiyimlarini kiyishgan. Erkaklar bosh kiyimi sifatida tashqi ko‘rinishi shaffof bo‘lgan ot sochli «kat» shlyapasidan foydalanishgan. XIX - asrning ikkinchi yarmida bambukdan yoki ot sochidan yasalgan qora rangli bosh kiyim foydalanishga topshirilgan. Ilgari u faqat oliy tabaqali odamlar tomonidan ishlatilgan. XIX - asrning oxiriga kelib, quyi toifadagi odamlar ham bunday turdagi bosh kiyimlarni kiyishni boshlashdi. Keyinchalik u milliy bosh kiyimga aylandi.

2.3.43-rasm. Qora rangli bosh kiyim

Koreyslarning kiyimi amaliy bo‘lib, har qanday yumushni bajarishda qulay hisoblangan. Ammo shunday bo‘lsada, hanbokning

¹⁴⁷ <https://wlooks.ru/nacionalnye-kostyumi/korejskie/>

choʻntagi yoʻq. Kiyimlar kundalik kiyim sifatida foydalanilganligi sababli, choʻntak narsalarini biror joyga qoʻyish kerak boʻlgan. Zukko koreyslar choʻntaklarni qoʻshmasdan uning oʻrniga miniatyurali sumkalarni yaʼni «chumo»ni ishlatishni afzal koʻrishgan. Ular koʻpburchak yoki yumaloq boʻlib, kashta bezaklari bilan bezatilgan. Bezaklarga qarab sumka egasining maqomi va jinsini bilish mumkin boʻlgan.

XX - asrning oʻrtalarida, asrlar davomida koreyslarning hamrohi boʻlib kelgan xanbok, toʻsatdan keraksiz boʻlib qoldi. Soʻnggi bir necha oʻn yilliklar ichida anʼanaviy Koreys kiyimlari Gʻarbning taʼsiri natijasida uslubi keskin oʻzgarib, anʼanaviy kiyimlar oʻrnini zamonaviylari egalladi. Zamonaviy dunyoda «hanbok» Koreya tarixining bir qismidir. Uning tashqi qiyofasi oʻzgarganligi sababli, Koreya tarixini kuzatish mumkin.

Bugungi kunda ushbu tarixiy kiyim koʻpincha turli xil milliy bayramlar, anʼanaviy toʻylar, 61 yillikda, festival va Yangi yillarda kiyiladi. Ushbu holatlarning har biri uchun maʼlum bir turdagi kiyim taqdim etiladi.

Toʻy bazmlari hanbok kiymasdan oʻtmaydi. Kelin mehmonlar oldiga oppoq libosda chiqadi, ammo yangi turmush qurganlar ziyofat zaliga anʼanaviy liboslarda kirib kelishadi. Odatda qizlar pushti hanbok kiyishadi. Hozirda tepasi yashil va pasti qizil rangdagi hanboklar urf boʻlgan. Lekin oq – qora rangli hanboklarni kiyish faqat keksa kishilarga ruxsat berilgan¹⁴⁸.

1996 - yilda ular modani yangilashga qaror qilishdi va oyning birinchi shanbasi «Hanbok kiyish kuni» deb eʼlon qilishdi. Koʻp oʻtmay, oddiy fuqarolar bu kiyimni kiyishni boshladilar. Bu, ayniqsa, shanba kunlari Seulda yaqqol sezildi. Seul bozorlarida 40 yildan ortiq faoliyat olib boradigan anʼanaviy kiyim - kechak ishlab chiqaradigan ustaxonalar mavjud. Xaridorlarning 70%ga yaqini chet elliklar boʻlib, asosan Xitoy, Malayziya, Singapurdan kelgan mehmonlardir. Ularning qiziqishlari koʻpincha mashxur koreys dramalarini tomosha

¹⁴⁸ <https://wlooks.ru/nacionalnye-kostyummy/korejskie/>

qilish orqali yuzaga keldi. Hanbok ishlab chiqarish modaning, san'atning alohida tarmog'iga aylandi. Ammo katta hajmdagi kiyim o'rniga ular ingichka va nafis kiyimni afzal ko'rishni boshladilar. Biroq, erkaklar uchun milliy koreys kostyumini ayollarga qaraganda kamroq ko'rish mumkin.

Shuningdek, dunyo bo'ylab hanbok bilan modalar namoyishlari bo'lib o'tmoqda. Koreya o'zining an'anaviy kostyumi bilan butun dunyoni hayratga soldi. Hozirgi kunda hanbok Niderlandiya, Ispaniya va AQShga eksport qilish uchun tayyorlanadi. Kiyim mahalliy o'lchamlar va ehtiyojlarga muvofiq ishlab chiqariladi. «Le Monde» frantsuz ommaviy axborot vositalari hanbokni silliq chiziqlari va yumshoqligi uchun «shamolning kiyimi» deb atashdi.

Bugungi kunda ko'pchilik Janubiy Koreyaliklarning turmush tarzi va hayot kechirishida tartib – qoidalari o'zgargan bo'lishiga qaramasdan, masalan, an'anaviy koreys taomlaridan ko'ra g'arb taomlarini afzal ko'rishi kabi tanlovlari yosh avlodni tarbiyalashda, urf – odatlarni saqlashda va ularga amal qilishlarida, masalan, birovning uyiga kirishdan oldin poyafzalini yechish kabi ba'zi urf - odatlariga jiddiy ta'sir ko'rsatmaydi. Aksincha, yoshlarning zamon bilan hamnafas bo'lishlari barobarida koreyslar tomonidan qabul qilingan urf – odat talablari saqlanib, shakllanib boradi.

Koreyslar urf - odat qoidalarining poydevorini konfutsionizm tashkil qiladi. Shu sababli ham Janubiy Koreyada konfutsionizm ahloqiy qoidalari milliy an'anaga aylanib qolgan. Ma'lumki, konfutsionizm ajdodlar, ota - onalar, oila, yoshi ulug'lar, lavozimdagilar, do'stlar va boshqalarning his - tuyg'ularini hamda yoshini hisobga olgan holda munosabat qilishga asoslangan. Bundan tashqari konfutsionizm adolatlilik, tinchlik, insonparvarlik va o'qimishlilikka ham katta ahamiyat beradi. Shuning uchun ham, koreyslar o'zlarining ajdodlariga, ota - onalariga, oilasiga hamda mehmonlarga juda katta hurmat bilan qarashadi va mehmonlarni juda ham katta mehribonlik bilan kutib olishadi.

Janubiy Koreyaning madaniy faktlari:

- Koreyada familiya ismdan oldin keladi. Agar kimdir biror kishining familiyasini aytib murojaat qilmasa, bu bema'nilik hisoblanadi.

- Biror kishiga jilmayish xushmuomalalik emas, balki uning o'rniga odamlarni samimiy yuz bilan samimiy kutib olishadi.

- Koreyada ayollar erkaklar bilan qo'l berib ko'rishishlari shart emas. An'anaviy salomlashish bu - ta'zimdir.

- Agar sizning yaqin do'stingiz yoki qarindoshingiz bo'lmasa, kimgadir teginish qoidabuzarlik hisoblanadi.

- Agar biror narsani uzatish yoki olish kerak bo'lsa, har doim ikki qo'li yoki faqat o'ng qo'li bilan amalga oshirilishi kerak.

- Odatda guruch Janubiy Koreya madaniyatining har bir taomida bo'ladi, ammo g'arb tomonda, ba'zi odamlar kunni tuxum va tost bilan boshlashadi.

- Ovqatlanish stoli atrofidan biror kishi o'rnidan turganda boshqalar tomonidan ovqatlanish jarayoni to'xtatiladi.

- Janubiy Koreyada mashxur musiqa K - pop deb nomlanadi, uning ichiga Jigarrang ko'zli qizlar, Bangtan Boys, Red Velvet va hip - hop san'atkorlari, masalan, Drunken Tiger va GDragon kabi guruhlar kiradi.

- Yangi yil kuni va Chusok (hosilni nishonlash) eng muhim milliy bayramlardir.

Janubiy Koreyaga mehmon bo'lib kelgan kishilar ham, mehmonlarga xizmat ko'rsatuvchi xodimlar ham koreyslarning urf - odat qoidalariga va davlat qonunlariga itoat qilishlari lozim. Koreyslar urf - odat qoidalari, masalan, salomlashish, suhbat o'tkazish, vizit kartochkalarini topshirish, ovqatlanish, koreyslar uylarida va restoranlarda mehmondo'stlik qilish kabi masalalarini ko'rib chiqishda tilga olinib o'tiladi.

Salomlashish va tabriklash qoidalar¹⁴⁹. Janubiy Koreyada soʻzlar orqali va qoʻl berib salomlashish shakllari qabul qilingan. Koreys urf - odat qoidalariga koʻra, qoʻl berib salomlashish erkaklar uchun ruxsat beriladi. Koreya anʼanalariga koʻra salomlashish boshini yengil egish bilan birga amalga oshiriladi. Faqat soʻzlar bilan salomlashishda oʻng qoʻl kafti chap qoʻlining ustida boʻlishi kerak. Salomlashishning ikkala shaklida ham koʻz - koʻzga tushishi shart.

Boshni egish qoidasi nafaqat salomlashishda, xayrlashishda ham amal qiladi. Xizmat yuzasidan har qanday uchrashuvlar boshini ozgina egib salomlashishdan boshlanib, boshini egib xayrlashish bilan tamom boʻladi. Yana shuni esdan chiqarmaslik kerakki, xayrlashishda salomlashishga nisbatan uzoqroq vaqt davomida egilishi talab qilinadi.

Koreyslar oʻzlarining biznes boʻyicha hamkorlaridan va boshqa tanishlaridan tabrik xatlarini olishni yaxshi koʻrishadi. Koreys hamkorlarga va tanishlarga yuboriladigan tabrik xatlari koreys tilida yozilgan boʻlishi kerak.

Har qanday tabrik xati uch qismdan yaʼni salomlashishdan, tabrik soʻzlaridan va tilaklardan iborat boʻlishi lozim. Xatning salomlashish qismida hamkor va tanishlar koreyslarga «sen»lab murojaat qilmasliklari kerak. Murojaat qilishning eng yaxshi usuli bu - hamkor yoki tanishning ismi va familiyasini tilga olib salomlashish qoidasi qabul qilingan. Tabriklashda yaxshi kulgi, xushchaqchaqlik, quvnoq kayfiyat va osoyishtalik tilaklari tilanishi mumkin emas. Eng yaxshisi, ularga orzularining roʻyobga chiqishini, sogliq, baxt, biznesda muvaffaqiyatlarga erishish tilaklarini tilab qolish maqsadga muvofiq boʻladi.

Vizit kartochkalari, ularni berish va olish qoidalar. Bugungi kunda vizit kartochkalari biznesmenlarning dunyo mamlakatlarida keng tarqalib borayotgan asosiy atributlaridan biri hisoblanadi. Ular

¹⁴⁹ Дунё мамлакатлари урф – одат, бизнес қоидалари ва диққатга сазовар жойлари: Жанубий Корея. Рисола.– С.: СамИСИ, 2010й

Janubiy Koreyada ham katta ahamiyatga ega. Lekin har bir mamlakatda vizit kartochkalarini berish va olish bo'yicha millatning urf - odatini o'zida aks ettiradigan qoidalar shakllangan.

Vizit kartochkalari biznesmenlar uchun juda ham katta ahamiyatga ega. Ular bo'yicha biznesmenlar hamkorlar tashkilotlari va hamkorlarning lavozimlari to'grisida ma'lumotga ega bo'lishadi. Ular suhbatdoshning ism-sharifini aniqlash va uni to'g'ri talaffuz qilish uchun xizmat qiladi. Shuning uchun ham vizit kartochkalari suhbat davrida doimo ko'z oldida bo'lishi kerak. Bundan tashqari ular hamkorlar bilan xohlagan vaqtda bog'lanish imkonini beradi.

Janubiy Koreyada ham vizit kartochkalari birinchi tanishishdayoq suhbatning boshlanishidan oldin beriladi. U yerda qabul qilingan urf - odat qoidalariga ko'ra, vizit kartochkalari faqat ikki qo'l bilan uzatiladi. Bunday uzatish tartibi bo'lajak hamkor yoki tanishga bo'lgan hurmatni bildiradi. Kimdir Janubiy Koreyaga mehmon bo'lib borganida yoki koreyalik bo'lajak hamkorlarni o'z Vatanida kutib olishda ushbu qoidalarga itoat qilishi foydadan holi bo'lmaydi, chunki vizit kartochkalarini bir qo'l bilan uzatish yoki olish koreyslar tomonidan «haqorat» deb qabul qilinishi mumkin. Yana shunga e'tibor berish kerakki, vizit kartochkasi ikki qo'l yordamida olinganidan keyin uni birdaniga cho'ntakka solib qo'yish mumkin emas. Koreyslarda qabul qilingan qoidalarga ko'ra, olingan vizit kartochkasi bilan bo'lajak hamkor yoki tanishning ko'zi oldida tanishib chiqish va unga rahmat aytish lozim.

Sovg'alar, ularni tanlash va topshirish. O'zbeklar, umuman O'zbekistonda yashaydigan barcha xalqlar juda ham mehmondo'st xalqdirlar. Ular nafaqat o'zlarining hamkorlari va tanishlari vataniga borganlarida, balki agar u yerda tanishlari bo'lmasa ham, bo'lajak hamkor va tanishlar uchun sovg'alar olib borishadi.

Ma'lumki, sovg'a olish hammaga ham yoqadi. Sovg'a berish ham xuddi shunday mamnunlik his - tuyg'ularini o'yg'otadi. Janubiy Koreyada ham hamkasblariga, rahbarlarga, rahbar tomonidan qo'l ostida ishlaydiganlarga va biznes bo'yicha

hamkorlarga sovg'a berish qoidasi qabul qilingan. Shuningdek, sovg'a berishda ham qator urf - odat qoidalariga rioya qilish talab etiladi. Sovg'a berish etiketi, ayniqsa, xizmat ko'rsatuvchi korxonalarda katta san'at hisoblanadi. Birinchidan, koreyslar sovg'ani xuddi o'ziga tanlagandek tanlashadi; ikkinchidan, sovg'a qimmatbaho bo'lmasligi kerak, chunki Koreya etiket qoidalariga ko'ra, hamkasblari, tanish va hamkorlariga qimmatbaho sovg'a berish ta'qiqlanadi. Bu esa qimmatbaho sovg'a oladigan kishilarni noqulay holatga tushib qolishiga olib kelishi mumkin, natijada qimmatbaho sovg'a olgan hamkasblar o'zlarini doimo qarzdor deb hisoblashga majbur bo'ladi, rahbarga berilgan qimmatbaho sovg'a pora sifatida, hamkorlarga berilgan qimmatbaho sovg'a esa boshqalar tomonidan iqtisodiy tazyiq deb qaralishi mumkin. Beriladigan sovg'aning etiketkasi olib tashlanishi kerak. Demak, Janubiy Koreyada sovg'alar bo'yicha amaldagi etika qoidalarini xalqaro etika qoidalariga mos keladi.

Ko'rsatilganlardan tashqari, beriladigan sovg'alar unutilmaydigan, sifatli va uni oladigan kishilarning his - tuyg'ularini ifoda qiladigan bo'lishi maqsadga muvofiqdir. Janubiy Koreyada hamkasblarga beriladigan sovg'alar ahamiyati bo'yicha bir xil bo'lishi lozim, chunki har xil bo'lsa, xafagarchilik va munosabatlarning buzilishiga olib kelishi mumkin.

Janubiy Koreyada qabul qilingan xizmat etiketi qoidalariga ko'ra, koreys hamkor va hamkasblarga kiyim - kechak, ayniqsa ichki kiyimlar, ko'ylak va paypoqlar, ibodat, parfyumeriya va kosmetika buyumlarini tortiq qilish qat'iy man qilinadi. Xuddi shuningdek, koreys urf - odat qoidalarini bo'yicha foydalanilgan buyumlarni (antikvariat buyumlardan tashqari) ham sovg'a qilish qat'iy man qilingan. Bundan tashqari Janubiy Koreyaning qator kompaniyalarida spirtli ichimliklarni ham sovg'a qilish ta'qiqlanadi. Koreys urf - odat qoidalariga ko'ra, tijorat bilan shug'ullanadigan ayol biznesmenlarga uy - ro'zg'or buyumlari

berilmaydi, chunki bular biznesmen ayollarni xafa qiluvchi buyumlar hisoblanadi.

Xo'sh Koreyada qanday sovg'alarni berish mumkin? Koreya korxonalarida ishlaydigan xodimlar rahbar xodimlariga korxona logotipi solingan buyumlar, diqqatni tortadigan va asabni tinchlantiradigan egiluvchan materiallardan tayyorlangan suvenirlar, mobil qismli buyumlar, galstuk, sharf va ro'molchalar sovg'a sifatida beriladi.

Janubiy Koreyalik hamkorlar va hamkasblarga konselyariya buyumlari (avtoruchka, konselyariya asboblari), zajigalka, organeyzer, soat, kalit osgichlar (brelok), charm, oyna, keramika va metallardan tayyorlangan suvenirlar, choy yoki kofe, qutiga solingan konfetlar, gul, ekzotik uy o'simliklari, kitob va musiqa diskklarini berish mumkin.

Gullardan tashqari barcha sovg'alar chiroyli qog'oz o'ralib yoki qutiga solinib berilishi kerak. Qog'oz o'ramlarini tanlashda koreyslarning ranglarga bo'lgan munosabatini yaxshi bilish lozim. Bu esa ba'zi noqulayliklarning oldini olishi mumkin.

Koreya etiket qoidalariga ko'ra birinchi uchrashuvdayoq firma suvenirlari bilan ayriboshlash qoidasi qabul qilingan. Agar sovg'a shaxsan topshirilayotgan bo'lsa, uni olgan kishi bergan kishining ko'zi oldida ochib ko'rishi va minnatdorchilik bildirishi lozim. Shuning uchun ham koreys urf - odat qoidalariga ko'ra, olingan sovg'ani ochmasdan bir tomonga olib qo'yish behurmatlik hisoblanadi. Bundan tashqari sovg'alarni olishdan bosh tortish ham mumkin emas. Agar tanlangan sovg'aning narxi qarzdor qilib qo'yadigan darajada bo'lsa, shundagina olmaslik mumkin, lekin bunda ham minnatdorchilik bildirib, olmaslik sababini asoslab berish lozim.

Biznes bo'yicha muzokaralar o'tkazish qoidalari. Koreyada avvallari biznes bilan faqat erkak kishilar shug'ullanib kelishgan. Oxirgi yillarda ularning safi ayol biznesmenlar hisobidan kengayib bormoqda. Lekin ular biznes sohasida erkaklar bilan teng huquqli

emas, tobe holatda Koreys hamkorlar bilan muzokaralar o'tkazishda delegatsiya tarkibida ayol kishilar borligi to'g'risida hamkorlarni habardor qilish va yuqorida ko'rsatilgan ayol biznesmenlarning Koreyadagi tobelik holatini hisobga olgan holda suhbatlarni olib borish kerak.

Xizmat yuzasidan o'tkazilayotgan muzokaralarda koreyslar o'zlarining va hamkorlarining kiyimlariga va kiyinishlariga katta ahamiyat berishadi. Janubiy Koreyada qabul qilingan biznes etiket qoidalariga ko'ra hamkorlar bilan o'tkaziladigan muzokaralar davrida erkak biznesmenlar oq ko'ylak va galstuk bilan klassik ish kostyumini kiyishlari, ayol biznesmenlar esa oq bluzka bilan yubka kiyib kelishlari kerak. Janubiy Koreya biznesmenlar kiyinishiga qo'yiladigan etik talablar ham xalqaro etik talablarga to'liq mos keladi. Koreys hamkorlari bilan biznes yuzasidan muzokaralar olib borish davrida ularda kiyinish bo'yicha qabul qilingan etik qoidalariga to'liq rioya qilinishi lozim.

***Suhbat o'tkazishning etik qoidalari*¹⁵⁰**. Janubiy Koreyada biznesmenlar katta obro'yli kishilar hisoblanadi. Lekin dunyo ishbiarmonlari o'rtasida koreyslar eng «qiyin» hamkorlar degan fikrlar mavjud. Bundan tashqari biznes bilan bog'liq masalalarni hal qilishda rasmiyatchilik juda katta ahamiyatga ega, chunki Koreyada urug' - aymoqchilik, tanish - bilishchilik, oshna - og'aynichilik va bir yerlilik aloqalari juda ham kuchli hisoblanadi. Shuning uchun ham davlat hokimiyatining yuqori bo'g'inlarida hamkorlarning haqqoniy aloqalarini va obro'ylik darajasini bilish har qanday biznes bo'yicha tashabbusning istiqbolini chamalash uchun zarur bo'ladi. Shu sababli ham koreyslar biznes faoliyatida norasmiy ko'rsatiladigan yordamlar masalaning hal bo'lishida katta rol o'ynaydi. Agar bo'lajak hamkorning og'a – inilari, do'stlari va tanishlari ichida obro'yli hamda hokimiyat organlarida

¹⁵⁰ Дунё мамлакатлари урф – одат, бизнес қоидалари ва диққатга сазовар жойлари: Жанубий Корея. Рисола.– С.: СамИСИ, 2010й

ishlaydiganlari bo'lsa, Janubiy Koreyada ko'p natijalarga erishish mumkin.

Koreys biznesmenlari bilan birinchi marta uchrashish va biznes bo'yicha hamkorlik qilish u yerda qabul qilingan qoidalariga ko'ra uchinchi vositachi shaxs orqali amalga oshiriladi. Vositachi shaxs bo'lajak hamkorni, sizni, koreys xalqining biznes va urf - odat qoidalarini yaxshi bilishi lozim. Lekin vositachidan tashqari siz bo'lajak koreys hamkoringiz bilan bevosita, ya'ni yuzma - yuz uchrashishingiz ham zarur bo'ladi. Yuzma - yuz uchrashmasdan va telefon orqali gapirish orqali Koreyada hech qanday natijaga erishib bo'lmaydi.

Agar siz vositachi orqali birinchi marta agar tanish hamkorlar bilan uchrashmoqchi bo'lsangiz telefon orqali uchrashuv sanasi, vaqti va manzilini aniq belgilab olishingiz kerak. Agar uchrashuvga sizning hamkorlaringiz kechikib kelsalar ham siz o'z vaqtida kelishga harakat qiling.

Koreyslar biznes qoidalariga ko'ra, hamkorlar suhbat o'tkaziladigan xonaga bitta - bitta kirishmaydi. Aksincha, amaldagi etik qoidalariga ko'ra, suhbat xonasiga hamma birdaniga: avval lavozimi bo'yicha katta kishilar, eng oxirida esa lavozimi kichik kishi kiradi. Janubiy Koreyaga biznes masalalari bilan borilganda shu etik qoidalariga rioya qilinishi kerak.

Muzokaralarni olib borish xonasida stol atrofida o'tirishda koreyslar delegatsiyasining boshlig'iga nisbatan eshikdan qanday tartibda kirilgan bo'lsa, shu tartibda o'tirilishi lozim. O'tirishda ham shuni esdan chiqarmaslik kerakki, suhbatdoshlar orasidagi masofa eng kamida cho'zilgan qo'l uzunligiga teng bo'lishi kerak, chunki unga yaqinroq o'tirish yoki kelib gaplashish suhbatdoshning shaxsiy hududiga tajovuz qilish hisoblanadi.

Janubiy Koreyalik hamkorlar bilan biznes bo'yicha muzokaralar olib borishning xususiyatlaridan yana biri shundan iboratki, delegatsiya boshliqlari o'zi bilan birga kelgan kishilarning har birini tanishtirib chiqadi.

Biznes bo'yicha koreys hamkorlar bilan muzokaralarni olib borishning o'ziga xos qoidalari mavjud. Suhbat davrida ularga amal qilish masalaning yechilishiga katta yordam beradi.

Koreys hamkorlar birinchi uchrashuvdayoq bo'lajak hamkorlarning yoshlari, oilaviy ahvoli to'grisida so'rab, bilib olishga harakat qilishadi, chunki ular bo'lajak hamkorlar to'grisida to'liq ma'lumot olishga qiziqishadi.

Biznes bo'yicha muzokaralarni koreyslar ingliz tilida olib borishadi. Shuning uchun Janubiy Koreyaga borib, biznes bo'yicha shartnoma tuzmoqchi bo'lgan kishilar ingliz tilini yaxshi bilishlari yoki tarjimon bilan kelishlari lozim.

Janubiy Koreyalik hamkorlar o'rtasidagi suhbatlarni o'tkazish tarzi yaponlar bilan suhbat o'tkazish tarzidan farq qiladi. Agar yaponlar suhbatni bir guruh kishilar qatnashgan holda olib borishsa, koreyslar asosan ikki kishi o'rtasida olib borishadi. Suhbat natijalari bo'yicha muzokaralarda qatnashgan asosiy shaxs suhbat natijalari bo'yicha bir o'zi qaror qabul qila olmaydi. Shunda muzokaralar natijalari avval rahbariyatga yetkaziladi. Shuning uchun asosiy qarorni biznes kompaniya rahbari qabul qiladi.

Suhbat davrida koreys hamkorlar sizning fikringiz noto'g'riligini tasdiqlashga harakat qilishmaydi va muzokaralarni o'tkazish uchun yaratilgan sharoitdan norozi ekanligini bildirishmaydi.

Janubiy Koreyada biznes bo'yicha muzokaralarni olib borishning xususiyatlaridan yana biri shundan iboratki, ular birdaniga asosiy savollarga o'tishadi va o'zlarining holatlarini aniq bayon qilishadi. Koreyslar yaponlarga o'xshab ikkinchi darajali savollarga vaqtni sarflab o'tirishmaydi.

Muzokaralar davrida koreys hamkorlarning ko'zlariga qarab gaplashish qabul qilinmagan, chunki koreys urf - odat qoidalariga ko'ra ularga tikilib gapirish «psixologik zo'rlash», ya'ni «po'pisa qilish» deb tushuniladi. Xuddi shuningdek, suhbat davrida kulish va esnashda og'izni qo'l kafti bilan yopib turish lozim, chunki koreys

urf - odat qoidalariga ko'ra, ochiq og'iz qo'pollik belgisi hisoblanadi.

Koreys restoranlarida etika qoidalar. Koreyslarda, shu jumladan Janubiy Koreyada ham, ovqatlanish bo'yicha asrlar davomida shakllangan milliy urf - odat qoidalar mavjud. Ularni bilish va amal qilishga harakat qilish koreys xalqi urf - odatlariga ko'nikishni tezlashtiradi.

Koreys xalqi uylarida nafaqat yerda o'tirishadi va yotib uxlashadi, hatto restoranlarda ham yerda o'tirishib ovqatlanishadi. Yerda o'tirish uchun tagiga kichkinagina yostiqcha qo'yiladi. Qishda ham yostiqcha ustida o'tiriladi, chuiki havoning sovuq kunlari pol tagidan isitiladi. Yana shuni ta'kidlash kerakki, Janubiy Koreyaning milliy restoranlarida kiyim ilgichlar o'rnatilmaydi. Shuning uchun ham mijozlar o'zlarining ustki kiyimlarini yechib yerga qo'yishadi. Mijozlarning yerda yostiq ustida o'tirishlarining sababi milliy koreys restoranlarida bo'yi past, ya'ni balandligi 0,5 m.gacha bo'lgan ovqatlanish stollari o'rnatiladi.

Koreys milliy restoranlariga kirishda xuddi o'z uyiga kirayotgandek, oyoq kiyimlarini yechib kirishadi. Yana shuni ta'kidlab o'tish lozimki, ovqatlanish stoli atrofida avval yosh kattalar o'tirganlaridan so'ng, keyin yoshi kichiklarning o'tirishiga ruxsat beriladi.

Restoranlarda mehmonlar kelib, stol atrofidagi joylarga o'tirganlaridan so'ng, ovqatlanish stolining ustiga tagida ko'mir yoki gaz yonib turgan tovacha va go'sht mahsulotlarini qovurish yoki yarim tayyor mahsulotlarni qaynatish uchun temir panjara keltirib qo'yiladi. Ular yordamida buyurtma berilgan asosiy taom tayyorlanadi hamda tayyor bo'lgan taom to'g'ridan - to'g'ri olib iste'mol qilinadi. Stol ustiga qo'yilgan tova yoki panjarada taomni mehmonning o'zi yoki uni taklif qilgan kishi tayyorlaydi.

Tova yoki panjara stol ustiga keltirib qo'yilganidan keyin, mehmonlar soniga qarab har xil gazak va souslar solingan idishlar stolga joylashtirib chiqiladi. Hamma taomlar birdaniga stol ustiga

qo'yiladi va hamma taom turlari bir vaqtning o'zida iste'mol qilinadi. Shuning uchun koreyslarda taomlarni stol ustiga uzatish tartibi bo'yicha «birinchi», «ikkinchi» va «uchinchi» taom degan tushunchalar yo'q. Umuman koreys milliy pazandachiligida shirin taomlar tayyorlanmaydi va iste'mol qilinmaydi. Koreys restorani etiket qoidalari bo'yicha, har bir kishiga alohida idish ham berilmaydi. Taomlar keltirib qo'yilgan idishlardan to'gridan - to'gri iste'mol qilinadi. Shu sababli ham bir vaqtning o'zida stol ustiga qo'yilgan bitta taomni bir necha kishi iste'mol qilishi mumkin.

Milliy an'analarga ko'ra, olib kelingan taomlar «hashe» ya'ni «cho'pcha»lar yordamida iste'mol qilinadi. Taomlarni iste'mol qiladigan koreys cho'pchalari tekis yuzali, yassi bo'lib, metalldan yasaladi. Har bir mehmon nimani xohlasa, uni cho'pchalar yordamida taom idishlaridan olib iste'mol qiladi. Shuning uchun ham bitta idishga solingan taomdan bir necha kishi tatib ko'rishi mumkin.

Agar mehmon iste'mol qilmoqchi bo'lgan taom stolning boshqa tomoniga qo'yilgan bo'lsa ham uyalmasdan qo'lini cho'zib olishi mumkin. Bunga restoran etiketi ruxsat beradi, ammo «taomni olib bering» deb so'rash mumkin emas. Lekin restoranga taklif qilgan kishi taomni siz tomonga surib qo'yishi mumkin, bu mehmonga ko'rsatiladigan hurmatni bildiradi. Koreys restoran etiketiga ko'nika olmaydigan mehmon ofitsiantlardan ozgina guruch so'rashi mumkin. So'ralgan guruch alohida idishda (piyola) beriladi.

Keyin bu idishni shaxsiy iste'moli uchun ishlatish mumkin. Shuni esdan chiqarmaslik kerakki, qaynatilgan guruchni koreyslar garnir sifatida foydalanishadi. Ular xuddi xitoyliklardek, guruchni donachalari bir - birlariga yopishgan holda guvala shaklida tayyorlashadi.

Oxirgi yillarda koreys restoranlarida cho'pchalardan tashqari qoshiq ham berish odat tusida kirgan, lekin sanchqi berilmaydi. Koreys xalqi ovqatni tez iste'mol qilishadi. Shu boisdan taomlar

ham stol ustiga qo'yilishi bilanoq iste'mol qilish boshlanadi. Agar siz Janubiy Koreyaga mehmon bo'lib borsangiz, yana bir narsani esdan chiqarmangki, cho'pchalarni guruchda qoldirish mumkin emas, chunki u dafn qilish marosimini bildiradi.

Koreys restoranlarda koreyslar o'zlarini juda ham erkin tutishadi, shuning uchun ham u yerda ko'pincha shovqin – suron bo'ladi. Etiket qoidalariga ko'ra, restoranlardagi ovqatlanish stoli atrofida faqat burun qoqishga ruxsat berilmaydi. Boshqa xohlagan hatti - harakatni qilish mumkin, ya'ni tovush chiqarib taomni og'izga solish, chaynash, yutish, xohlaganicha kekirish, burnini tortib o'tirish, ofitsiantlarni butun zal bo'yicha ovoz chiqarib chaqirish Koreyada tabiiy hol hisoblanadi.

Koreya restoranlariga kirish ham spirtli ichimliklarni iste'mol qilish bilan bog'liq. Urf - odat qoidalariga binoan, spirtli ichimliklarni restoranga taklif qilgan kishi mehmonlar idishiga quyishi kerak. Spirtli ichimlikni quyishda idishni o'ng qo'l bilan ushlab turishi, chap qo'l bilan esa o'ng qo'l ushlab turiladi. Stol atrofida yoki boshqa joylarda o'zidan yoshi yoki lavozimi katta kishilarga biror narsani uzatishda ham xuddi shunday hatti - harakatlar va ozgina boshini egib turish lozim. Koreya urf - odat qoidalariga ko'ra restoranlarda spirtli ichimliklarni o'zining idishiga o'zi quyib ichishi o'ta qo'pollik hisoblanadi, chunki bunga stol egasi vazifasini bajarishga ochiq harakat qilish deb qaraladi. Spirtli ichimlik ichmaydigan mehmonlar idishlariga ichimlikni quyishga e'tiroz bildirmasliklari kerak, chunki e'tiroz qilish ichimlikni idishga solayotgan kishiga nisbatan haqorat deb bilishadi. Lekin quyilgan ichimlikni mehmon ichmasligi mumkin. Bunga hech kim e'tiroz bildirmaydi. Uning uchun ichimlik solingan idishni og'izga olib borib, labiga tekkizib, ichmasdan stol ustiga qayta qo'yish bilan kifoyalanadi.

Janubiy Koreyada jamoa a'zolari bilan restoranga borganda hisob - kitob boshliq tomonidan to'lash qoidasi qabul qilingan. Qolgan vaqtlarda kim restoranga chaqirgan bo'lsa, o'sha kishi

to'laydi. Bundan tashqari jamoa bilan restoranga borganda mast bo'lib qolguncha spirtli ichimliklarni ichish qabul qilingan. Spirtli ichimliklar qancha ko'p ichilsa va mast bo'lib qolsa, bu jamoaga bo'lgan shuncha katta hurmatni bildiradi.

Koreys restoranlarida pul faqat buyurtma berilgan asosiy taom va spirtli ichimliklar uchun to'lanadi. Suyuq taomlar, gazaklar va souslar bepul beriladi. Xuddi shuningdek, pivo barlarida ham faqat pivo uchun pul to'lanadi. Pivo bilan qo'shib beriladigan gazaklar ham bepul beriladi. Yana shuni e'tiborga olish kerakki, Janubiy Koreya restoranlarida choy - chaqa berish qoidasi qabul qilinmagan.

Koreys hamkorlarning uylarida mehmon kutishda o'zini tutish qoidalari. Janubiy koreyaliklar juda ham mehmondo'st xalq hisoblanadi. Ular mehmonlarni xushmuomalalik bilan «quyuq» kutib olishadi. Lekin bu ularning bo'lajak hamkorga bo'lgan qiziqishini bildirmaydi, faqat mehmonga bo'lgan hurmatini bildiradi. Shu boisdan ham koreys biznesmenlari o'zlarining hamkorlarini uylariga chaqirib ham ziyofat qilishadi. Koreyslar uylarida mehmon kutishda o'zini tutish bo'yicha etiket qoidalari shakllangan. Ularni bilish mehmondorchilik vaqtida to'g'ri hatti - harakat qilishga imkon beradi.

Milliy etiket qoidalariga ko'ra, mehmonlar uyga kirganidan keyin baland ovoz bilan qorni ochligi va ovqatlanish istagi kattaligi to'g'risida uy sohibiga eshittirib gapiradi. Bunday gapirish uy egasiga ko'rsatilayotgan hurmat belgisi hisoblanadi. Bundan tashqari oldingizga qo'yilgan taomlarni qancha tez va ishtiyoq bilan iste'mol qilsangiz, bir necha marotaba taomlarni qo'shimcha so'rasangiz, uy egasi va uning xonadoniga nisbatan hurmatni shu yo'l orqali bildirasiz.

Koreyslarda taomni tarelkada qoldirmasdan iste'mol qilish qoidasi qabul qilingan. Shuning uchun ham tarelkadagi taom qoldiqlari, xuddi yalagandek tozalanib yeyilsa, uy egasi juda ham xursand bo'ladi. Shuni esdan chiqarmaslik kerakki, uy bekasi

mehmonlar bilan birga stolda o'tirmaydi, chunki etiket qoidolari bunga ruxsat bermaydi.

Koreys hamkorning uyida mehmon bo'lganda, agar uy egasi o'zining rafiqasini taom tayyorlay olmaydi, deb koyisa bunga hayron bo'lmaslik kerak, chunki koreyslarda bunday urf - odat qoidolari qabul qilingan.

Agar mehmon koreys hamkorining uyiga rafiqasi bilan kelsa, uni uy bekasi oldida hech qachon maqtamaslik kerak, uni maqtash mehmon qilayotgan uy bekasini kamsitish deb qaraladi, bu esa maqtanchoqlikdan dalolat beradi¹⁵¹.

Mehmondorchilikka kelgan koreys ayollarining ensa va yelkalariga qo'l bilan qoqib qo'yish koreys milliy urf - odat qoidalarida mavjud. Agar shunday hatti - harakat qilinmasa mehmonga kelgan koreys ayoli xafa bo'lishi mumkin, natijada mehmon ayol qolganlar bilan bir stol atrofida o'tirmasligi va unga nisbatan tanimaslikni bildiradi.

¹⁵¹ Дунё мамлакатлари урф – одат, бизнес қоидалари ва диққатга сазовар жойлари: Жанубий Корея. Рисола.– С.: СамИСИ, 2010й

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI

1. O'zbekiston Respublikasi "Turizm to'g'risida"gi Qonun. -T.: O'zbekiston. 2019.
2. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2019 yil 5 yanvardagi PF-5611-sonli «O'zbekiston Respublikasida turizmni jadal rivojlantirishga oid qo'shimcha chora-tadbirlar to'g'risida»gi Farmoni
3. 2019 – 2025 - yillarda O'zbekiston Respublikasida turizm sohasini rivojlantirish Konsepsiyasi
4. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining «Turizm sohasini jadal rivojlantirishni ta'minlash chora - tadbirlari to'g'risida»gi PF-4861-sonli Farmoni. 2016 yil 2 dekabr
5. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining «O'zbekiston Respublikasi turizm salohiyatini rivojlantirish uchun qulay sharoitlar yaratish bo'yicha qo'shimcha tashkiliy chora-tadbirlar to'g'risida»gi PF-5326-sonli Farmoni 2018 yil 3 fevral
6. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining «Kirish turizmini rivojlantirish chora-tadbirlari to'g'risida»gi PQ-3509-sonli Qarori 2018 yil 6 fevral
7. Baltabayev M.R., Tuxliyev I.S., Safarov B.Sh., Abduhamidov S.A. «Turizm: nazariya va amaliyot». Darslik. - T.: 2018 y.
8. Дунё мамлакатлари урф – одат, бизнес қоидалари ва диққатга сазовар жойлари: Жанубий Корея. Рисола.– С.: СамИСИ, 2010й.

Internet saytlari:

1. <https://dailynewsegyp.com/2021/06/14/international-tourists-down-83-in-q1-2021-unwto/>
2. <https://www.e-unwto.org/doi/abs/10.18111/wtobarometereng.2021.19.1.1?journalCode=wtobarometerengUNWTO> World Tourism Barometer and Statistical Annex, January 2021

3. <http://hozir.org/bayramlarning-nazariy-asoslari-anana-odat-marosim-vabay-ram-tu.html>(Murojaatsanasi:04.01.2020)
4. <http://hozir.org/memorchilik.html> (Murojaat sanasi: 04.01.2020)
5. <http://www.uzbekembassy.in/travtalk-about-uzbekistan/?lang=uz>
(Murojaat sanasi: 02.01.2020)
6. <http://guide.travel.ru/austria/geo/>
7. <https://ru.wikipedia.org/wiki/%>
8. <https://countrymeters.info/ru/Austria>
9. https://ru.qwe.wiki/wiki/Demographics_of_Austria
10. <https://dprvrn.ru/uz/narody-naselyayushchie-stranu-ih-osnovnye-zanyatiya-avstrii-narody-i-nravy-avstriya/>
11. <https://knoema.ru/atlas/%>
12. <https://mishka.travel/blog/index/node/id/448-5-blyud-kotorie-nujno-poprobovat-v-avstrii/>
13. <https://immigrant-austria.com/ru/blog/austrian-traditional-clothing/>
14. <https://rukivnogi.com/austria/avstriyskiy-natsionalnyy-kostyu>
15. <http://estatenetaustria.ru/articles/etiket-i-obychai-avstrii/>
16. <http://www.ulixes.ru/catalog/belgiya/description/tab0/>
17. <https://kuku.travel/country/belgiya/>
18. <https://top10.travel/dostoprimechatelnosti-belgii/>
19. https://ru.qwe.wiki/wiki/Culture_of_Belgium
20. <https://www.globaldialog.ru/countries/belgium/info/>
21. <http://www.ulixes.ru/catalog/belgiya/description/tab13/>
22. <http://www.hyno.ru/tom1/1739.html>
23. <https://paris10.ru/10-krasivykh-gorodov-francii-kuda-mozhno-dobratsya-iz-parizha-za-1-chas>
24. <https://www.tripzaza.com/ru/destinations/dostoprimechatelnosti-frantsii/>
25. <https://fashionapp.ru/nacionalnye-kostyumi/francuzskie.html>
26. https://www.vipgeo.ru/countries/france_tradicii.html
27. <https://www.de-online.ru/index/0-353>
28. <https://countrymeters.info/ru/Germany>

29. <https://aussiedlerbote.de/2021/04/naselenie-germanii-v-2021/>
30. <http://ibt.uz/uz/country/germaniya-2/>
31. <https://aussiedlerbote.de/2021/04/naselenie-germanii-v-2021/>
32. <https://tripmydream.com/media/podborki/7-gorodov-kotorue-nyzhno-objaza-telno-posetit-v-germanii>
33. <https://www.skyscanner.ru/news/10-luchshikh-mest-germanii>
34. https://studbooks.net/753543/turizm/osobennosti_razvitiya_turizma_germanii
35. <http://www.studygerman.ru/support/lib/article86.html>https://sitekid.ru/kultura_i_iskusstvo/odezhda/narodnyj_kostyum_germanii.html
36. https://studbooks.net/727512/turizm/osobennosti_natsionalnogo_kostyuma_germanii
37. <https://www.edystudy.com/temy/zhizn-v-germanii/etiket-v-germanii/>
38. <https://www.advantour.com/rus/china/geography.htm>
39. <https://xn----8sbiem6bhdx8i.xn--p1ai/%>
40. <http://www.statdata.ru/naselenie-kitaya-chislennost>
41. <https://population.un.org/wpp/>
42. <https://ruturisto.ru/raznoe/samye-luchshie-goroda-kitaya-dlya-turistov.html>
43. <https://top10.travel/dostoprimechatelnosti-kitaya/>
44. <https://www.reuters.com/article/us-health-coronavirus-china-tourism-idUSKBN2660Q2>
45. http://www.xinhuanet.com/english/2021-02/22/c_139759112.htm
46. <https://www.advantour.com/rus/china/traditions.htm>
47. <https://traveltheworld.com.ua/nacionalnaya-kuxnya-kitaya.html>
48. <https://ethnobofo.ru/etno/koncepciya-i-osobennosti-muzhskoj-i-zhenskoj-ki-taj-skoj-odezhdy.html>
49. <https://guide.travel.ru/japan/geo/>
50. <https://countrymeters.info/ru/Japan>

51. <https://www.tripzaza.com/ru/destinations/dostoprimechatelnosti-yaponii/>
52. <https://hotfishing.ru/uz/akvapark-v-yaponii-okeanskii-kupol-rabotaet-ocean-dome-gigantskii/>
53. <https://www.actualidadviajes.com/uz/seagaia-ocean-gumbazi-Yaponiyadagi-eng-katta-sun%27iy-plyaj/>
54. <https://www.tourdom.ru/news/dostoprimechatelnosti-yaponii.html>
55. <https://wlooks.ru/nacionalnye-kostyummy/yaponskie/>
56. https://www.vipgeo.ru/articles/interesno/iaponiia/natsionalnaya_odezhda_yaponii/
57. <http://mir-kostuma.com/national/asia/item/35-japan>
58. <https://wlooks.ru/nacionalnye-kostyummy/yaponskie>
59. https://countrysmeters.info/ru/Republic_of_Korea
60. <https://profi.travel/articles/36604/details>
61. <https://www.tourdom.ru/news/dostoprimechatelnosti-yuzhnoy-korei.html>
62. https://www.turizm.ru/south_korea/
63. http://www.antiquealive.com/Blogs/Hanji_Korean_paper.html
64. https://www.google.com/search?q=%D0%BD%D0%B0%D1%86%D0%B8%D0%BE%D0%BD%D0%B0%D0%BB%D1%8C%D0%BD%D1%8B%D0%B9+%D0%BA%D0%BE%D1%81%D1%82%D1%8E%D0%BC+%D0%BA%D0%BE%D1%80%D0%B5%D0%B8&hl=ru-UZ&authuser=0&rlz=1C1GCEA_enUZ920_UZ920&source=lnms&tbn=isch&sa=X&sqi=2&ved=2ahUKEwiTIIyr2IlxAhUAqZUCHbcrD60Q_AUoAXoECAEQAw&biw=1366&bih=657#imgsrc=27zH3-zh8xoCmM&imgdii=ePTyaFZPVYWIVM
65. <https://wlooks.ru/nacionalnye-kostyummy/korejskie/>

MUNDARIJA:

	KIRISH	3
I - BOB.	EVROPA MINTAQASI DAVLATLARIDA ETNO- GRAFIK TURIZMNING RIVOJLANISHI	
1.1.	Alp togʻlari bilan mashxur – Avstriya.....	9
1.2.	Oʻrta asr qadriyatlari jo boʻlgan – Belgiya.....	33
1.3.	Dunyoning birinchi raqamli turistik mamlakati - Fransiya.....	55
1.4.	Intizomga boysunuvchi tengi yoʻq davlat - Germaniya	91
II – BOB.	OSIYO MINTAQASI DAVLATLARIDA ETNOGRA- FIK TURIZMNING RIVOJLANISHI	
2.1.	Jahondagi eng yirik mamlakat – Xitoy.....	128
2.2.	Kunchiqar mamlakat – Yaponiya.....	189
2.3.	Ertalabki osoyishta mamlakat - Janubiy Koreya.....	257
	FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR ROʻYXATI....	323

Ilmiy nashr

D.Z.NORKULOVA, G.R.TURSUNOVA, O.Z.QILICHOVA

**ETNOGRAFIK TURIZM:
XORIJ TAJRIBASI
Monografiya**

*Monografiya Samarqand iqtisodiyot va servis instituti Kengashida muhokama
etilgan va nashr uchun tavsiya etilgan.
(2021 yil 26 may. Bayonnoma №10)*

Босишга 26.05.2021 йилда рухсат этилди.
Қоғоз бичими 60x84_{1/32}. Офсет босма усулда.
Нашр босма табоғи 20.5.
Адади 20 нусха. Буюртма рақами № 57/21.

МЧЖ “НАВРЎЗ ПОЛИГРАФ” матбаа бўлимида чоп этилди.
Лицензия № 18-3327 30.08.2019 йил.
Манзил: Самарқанд шаҳар, Л.М.Исаев кўчаси, 38-уй.

